

**KEYFİYET-İ RUSİYYE’NİN TRANSKRİPSİYON VE
TAHLİLİ
(H. 1206 / M. 1791–1792)**

Öznur TÜBENÇOKRAK

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı
Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir
Ağustos, 2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(imza)

Başkan: Yard. Doç. Dr. Mehmet TOPAL

(imza)

Üye: Yard. Doç. Dr. Cezmi KARASU
(Danışman)

(imza)

Üye: Yard. Doç. Dr. İsmet ŞANLI

(imza)

Üye: Yard. Doç. Dr. Kamil ÇOLAK

(imza)

Üye: Yard. Doç. Dr. Meryem KAÇAN ERDOĞAN

(imza)

Yedek: Yard. Doç. Dr. Numan ELİBOL

(imza)

Yedek: Yard. Doç. Dr. Sema ALTUNAN

ONAY
01.10.2007

(imza)
Prof. Dr. F. Münevver YILANCI
Enstitü Müdürü

ÖZET

KEYFİYET-İ RUSİYYE' NİN TRANSKRİPSİYON VE TAHLİLİ (H.1206/ M.1791–1792)

TÜBENÇOKRAK, Öznur

Yüksek Lisans – 2007

Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı

Danışman: Yard. Doç.Dr. Cezmi KARASU

Bu çalışma, Osmanlı Devleti ve Rusya arasında 1711, 1736–1737 yıllarını kapsayan savaşları anlatan Keyfiyet-i Rusiyye adlı eserin transkribe edilip, analizinin yapılarak kullanıcıların istifadesine sunulması amacıyla yapılmıştır.

Keyfiyet-i Rusiyye, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki ikinci yazmada kayıtlıdır. Hazine Kütük Numarası 233/36909'dur ve mikrofilmleri Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi olarak görev yapan Volkan MARTTİN tarafından üniversitemize kazandırılmıştır. Defterin bugünkü alfabe ile yazımı sırasında basit transkripsiyon kuralları uygulanmıştır. Transkripsiyonu yapılan metin, tarihsel bakış açısı ile değerlendirilmiştir.

Yazma eser, Osmanlı Devleti ve Rusya arasında 1711, 1736–1738 yıllarında gerçekleşen siyasî ve askerî ilişkiler hakkında fikir vermektedir. Bu bilgiler ışığında Osmanlı Devleti'nin sefer kararı, hazırlıkları ve sürecini değerlendirebilme ve saptamalara gidebilme imkânını bulabilmekteyiz.

ABSTRACT**TRANSCRIPTION AND ANALYSIS OF KEYFIYET-I RUSIYYE
(Muslim Calendar 1206/ Gregorian Calendar 1791–1792)**

TÜBENÇOKRAK, Öznur

Master - 2007

Contemporary History

Tutor: Assistant Professor Cezmi KARASU

This study is submitted for the purpose of high-grade material benefit in historical process through evaluation and transcription of Keyfiyet-i Rusiyye that expresses the wars between Russia and Ottoman Empire in the years 1711,1736 and 1737.

The second hand written copy of Keyfiyet-i Rusiyye is registered to Istanbul Topkapı Palace Museum with the treasury file number 233/36909. Its microfilm was provided by Çanakkale 18 Mart University Lecturer Volkan MARTTİN to the Osmangazi University. Simple transcription rules are applied and historical view is used during transmission to current Turkish alphabet version of the text.

The text provides us an opinion about the political and military relationships between the Russia and Ottoman Empire in the years 1711,1736 and 1737. We have chance to evaluate and determine about the Ottoman decisions of decleration war, logistics and preparation process with this information.

EKLER LİSTESİ

Ek: Keyfiyet-i Rusiyye

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geen eser

Ca. : Cemâziye'l-evvel

C. : Cemâziye'l-âhir

H : hicri

M : miladi

MEB : Milli Eđitim Bakanlığı

Ra. : Rebî‘u'l-evvel

R. : Rebî‘u'l-âhir

s. : sayfa

Ş. : Şevval

ÖNSÖZ

Savaş, insanoğlunun varlığından itibaren süre gelen bir olgudur. Her milletin tarihsel geçmişinde yer alan, olmazsa olmaz bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Pek çok devlet, yapılan savaşlar neticesinde dünya üzerinde varlığını sürdürmüş, yükselme dönemini yaşamış ve nihayetinde yaptığı katkılarıyla, kendinden sonra gelen devletlere bayrağı teslim ederek tarihin sayfalarında yerini almıştır.

Savaşlar sonucunda imzalanan antlaşmalar devletlerin siyasî, sosyal, ekonomik, askerî hayatını şekillendirmiş, toplumlar arasındaki etkileşimin önemli bir unsuru olarak diplomasi tarihindeki yerini almıştır. Devletler egemen oldukları alanı yapılan savaşlarla genişletmiş kurumlarıyla, mimari eserleriyle, egemen olduğu alana yerleştirdiği halkıyla gelenek ve göreneklerini o bölgeye taşıyarak kültür akışının sağlanmasında etkili olmuşlardır.

Tarihsel her kaynak “Tarih Bilimi”nin araştırma konusu olmuş, bu kaynaklar sayesinde Tarihçi geçmişini araştıran, bilgiler aktaran, gelecek için varsayımlar sunan birisi olarak toplumdaki yerini almıştır. Bu yüksek lisans tezi çalışması ile yazma eserlerinden birisi mercek altına alınmıştır. Elde ettiğimiz veriler, bilinenleri teyit ettiği gibi yazarın kaleminden çıkan pek çok değerli bilgiyi de ortaya koymuştur. Eser Osmanlı askerinin sefer yürüşünü takip edebilme, hangi gün nereye ulaşıldığını öğrenebilme imkânını sağlamaktadır.

Çalışmalarım boyunca yönlendirici ve yetiştirici desteğinden faydalandığım, Kıymetli Hocam Yard. Doç.Dr. Cezmi KARASU’ya, Yard. Doç.Dr. Mehmet TOPAL’a, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Öğretim Görevlisi Volkan MARTTİN’e, desteği geçen herkese sevgiyi ve vefayı bir borç addederim.

Eskişehir, Ağustos 2007

Öznur TÜBENÇOKRAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
EKLER LİSTESİ	iii
KISALTMALAR	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
I. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1 KEYFİYET-İ RUSİYYE’NİN TANITIMI	4
1.1.1 ESERİN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ	4
1.1.2 YENİÇERİ KÂTİBİ HASAN KÜRDÎ’NİN HAYATI	5
II. BÖLÜM: ESERİN TAHLİLİ	6
2.1 1711 PRUT SEFERİ	6
2.2 1736–1737 DENİZ SEFERLERİ	20
III. BÖLÜM: SONUÇ	24
IV. BÖLÜM: METNİN TRANSKRİPSİYONU	26
BİBLİYOGRAFYA	83
EKLER	85

I. BÖLÜM: GİRİŞ

Tarih kelimesi, telaffuz itibariyle geçmişini anlatıyor olsa da derinine indikçe asıl anlamı bütün gerçekliğiyle ortaya çıkmaktadır. Tarih sadece geçmiş demek değildir. O, aynı zamanda bugün ve yarındır. Düünden ve daha öncesinden aldığı, bugüne ve yarınlara aktaran, insanoğluna fener misali yol gösteren, dersler sunan, olaylar hakkında geleceğe yönelik çıkarımlar yapmayı sağlayan bir bilimdir. Ancak onun sunduğu ışığın parlaklığı belgelere dayandığında aydınlatıcı olmaktadır.

Türkler, tarihe damgasını vuran bir millet ünvanıyla dünya tarihindeki yerini almıştır. Tarih boyunca geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş, kurdukları medeniyetlerle varlıklarını silinmez harflerle yazdırmışlardır. Fethettikleri devletlerin insanlarıyla medeniyetin gelişimine katkı sağlayarak, kalıcı izler bırakmışlardır. Bu izler gerek mimarî eserlerle, gerek belgelerle ve gerekse egemen oldukları bölgedeki halkın benliklerinde nesilden nesile aktarılmıştır.

Osmanlı Devleti diğer Türk devletlerinin yanı sıra dünya tarihinde siyasî, sosyal, ekonomik, askerî ve dinî yönden varlığını ispatlamış bir devlettir. Hüküm sürdüğü süreç altı yüzyılı aşmış ve böylesine geniş bir geçmişe; nice savaşları, barışları, diplomatik ilişkileri katarak arkasında aydınlatılmayı bekleyen binlerce belge ve eser bırakmıştır.

Avrupalı devletlerle yaptığı sosyal, siyasî, ekonomik, kültürel ilişkiler Osmanlı Devleti'nin tarihsel gelişiminde önemli bir yer tutmuştur. Rusya Devleti'nin izlediği sıcak denizlere açılma politikasıyla, Osmanlı Devleti uzun bir süre mücadele etmiş, Boğazların egemenliğini Rusya'ya kaptırmamak için savaşlar silsilesi her iki devletin dış siyasetinde kendisini göstermiştir. Bu noktada çalışmamızı oluşturan Keyfiyet-i Rusiyye adlı eser; 1711 Prut Savaşı'nın ortaya çıkma nedenlerini, savaş kararını, yapılan hazırlıkları, sefer yürüyüşünü, savaşı ve gelişmelerini ele alıp değerlendirme imkânı sağlamıştır. Aynı zamanda Osmanlı ve Rusya arasında gerçekleşen deniz seferleriyle de diğer bir tarihi olayı yazar kendi kalemıyla ele

almış ve bu seferlere ait gemilerin, cephe durumlarının resmedildiği bölümü okuyucunun ilgisine sunmuştur.

Prut Savaşı'nın gerçekleştiği dönemde Osmanlı Devleti'nin tahtında III. Ahmed oturmaktaydı. Onun döneminde Rusya ile olan ilişkilerde gerginlik yaşanmasının temel sebebi yukarıda da belirttiğimiz üzere sıcak denizlere inme emeliydi. İşte bu emel, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine inen bir darbe olduğundan nihayetinde gerçekleşen savaşta, Osmanlı Devleti'nin bu hâkimiyeti koruma çabasıydı. Savaş bilindiği gibi Osmanlı Devleti'nin galibiyetiyle neticelenmiş ve Çar Petro savaş meydanında ölüm kalım mücadelesi vermiş, yenilgisini de 1711 Prut Antlaşması ile kabul etmiştir.

Rusya ile yaşanan bu savaşlara açıklık getiren yazma eser Yeniçeri Kâtibi Hasan Kürdî tarafından yazılmıştır. Eser 72 varaktan meydana gelmekte ve her sayfası 19 satırdan oluşmaktadır. Nesih yazıyla Ahmed Cavid tarafından istinsah edilen eserin 32-b ve 33-a sayfaları boştur.

Metnin bugünkü alfabe ile yazımı sırasında basit transkripsiyon kuralları uygulanmış, ayın ('), hemze ('), uzun sesli harfler (^), apostrof (') işaretleri ile ses değerleri verilmeye çalışılmış, okunamayan kelime ise “(...)” şeklinde gösterilmiştir. Eser A3 kâğıda mikrofilmden fotokopi ile çoğaltıldığı için varak numarası sol bölümde yer almıştır. Dolayısıyla ilk varakta sağda bulunan sayfa (0) ile belirtilmiş, varak numarasının bulunduğu soldaki sayfa (1-a) olarak isimlendirilmiş, ikinci varakta sağ bölümdeki sayfa (1-b), varak numarasının yazıldığı sayfa (2-a) şeklinde, (72-a) sayfası da dahil bütün esere bu usulle numaralandırma yapılmıştır.

Deniz seferlerinin anlatıldığı bölümde Hasan Kürdî, Kaptan-ı Derya göreviyle seferlere iştirak eden Süleyman Paşa'ya hitaben 63-b, 64-a 64-b sayfalarında bir şiir kaleme almıştır. 53 satırdan meydana gelen şiirin örnekleri “Eserin Tahlili” bölümünde sunulmuştur.

Eser III bölümden oluşmaktadır. Adı geçen bölümlerin sayfa sayıları; I.Bölüm 1-b, 32-a; II. Bölüm 33-b, 46-a; III. Bölüm 47-b, 70-a'dır.

Çalışmamız giriş, iki ana bölüm, sonuç, metin ile ekler bölümünden meydana gelmektedir. Girişten sonra yer alan bölümde eserin fiziksel tanıtımı ve yazarın hayatı, diğer bölümde eserin tahlili sunulmuştur. Eserin tahlili bölümünde 16.sayfada "Osmanlı Askerinin Sefer Yürüyüş Güzergâhı" harita ile gösterilmeye çalışılmıştır. Sonuç bölümünden sonra metin kısmında Keyfiyet-i Rusiyye eserinin transkripsiyonu yer almaktadır. Ekler bölümünde de, eserin Osmanlıca metni bulunmaktadır.

1.1 KEYFİYET-İ RUSİYYE’NİN TANITIMI

1.1.1 ESERİN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

Araştırma konumuzu oluşturan “ Keyfiyet-i Rusiyye” adlı yazma eser Yeniçeri Kâtibi Hasan Kürdî tarafından yazılmış olup, Hicri 1206 (Miladi 1791–1792) yılında Ahmed Cavid tarafından derlenmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde H 1627 numara ile kayıtlı bulunan eserin Hazine Kütük Numarası: 233–36909’dur ve nüshaları mikrofilmden fotokopi ile çoğaltılmıştır. Bu nedenle gerçek ebatları hakkında bilgi sahibi değiliz ancak eser 72 varaktan oluşmakta, her sayfası 19 satırdan meydana gelmektedir. Yeniçeri Kâtibi Hasan Kürdî, sefere katılarak gördüklerini kaleme almış, Prut Seferi ve Prut Barışı hakkında önemli saptamalarda bulunmuş, tarihi bir olayı açıklamaya çalışmıştır.

Keyfiyet-i Rusiyye adlı eser III bölümden meydana gelmekte ve I.Bölüm 1-b, 32-a, II. Bölüm 33-b, 46-a, III. Bölüm 47-b, 70-a’da yer almaktadır. İlk bölümün bitişiyle birlikte 32-b ve 33-a sayfaları boştur. Eserin sonunda 1736–1737 yılları arasındaki deniz seferine katılan çekdirilerin, kayıkların, cephelerin durumuna ait resimlere yer verilmiştir. Eserin dili XVIII. Yüzyıl özelliğini taşımakla birlikte Nesih yazıyla kaleme alınmıştır.

Eserin yukarıda belirttiğimiz ikinci bölümüyle ilgili kısmı Fevzi KURTOĞLU’nun “1736–1737 Seferine İştirak Eden Bir Türk Denizcisinin Hatıraları” adlı eserinde yer almıştır (Kurtoğlu, 1935). Akdes Nimet Kurat’ın açıkladığı üzere, Kurtoğlu yazmadan yararlanmış ve neşir bakımından oldukça eksik Türkçe transkripsiyonunu hazırlamıştır (Kurat, 1951). Eserin Tahlili bölümünde Fevzi KURTOĞLU’nun yaptığı transkripsiyonla bir karşılaştırma yapılmıştır. Kurat, “Prut Seferi ve Barışı” adlı eserinde yazma eserin Münih nüshasından faydalandığını belirtmiştir.

1.1.2 YENİÇERİ KÂTİBİ HASAN KÜRDÎ'NİN HAYATI

Hasan Kürdî'nin otobiyografisi ile ilgili, kendisinin kaleme aldığı “Keyfiyet-i Rusiyye” adlı eserin, 31-b ve 32-a sayfalarında bazı açıklamalar bulunmaktadır. Bu açıklamalar ışığında Hasan Kürdî'nin hayatına dair bilgi aktarma yoluna gidilecektir.

Hasan Kürdî, babasının isteği ve çalışmalarıyla H.1067 / M.1656–1657 senesinde yeniçeri olmuştur. Yeniçeri olması cihetiyle eserinde katıldığı seferlerin sıralamasını yaparak bilgi vermeye çalışmıştır. Bu doğrultuda; H.1082 / M.1671–1672 senesinde Yılak Seferi'ne iştirak etmiş, Mehmed Han Gazi ile H.1083 / M. 1672–1673 senesinde Kamanîçe Seferi'nde yer almış, H.1085 / M.1674–1675 tarihinde Umman Seferi'nde bulunmuştur. Umman Seferi'nden döndükten sonra İsakçı'da¹ yeniçeri kaleminde yardımcı olarak görev almıştır.

H.1093 / M.1682 senesinde Girit'te Hanya muhafazası kitabetiyle görevlendirildiğini belirtmiştir. Burada beş sene ikamet etmiş daha sonra beş sene Resmo'da², beş sene Kandiye Kalesi'nde³ hilat-ı kitabetle bulunmuştur. Midilli'ye yine yeniçeri kitabetiyle gönderilmiş ve üç sene burada kalmıştır. H. 1109 / 1697–1698 tarihinde Ağrıboz'a⁴ gitmesinin ardından İnebahtı kitabetiyle görevlendirilerek yedi sene bu bölgede ikamet etmiştir. H. 1116 / M. 1104–1105 yılında bu görev kaldırılınca Anadolu topraklarına gelerek devlete gönül hizmetiyle bağlanmıştır.

Hasan Kürdî, hayatını anlattığı bölümün sonunda yaşamına dair üzüntülerini de dile getirmiştir. Bunlardan ilki; Hz. Muhammed döneminde dünyaya gelmemiş olmaktır. Peygamberin yüzünü görmenin, onun hizmeti altında olup gaza yapmanın şerefine erememiş olmanın kederi içindedir. İkincisi ise; Fatih Sultan Han zamanında yaşamamış olmasıdır.

¹ İsakçı, Silistre eyaletinde bulunmaktadır (Sezen,2006, 259).

² Resmo, Girit eyaletindedir (Sezen, 2006, 430).

³ Kandiye Kalesi, Girit eyaletindedir (Sezen, 2006, 277).

⁴ Ağrıboz, Ege'de Girit'ten sonra ikinci büyük adadır ve aynı zamanda Eğriboz olarakta geçmektedir (Sezen, 2006, 9).

II. BÖLÜM: ESERİN TAHLİLİ

2.1 1711 PRUT SEFERİ

Keyfiyet-i Rusiyye adlı eser önceki bölümlerde de belirttiğimiz üzere 1711, 1736–1737 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu ve Rusya Devleti arasında cereyan eden savaşları tarihsel bir bakışla ele almaktadır. Eserin tahliline başlamadan önce XVIII. yüzyıla girilirken Osmanlı İmparatorluğu’ndaki ictimai durumla ilgili değerlendirme yapılarak, Osmanlı-Rus savaşının çıkış noktalarını tespit etme yoluna gidilecektir.

Kanuni Sultan Süleyman ve onun halefi II. Selim Dönemi’nin ardından Avrupalı Devletler, Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki baskılarını gittikçe arttırmışlar ve elde ettikleri kapitülasyonlarla bu etki daha belirgin hale gelmiştir. Dönemin iki büyük devleti olan İngiltere ve Fransa bu hususta birbirlerinin rakibi idiler. Daha sonra Avusturya, Lehistan ve Hollanda hükümetleri de bu yarışa dahil olmuşlardır. Bu devletlerin Osmanlı üzerindeki ortak düşünceleri; İmparatorluğu Avrupa’dan atmaktır (Salim, 1991, 2).

Osmanlı İmparatorluğu kendisine yönelik bu siyasetle karşı karşıya kalmakla birlikte, artık devletin Yükselme Dönemi’ndeki şaşaası son bulmuş ve iç siyasette çeşitli sorunlar baş göstermiştir. Tımar sistemi bozulmuş, rüşvet ve iltimas hâkim olmaya başlamış, ekonomik bunalımlar gitgide artmıştır.¹ İlk aşamada bozulmanın asıl nedenleri hususunda irdelemeler yapılamamış ve geri gidişin askeriyeden kaynaklandığı fikri hâkim olmuştur. II. Viyana bozgunuyla birlikte Osmanlı Devleti ile iki komşusu arasında da ciddi sıkıntılar yaşanmaya başlandı ki, bu iki komşu Rusya ve Avusturya devletleriydi.

Çar Petro döneminde, Moskova Devleti gittikçe büyüyen bir güç haline gelmiştir. Ancak henüz büyük çaplı askeri girişimlerde bulunacak kaynaklara sahip değildi. Batısında güçlü bir devlet olan İsveç vardı ve bu devlet Rusya’nın Baltık

¹ Koçi Bey (1939), Koçi Bey Risalesi, İstanbul: Vakit Gazete-Matbaa Kütüphanesi.

Denizi'ne ulaşmasını engellemektedir. Çar Petro'nun topraklarını genişletmek için Baltık Denizi, Karadeniz ve Boğazlar yoluyla sıcak denizlere açılma hedefi, tarihsel süreç içinde en büyük emeli haline gelmiştir. Bu politikası nedeniyle Osmanlı Devleti artık dış siyasette diğer Avrupa Devletlerinin yanı sıra Rusya ile de problem yaşamaya başlamıştır (Finkel, 2007, 297).

1699 Karlofça Antlaşması'na götüren müzakerelerde Rusya'nın talepleri yukarıda belirttiğimiz emelini gerçekleştirmedeki kararlılığını gözler önüne sermektedir. Azak Kalesi'nden başka Karadeniz'in kilidi görülen Kerç Kalesi'nin de kendisine verilmesini istemektedir. Rus gemilerinin Karadeniz'de rahatça gezmesi anlamına gelen bu istek karşısında Osmanlı Devleti'nin aldığı sert tavırla Çar bu arzusundan vazgeçmek zorunda kalmıştır.

Rus Çarı Petro Karadeniz'e çıkamayacağını anlayınca Baltık Sahillerini ele geçirme yolunu benimsemeye başlamıştır. Bundaki en büyük neden de İsveç tahtında genç bir kralın bulunmasıydı. Rusya, Lehistan, Danimarka devletleri İsveç'e karşı birleşerek, birlikte hareket etme yolunu tercih ettiler ve bu gelişmeler neticesinde Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'yla 1700 İstanbul Antlaşması ile 30 yıl geçerli olacak barışa imza attı (Kurat, 1951, 44-45).

İsveç'e karşı Rusya, Lehistan, Danimarka ortak hareketine baktığımızda, Çar umduğunu bulamamış ve genç kral tarafından yenilgiye uğratılmıştır. İsveç Kralı XII. Karl, Çarı mağlup edip Lehistan'ı işgal ederek altı yıl boyunca Lehistan işleriyle meşgul olmak mecburiyetinde kalmıştır. Bunu fırsat bilen Petro birliklerini hazırlayarak Fin Körfezi'ne egemen olmuştur (Kurat, 1999, 256). 1708 yılına gelindiğinde İsveç Kralı XII. Karl askeri hazırlıklarını tamamlayarak Rusya'yı yola getirmek için sefere çıkmış ve 1708 kışında Lehistan'ı Ruslardan temizlemeyi başarmıştır. Sefer sırasında XII. Karl, Rusların Dinyeper Nehri'nin doğusuna çekilirken yaptıkları tahribatlar sebebiyle hareket planını değiştirmek zorunda kalmış ve Moskova'ya yürümekten vazgeçmiştir. Bu noktada rotasını Ukrayna'ya çevirmiş, 1708 kışını Ukrayna'da geçirmeye karar vermiştir. Ukrayna'dan umduğu yardımı bulamayan İsveç Kralı XII. Karl yine aynı yılın yazında Poltava Şehrini muhasara

etmiştir. Ruslara kesin bir darbe indirmek için yardıma ihtiyacı olmuş, Kırım Hanı Devlet Giray ve Bender muhafızı Yusuf Paşa'ya başvurmuştur.

Rusya ve İsveç Devletleri arasında ortaya çıkan bu durum sırasında Osmanlı Devleti'nin tahtında III. Ahmed oturmaktaydı. İsveç'in yardım dileklerine ne Padişah ne de Sadrazam Çorlulu Ali Paşa ılımlı bakmaktaydı ki bu bağlamda Kırım Hanı'na, İsveç Kralı'na katılmaması için emir verilmiştir. Yardım sağlayamayan İsveç Kralı XII. Karl Rusları yenebileceği ümidine kapılarak Çar Petro üzerine yürüdüysede başarılı olamamış ve Osmanlı Devleti toprağı olan Bender'e iltica etmiştir (Kurat, 1999, 258–259). Bu gelişmeler çerçevesinde İsveç'te ihtilaller baş göstermiş, Baltık kıyılarında bulunan İsveç topraklarının büyük bir kısmı Rusların denetimi altına girmiştir.² Böylelikle İsveç Kralının Ruslara karşı düzenlediğı bu sefer “Poltova Zaferi” olarak Rusların galibiyetiyle tarih sayfalarında yerine almıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nu Rusya ile savaşa götüren olaylar silsilesi İsveç Kralı XII. Karl'ın Bender'e sığınmasıyla hız kazanmıştır. XII. Karl'ın Osmanlı topraklarında bulunması hasebiyle Çar Petro, Özi muhafızı ve Babadağ seraskeri Yusuf Paşa'ya mektup yazarak Osmanlı İmparatorluğu'nun anlaşma şartlarına uymadığını ve sulhu bozduğunu bildirmiştir (Uzunçarşılı, 1995, 179). Rusya Devleti tarafından durum bu şekilde değerlendirilirken, yaşananlar Keyfiyet-i Rusiyye eserinde de belirtildiğı üzere Osmanlı cephesinde, Rusya'nın tecavüzleri açısından yorumlanmaktaydı. Anadolu'da sakin olan Rum halkı ve bunların rahipleri birleşerek Rus Çarı'nın büyük bir kahraman olduğunu iddia etmiş, halkı Osmanlı'ya karşı kışkırtmaya başlamışlardır. İddialarına destek olarak da şu söylentileri yaymışlardır; Osmanlı Devleti'nin zamanı dolmuş, devletin eski kudret ve kuvveti kalmamış, cephanesi ve hazinesi boşalmıştır. Rum halkını, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinden kurtaracak kahraman, Rus Çarı Petro'dur. Rus Çarı'na bu bilgiler delilleriyle sunulmakla birlikte, Rus Çarı'nın 1711 yılında İstanbul'a hâkim olacağını da açıklamışlardır. Çar da belirtilen yılın Ağustos ayının on ikinci günü “ *Hepiniz çıkıp şehirleri, kasabaları, bütün köyleri denetim altına alın, ben geldiğimde hazır*

² Ahmet Cevdet Paşa (1976), Tarih-i Cevdet, Cilt 6, Ankara: Üçdal Neşriyat, s.89.

bulayım” şeklinde cevap vermiştir³. Yeniçeri Kâtibi Hasan Kürdî’nin eserindeki açıklamalar ışığında Rus Çarı bu arada boş durmayacağını; Diyarbakır Krallığı’na birini atayacağını, Boğdan Beyi olan Kantemiroğlu’nu da; Boğdan, Bender, Babadağı, İsakçı, Silistre’ye kral olarak görevlendireceğini açıklamıştır. Aynı zamanda Belgrad, Temeşvar, Bosna, Yenişehir, Selanik, Sofya, Filibe’ye de krallar nasb edeceğini, Edirne şehrine ise Şeremetoğlu’nu kral olarak göndereceğini belirtmiştir. Karadeniz sahillerine zarar vermek amacıyla sefer düzenlenmesi, Venediklilerle birlikte bir donanma hazırlanması, donanmaların güçlendirilmesi düşüncesinde olduğunu da Rum halkına bildirmiştir.

Rus tarafında bu olaylar vuku bulurken Osmanlı Devleti’nde de Sultan Ahmed Han, Kırım Hanı Devlet Giray’ı davet etmiş ve H.1122 / M.1710–1711 senesi Ramazan ayının ortalarında Kırım Hanı, padişahın bu isteğini reddetmeyerek Osmanlı Devleti’ne gelmiştir. Görüşmeler neticesinde Rusya’nın nasıl bir hazırlık içinde olduğu açıklanarak, sefer düzenlenebilmesi maksadıyla araştırma yapılmasına karar verilmiştir⁴. Bu araştırmalar kapsamında Sadrazam Köprülü Numan Paşa, Sultana Rusların Osmanlı aleyhine tehlikeli bir şekilde güçlendiğini, ancak imzalanan barış nedeniyle geçerli bir sebep olmadan savaş açılmayacağını belirtmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda Sadrazam Rus elçisini çağırarak, Çar Petro’nun Don Nehri üzerinde neden gemi inşasına başladığını sormuş ve şöyle bir açıklama yapmıştır; “*Çar’ın bir donanmaya ihtiyacı yoktur zira ne Hazar Denizi’ne ne de okyanusa açık yolu bulunmamaktadır*”. Rus elçisi bu açıklamalar karşısında, yapılan bir gemi olmadığını, eski gemileri bakımdan geçirdiklerini söylemiş ve Çarın her hangi bir eylemle barışı bozmayacağına dair güvence verdiğini belirtmiştir (Kantemir, 2002, 858–859).

Her iki cephede savaş rüzgârları eserken Avrupa veraset savaşlarıyla uğraşmış ve yorgun düşmüş olduğundan Fransa, elçisi aracılığıyla Venedik ve Lehistan’ın tarafsız kalacağını temin etmiştir (Kara, 1997, 165).

³ Hasan Kürdî (1206), Keyfiyet-i Rusiyye, İstanbul: Topkapı Sarayı Tahriri Komisyonu, s. 1-b,2-a,2-b

⁴ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 3-a,3-b,4-a.

Yapılan tetkikler sonuncunda Rusların sefer hazırlığında olduğu padişaha ve önde gelen devlet adamlarına açıklandığında padişah ayanlara cevaplarının ne olduğunu sormuş ve bütün ayan padişaha “*Moskov keferesi üzerine sefer vâcib oldu, emr sizden hidmet bizden*” diye yanıt vermiştir (Topal, 2001, s.737–738). Bu doğrultuda Paşmakçızade es-Seyyid Ali Efendi fetvasıyla Rusya’ya karşı savaşın ilk adımı atılmıştır (Ahmet Rasim, 1968, 183). H.1123 / M.1711–1712 senesi Muharrem ayının ilk günü -Perşembe- tuğ çıkarılarak savaş başlamıştır.⁵ Şeyhülislam’ın onayından geçen savaş ilanı çerçevesinde Rus Çarı; Kırım sınırında bulunan Taganrog ve başka kaleleri inşa etmek; Kamanıçe, Hotin ve Raşkov Kaleleri ile Stanileşti’yi ve Ukrayna’yı işgal etmekle suçlanmıştır. Bunun yanı sıra Lehistan’da asker bulundurmak, Boğdan’a Rus akıncıları göndermek ve bu akıncıların Kırım’a saldırması, Rus birliğinin Tamacık ve Bog Nehri’ni geçmesi de Rusya’ya savaş ilanının nedenleri arasındadır (Jorga, 2005, 256; Hammer, 1983, 144).

Aşağıda da görüleceği üzere Osmanlı ordusunun sefer yürüyüşü gerçekleşmiş ve yapılan plan doğrultusunda Rumi 23 Nisan⁶ tarihinde bütün birliklerin Bender’de toplanması hedeflenmiştir. Aynı zamanda Eflak ve Boğdan Prensleri de bu tarihe kadar kendi birliklerini toplayacak, erzak teminini sağlayacak, Tuna ve Turla Nehirlerine köprü inşa edecektir (Jorga, 2005, 258).

Yeniçeri Kâtibi Hasan Kürdî ve Akdes Nimet Kurat’ın belirttiği üzere aynı ayın 19’unda Pazartesi günü ordunun Davut Paşa sahrasına çıkması yönünde karara varılmıştır. 19 Muharrem / 9 Mart da kış olmasıyla birlikte Osman Ağa alayıyla şehirden ayrılarak Davut Paşa sahrasına gelmiştir⁷ (Kurat, 1943, 399)⁸. 21 Muharrem / 11 Mart günü ordu, 22 Muharremde / 12 Mart Yeniçeri Ağası Yusuf Ağa bütün ocak ile Davut Paşa sahrasına ulaşmış, ertesi Cuma günü kar ve soğuk olmuş, 24

⁵ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 4-a.

⁶ Miladi 4 Mayıs tarihine denk gelmektedir.

⁷ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 4-a.

⁸ Keyfiyet-i Rusiyye’de çadırların aynı gün Davut Paşa’ya çıktığından bahsedilmekte ancak Osman Ağa’dan söz edilmemektedir.

Muharrem / 14 Mart Cumartesi günü cebeciler⁹, 25 Muharrem / 15 Mart Pazar günü de topçular ve toplar Davut Paşa sahrasına ulaşmışlardır.¹⁰ Muharrem'in 26.gününe gelindiğinde M.16 Mart, serdar-ı ekrem Baltacı Mehmed Paşa sancağı almak için vezirler, ulema, şeyhülislam, hocalar, defterdarlar eşliğinde padişahın huzuruna gelmiştir.¹¹ Padişah sancağı teslim ederken “*Sancağ-ı şeiif sana ve seni Cenâb-ı bârî-yi te ‘alâ hazretlerine emanet eyledim. Tatar Hân'ın re'yiyle amel eyle sözünden taşra çıkma!*” diye belirtmiştir (Topal, 2001, s.744).

Osmanlı Devleti'nin sefer harekâtı sırasında Rusya cephesine baktığımızda; Rus Çarı Petro yedi seneden beri yaptığı hazırlıklarla, İstanbul'a egemen olmak ümidiyle yola çıkmış ve Osmanlı askeri gelmeden Tuna'yı geçebileceğini düşünmüştür. Ancak Osmanlı ordusu Çar'ın tahmin ettiği tarihten önce hareket etmiştir.

12 Safer Salı¹² günü / M.1 Nisan'da hemen ulufeler dağıtılarak 19 Safer / M. 8 Nisan'da ocak tuğu kaldırılarak, 20 Safer Çarşamba¹³ / M. 9 Nisan'da yeniçeri ağası ocak ile on günde Safer ayının son günü -Cumartesi- Edirne'ye ulaşmışlardır. 1 Ra. Pazar günü / 19 Nisan Baltacı Mehmet Paşa, 2 Ra. Pazartesi/ M. 20 Nisan'da cebeciler, 3 Ra. Salı/ M. 21 Nisan'da topçular, toplar ve mühimmat Edirne'ye ulaşmıştır. Ordunun Edirne'ye gelmesinin ardından atların çayıra çıkması ferman olunmuş ve 7 Ra. Cumartesi / M. 25 Nisan günü Hızır gününden on gün önce atlar çayıra çıkmıştır (Kurat, 1951, 256).¹⁴

Savaş ilanının ardından vilayetlerdeki askere, Nevruz yani 21 Mart tarihinde, Edirne menziline gelmeleri ve Hıdırellez'de de İsakçı'da bulunmaları emredilmesine rağmen ordu Edirne'ye vardığı zaman Anadolu'dan henüz kimse yerinden

⁹ Kurat bunların sayısının 10bin olduğunu söylemektedir.

¹⁰ “300 şahî darbuzen ve yirmi havan topu götürüyorlardı, kırk beş okka yuvarlak mermi atan iri şayka topları ve kale muhasarasında kullanılan balyemez ve kalunburna topları, mühimmat, cephane gemilere yükletilip Kili kalesine deniz yolu ile gönderilmişti (Kurat, 1951, 245).”

¹¹ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 4-a.

¹² 12 Safer Çarşamba gününe denk gelmektedir.

¹³ 20 Safer Perşembe gününe denk gelmektedir.

¹⁴ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 5-a.

kalkmamıştır. Görüldüğü üzere ordunun toplanması çok yavaş bir şekilde gerçekleşmekte ve seferin gecikeceği anlaşılmaktaydı (Kurat, 1951, 256).

Atlar çayırdı yirmi üç gün beklemiş yirmi dördüncü gün getirilmiştir. 3 R. Perşembe / M. 21 Mayıs günü yeniçeri ağası ocak ile kalkıp Akpınar menziline ulaşmıştır. Daha sonra yola devam edilip Prevadi ve Hacızade Pazarı'nda (Hacıoğlu Pazarı) birer gün beklenerek Babadağı'na ulaşılmıştır. Bu bölgedeyken Bender seraskeri Kara Mehmet Paşa'dan bir gün öncesinden hemen Tuna köprüsünün inşası gerekmektedir şeklinde mektuplar alındığından kışlaya gidilmiştir. Yeniçeri Kâtibi Hasan Kürdî kışladan ayrılma tarihini 26 R.Cumartesi / M. 13 Haziran günü olarak vermekte ve hangi gün İsakçı'ya ulaşıldığını belirtmemektedir.¹⁵

Kurat'a göre ordu 29 R. Pazartesi / 16 Haziran günü İsakçı'ya gelmiştir (Kurat, 1951, 268). Hasan Kürdî'nin belirttiği güne göre 29 R. Salı gününe denk gelmektedir. Yine Kurat yeniçerilerin ulaştığı günü 27 R. / M. 14 Haziran Cumartesi olarak göstermekte, ancak Hasan Kürdî'nin açıkladığı tarih doğrultusunda 27 R. Cumartesi değil Pazar gününe denk gelmektedir (Kurat, 1951, 268).¹⁶

28 R. / M. 15 Haziran Pazartesi günü sadrazam alayıyla gelip İsakçı'ya yerleşmiştir. Bosna Eyaleti Mutasarrıfı olan Vezir Ali Paşa karşıya ilk geçen olmakla birlikte daha sonra sancaklara mutasarrıf olan beylerbeyiler geçmiştir. Arkadan gelenlerle ordu tamamlanmış olup elli bin kadar Sırp, Hırvat askeri, aylıklı askerler Tuna donanmasıyla "bûtzan" adı verilen gemilerle gelip başlarındaki Hersek Valisi Durmuş Paşa'yla karşıya geçmişlerdir. Burada Ali Paşa'ya katılmışlar ve İslam askeri gelinceye kadar on bir gün beklemeleri gerekmiştir. Vezir Aristo-tedbir Koca Hüseyin Paşa, Karaman Eyaleti Mutasarrıfı Vezir Asaf Nazir, Sereke Osman Paşa, Köstendil Sancağı'ndan Davut Paşa, Boşnak Hasan Paşa, Rumeli ve Anadolu'dan emirler gelmişlerdir. Bazı sancaklara mutasarrıf paşalar da gelmeye başlamışlardır. Önceden Rumeli Valisi olan Koca Gazi Hüseyin Paşa'nın alayıyla köprüden geçmesi

¹⁵ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 5-b.

¹⁶ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 5-a, 5-b.

gerekince gelen Sereke Osman Paşa, Anadolu Beylerbeyi Hasan Paşa ve diğer beylerbeyiler, emirler o gün köprü yapmışlardır.¹⁷

Edirne'den İsakçı'ya kadar Osmanlı ülkesindeki yeniçeri serdarları her menzilde beşer, onar bayrak ve her birinin bayrakları altında üçer, dörder, beşer yüz kiminin bayrağı altında ise biner adam bulunmaktaydı. Hasan Kürdî bu askerlerin konaklama yerine takım takım ulaştıklarını, menzil yerine gelinceye kadar da sefere hazır şekilde, disiplinle ilerlediklerini belirtmektedir.

Bu sırada Çar Petro Aksu'ya gelmiş ve Osmanlı ordusu hakkında istihbarat elde etmeye çalışmıştır. Osmanlı askerinin İsakçı'ya ulaşır, köprü kurup karşıya geçtiğini haber alınca Şeremetoğlu'nu¹⁸ görevlendirerek ileriye göndermiş ve kendisi de Turla Nehri'nin Yaş karşındaki Çoçot adlı yere gelmiştir.¹⁹

Osmanlı ordusunun İsakçı'ya gidişinin on üçüncü Çarşamba günü 8 Ca. / M. 24 Haziran gününe denk gelmiş ve köprüden geçilerek Kartal menziline ulaşılmıştır. Ancak Kurat 9 Ca. / M. 25 Haziran Perşembe günü yeniçerilerin Kartal'a geçtiklerini ifade etmiştir. Sadrazam ve orduya katılan vezirler köprünün karşı tarafından inşa edilen çarh-ı felek köşkünde oturup meşveret etmişlerdir. Kurat sadrazamın üç gün İsakçı'da kaldığını ve 28 Haziran'da baş vezirin tuğunun kaldırıldığını, Hakan Yıldız da Baltacı Mehmed Paşa'nın 27 Haziran'da İsakçı köprüsünü geçerek Kartal menziline ulaştığını söylemektedir (Kurat, 1951, 293; Yıldız, 2006, 152).

Hasan Kürdi'nin açıklamaları doğrultusunda ordunun 21 Ca. / 7 Temmuz günü Emirler Karyesi'ne ulaştığı anlaşılmaktadır. Kurat ise 23 Ca. /10 Temmuz²⁰ günü yeniçeri ocağına Kartal'dan ileriye hareket etmesi için emir verildiğini söylemekte, Hakan Yıldız da Emirler Karyesi'nden söz etmeyerek Kartal'da bulunan

¹⁷ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 5-b, 6-a.

¹⁸ Şeremetoğlu, Prut Savaşı'na Rus ordusunun komutanı olarak katılmıştır.

¹⁹ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 6-b.

²⁰ 23 Ca. 9 Temmuz tarihine denk gelmektedir.

ordunun 23 Ca. /9 Temmuz'da yürüyerek Gölbaşı bölgesine ulaştığını açıklamaktadır (Kurat, 1951, 316; Yıldız, 2006, 153).²¹

Kartal menziline beklenen dördüncü gün sultan maiyetiyle gelmiş ve sadrazam İsakçı'da sultan ile görüşme yaparak Şeremetoğlu'nun Çoçotya'da tabur kurmuş olduğunu, Çar'ın da Turla'yı geçerek Soraka adlı mahale geldiğini bildirmiştir. Aynı zamanda Tatar askerlerinin düşmanın zahire arabalarına zarar verdiklerini, taburu muhasara ettiklerini açıklamıştır. Çar'ın yerinden ayrıldığını duyarak yoldan tabur tarafına gidilmiş, sipahiler Bender tarafına yürümüşlerdir. Petro, Şeremetoğlu taburuna katılmış olup, Prut suyunun karşısına taburla geçmiş, Yaş şehrinin karşı tarafına sağlam bir tabur kurulmuştur. Rusların bu hareketi üzerine Osmanlı tarafı hareketin hangi yöne olduğunu kestiremediğinden İbrail taraflarının boş bırakılmamasını emretmiştir.²²

Sefer yürüyüşü devam ederken Kartal menziline beklenen altıncı gün padişah tarafından Yeniçeri Ağası Yusuf Ağa'ya vezaret, Sarban Ali Ağa eliyle tuğ verilmiştir. Bu sırada Osmanlı askerine katılım devam etmekte olup Sivas Eyaleti Mutasarrıfı Gazi Çerkez Mehmet Paşa, emirlerden bazıları gelip alay göstermişlerdir. Emirler Karyesi'nden göç esnasında Halep Eyaleti Mutasarrıfı Fazıl İbrahim Paşa, Diyarbakır Eyaleti Mutasarrıfı Ali Paşa gelmiş ve orduya dahil olmuştur.²³

Emirler Karyesi'nden göç edilerek Gölbaşı menziline ve oradan da Kuyular adlı yere gelinmiştir.²⁴ Burada beklenilmeyerek Prut kenarına inilmiştir.²⁵ Prut kenarında uğranılan menzilleri Hasan Kürdi yazmamış olmakla birlikte Kurat önce Sırlı Hendek ya da "Sultan Kışlası"na ulaşıldığını söylemektedir. İşte bu bölgede Hasan Kürdi karyelerin ahalisinin kaçtığını, İslam askerinin evleri yaktığını bildirmektedir. Buradan sonra Gümüş Sahrası veya "Boz Bosa" menziline ulaşılmıştır (Kurat, 1951, 396). 12 Temmuz'da Kekeçağzı (Prut kenarı) bölgesine

²¹ Hasan Kürdi, a.g.e., s. 8-a.

²² Hasan Kürdi, a.g.e., s. 7-a, 7-b.

²³ Hasan Kürdi, a.g.e., s. 8-a.

²⁴ Hakan Yıldız, Gölbaşı'nın Kuyular olduğunu belirtmektedir. Kurat'ta, Ahmed bin Mahmud'a göre Gölbaşı'nın diğer adının Kuyular olduğunu açıklamaktadır (Yıldız, 2006, 153; Kurat, 1951, 396).

²⁵ Hasan Kürdi, a.g.e., s. 8-b.

gelinmiştir (Yıldız, 2006, 153). Hasan Kürdî Prut kenarından bahsetmekle birlikte Kekeçağzı ismini vermemektedir. Geline yer burasıysa Kekeçağzı'nın seçilmesinin nedeni ileriden haber almaktır. Hasan Kürdî ve Kurat burada ordunun üç gün beklediğini açıklamaktadırlar. Ancak Kurat buradan sonraki yerin Han Tepesi olduğunu belirtmekte, Kürdî ise buradan Prut kenarındaki bir yere inildiğini ertesi gün yani Cuma günü Han Tepesine ulaşıldığını yazmaktadır. Bu sırada Mısır, Kahire askeri gelmiş, orduya katılmıştır.²⁶

Rus Çarı Yaş şehrinin yakınında kurduğu taburdan kalkarak taburu, askerleri, aletleri, cephanesiyle geçtiği yerleri harap etmiş ve Han Yaylası ya da Hûş Sahrası denilen alana gelmiştir. Bir tabur da Berugörmez Karyesi'ne iki saat uzaklıkta Bermeşistan Mohaç'ta bulunmaktaydı ve burasının etrafı bataklık olması nedeniyle ormanın altında düşmanın taburları olduğundan İslam askeri için savaş bu alanda zor olacaktı.²⁷

Kartal'dan Han Tepesi'ne gelinceye kadar her gün diller ve kâfirler tutularak her durumdan haber alınmıştır. Han Tepesi'nden C. ilk Cuma²⁸ / 17 Temmuz günü hareket edilmiş ve Sarı alan ya da Geçitbaşı denilen menzile doğru gidilmiştir.²⁹ Bu bölgeye geldiklerinde karşı tarafta toz bulutu oluşmuş, Rus askerinin geldiği anlaşılarak, Osmanlı-Rus ordusu böylelikle ilk kez karşılaşmışlardır. Osmanlı tarafında hazırlıklar yapılarak köprüler inşa edilmiş, Sadrazam da bölgeye gelmiş olduğundan çadırı kurulmuştur.³⁰ Rusya tarafında ise Çar, İslam askerinin takım takım yerleştiğini anlayınca, Şeremetoğlu'nun taburuna gelerek Osmanlı ordusunun gücü karşısında şaşkınlığını gizleyememiştir. Bu alanda sıkışıp kaldığını, oysa Turla ve Aksu arasında olması gerektiğini belirterek, Osmanlı ordusunu içeriye çekip güçsüz kalacağını açıklamıştır. Taburunu güçlendirmek için Türklere gece baskını yapmak şeklinde bir tedbir düşünmüştür.³¹

²⁶ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 8-b, 9-a.

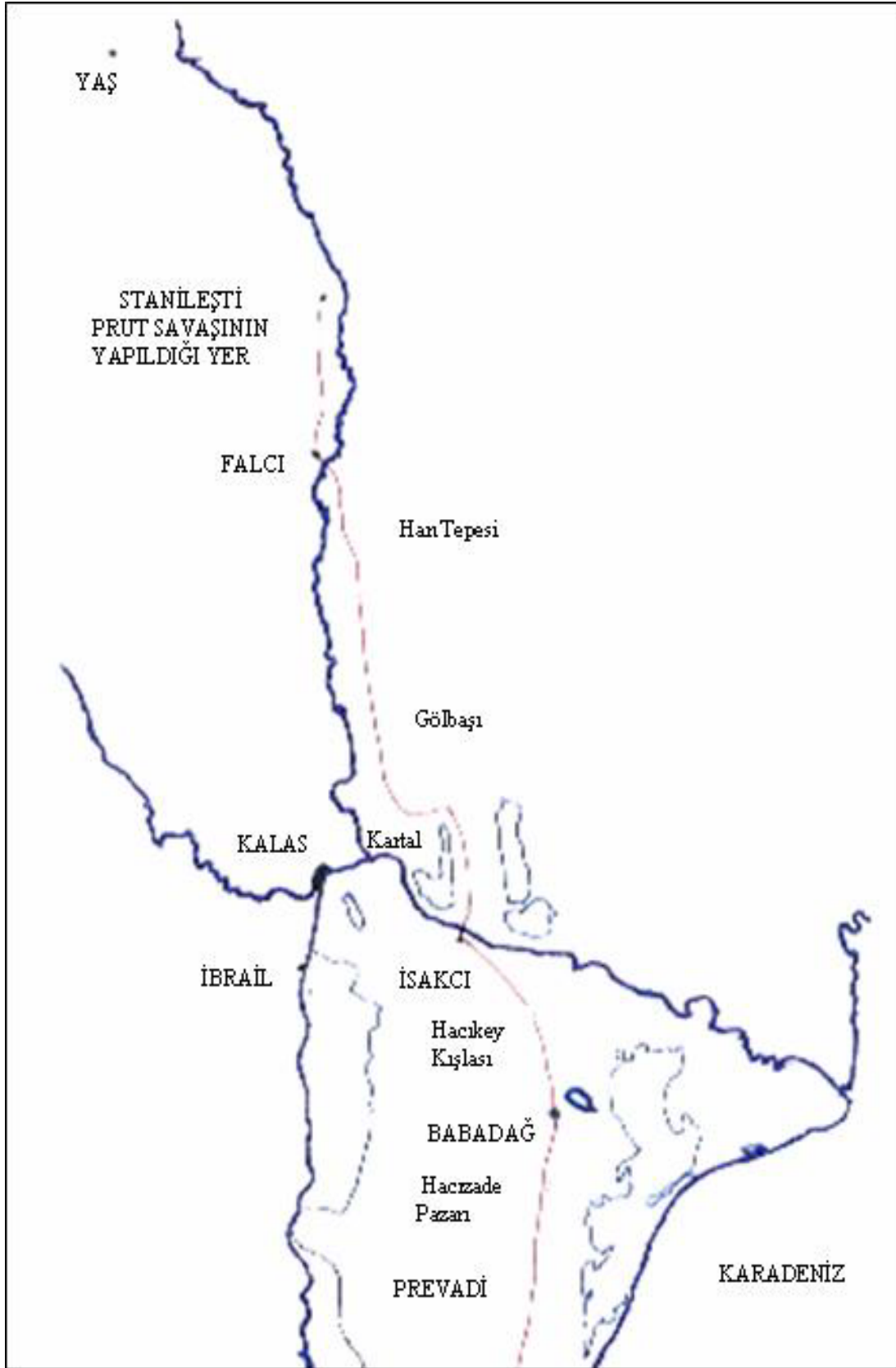
²⁷ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 10-a, 10-b.

²⁸ Hasan Kürdî 1 C. tarihinin Cumartesi gününe denk geldiğini belirtmektedir.

²⁹ Kurat, Hasan Kürdî'nin Sarı alan olarak adlandırdığı yerin Bagul(Bahlui) menzili olduğunu söylemektedir(Kurat, 1951, 410).

³⁰ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 10-b, 11-a.

³¹ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 11-b, 12-a.

Osmanlı Askerinin Sefer Yürüyüş Güzergâhı*

* Harita Yard. Doç. Dr. Cezmi KARASU tarafından çizilmiştir.

Akşam olduğunda Osmanlı tarafında top arabalarından birisi karşıya geçerken siperlerden birinden düşman geldiği zannıyla tüfekler ateşlenince herkes savaşın başladığı düşüncesine kapılmış, sada sesleri yükselmiş ancak durum anlaşıncaya kadar ateş kesilmiştir. Ruslar ise İslam askerinin bastığını sanarak, taburunu bozup firar kararı vermiş ve ikinci tabura doğru gitmiştir. Osmanlı düşmandan eser kalmadığını görünce hile olabileceği ihtimaliyle Vezir Aristo-tedbir, Vezir Gazi Çerkez Mehmed Paşa, Diyarbakır Valisi Ali Paşa karşıya geçerek araştırma yapmışlardır. İslam askeri Prut'tan karşıya geçerek, kaçan Rus ordusuna yetişip hayli kelle ve diller almışlardır. 2 C. / 18 Temmuz günü³² Osmanlı ordusu Rus ordusuna karşı başarı sağlamış, getirilen diller ve başlara altınlar ihsan edilmiştir. Aynı günün akşamı köprülerin eksiklikleri tamamlanarak, Pazar günü 3 C. / 19 Temmuz³³ gece yarısından sonra karşıya geçmek için ferman gelmiş ve göç başlamıştır.³⁴

Ruslar sefer yürüyüşüne başladıklarında yanlarına çok fazla yiyecek almamışlar, iase ambarlarının hazırlanmasına önem vermemişler ve bu nedenlerle yiyecek sıkıntısı çekmişlerdir. Dolayısıyla bu sıkıntı Dinyester Nehrinden itibaren gittikçe artmış, savaşın yanı sıra en önemli sorun haline gelmiştir (Kurat, 1943, 416).

Rus askeri Türklerin karşı koyuşları ve yemek sıkıntısı ile Cabha Ormanları'na gizlenmiş, gelen zahire kayıkları tabura yaklaşmak istediğinde karşı tarafta olan Bender askeri top ve tüfikle yavaşlatmayarak çatışmalar devam etmiştir.³⁵ Şeremetov piyadesindeki askerlerin bir kısmını ormana yönelterek Osmanlı ordusuna baskın verdirmeye çalışmıştır. Bunlarla, Osmanlı ordusu arasındaki çatışmalarda yine İslam askeri başarı sağlamış, yedi sekiz saat cenk yapılarak akşama doğru düşmandan eser kalmamıştır. Çerkez Mehmed Paşa'dan düşmanın mağlup olduğu haberi gelmiş, kralın ilerideki taburda olduğu bilindiğinden kralın firar etme ihtimaline karşı toplar geri döndürülmüştür.³⁶

³² Kurat bu tarihin 4 C. (8/19 Temmuz Pazar) olarak değerlendirmektedir (Kurat, 1951, 456). Ancak 2 C. / 18 Temmuz Cumartesi gününe, 4 C. / 20 Temmuz Pazartesi gününe denk gelmektedir.

³³ Hasan Kürdî 3 C. / 19 Temmuz tarihinin Pazartesi gününe denk geldiğini belirtmektedir.

³⁴ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 12-b, 13-a, 13-b, 14-a.

³⁵ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 16-a.

³⁶ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 17-a, 17-b.

Baltacı Mehmed Paşa, Şeyh Karabaş Gazi, Şeyh Yusuf, Gazi Şerif Mehmed Esteri, memur ve sancağı olan Ahmedi cenk nazırı olarak yürüyerek savaşmışlar, çatışmalar akşama kadar sürmüştür.³⁷ Sabah olduğunda üç, dört kez yürüyerek savaşılmış, gece yarısına doğru şahi topları yetişip, toplara ateş verilmiştir.

Yeniçeri ocağı ile Yusuf Paşa, Mısır, Kahire askeri, Arnavut, Sırp, Rum ile Bosna, Kürt Bayramzade, vezirler, beylerbeyiler eyaletleriyle kuşatarak, bunların arkasından Tatar askeri, Bender ve artan sipahi, silahdar, serdengeçtiler, gönüllü askerler, İsveç Kralı, ayandan Cin Ali Paşa düşmana nefes aldırılmamışlardır.³⁸

Muhasaradan zor durumda kalan Rus taburundan aman dilemek için adam gönderilmiş ama Sadrazam Mehmed Paşa reddederek savaşa devam emri vermiştir.³⁹ Rus cephesinde ise Çar Petro Transilvanya'ya kaçma planları yapmakta ancak çıkış yolu bulamamaktaydı. Eğer burada kalırsa ölebilir ya da Türklere esir düşebilirdi ki bu noktada büyük bir istekle başladığı, sıcak denizlere açılma hedefinin alt üst olması, gittikçe güçlenen Moskova Devleti'nin çöküşü demektir (Kurat, 1943, 443).

Rus tarafının Osmanlı ordusu ile savaşmaya kudreti olmadığından, Şeremetoğlu ve yanında birkaç adam gelerek barış önerisinde bulunmuşlardır. Orduyu Hümâyûn kadısı amanlarının şeriata uygun olduğunu bildirerek kabul etmiştir. Buna müteakip Şeremetoğlu Azak Kalesi'nin verileceğini, Kamarnaka Kalesi ile Tayfan ve diğer kalelerin yıkılacağını, cephanenin teslim edileceğini, İsveç Kralı'nın vilâyetine gitmesine izin verileceğini bildirmiştir.⁴⁰

Böylelikle artık dönüş yolu başlamış Rus Çarı Yaş şehrine ulaşmış, İstanbul'u alma hırsıyla başladığı yolculuğu bu şekilde sonuçlanınca Palankaya gelmiştir. Osmanlı tarafında ise 7 C. Perşembe⁴¹ / 23 Temmuz günü özetlemeler yapılarak padişaha sunulmuş, Cuma günü telhisler yazılarak vezirler, vekiller, komutanlar,

³⁷ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 19-a.

³⁸ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 20-a.

³⁹ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 20-b.

⁴⁰ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 21-b.

⁴¹ Hasan Kürdî, 7C. tarihinin Cuma gününe denk geldiğini belirtmektedir.

Ordu-yu Hümâyûn kadısı davet edilerek imzalanmıştır. Kartal menziline yedi gün beklenersek sekizinci gün yani 11 Ce. / 27 Temmuz da kalkılarak Eski Yurt yerine ulaşılmıştır.⁴²

Hantepesi, Handak Kuyu, Gölbaşı, Tomorova'yı takip ederek Kartal menziline yerleşilmiş, Tuna Nehri'ndeki köprü geçilerek İsakça'ya çadırlar kurulmuştur. Hacıkey Kışlası'na inilmiş, Kurnalı Deresi, Musa Bey Karyesi, Hacızade Pazarı (Hacıoğlu Pazarı), Edirne'de Musalla-yı Atik Sahrası güzergâhı izlenerek 8 Ş. Perşembe / 19 Kasım da İstanbul'a ulaşılmıştır. 1124 senesi Muharrem'in 8. günü Salı / M. 16 Şubat Azak teslim alınmış, Kamnaka, Samraka, Tayfan Kaleleri yıkılmıştır.⁴³

⁴² Hasan Kürdî, a.g.e., s. 23-b.

⁴³ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 25-a, 25-b, 26-a, 26-b, 27-a, 27-b, 28-a, 28-b.

2.2 1736–1737 DENİZ SEFERLERİ

Hasan Kürdî tarafından yazılan Keyfiyet-i Rusiyye eserinin ikinci bölümü olan 1736–1737 Deniz Seferlerinin anlatıldığı kısım ile Fevzi Kurtoğlu'nun 1935 yılında yayımlanan Bir Türk Denizcisinin Hatıraları eserinin aynı olduğu görülmüştür. Benzerliklerine rağmen birçok farklılıklar da içerdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle farklılıkların tablo şeklinde verilmesi uygun görülmüştür.

<i>VARAK NO.</i>	<i>KEYFİYET-İ RUSİYYE</i>	<i>FEVZİ KURTOĞLU</i>
33-b	Zây	Ziya
33-b	Tasliye	Tasalliye
34-a	Hâk-sar	Hakisarı
34-b	Nîrân	Neyran
35-a	Gözleve	Gözlüve
35-a	Urganı	Organı
35-b	Unk	Ank
35-b	Gülbank	Gelbank
36-a	Çürük Taşrası	Surun Taşrası
36-a	Ta‘me’-i	Tamai
36-a	Şimşir	Şemşir
36-b	Humbara	Kumbara
37-a	Rugerdan	Rukardan
37-b	Kaht	Kıt
38-a	Ribat	Rubat
41-a	Ahter-be-ahter	Ahter pahter
41-b	Baştade’yi	Baştadei
41-b	Ser-‘asker	Sersak
43-a	Tez беру	Tiz perever
43-b	Tamanda	Damanda
45-a	Güft u gûya	Küftü küye
47-a	Mülâki	Mülâhi
47-b	Balbalca	Bülbülca

Tabloda verdiğimiz örnekler sadece metnin bir kısmı olup bütün hataların gösterilmesi uygun görülmemiştir. Metnin transkripsiyonunun Fevzi Kurtoğlu tarafından yanlış olarak yapıldığı yukarıdaki birkaç örnekten de anlaşılmaktadır. İkinci örnekteki tasliye kelimesi tasalliye olarak okunmuş ve lûgatta kelime karşılığı bulunamamıştır. Üçüncü kelime hak-sâr, hakısarı olarak okunmuş, anlamsal olarak kendinden sonra gelen kelimeyi değiştirmemekte ancak telaffuz olarak farklılıklar içermektedir.

Yer adları da görüldüğü üzere yanlış okunmuş o dönemde bu şekilde adlandırılmayan yeni yer adları bulunmuştur. Bunların yanı sıra tamlamalar verilmemiş, metinde pek çok yer atlanılmış ve bu da anlamsal olarak boşluklara yol açmış, imla farklılıklarına dikkat edilmemiştir. Dolayısıyla Kurat'ın da belirttiği üzere oldukça eksik ve yanlış bir eser meydana getirilmiştir.

Deniz seferlerinin ele alındığı bu bölümde seferlerin düzenlenmesinin nedeni, Moskova askerinin Kırım bölgesine girmesiydi. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa komutasında düzenlenen bu seferlere çekdiri, firkate, kancabaşlar eşlik etmiş ve Ruslarla mücadeleler yaşanmıştır. Deniz seferlerine dört farklı kalyon⁴⁴ katılmış ve isimleri; Gazâlî-i Bahrî, Şehbâz-ı Bahrî, Sarı Kuşaklı, Tonbar kalyonudur. H. 30 Muharrem 1149⁴⁵ / 10 Haziran 1736'da Süleyman Paşa, Rusya üzerine harekete geçmiş ve dört çekdiri, kırk firkate ve kancabaş ile Kefe'ye gelmiştir.⁴⁶ Burada Vezir Mehmed Paşa'ya katılmış onbir çekdiri, iki kolayon, firkate ve kancabaşlar, bütün donanma-yı hümayûn Kefe'ye demir atmıştır.

Hasan Kürdî H. 1148 / M. 1735–1736 senesinde Osmanlı donanmasının Eğriboz'dan hareket ettiğini belirterek uğranılan yerlerin isimleri tablo şeklinde vermiştir.⁴⁷

⁴⁴ Kalyon, yelkenli ve kürekli harp gemisidir.

⁴⁵ Hasan Kürdî, hareket tarihini Muharrem ayının son günü Cumartesi olarak belirtmekte ancak 30 Muharrem Pazar gününe denk gelmektedir.

⁴⁶ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 33-b.

⁴⁷ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 46-b, 47-a.

Aymana	Ereğli
Tolanda	Bozokhisar
Erkice	Çetroz
Karataş	İnebolu
Babalca	Estekaz
Eşkunas	İnceburun
Eşkapolos	Kefe Limanı
Çamlıca	Kerş
Gice Limanı	Kerş Limanı
Bozbaba	Kal'â-i Cedid
Limnide Mondroz	Taman
Bozcaada	Kerş
Boğaz Ağzı	Kefe Limanı
Paşa Limanı	Yalta ve Sudak
	Aluşta
	Yalta
	Ereğli Limanı
	Göğün Limanı
	Beşiktaş
	Tersane

Rusya Devleti 24 Muharrem / 4 Haziran'da Or Kalesi'ne yüzbini geçen askeriyle gelmiş ve Giray Han'ın yüzbin Tatar askeri, beş, altı yüzbin sipahi, iki yüzbinden fazla kalyoncu askeriyle Or Taşrası'nda savaşmıştır. Ancak Tatar

askerinin top ve tüfek kullanmaya kudreti olmaması, düşmanın tabur gücünün fazla olması nedeniyle zorluk yaşamışlardır⁴⁸.

Gözleve yoluyla gelen Rus askerleri Bahçesaray'dan Akmesicid yönüne doğru ilerlemişler, pek çok evi yakarak Or Taşrası'na yerleşmişlerdir. Yine Ribat bölgesinde Moskova askeriyle İslam askeri arasında muharebe yaşanmış, Özü Kalesi düşmanın muhasarasına maruz kalmıştır. Ancak daha sonra yaşanan çatışmalarda da karaya çıkacak adam olmadığından, aynı zamanda düşmanın sayısının ve gücünün ne ölçüde olduğu kestirilemediğinden fetih gerçekleşmemiştir.

Transkripsiyonu yapılan eser bir fetihname örneği olup, Hasan Kürdî'nin seferlere katılmasıyla yeniçeri kâtibi olarak ele aldığı savaşları anlatmaktadır. Bu bağlamda 1736–1737 yıllarında gerçekleşen deniz seferlerine yukarıda da bahsettiğimiz üzere Süleyman Paşa Kaptan-ı Derya sıfatıyla iştirak etmiştir. Hasan Kürdî'de Süleyman Paşa'ya hitaben Keyfiyet-i Rusiyye eserinde 63-b, 64-a 64-b varaklarında bir şiir kaleme almıştır. Düz yazı olarak hazırlanmış olup 53 satırdan meydana gelmektedir. Ancak bu kısmı ele alınırken şiirsel dile uygun olarak beyit beyit ayırmayı münasip görülmüş ve adı geçen varaklarda bu şekilde bir düzenleme yapılmıştır. Bir örnek verilecek olursa;

Karadeniz'de etdi bunca yüz aklığın ol âsâf-i zulâme *Küfri mahvetdi şîâ'i tig-i
bürrânî *Dinildi şanına Gazî Süleyman Paşadır zatı *Kudûmunda hûda gösterdi
bunca lûtf u ihsanı

⁴⁸ Hasan Kürdî, a.g.e., s. 34-a.

III. BÖLÜM: SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin Yükselme Devri'nden sonra Avrupa Devletleri'ne vermiş olduğu imtiyazlar sonraki yüzyıllarda aleyhte bir durum yaratmıştır. Rus Çarı Petro'nun kendi topraklarını genişletmek ve kudretini arttırmak amacıyla giriştiği savaşlarda, Osmanlı Devleti bu politikanın hep odak noktasında olmuş, gerek Panslavizm gerekse Boğazlara egemen olma tutkusu, her iki devleti sürekli karşı karşıya getirmiştir.

Çar Petro Döneminde, Moskova gittikçe büyüyen bir güç haline gelmiştir. Rus Çarı Petro'nun sıcak denizlere açılma politikasının çıkış noktası, konumu sebebiyle genişleyememesidir. Hayalindeki büyük ve güçlü Rusya'yı oluşturmak için; Özi, Akkırman, Kili, Bender, İsmail, İbrail, Kalas, Silistre denize açılışı engelleyen bir güzergâhtı. Kuzeyindeki Buz Denizi'nin varlığı hareket imkânı sağlamamakta, karadan ise Dinyeper Nehri, Dinyester, Bender Kalesi, İsmail ve Kili Kaleleri bulunmaktaydı. Prut ve Hotin'in orta kesimleri bataklık olduğundan bu bölgeler sıkıntı yaratmakta ve bu noktada Boğazların açık kalmasını sağlamak onun için önemli bir çıkış yolu olarak gözükmekteydi. Karadenizdeki Kırım'ın varlığı Osmanlı'yı Rusya'ya karşı güçlü kılmış, ancak XVIII. yüzyılda Kırım Hanlığı'nın, Rusya'nın egemenliğine girmesiyle hâkimiyeti sarsılmış ve Rusya emeline ulaşmak için, Karadeniz'e Kırım aracılığıyla adım atmıştır. Kırım'ın Osmanlı'nın elinden çıkışına kadar ve daha sonra da iki devlet arasında savaşlar silsilesi yaşanmıştır.

Rusya ile yapılan savaşların bir kısmını ele aldığımız bu çalışmamızda, Keyfiyet-i Rusiyye adlı yazma eserin transkripsiyonu ve tahlili neticesinde ulaştığımız bilgiler bilinenleri doğrular niteliktedir. Osmanlı ve Rusya Devleti arasında gerçekleşen olayların, yukarıda belirtilen politika çerçevesinde meydana geldiği ortaya çıkmaktadır ki, 1699 Karlofça Antlaşması'nın müzakereleri sırasındaki talepleri bunu kanıtlamaktadır.

1711 Prut Savaşı'nın çıkış nedenleri olarak Rusya'nın, Osmanlı Devleti sınırlarını ihlal etmesi ve İsveç Kralı'nın, Rus Çarı'ndan kaçarak Osmanlı toprağı olan Bender'e sığınmasıyla savaş süreci hız kazanmış, geniş çaplı araştırmalar yapılarak savaş kararı alınmıştır. Şeyhülislam Paşmakçızade es-Seyyid Ali Efendi'nin fetvasıyla usule uygun şekilde sefer hazırlıklarına başlanmıştır.

Ordunun sefer yürüyüşü 19 Muharrem (9 Mart) tarihinde başlamış, köprüler inşa edilmiş, orduya katılım devam ederek, iki taraf askeri güçlerini savaş meydanında ortaya koymuştur. Osmanlı ordusu İstanbul, Davut Paşa, Edirne, Prevadi, Hacızade Pazarı (Hacıoğlu Pazarı), İsakçı, Kartal, Emirler Karyesi Gölbaşı, Han Tepesi, Geçitbaşı güzergâhını izlemiş, Rus ordusu ve Osmanlı ordusu Stanileşti'de Prut Savaşı'nı gerçekleştirmiştir.

Osmanlı askeri, Rus Çarı Petro'nun Osmanlı hâkimiyetini yıkma yönündeki hedefini bertaraf etmiş, Rusya ise plansız sefer hareketi nedeniyle hem yenilgiye uğramış hem de kıtlık gibi önemli bir sorunla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Rus Çarı Petro mağlubiyeti nedeniyle ölüm kalım savaşı vermiş, Türklere esir düşme ya da ölmesi halinde hayalini kurduğu büyük Rusya'nın sonu olacağından, Osmanlı'ya barış önerisinde bulunmuştur. Azak Kalesi'nin verileceğini, Kamarnaka Kalesi'nin, Tayfan ve diğer kalelerin yıkılacağını, cephanenin teslim edileceğini, İsveç Kralı'nın vilayetine gitmesine izin verileceğini bildirmiş ve Osmanlı Devleti ile sulh yapmıştır.

1736–1737 yılları arasındaki deniz seferlerinin irdelendiği diğer bölümde, Rusya ile yapılan bu savaşların nedeninin Rus askerinin Kırım'a girmesi olduğu ifade edilmiştir. H. 30 Muharrem 1149 / 10 Haziran 1736'da Süleyman Paşa, Rusya üzerine harekete geçmiş, geniş bir donanma hazırlanmıştır. Deniz seferlerine Gazâlî-i Bahrî, Şehbâz-ı Bahrî, Sarı Kuşaklı, Tonbar kalyonu iştirak etmiş, kalyonların haricinde fırkate, kancabaş ve çekdirilerde katılmıştır. Süleyman Paşa komutasında yapılan seferlerde karaya çıkacak adam olmadığından, aynı zamanda düşmanın sayısının ve gücünün ne ölçüde olduğu kestirilemediğinden fetih gerçekleşmemiştir.

IV. BÖLÜM: METNİN TRANSKRİPSİYONU

(0)

233

36909

Topkapu Sarâyı Tahrîr Komisyonu

Varak	Başlık
72	3 nihâyetde 4 sahifesi gemi resimleri vardır.

(1-a)

Keyfiyet-i Rusiyye Der-sâl 1122

İstinsahu'l-fakîr Ahmed Cavid gafera-zünûbehü sene 1206

(1-b) Elhamdülillâhi rabbü'l-âlemîn ve's-salâtü ve's-selâmü 'alâ rasûlinâ Muhammedin ve 'âlihi ve sahbihi ecma'în emmâ ba'dü ma'lûm ola ki târîh-i hicreti'n-nebeviyye 'aleyhi ekmeli't-tahiyyenin bin yüz yigirmi iki senesinde ve târîh-i mîlâd-ı 'Îsâ 'aleyhi's-selâmın bin yedi yüz on birinci sâlinde Moskov Kralı'nın bin yüz on senesi sulhı târîhinden târîh-i mezbûra değin evzâ'-ı nâ-hem-vâr ve dimâğı fesâd ve 'ahd-i mîsâkı ke-beyti'l-'ankebût süst-i bünyâd ve nakz-ı 'ahdine bâ'is ve bâdî ve Boğdan ve Eflâk ve sevâhil-i Tuna ve Belgrad ve Bosna ve Bahr-i Siyâh ve Bahr-i Sefîd ve bütün Cezayiri ve bi'l-cümle Rum İli ve Anadolu'da sâkin bi'l-cümle Rum keferesi yek-dil (2-a) ve bunların râhibleri hâlâ Moskov Çarı sâhib-i hurûcdur ve İslambol'a mâlik olacak bu kraldır Türk tâ'ifesinin vakti tamâm olmuştur cümleiniz ra'iiyetden berî olursuz deyü re'âyâyâ karîb virmekle cem'îsi hafiiyeten Moskova tâbi' olub ve tab'iiyetlerine i'timâd içün temessükler virüb cümlemiz mal ve menâlimiz ve evlâdımız ve insânımız ve cân ve başlarımız ile her ne zaman hurûc idüb İslambol tarafına teveccüh iderler ise her şehirde ve her kasabada bulunan Rum tâ'ifesini kral gelmezden akdem şehirleri zabt u rabt ideriz deyü mahzarlar idüb elem üze olmayasız ki hâla 'Osmanlı'nın kuvvet ve kudreti kalmayub cebehâne ve hazînesi yokdur elli bin 'askere ancak kudreti vardır 'askeri tâ'ifesine müzâyaka virdiklerinden ziyâde fakîrlerdir ve 'ulûfelerine dürlü dürlü hîleler eylediklerinden cümlesi bîzâr olub rû-gerdânlardır deyü bu kral-ı bed-fi'âli takrîr ve bunun üzerine ulu ruhbânları sened-i kavî ve burhânlar gönderüb ve sene'-i mezbûre içün İslambol'a mâlik olursun didiklerinde (2-b) kral tarafından dahî kağıdlar irsâl eylemişler ki sene-yi merkûmede vâki' 'Ağustos ayının on ikinci günü cümleiniz hurûc idüb şehirleri ve kasabaları ve bi'l-cümle kurâsıyla zabt u rabt ve Türk tâ'ifesin esîr-bend ve zincîr idesiz ki ben varub hâzır bulayım deyü tenbîh ve te'kîd itdüğinden mâ'adâ İslambol'da a'yân-ı devletden birine hizmet ider bir kâfire Diyârbekir krallığın tevcîh ve âyîn-i bâtılası üzere tâc ve libâs gönderüb ve Boğdan beği olan Kantemiroğlu'na Boğdan ve Bender ve Babadağı¹ ve İsakçı² ve Silistre ve ol havâlîye kral nasb idüb Belgrad ve Temeşvar ve Bosna ve Yenişehir ve Selânike ve Sofya ve Filibe'ye krallar nasb idüb ve tahtgâh-ı Edirne'ye Şermetoğlunu kral nasb idüb ve âyîn-i bâtılları üzere mezbûrlara tâclar ve libâslar giyürüb Venedik tâ'ifesiyle

¹ Babadağ, Silistre eyaletidir (Sezen, 2006, 55).

² İsakçı, Silistre eyaletidir (Sezen, 2006, 259).

dahî donanmanı hâzır ve âmâde idüb sevâhil-i Bahr-i Sefîd'e hasâret içün sefer eyleyüb anlar dahî donanmasına takviyet ile hâzır ve âmâde olub hâsılı kelâm kral-ı Moskov bu misillü evzâ'-ı nâ-hem-vâr ve nakz-ı 'ahde **(3-a)** müte'allik vâdîden hâlî olmaduğına binâ'en şevketlü ve 'azametlü ve kerâmetlü pâdişâhımız Sultân ibnü's-sultân Gazî Ahmed Han ibnü's-sultânü'l-Gazî Mehemed Han e'azz-Allahü ensârühü hazretleri vâkıf olmağla gayret-i şehinşâhî zuhûra gelüb sa'âdetlü Kırım Hânı Devlet Girây Hân hazretlerini da'vet buyurub bin yüz yigirmi iki senesi Ramazân-ı Şerîf evâsıtında vüsûlleri der-i devlete müyesser oldukda vüzerâ'-yı 'ızâm ve 'ulemâ'-yı kirâm ve sadr-ı şeyhü'l-islâm sellemehü's-selâm ve sadrın ve bi'l-cümle ocaklar huzûr-ı hümayûnlarına da'vet ve hân-ı 'âlişân hazretlerine Kral Moskorun³ ahvâli su'âl buyruldukda hıyâneti ve bi'l-cümle re'âyâ ile yek-dil olub hasreti'l-mülûk olan şehir-i Kostantiniyye'ye sânihüllâh 'ani'l-beliyyeti matmah nazarı olduğun ve 'ahde vefâ itmemekle hud'alardan hâlî olmayub firîb virüb ve sene-yi' âtîde 'ale'l-gafle hurûc eyleyüb 'âzîm ve câzîm olması emr-i mukarrer olduğun isbât eylemekle fazîletlü sadr-ı şeyhü'l-islâm sellemehü's-selâm hazretlerinden istifsâr ve sudûr-ı 'ulemâ **(3-b)** bi'l-cümle üzerine sefer olması câ'izdür deyü edille'-i kaviyye ile fetvâ-yı şerîf virdiklerinden evvel gün balyoz olan kâfiri kille'-i habs fermân olunub kerâmetlü pâdişâhımız e'azz-Allahü ensârühü hazretleri Bec seferinde giden 'askerin za'fî ve me'kûlâtları ve meşrûbâtları ve mühimmât ve cebehâne ve sâ'ir her ne lâzım olur ise za'fîyle olmak üzere fermân buyurub hatt-ı hümayûn virdiklerinde tedârik-i lâzıme meşgûl ve sene'-i mübârekenin mâh-ı Şevvâlinin beşinci gün hân-ı 'ulüvvü's-şân hazretlerine kılıç ve kaftan ve sorguç ve 'azîm ihsânlar ile 'izzetlü kapucılar kethüdâsı ağa'ı ma'an taht-gâh-ı Kırım şehrine i'zâz ve ikrâm ile irsâl buyurdular vardıklarında Moskov Kralı tarafına âdemler gönderüb ahvâli haber ve sulhunda karar-dâde olduğundan tefahhus olundukda kânûn derûnunda olan akher-i fûrûzân olduğun müşâhehe ve taraf-ı şehriyâriye vâki'-i hâl i'lâm olunmağın 'aceleten tuğ-ı hümayûn ihrâcına hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûn vârid olub etrâf ve etnâfa sürüciler ta'yîn **(4-a)** olunub bin yüz yigirmi üç Muharremü'l-haramın guresi yevm-i hâmisde tuğ ihrâc olundu ve mâh-ı mezbûrun on dokuzuncı yevm-i isneyn ki berdü'l-'acûzun ikinci günidir haymeler Dâvud Paşa Sahrâsı'na çıkub ve mâh-ı mezbûrun

³ Moskov olmalı.

yigirmi birinci yevm-i erbaa'da Ordu-yı hümâyûn ve yigirmi ikinci yevm-i hâmisde sa'âdetlü Yeniçeri Ağası Yusuf Ağa hazretleri bütün ocak ile alay idüb taşra çadırlara çıkdılar irtesi Cum'a gün berf-i 'azîm ve şitâ vâki' olub dahî irtesi yevm-i sebtde cebeciler çıkub irtesi yevm-i ahadda topcıyân ve toplar çıkub irtesi isneyn mâh-ı merkûmun yigirmi altıncı günidir devletlü sâhib-i devlet kesîrû'l-mürüvvet serdâr-ı ekrem müşîr-i efham hazret-i Mehmed Paşa yessirullâhi te'âlâ mâ-yeşâ' vedî'a buyurulan sancağ-ı Peygamberi ve taht-ı livâ'-ı Ahmedîde 'imâmê'-i Hızır ile esbât-ı Muhammedî sallallâhü 'aleyh-i ve's-sellem muhît olub vüzerâ-yı 'izâm ve 'ulemâ-yı kirâm ve meşâyih-i vâcbû'l-kirâm ve bi'l-cümle sudûru'l-'ulemâ ve sadr-ı şeyhü'l-islâm sellemehü ve sadreyn ve hâcegân divân-ı mukarrebân **(4-b)** ve defterdârân ve re'îs-i mesned-nişîn dîvân-ı alî-i 'Osmân kemâl-i 'unvân ve ta'zim ve terkîm ile dîvân-ı bârgâhlarına götürüb 'izzetlü câ-yı makarlarına karar itdirdiler ve Cenâb-ı Hakk'a vedî 'a ve du'â ve senâ ile 'avd buyurdular kendüler dahî sa'âdetle umûr-ı mühimme'-i seferiyye umuruna meşgûl olmak için birkaç gün tekâ'üd-i fermân buyurdular bu taraftan Moskov Çarı bed-fi'âl nakz-ı 'ahdini kendüye devlet olur zannıyla 'ahd gününden berü eylediği tedârîki ihzâr olunmasın tenbîh ve yedi seneden berü İslâmbol için gördüğü malların yanına alub ve bir dahî Moskov şehrine 'avd eyleyüb İslâmbol'da oturmak ümîdiyle cem'-i hazînesin ve cevâhirin ve 'avretin ve bi'l-cümle memleket-i 'Osmânî de olan re'âyâ-yı Rum benim 'askerimdir ben ki hurûc eyleyem anlar her vilâyeti zabt idüb ahâlîsin esîr ve bend ü zencîr iderler 'Osmânlı batî'u'l-harekedir onlar gelmezden akdem Tuna'yı 'ubûr idelim 'askeri kalîldir anlar dahî bana tabi'iyet iderler cümlesi benim re'âyam olurlar deyü tavr-ı bed-âyîn idüb yer götürmez bî-şumâr ve yedi kat tabur ile yürüyüb gelmek üzere **(5-a)** be-fermân-ı hüda celle şânühü 'asker-i İslâm kâfirin ümîd itdüğü vakitden akdem hareket idüb mâh-ı Saferû'l-hayrın on ikinci yevm-i se-şenbede 'aceleten 'ulûfe virilüb ve mâh-ı merkûmun on dokuzuncı gün ocak tuğu gidüb yigirminci yevm-i Çehâr-şenbih sa'âdetlü yeniçeri ağası ocak ile revâne menzil-be-menzil on günde mâh-ı Saferû'l-hayrın selhi Cum'a günü Edrine'ye vusûl-ü müyyesser olub bir gün sonra yevm-i ahad ve mâh-ı Rebî'u'l-evvelînin gurrelidir sadr-ı 'âlî hazretleri sa'âdetlü vusûl bulub irtesi cebeciler dahî irtesi topçılar ve toplar ve mühimmât-ı sâ'ire bi'l-cümle vusûl bulub mâh-ı mezbûrun yedinci sebt günü çayır fermân olunub rûz-ı Hızır'dan on gün akdem atlar çayıra irsâl olundu ve etrâf ve eknâf vüzerâ ve

beğlerbeğiler ‘aceleten gelmeleri için mü’ekked fermânlar gönderildi ve atlar çayırdan yigirmi üç gün durub yigirmi dördüncü gün getirüldi irtesi yevm-i selâse ve mâh-ı Rebî‘u’l-âhire gurreşidir üçüncü yevm-i hamîsde sa‘âdetlü Yeniçeri Ağası ve bütün ocak kalkub Akpınâr menziline konuldu ba‘dehû menzil-be-menzil **(5-b)** yola revâne idüb ve Pravadi ve Hâcızâde Bâzârı’nda birer gün tekâ‘üd olub Babadağı’na vusûl buldukda Bender ser-‘askerî Kara Mehmed Paşadan mektûblar gelüb bir gün akdem ‘aceleten Tuna cisrin ‘ubûr lâzımındandır dedikleri ecilden tekâ‘üd olunmayub el-Hâc ki kışlasına nüzûl olunub mâh-ı mezbûrun yigirmi altıncı sebt günü İsakçı menziline nüzûl olundu yigirmi sekizinci yevm-i isneynde sadr-ı ‘âlî alay ile gelüb sa‘âdetle kondılar elhamdülillahi te’âlâ ‘adâ’-yı dîn köprü başına gelmezden akdem vusûl-ü müyesser oldu ‘asker-i İslâm gelmezden akdem cısr yapılub hâzır olmağla sâbıka Edirne’de ser-bûstânî olub Bosna Eyâleti’ne Mutasarrıf olan Vezîr-i mükerrerem sa‘âdetlü ‘Ali Paşa hazretleri geldiklerinde te’hîr itmeyüb karşı geçmeğe akdem ve eyaleti ile ‘ubûr idüb ba‘dehû sancâklara mutasarrıf gelen beğlerbeğileri karşıya geçürmeğe sa’y ile mülhak olanlar bütün ordı olmuş bulunmağla ‘azîm-i istihsân ve hüsn-i mu‘âmele buyrulmuşdur ve ba‘dehû elli binden mütecâviz Sırf ve Hırvat ‘askeri mîrî levendât **(6-a)** Tuna donanmasıyla ve bûtzân ta‘bîr olunur sefineler ile gelüb ve bunların üzerine ta’yîn olunan Hersek Vâlîsi Durmuş Paşa gelüb mezbûrları karşıya döndiler anlar dahî ‘Ali Paşa hazretlerine mülhak oldılar ve girüden ‘asker-i İslâm gelinceye değin birkaç gün tekâ‘üd-ü iktizâ eylemekle on bir gün tekâ‘üd olundu ol Atina’da olan fâtihân vâlîsi olub halâ Rum İli Eyâleti’ne Mutasarrıf Vezîr Aristo-tedbîr Koca Hüseyîn Paşa hazretleri gelüb ve Karaman Eyâleti’ne Mutasarrıf Vezîr Âsaf Nazîr Sereke ‘Osmân Paşa hazretleri ve Köstendîl Sancağı’na Mutasarrıf Dâvud Paşa gelüb ve ba‘zı sancâklara mutasarrıf paşalar gelmeğe başlayub ve Anadolu Eyâleti’ne mutasarrıf-ı sâbıka yeniçeri ağası olan Beğlerbeği Boşnak Hasan Paşa eyaleti ile gelüb Rum İli ve Anadolu da vâkî ‘ümerâ’-yı elviye gelüb ibtidâ Rum İli Vâlîsi Koca Gazî Hüseyîn Paşa alay ile cisri mürûr vâridince Sereke ‘Osmân Paşa ve Anadolu Beğlerbeğisi Hasan Paşa ve sâ’ir beğlerbeğiler ve ümerâ’-yı elviye gürûh **(6-b)** gürûh alaylar ile ol gün cisri ‘ubûr eylediler ve bunlardan mâ-‘adâ Edirne’den İsakçe’ye değin memâlik-i mahrûsada vâkî ‘yeniçeri serdârları her menzilde beşer onar bayrak ve bayrakları altında her birinin üçer yüz dörder yüz beşer yüz ve kiminin bayrağı altında biner âdem olub

gürûh gürûh tashîh olmakda ta mahal yerine varıncaya değin her gün bu minvâl üzere ide ba‘dehû kral-ı bed-fi‘âl Aksu'ya geldikde ‘asker-i İslâm İsakçe'ye gelüb köprü kurulub hâlâ geçmek üzerelerdir deyü haber alduğunda cân başına sıçrayub Şeremetoğlu'nı mükellef ta'pur ile ilerüye irsâl ve ol dahî ‘aceleten Turla Nehrin Yaş mukâbili olan Çoçot nâm mahalle gelüb beri tarafda nehr-i Brut⁴ kenârına tabur kurub hân-ı ‘âlîşân tarafından ta'yîn olunan sultan ile Tatar sabâ-reftâr tabura gelen zahîre ‘arabaların kesüb ve taburı muhâsara eyledüğü haberi alınmağla karşuya ‘ubûr eylemek fermân olunub İsakçe'ye vusûlumuzun on üçüncü yevm-i hamisde ve mâh-ı Cemâziye'l-evvelînin **(7-a)** sekizinci günidir orta sishâneleri cisrden ‘ubûr idüb bir avcı Kartal menziline varub kondılar dahî bir avcı yurd yerinde henüz yüklenmekde yükler tamam geçdikden sonra yeniçeri alayı dizilüb bir keyfiyetde alay olmuştur ki bu mertebe cem‘iyyet bir seferde vâkî‘ olmamışdır sadr-ı ‘âlî ve Ordu-yı hümâyûn'a mülhak bulunan vüzerâ-yı ‘izâm cisrin karşı başında binâ olunan çarh-ı felek köşkünde oturub temâşa ve tahsîn ile Cenâb-ı Hakk'a hamd ü senâ eylemişlerdir menzil-i mezbûrda on iki gün meks olunub on üçüncü yevm-i erba‘ada göç olunub Emirler Karyesi'ne nüzûl olundu ve Kartal menzilin meksinde dördüncü günü yevm-i ahadda hân-ı ‘âlîşân sebk-bâr kırk elli mikdârı tevâbi‘ ile gelüb irtesi yevm-i isneynde sadr-ı ‘âlî İsakçe'de gelüb hân-ı ‘âlî-şân ile görüşüb Şeremetoğlu kâfirin Çoçotya'ya tabur kurub ve kral dahi Turla'yı geçüb Soraka nam mahalle gelüb tabur kurduğın ve taraflarından veled-i mükerremleri sultan hazretlerini Tatar sabâ-reftâr üzerine serdâr idüb **(7-b)** taburun zahire ‘arabaların hasâret ve taburı muhâsara eyledüğün i‘lâm ve inşâallah fırsat bizimdir elem çekmeyesiz deyü hidmetinde mecd ü sâ‘î olduğun ifâde ile ‘azîm ikrâm vusûlünün dördüncü yevm-i Çehâr-şenbihde terakkîli sipâh ve silahdâr ve bunların üzerine Üsküb mâlikânesine mâlik Cin ‘Ali Paşa'yı başbuğ idüb Bendere irsâl buyurdılar kral-ı bed-fi‘âl yerinden kalkduğın eşidüb kendüler yoldan tabur tarafına müteveccih olub sipâhîler Bender tarafına revâne oldılar kral-ı makhûr dahî yürüyüb Şeremetoğlu taburına mülhak olub Brut suyun karşuya tabur ile geçüb Yaş şehrine karşı mahalle muhkem tabur kurub ve kırk elli bin mikdârı kâfir ayrılub Brut kenârınca gitmişlerdir ‘azîmetleri ne semtedir

⁴ Prut olmalı.

ma'lûm değil ve lâkin İbrâ'il⁵ tarafların hâlî komayasız ve siz dahî gâfil olmayub bir gün evvel gelmeğe takayyüd idesiz deyü hân-ı 'âlîşân haber gönderüb ve ba'zı dahî havâs beyninde haberler olub 'âmm bî-haber olub vukûfî olanlar dahî birbirine söylemeğe ihtiyât **(8-a)** üzere olub herkes başlarından nevmîd ve muhannes olanlar birer takrîble İsakçe'ye ve Bender taraflarına gidüb ve girü kalan 'asker te'hîrden ferâgat olunub on dördüncü günki yevm-i Çehâr-şenbih ve mâh-ı Cemâziye'l-evvelînin yigirmi birinci günidir ve göç olunub 'umûm üzere karye'-i Emirlere vusûlumuz müyesser oldu ve Kartal menzili meksinin altıncı yevm-i selâsede mirâhur-ı kebîr kerâmetlü pâdişâhımızın taraf-ı 'âlîlerinden vusûl buldılar ve dokuzuncı yevm-i Cum'ada şevketlü hünkârımızdan Yeniçeri Ağası sa'âdetlü Yûsuf Ağaya vezâret ihsân olunub Sârbân 'Ali Ağâ yediyle tuğ-ı hümâyûn vâsıl oldu irtesi Sivâs Eyâleti'ne Mutasarrıf kahramân heybet-i rûstem-savlet Gazî Çerkes Mehmed Paşa gelüb ve 'ümerâ-yı elviyeden ba'zılar gelüb alay gösterdiler göç esnâsında Haleb Eyâleti'ne Mutasarrıf vezîr ibni vezîr Fazıl İbrahim Paşa eyâleti ile gelüb alay gösterdi ve 'asker-i İslâm'a mülhak oldılar ikinci gün Diyârbekr Eyâleti'ne Mutasarrıf vezîr ibni vezîr Maktûl-zâde 'Ali Paşa hazretleri eyâleti ile **(8-b)** gelüb alay gösterüb Ordu-yı hümâyûna mülhak oldılar Emîrlere Karyesi'nden kalkılıb Gölbaşı nâm menzile nüzûl olundu ol menzilden kalkılıb Kuyular nâm menzile konılıb mukaddem ortalar ta'yîn olunub vâfir bî'r-hafr olunub 'asker-i İslâm suya muzâyaka çekmediler ol menzilden 'ışâ vakti idi kalkub etrâf karyelerin ahâlîleri firâr eyleyüb köyler hâlî olmağla 'asker-i İslâm evlerin ihrâk eylediler ol gün nehr-i Brut kenârına nüzûl olundu ol gün ibtidâ Temmûz vâki' olmuşdur ol menzilden dahî kalkub Brut kenârında bir mahalle nüzûl olundu ki ilerüden haber almak için birkaç gün meks iktizâ itmekle Brut üzerine cisr kurulub otlukcu geçüb otluk getürdiler ve 'asker-i Mısır-ı Kâhire bu menzilde gelüb alay gösterüb Ordu-yı hümâyûn'a mülhak ve nehr-i Brut kenârına konub âb-ı nehri hıyâm ile zeyn eylediler menzil-i mezbûrda üç gün meks olunub dördüncü gün yevm-i hamîs idi kalkub yine Brut kenârında bir menzile nüzûl olundu irtesi yevm-i Cum'ada **(9-a)** kalkub Hantepesi demekle ma'rûf nâm mahalle nüzûl olundu vakt-i 'asrda sazlığa nâgehân ateş düşüb tutuşdı cebehâne 'arabaları karîb olmağla 'arabaları alarga idüb ve sâkalar ta'yîn olunub ahşama değin

⁵ İbrail, Eflak eyaletidir (Sezen, 2006, 251).

güçle def' eylediler düşmân karîb olmağla ilerüye 'asker göndermek iktizâ itmekle emîrül-ümerâ Tatar Sâlih Paşa yanına atlu serdengeçdiler ve odalardan atlu olan neferâtdan ta'yîn olunub ba'de'l-mağrib irsâl olundular ol gice muttali' sâf olub gurûb-ı şemsde mâh-ı Cemâziye'l-âhir rü'yeti vâki' oldu bu tarafda kral-ı bed-fi'âl Şeremetoğlu taburına mülhak ve Yaş şehrinin karîbi suyun karşı yakasında muhkem tabur kurduğu zikr olunmuşdı 'asker-i İslâm karîb mahalle gelüb dil tutub haber aldığında Boğdan ve Eflâk eşkıyâsının Yaş şehrinde ta İbrâ'il ve Kalas ve Tomorova mukâbiline gelince vâki' olan ormanlara ve suyun beru tarafında olan ba'îd ormanlara ve Sarualan nam mahalde vâki' olan ormandan Turla kenârına varınca vâki' ormanlara **(9-b)** peçeneler idüb ve her peçeneye Boğdan ve Eflâk boyarlarından birer boyarı serdâr idüb ve peçenelerin kiminde on bin kiminde ve kiminde on beş yigirmi bin kâfir olub ve mukaddemâ hân-ı 'âlîşân i'lâm eyledüğü 'asker beş altı bin Moskov kâfiri olub üzerine Moskov'dan biri ser-'asker ta'yîn eyleyüb kusûrı Boğdan ve Eflâk eşkıyâsı olmağla Boğdan Beği Kantemiroğlu didikleri la'îni cümleye baş diküb sen var İbrâ'ili kabza'-i teshîre çeküb ba'dehû Moskov üzerine baş ta'yîn olunan kâfiri İbrâ'il de aliko ve kendin karşı İsakça'ya geç seninle İslambol'da mülâkî olalım uğradığın memleketleri zabt eyle re'âyâ sana tâbi' olurlar anlar benim 'askerimdir Türk tâ'ifesi cümle benim re'âyâmdır deyüb mel'ûn İbrâ'ile yürüyüb 'asker-i İslâm Kartal menziline revâne revâne olunduktan sonra birkaç gün sonra İbrâ'ile gelüb muhâsara eyleyüb ziyâdesiyle ceng-i 'azîm olub ta'yîn olunan 'askerin ekserî şehîd olub 'âkıbet suların kesüb susuzluktan vire eyleyüb amanlarını makbûl gördükden sonra **(10-a)** cümleyi' çağırub şimdi siz her ne tarafa giderseniz cümle bizim tasarrufumuzdadır Türk tâ'ifesi bizim re'âyâımızdır siz dahî ra'îyyet kabûl iderseniz mülkinize mâlik olursuz didikde cümlesi sükût-ı fikre vardılar 'âkıbet bir imâm cemâ'atiyle üzerine kalkub ra'îyyet kabûl eyledüğü gibi genç 'avretlerin ve bîkr kızların ve genç oğlancıkların ayırub pâymâl iderler ve Eflâk beği olan la'în dahî kâfir İbrâ'il üzerine yürüdükde kethüdâsı olan mel'ûnı vâfir eşkıyâ ile irsâl ve amandâr eyledüğünden mâ'-adâ kendü dahî ağır 'asker ile kalkub bir sâ'at karîb mahalde meks eyleyüb i'ânet eylemişdir berü tarafda kral-ı bed-fi'âl bunları İbrâ'il tarafına irsâlden sonra Yaş şehri kurbunda kurduğu taburdan kalkub yedi kat tabur ve yer getürmez 'asker ve yedi seneden berü hâzır ve âmâde eyledüğü alât ve mühimmât ve cebehâne'-i menhûsâsın üç sâ'at beru kerr u fer ile

merhûm ve mağfûr-leh Sultân ‘Osmân Hân Gazî tâb-şâra harb ve kîtâl eyledüğü ‘atîk tabur yerini Hân **(10-b)** Yaylası ve Hûş Sahrâsı dimekle ma‘rûf gâyet akaç mahalle sudan suya tabur kurub dolu bir sâ‘atden mütecâviz dâ’ire ana kıyâs oluna ve bir tabur dahî iki sâ‘at Berugörmez Karyesi dimekle ma‘rûf karyenin kurbunda vâki‘ Bermeşîstân Mohaş sudan sudan suya kral taburı mânendi etrâfı batac cengi müşkil orman ve zîrî olan kâfirin taburı olub envâ‘-i âlât-ı ceng ve mühimmât cebehâne-’i ‘azîme ile taburlandı ve Şeremetoğlu nâmında olan kâfiri altmış bin ‘asker otuz bini süvârî ve otuz bini piyâde ve bu kadar hâdeme ve mühimmât-ı vâfire ile çarkcı eyleyüb var ‘Osmânî’nin vezîri imiş gelen ol Türki bana diri tutub getür ve yanında olan cansız Türkleri cümle ta‘me-yi’ şimşîr ile onların benimle mukâvemet ne kudretleri vardır deyü gönderdi bunlar gelmekde ‘asker-i İslâm Kartal’dan kalkub zikr olunan Hantepesi’ne gelinceye değin her gün bizim tarafımızdan ve hân-ı ‘âlişân tarafından diller ve mükellef **(11-a)** kâfirler tutulub gelmekden hâlî olunmayub her ahvâlden haber alınurdı menzil-i mezbûrdan mâh-ı Cemâziye'l-âhirenin gurreci yevm-i sebtde şâfi‘î vaktinde kalkub melûl ve mahzûn Cenâb-ı Hakk’a müteveccih Sarualan dimekle ma‘rûf Geçitbaşı didikleri menzile doğru ‘azîmet olundu nüzûle karîb mahalle gelindikde karşı yüzden toz toza ulaşub asumâna peyveste bir ‘azîm tûfân zuhûr eyleyüb ‘asker-i İslâm âyâ ne hâl ola han mıdır yohsa düşmen midir deyü nazarlar iken gördiler ki ol ‘asker sefinesi tente gibi beyâz hıyâm-ı ‘azîme ile konmuşlar tepelü ve hacu bayraklar ve gûna gûn toylı sancaklar ve dâ’iren mâdâr çarh-ı felekler ve istihkâm üzere tabur kurub konduğu müşâhede olundukda sa‘âdetlü Yeniçeri Ağası Vezîr Gazî Yûsuf Paşa hazretleri atlu ve piyâde serdengeçdileri ve ‘asker-i bî-şümâr ile orduya mukayyed olmayub sür‘atle geçid başına gelüb râkiben durub kendüler için tabya çevirüb tonbâz ‘arabaların hâzır bulunmayub ‘arabaları serî‘an getürmek için **(11-b)** Zenberekçi Ahmed Ağayı’ ve birkaç oda ta‘yîn eyleyüb ‘aceleten köpri yapmağa sa‘y ve ikdâm üzere oldılar ve orta çadırları dahî taşıyub beşeler üzerine kondılar ve bir taraftan dahî gelmekde ve düşmen bed-kârdarı köpri yapmağa mâni‘ olmamak için gönli isteyenler karşıya geçmeye mümâna‘at olunmayub piyâde ve atludan vâfir kimesneler cernik ve bereme ile ba‘zıları yıldırmaq ile geçüb ve Tatar sabâ-reftârdan vâfir Tatar yıldırub karşı ‘askere mülhak oldılar ve bu esnâda tonbâz ‘arabaları birer ikişer gelüb gelenleri ‘acele ile kalafat idüb suya atdılar bir kît‘a cîsr ahşama değin hâzır olub ol hâlde

sa‘âdetlü sadr-ı ‘âlî gelüb Geçitbaşı'na sâye bân kurub vakt-i gurûb karîb oldukda sadr-i ‘âlî ve ağaların ve tüfenkçilerin karşuya geçirüb köprinin karşı başına metris aldılar ve Ordu-yı hümayûn ta vakt-i gurûba değin gelmekde idi kral-ı Moskov ‘asker-i İslâm Geçitbaşı'na gelüb konmak üzere olduğun istimâ‘ eyledikde taburunda sabr idemeyüb Şeremetoğlu taburına gelüb **(12-a)** bu kadar ‘asker-i İslâm gürûhun görüb ve ucı görünmez çadırları seyre eyleyüb ve bir ucı henüz gelüb konmakda bu hengâmeyi’ gördükde bana böyle dimedilerdi ‘Osmânî'nin elli bin âdeme kudreti yokdur ya bu ‘asker nedür dağ ve sahrâ çadırları ile mâl-â-mâl dahî ordu gelmekde hayf bu araya geldim şimdi ben Turla ile Aksu arasında gerek idim bunları içerüye çeküb ıraklaşdırmak ile zebûn iderim bu kadar ‘asker ile söyleşmek emr-i ‘asîrdir hoş imdi çünkü böyle oldu bütün Rum ile Bahr-i Siyâh ve Bahr-i Sefîd cezireleri ve sevâhilleri ile kabza’-ı teshîrime çeküb düşmenim kebûter-veş âvihte-i çenkâl bâz-ı devletim olmadıkça beftere’-i ferağa gelmem muhâl imdi sen bu Türke bir tedbîr idüb karşuya geçürem ve peçenelerde olan ‘askere haber ile kavuşub Türki şeb-hûn ve yahud bir yüzden perîşânlık virmeğe ikdâm ile deyüb taburına istihkâm virmeğe ‘acele ile gitmiş ‘asker-i İslâm ve Ordu-yı hümayûn vakt-i gurûba değin bi'l-cümle gelüb kondılar sahrâ **(12-b)** ve dağlar ucı görünmez yerlere değin memlû olub encüm misâl-i meşâ’ir ve katarlar dünyâyı tutub ve Yalı tarafı dahî Ordu-yı hümayûn'dan ta kral taburı mukâbele üç sâ‘at mikdârı menzil olub Bender'den gelen ‘asker terakkîli sipâh ve silahdâr ve serdengeçdiler ve gönüllü ve İşvet⁶ ‘askeri hatmanile ve hân-ı ‘âlişân Tatar sebük-reftâr ile mâl-â-mâl ol tarafları tutub fûrûzân olan meşâ’il ve fenâr ve ateşlerin düşmen-i bed-kârdâr temâşâ eyleyüb engüşt-i hayret der-dehân kalub ba‘de'l-‘işâ taburına girüb etrâfına imdâd içün ateşler gösterüb vezîr taburı ve kral taburı ta sabâha değin barut yakub ve ateşler ile işâretten hâlî olmadılar hikmet-i hudâ nısfü'l-leyle karîb oldukda tob ‘arabası camuslarından bir camus karşı geçüb meterslerden birisi düşmân geldi zann idüb bir tüfenk atdı ehl-i meters gülbank çekdiler gülbank sadâsı orduya gelüb dağ ve sahrâ gülbank-ı Muhammedî ile memlû olub beru taraftan karşuya tüfenkler atılıb **(13-a)** bir şe‘y yokdur atman deyü çağrışdılar gülbank ve tüfenk kesilüb hâmûş oldılar düşman-ı bî-dîn istimâ‘ itdikde tab’-ı menkûbi her âsân üzere olmağın ‘asker-i İslâm

⁶ İşvet, İsveç olmalı.

basdı zannıyla taburı bozup kararı firâra tebdîl idüb ve yerinden gâ'ib olub ikinci tabura doğru 'azîm oldı İslâm 'askeri gördi ki ceng ü cidâl yok elem üzere olmayub durdılar şâfi'î vakti oldukda gördiler taburdan eser kalmamış kâfirin hilesi olmak ihtimâline vücûd virilüb Vezîr Aristo tedbîr ve müşîr-i âsâf nazîr-i Gazî Çerkes Mehemed Paşa dilber-i çerkacı ta'yîn olunub ve ma'an Diyârbekr Vâlîsi vezir ibn vezir maktûlzade vezîr-i mükerrrem 'Ali Paşa koşılub karşı geçdiklerinde tecessüs eylediler taburdan eser yok böyle olunca berü tarafa i'lâm eylediler ve kendüler me'mûr olmağla ardlarınca gıtdiler ortalık rûşenâ oldukda taburdan eser kalmayub gâ'ib olduğun cümle 'asker müşâhede eylediklerinde firârı istib'âd olunub herkes elemzede olub 'acaba kâfirin ne gûna hilesi **(13-b)** var ola deyü 'asker-i İslâm'ın bahâdırları karşı geçmeğe can atub guruh guruh geçmeğe başladılar Çerkes Mehemed Paşa'yı diller kâfirin ardından yetişüb kâfiri gördükde atlusun irüb arkasına alub ve piyâdesin önüne katub ilerü ki tabura 'azîm olub İslâm tarafından ibtidâ sârbân 'Ali Ağa ki yeniçeri ağasına tuğ-ı vezâret getürmüş idi ve Şâhîn Ağa nâm bir ağa dahî ma'an çûka-dârlarıyla at salub vâfir kelleler kesdiklerinde 'asker-i İslâmı cenge îkâz ve tahrîs ve bâ'is-i nusret oldılar âsker-i İslâm bunları gördükde gayrete gelüb yürüdiler mûr-ı zenbûr-veş etrâfın alub kâfirin yüzün çevirüb 'azîm yüz aklıklar hayle kelle ve diller alındı eğerçe düşmen-i bî-dîn hezîmet buldı ve firâra yüz tutdı ve lâkin ol iki merd-i meydân-ı vegâya nâgehân kurşun dokunub ikisi birden cân-ı şîrînlerin Cenâb-ı Hakk'a teslîm ve rûh-ı pür-fütûhları 'azîm gülzâr-ı cinân olduğun 'asker-i İslâm müşâhede eylediklerinde ol günki mâh-ı Cemâziye'l-âhirenin ikinci günü yevm-i ahad vâki' **(14-a)** olub bir uğurdan süvârî ve piyâde yekpâre gülbank-ı Muhammedî çeküb kâfirin üzerine hum u hücum ile a'dâ-yı' dînin başına bâzâr kurulub nesc-i feth ve zafer-i miyân İslâmiyânda tenessüh itmekle ilerüsi firâr ve ordu ceng iderek tabura can atmakda olub berü tarafda sadr-ı 'âlî ve vükelâ'-yı devlet ve sâ'ir 'asâkir-i isla' ve rû'esâ'-yı cünûd-ı muvahhidîn bi'l-cümle muntazır-ı ahbâr iken ibtidâ bir kelle ile bir gazî gelüb dahve'-i suğrâda bu ahvâli tebşîr eyledikde yüz altın in'âm olunub der-'akab birbiri ardınca ta vakt-i gurûba değin ardı ve arası kesilmeyüb vakt-i zuhura değin her gelen kelle ve dillere ellişer gurus in'âm ve ba'de'z-zuhr gelenlere otuzar gurus olmak üzere in'âm olundı Moskov olanlar esîr Boğdan ve Eflâk olanlar katl olunmak fermân olundılar ol gün ahşama değin cisrlerin kusûrâtı tekmîl ve irtesi yevm-i isneyn ve mâh-ı Cemâziye'l-âhirenin

üçüncü günidir nısfü'l-leylden sonra geçmeğe fermân olunub şâfi'î vaktinden ikdâm-ı 'ubûr itmeğe 'azîmet olundı ibtidâ yeniçeri ocağı **(14-b)** tulû'-i fecrden dahve'-i sugrâya değin 'umûm üzere geçüb ve kollara ta'yîn olunan eyâletler ma'an geçüb cebehâne ve tophâne ve ba'dehû cümle 'asâkir-i İslâm ve sadr-ı 'âlî ve sancağ-ı Muhammedî sallallahü te'âlâ 'aleyhi ve's-sellem ve sipâh ve silahdâr ve Ordu-yı hümâyûn ve katar ve mehâr develer ve 'arabalar ve 'umûm üzere geçüb ardlarınca tondârlık hizmetine ta'yîn Haleb Vâlisi vezîr ibni vezîr Fâzıl ve Gazî İbrahim Paşa eyâletiyle mürûr ve bu esnâda gazî ve bahâdır Kürd Bayram-zâde mîr-i mîrân Mehmed Paşa 'askeri geçmezden akdem 'asker-i İslâm'a mülhak olmağla huzûr-ı hümâyûnda î mân-ı galat itmekle ol gün altı sâ'at eyâleti ve yükleri ile yürüyüb şedd-i rıhl idüb ve sadr-ı 'âlî 'ubûr iderken Dünder Paşa'ya mülhak olub sadr-ı 'âlî ve yükler geçinceye değin bir mikdâr istirâhat ve Dünder Paşa ile ma'an 'ubûr itmişlerdir bu cümle 'asker mürûrundan sonra tertîb üzere yeniçeri ocağı ilerüde doksân yedi bin süvârî ve piyâde ve yedi kol olub ve her kola on beş oda ve yigirmi beş pâre tob ve orta yerlerinde sa'âdetlü yeniçeri ağası kolu **(15-a)** kırk pâre top ve kırk oda ve sancak dibinde on dört süvârî serdengeçdi bayrakları ve yüz bayrak süvârî serdengeçdiler sağ ve sol piyâde ve atlunun ardınca orta sishâneleri ve ağaların katar ve mehârî ve kadîmden müte'ayyin Burusa ordusu yükleri ve bunların ardınca ocak kollarına ta'yîn olunan eyâletler ve emîrû'l-ümerâ ve vüzerâ eyâletleriyle ve bunların ardınca cünûd-ı Mısırye'nin piyâdeleri ardlarınca cüyûş-ı Kâhire'nin süvârîleri serdâr-ı ekremleriyle ve bunların ardınca Bosna Eyâleti'nin Sırp⁷ ve Hırvat piyâde mîr-i sekbânları üzerlerine me'mûr olan vâlî-yi' Hersek emîrû'l-ümerâ Durmuş Paşa Bosna Vâlisi vezîr-i mükerrem Gazî 'Ali Paşa tarafından yürüyüb ve bir tarafda taşlu yerlerin şehbâzlarını piyâde Arnabud Gazîleri üzerlerine me'mûr olan Gazî Mahmud Beğzâdeler şecî' ve diller Arnabûdî libâslar ile mülebbesler Rum İli Vâlisi olan Vezîr Aristo-tedbîr Gazî Hasan Paşa tarafından yürüyüb bu iki 'asker ki Bosna ve Rum İli tarafeyn-i cenâheyn olub kırk bin mikdârı atlu ve piyâde ve bunların ardınca topcı **(15-b)** ve cebeci ve ardlarınca toplar ve cebehâne piyâde ve süvârîler ile ve serdengeçti bayraklarıyla ve bunların ardlarınca ümerâ'-yı elviye ve mîr-i mîrân ve vüzerâ ve eyâletler paşalarıyla ve bunların ardınca çavuşân ve zu'amâ ve gedikler ve

⁷ Sırp olmalı.

hâcegân ve müteferrikân ve sancağ-ı peygamberî ve taht-ı livâ'-i Âhmedî meşâyihden Yusuf Âmedî ve Şerîf Şeyh Mehemed Esterî ve ardınca sadr-ı 'âlî ve sipâh ve silahdâr-ı cenâheyn olub ardınca Ordu-yı hümâyûn develer katâr ve mehâr ve bunları dâ'ir emaday 'arabalar tabur çevirüb ve ardlarınca Dünder Vezîr Fâzıl İbrâhim Paşa ve Kürd Bayram-zâde Mehemed Paşa 'ubûr idüb yola dizildiler herkes melûl ve mahzûn ve müteveccih cenâb-ı bârî olub dağ ve sahrâ 'asker ile mâl-â-mâl ve bu cem'iyyet zamân-ı selâtîn mâziyede cem'î olmayub şa'saa'-ı eslihadan gözler hîrelenüb dîde'-i merdân intizâr-ı cengle nâ-çâr ve hayrân kalb-i muhtân hâtır-ı nâ-dân gibi vîrân sîneler sûzân dîdeler giryân tuğlar zülf-i dilber gibi perîşân 'alemler çâk-i girîbân taraf taraf feryâd-ı sûzâna **(16-a)** ve nevha'-ı nefîr ve sadâ-yi gulgule'-i dîl ve dehl-i velvele'-i girânîn gâziyâne hem-âhenk ve na'ra bahâdırân-ı bî-şevâ-yı serheng olub uğurumuzda ceng ve sağ tarafımızda Brut kenârında vâki' Cabha ormanlar arasında bozılıb cânların tahlîs için ihtifâ iden küffâr piyâdeleriyle ceng olduğundan mâ-'adâ kayıklar ile tabura gelen zahîre kayıkları tabura yanaşmak murâd eylediklerinde karşı tarafda olan Bender 'askeri tob ve tüfenk ile yanaşırmayub sefineler aşağı düşmekle taburdan sefineleri istihlâs için gönderdiği üç bin mikdârı piyâde küffâr leb-i cûy-bârda olan kirâz-ı vahşî misâl-i mîşîstân arasına sefineleri halâs için girüb ve bunları kollamak için iki bin mikdârı güzîde süvârî ardlarında sahrâda durub 'asker-i İslâm tarafına perîşân yûriyen ehl-i İslâm bunları müşâhede itdikde gülbank-ı Muhammedî çeküb ve gülbank sadâsı 'asker-i İslâm'a yetişüb ba'zılar dahi 'askerden ayrılıb bunlara imdâd gidüb ve bunlar ile cenge âgaz eyleyüb yek anda atlusun ve piyâdesin ta'me'-i **(16-b)** şimşîr-i bevâr eylediler yanımızda ve uğurumuzda ceng olmağla kelleler ve diller alınub bu temâşa ile ayak ayak yürinüb cisrden dört sâ'at ilerü koru şeklinde sarb mîşîstân içine Şermetoğlu didikleri kâfir firâr iderken önünde olan piyâde küffârdan vâfir küffârı ormana ta'yîn idüb siz bu arada pusuya girüb 'Osmanlı 'askeri geçdikde gice ile ordularını basub telaş viresiz deyü bırakmış imiş orman mukabiline 'askerin öni geldikde hikmet-i hudâ kayıklar istihlâsına gelen kâfir atlası ve piyâdesiyle perâkende 'askerimiz ceng ve piyâde ve süvârîsi bi'l-cümle ta'me'-i şimşîr bevârı kayıkları ahz olundukdan sonra mezbûr ormanda dahî düşman olmak ihtimâliyle süvârî ve piyâdemiz orman cânibine müteveccih olduklarında pusuda olan 'adâ bunları görüb cânların me'yûs olmağla 'asker-i İslâm'ın üzerine birağurdan tüfenk

endâz olub etrâfı bataklık olmağla çok kimseler şehîd ve niceler zahm-dâr oldılar mukabiline ordu konmağla herkes **(17-a)** gayrete gelüb ve ordudan bahâdırlarımız sekrdüb biri biri ‘akîbinde imdâddan hâlî olmamışken yedi sekiz sâ‘atde ceng-i azim olub vakt-i gurubedeyiz elhamdülillâh-i te‘alâ düşmandan eser kalmamışdır Ordu-yı hümayûn ol gün etval nehârın beşinci sâ‘atde zikr olunan ormanın mukâbele olan peştelere ve sâhralara konub oturdılar Şeremetoğlu didikleri bed-fi‘âl ol gün firâr ve ‘asker-i İslâm ile ceng iderek ahşam karîbinde vezîrleri taburına düşüb ‘asker-i İslâm her taraftan kafân arslanlın yürüyüb düşmenin üzerine ebr-i bârân-veş kurşun yağdırıp taburdan taşra çıkanları halâs olmayub singun görmüş ‘asker aralarına girmek ile ziyâdesiyle havf ve perîşânlık semtine yüz tutduğundan sa‘âdetlü vezîr-i mükerrem Gazî Çerkes Mehemed Paşa âdem gönderüb düşmân mâğlûbdur birkaç pâre top irsâl buyurub elem üzere olmayasız deyü haber gönderdiklerinde sekiz kıt’a tob irsâl buyurub elem üzere olmayasız deyu haber gönderdiklerinde sekiz kıt’a tob irsâl olunub ve lâkin kral dahî ilerüki taburda olduğu muhakkak olduğundan ilerü top **(17-b)** göndermek münâsib görülmeyüb kral firâr ider sonra güç olur ihtimâline vücûd virilmekle tobları yine girü ‘avdet etdirdiler toplar girüye ‘avd olunduğundan ‘askerden ba’zılar dahî hirâsân olub toblarla ma‘an köpri başına değin geldiler hâsıl-ı kelâm ol gice ol tabur ile sabâha değin ceng-i ‘azîm olub irtesi ki yevm-i isneyn ve mâh-ı mezbûrun üçüncü günidür şâfi‘-î vaktinde hayme ve har-gâhların âteşe yakub hazîne olanları ancak güçle alub ve ba‘zıların dahî birağub ve cebehânesin mümkün olduğu mertebesin alub bakıyye baruta ateş virüb ve talîka ve hinto ve murassa’ koçılar ve câmûs ve bakar ‘arabalarıyla kilârları bütün meyhâne ‘arabaları ve bir bir salhânelerinde mezbûh kûsfend ve bakar henüz dem-i cereyân üzere yerlerinde kalub ve mühimmât ‘arabaları dolu mühimmâtıyla yedi sekiz on bin ‘araba getürdükden mâ‘adâ yerinde kalub depeler gibi yağlamış mismâr ve na‘l mismârları başka yağlamış ‘arabalarda dolu âlât ceng için bıçaklar ve tüfenkler ve ba‘zı ‘arabalarda hazîne ve âlât-ı **(18-a)** sanâyi‘ sendânlar dürlü dürlü tişeler ve bunların âlât ve defterhânesi ve defter ve evrâkları perîşân ve ba‘zıları sanduklarıyla ve yek pâre cebe ve cevşen ve miğfer ve tiğ ve sinân ve cân-sitân ve tîr ve tîr-i kemân dürlü dürlü bî-nazîr kürsîler ve bî-şümâr eşyâların birağub kral taburına düşmeğe ikdâm ile cân atub firâr eylediler bi-hamdilillahi te‘âlâ ‘askerimiz ol bıraktığı eşyâ ve emti‘aya asla râğbet etmeyüb düşmenin ardına düşüb kral-ı bed-fi‘âlin taburını muhâsara eylediler

ol girü kalan eşyâ'-ı bucak sâkinleri olan Tatar 'adû-şikâr ahz eyleyüb düşmenin bıraktığı 'arabalara doldurub iki güne değin taşıyub eser komadılar hulâsa'i kelâm yevm-i mezbûrun beşinci sâ'atinde 'asker-İslâm konmağa 'âzim olub küffâr sington kral taburuna girüb kapandığı bizim 'askerimiz etrâfin muhâsara eyledüğü haberi gelmekle bizim 'askerimizin adedi gelmezden akdem ve mühimmât ve cebehâne ve topraklarımız yetişmeksizin 'aceleten varub taburı koşturmak lâzımındandır ihtimâldir ki **(18-b)** Kral firâr eyleye sonı güç olur işimiz tebâh ola deyü fermân olmağla piyâde ve süvârî ve bi'l-cümle 'asker-i İslâm on sâ'at ayağ üzere durub ve yol yürüyüb aç ve susuz ve uyhusuz ve yorgun ve cebehâne ve toprakların ba'zıları ve balyemezler girüdedür üç dört sâ'at 'askeri ilerü getürmek re'y-i sevâb değildir ve bâ-husûs Ordu-yı hümayûn yalnız kalmak iktizâ ider tehlikedir dinelmeyüb hakk celle ve 'âlâya tevekkül ile vezîr-i rûşen-zamîr şecî' ve diller Gazî Yûsuf Paşa yessirullahi mâ yaşâ' hemân ol sâ'at mehterhânesin çaldırub 'âzim tabur oldılar odalar ve atlu ve piyâde serdengeçdiler 'askerin sülûsân evlâm evlâm ardlarınca tabura revâne oldılar vakt-i 'asra karîb serdâr-ı ekrem Vezîr-i a'zam Gazî Mehmed Paşa sancağ-ı Peygamberî sallâllahü 'aleyhisselâm ile cümle ümerâ ve mîr-i mîrân ve sâ'ir sancağ-ı şer'ife me'mûr olan 'umûm üzere binüb Ordu-yı hümayûn dört sâ'at girü kalmağla orduda kalanlara hıfz-ı vedî'a olundukda hâzır bulunan 'asker-i İslâm'ın cümlesinden 'azb u feryâd kopdı **(19-a)** gûyâ ki haşr ü neşr oldı müdebbirimiz yok hâl yine münce olur deyü herkes atlarının licâmına dest urub cenge hâzır ve âmâde oldılar ve bunların gice kimi kıyâmda ve kimi rukû'da ve kimi sücûdda kimi ku'ûdda ve kimi dest-ber-âverde tazarru' ve niyâzda ve kimi gafletde ve ba'zıları hâyâ-huyda bu hâl üzere selâmetle sabâh eylediler hâsıl-ı kelâm Vezir Gazî Yeniçeri Ağası Yûsuf Paşa ahşâma bir buçuk sâ'at karîb on dört sâ'at ayağ üzere durub şedd-i rihâl aç ve susuz ve uyhusuz 'asker ile yetişüb Sübhân yolu ve meters ve siper yapmak kaydında olmayub ve göz açdırmayub hemân tabura açıktan yürüyüb çarh-ı feleklerine varınca dayayub ve topraklarımız dahî henüz irişmeyüb ol mahalde serdâr-ı ekrem Vezîr-i a'zam Mehmed Paşa hazretleri sancağ-ı Peygamberî ve taht-ı livâ'-yı Muhammedî de meşâyihden Karabaş Gazî Şeyh Yûsuf âmedî ve şürefâ'dan Gazî Şerîf Mehmed Esterî ve me'mûr-ı sancağ-ı şerîf olan 'asker Ahmedî ile nâzır-ı rezm olub taraf taraf yürüşler oldı a'dâ'-i dîn dahî taşra dökülüb bir mertebe ceng-i 'âzim oldu ki **(19-b)** sadâ-yı tob tüfenk siphre irişüb eyvân-ı felekde keyvân

dehşetinden tâcın düşürdi kâzîyye'-yi felek hükmün imzâ debîr-i çarh kalemin şikest idüb behrâm ta'accübünden tîgin-i gılâfa kurî nâhîd-i nevâsın uydurub dikâk-ı mihr hareket hayretler nihân-ı mâh-ı münîr rez-dîde nigâh ile nîm-sûret gösterüb gurûba değin ceng-i mümtedd oldı gerd-i tebredden birbirlerin müşâhededen kalmağla tarafeyn ayrılub düşmen çarh-ı feleklerini penâh idinüb 'asker-i İslâm dahî 'atîk taburdan kalma 'amîk hendeklereistirâhat için girdiler sadr-ı a'zam dahî sancağ-ı Muhammedî ile sâye-bânlarına 'avd buyurub ol iki şeyh ve gazî ve nâsih 'asker-i İslâm'ın derûnunda kalub taasubh-ı vakte değin açıktan metersler arasında cünûd-ı muvahhidîni pend ü nushla ikâzdan hâlî olmadılar sa'âdetlü Yeniçeri Ağası Gazî Yûsuf Paşa taburun çarh-ı felekleri önünde mânend-i mikyâs hadîd-i rûstem-âne durub oda bayrakları kavş-ı kuzah-ı veş pergâr çevirüb ve çorbacılar ve odabaşları ve çûka-dârları ve tüfenkçileri yanından ayırmayub beş on bin mikdârı piyâde **(20-a)** ve süvârî ile râkiben durub merkûbî dahî zahm-dâr olmuşken ayrılmayub gıybet iden zâbitânı 'itâb ile mücâzât eylediler ve piyâde tâ'ifesi mezbûr hendekte vakt-i 'ışâya değin râhat olub sakâlar su getirüb ekl ü şurblerin gördüklerinde bir iki 'araba mühimmât yetişüb ba'de'l-'ışâ çapa ve kürek virilüb bir mikdâr meters aldirdılar ta sabâh olunca üç dört def'a yürüyüş ve ceng-i 'azîm olub nısfü'l-leyle karîb şâhî toplar yetüşüb sipersiz açıktan çıkılub toplara ateşler virilüb çâk-ı sabâh olunca ceng kızıışub taburun dolı bir sâ'atden ziyâde sudan suya dâ'iresi ana kıyâs oluna dâ'ir âmâdâr muhâsara olunmuşdı bir taraftan yeniçeri ocağı ile Yusuf Paşa 'asker-i Mısır-ı Kâhire ve Arnabud⁸ ve Sırf ve Rum ile ve Bosna ve Kürd Bayrâmzâde ve bunların mâverâsın vüzerâ ve beylerbeyiler eyâletleriyle kuşadub ve bunların ardın Tatar 'adû-şikâr alub ve karşı tarafı tabur dâ'iresince Bender ve terakkîli sipâh ve silâhdâr ve bunların serdengeçdiler ve gönüllü ve hân-ı 'âlîşân ve 'asker **(20-b)** Kral İşvet ve bunların üzerine ta'ayyün Cin 'Ali Paşa dört pâre top ile kuşadub asla su aldirmadılar karşı taraftan atdıkları tob ve kurşun içerüsin berbâd idüb ve beru taraftan atılan toplar ve kurşun aslâ tahallûf itmeyüb çarh-ı feleklerin berbâd ve sağ olanları feryâd iderek ve amân için taburdan âdem gönderdiler sadr-ı a'zam asga buyurmayub reddile mu'âmele ve cenge âgaz olmasını fermân eyleyüb vakt-i zuhrda

⁸ Arnavut olmalı.

yürüyüş emr eylediler düşmân-ı bî-dîn hayatından nevmîz⁹olub var kuvvetin bazûya getürüb topların ve şâhîlerin uydurub âteş-feşân olmakdan hâlî olmayub ve seher vaktinde Ordu-yı hümâyûn kalkub tabur altına gelmek fermân buyurub Ordu-yı hümâyûn ve bi'l-cümle girü kalan ‘asker ma‘ân gelüb cibâl ve sahârî ‘askerden ve hıyâmdan görünmez olub ve balyemez ve şayka toplarımız gelüb açıkdan camuslarıyla tabur altına çekilüb ve mukaddemce iki sagîr balyemez hafif olmak ile ilerü gelmişdi heman geldiği gibi tabura doğru ateş virilüb taburı ve çarh-ı felekleri harâb **(21-a)** ve yebâb ve içerüsün oluk oluk idüb mânend-i mîzâb-ı dem-i a‘dâ cereyân ve topun kellesin gördüklerinde canları leblerine gelüb garyu ve feryâd ile ‘Osmâniyân ile cenge iktidârımız yokdur cümlemiz helâk olmakdan ‘Osmâniyâna tâbi’ olub canlarımız halâs eylemek münâsibdir yohsa bu ordu ve bu ‘asker ve buncaleyin toblara mukâvemete bizde kudret yohdur deyüb cümlesi tüfenklerin bırağub ve kelle’yi kralla getürüb gösterdiklerinde ‘avreti dahî bu cevâbı virüb hemân ol an vire bayrağın diküb aman ile Şeremetoğlu nâmiyla ve birkaç bellü başlı mükellef kıyâfet-i kâfir çıkub tarafeynden tob ve tüfenk kesilüb balyemez ve şayka toblarımız uydurulub kelleden mâ-‘adâ şayka toblarına yedişer kulaç zincîr ve leber-leb kîselerle temur parçaları memlû gördüklerinde bunlar atlasa idi hâlimiz nice olurdu deyü cânların sa‘y-i ikdâm ile huzûr-u sa‘âdete vardıklarında Şeremetoğlu olmayub gayri kâfir olduğın eşidenler haber virdikde redd olunub sonra Şeremetoğlu **(21-b)** kendüsi el-amân deyü gelüb sulha mübâşeret olundı Ordu-yı hümâyûn kadısı amanları şer‘an makbûldür cenge mesâğ yokdur deyüb Şeremetoğlu dahî Azak Kal‘ası’nı virüb ve binâ eyledikleri Kamaranka Kal‘ası’nı hedm ve Tayfân Kal‘ası’nı ve sâ‘ir binâ eyledikleri kal‘aları hedm ve cebhâneleri teslîm olunub ve donanması ihrâk-ı bi’n-nâr olmak üzere ve kadîmî olan sınırından beru geçmeyüb ve balyozı gelmeyüb ve hân-ı ‘âlişân olanlar tavassutuyla mesalihalar görülmek kavliyle ve İşvet Kralı vilâyetine gitmeğe müsâ‘ade idüb emîn ve sâlim memleketine varub ba‘dehû beyinlerinde ne mu‘âmele olur ise mûmâna‘at olunmamak üzere emânları makbûl olub ol gün bu mükâleme ile vakt geçirilüb ol gice ‘Osmân kethudâ ve ba‘zıları tabura varub sözlerine takviyet virüb ‘ale’s-sabâh cebbehânesin ve topların tahrîre muharrer ta‘yîn olunmak iktizâ itmekle ocaklardan bir ferd ta‘yîn olunmayub

⁹ Anlamsal olarak nevmid olmalı.

gedüklü çavuşân kâtibi ‘Abdülbâkî Efendi yalnız ta’yîn ve tahrîr eyleyüb cebehâne şey’-i kalîl ve otuz dört şâhî tob ve iki pâre kebîr tob **(22-a)** bulunmuşdur avâzesin şâyi’ eylediler ba’dehû ‘asker-i İslâm arasında şöyle sözler şâyi’ oldu ki kral-ı Moskov bu yüzden mürâca‘at idiyor ki ben mağrûr oldum hakk te‘âlâ bana kahr eyledi kendü ellerinde esîrleri oldum emânımı kabûl idüb benimle musâlahaya câzim oldılar ve lâkin benim düşmenim çokdur vilâyete gitmeğe mâni‘ olurlar ve krallar beyninde bed-nâm ve rûsvây olurum benimle musâlaha olundı benim ‘arzım tekâmîl buyurub cebehâne ve toplarımı bana virsünler vilâyetime ‘arzım ile gideyim veyâhud akçesin vireyim didi sâhib-i devlet ve kesru'l-mürüvvet dahî pâdişâhımızın akçeye ihtiyâcı yodkur kal‘a-i cedîdin topları alıkonulsun kendüsi toplarıyla ve cebehânesiyle çıkub gitsün deyü fermân buyruldukda mukaddemâ olan sözlerin hilâfî olduğu zâhir oldu velâkin bir kimse söz söylemeye cesâret idemeyüb vükelâ’-i devletin hilâfî tarafında olmak muhâl olduğundan engüşt-i hayret der-dehân oldılar bu kol feth taburun irtesi Çehâr-şenbih gün kalbe'z-zuhr **(22-b)** vâki’ olub ve ba’de'z-zuhr İşvet Kralı karşı yakada hân-ı ‘âlîşâna Bender'den şedd-i rihâl ile gelüb ve ma‘ân nehri geçüb sadr-ı ‘âlîye geldiler ve bu umûrun böyle olduğu münâsib görülmeyüb hud‘a kâr olduğına binâ’en çok kîl u kâl olub sözleri asgâ olmayub melûl ve mahzûn makâmlarına ‘avd eylediler ve ba‘zı ashâb-ı mergame haklarında nâ-şâyeste güft ü gû eylediler hâsıl-ı kelâm muhâsara’-i tabur mâh-ı Cemâziye'l-âhirenin üçüncü gün ki isneyn günidir ba’de'l-‘asr gurûba bir buçuk sâ‘at karîb vakte vâki’ olub on altı sâ‘at muhâsara ve irtesi yevm-i selâsede dahve’-i küberâda feth ve zafer vukû‘ buldı âlî-i ‘Osmânın ‘askeri bizi bozmayub at oğlanı ve otlakçı ve ilerü gelen gönüllü ve orducı tâ’ifesine ta‘me’-i şimşîr olduk deyü kendüye levîm idüb ve mânend-i behû âvihte’-i cengâl-ı ‘ıkâb olmuşken mâh-ı mezbûrun altıncı yevm-i hâmisde ‘asr vaktinde ruhsat virilüb top ve tüfenk ve cebehânesiyle su gibi akub getdi ve ardından Sivâs Vâlîsi Gazî Çerkes Mehmed Paşa eyaletleriyle ve Diyârbekir Vâlîsi **(23-a)** maktûlzâde ‘Ali Paşa eyâletiyle ve Kürd Paşa ve sipâh ve silâhdâr terakkîleri nehr-i Turla’yı ‘ubûr itdirmeğe ta’yîn olunub gitdiler esnâ’i sulhda İbrâ’il Kal‘ası üzerine gönderdiği altı bin Moskov olub mâ-bâkîsi Boğdan ve Eflâk eşkıyâsıdır benim ‘alâkam yokdur Moskov olanları tarafımıza sâlimen gelmeleri ricâ olunur deyü ricâ etmeğin ana dahî ruhsat virilüb birkaç gün mükâleme ile vakt geçdikden sonra bir mikdâ ‘asker ile bir paşa ma‘ân Tatar ta’yîn olunub

bunlar varıncaya değin re'âyâ eşkıyâsı haberdâr olmağın dağılub Moskovlı olanlar tabura mülhak olundılar ve Şeremetoğlının oğlu ve kralın defterdârı olan kâfiri rehin alıkodılar ve kral menhûsun Yaş şehrine varub yedi seneden beru İstanbul tam'ıyla Yaşa iddihâr eyledüğü eşyâ ve hazînesin alub Soraka nâm Palanka'ya gelen sekiz bin 'araba eşyâsın alub ba'dehû 'ubûra başladı düşmen-i bed-kerdâr bu tedbîr ile halâs olduğına bi'l-cümle 'asker-i İslâm hayf-ı kenân olub ve metersden melûl ve mahzûn çıkub ve göz yaşı ile **(23-b)** çadırlarına geldiler kimi meksûru'l-kalb olmağla çadırlarına girmeyüb cîsr tarafına hüznle 'avd eylediler ve irtesi 'asker-i İslâm'ın emekdârlarının ve serdengeçdi ağalarının ve bayraklarının ve mecrûhlarının murâdlarına müsâ'ade ile taraf-ı şehriyârîden yeniçeri ocağına elli kîse akçe in'âm olunub neferâta taksîm olundu ve mezbûr ağalara ve bayrakdârlara ve mecrûhlara nân-pâre ihsân ve ba'zıların etrâf-ı serhadlere ihtiyâr eyledikleri üzere ta'yîn ve ba'zıları dahî vilâyetlerine getmeğe icâzet oldu ve merkûmların nân-pâre senedleri istihkâklarına göre yedlerine virilüb sultân-ı dîn-i İslâm pâdişâhımız zıllullah-ı a'zâma du'â ile mekânlarına 'azm eylediler ve mâh-ı mezbûrun yedinci Cum'a günü telhîsler tahrîr olunub şevketlü hünkarımız ebâdullahü devlete hazretlerine i'lâm içün Kartal menziline kerâmetlü pâdişâhımızın taraf-ı 'âlîlerinden nâzır-ı rezm olmak üzere irsâl buyurdıkları mîr-ahûr-u kebîr el-Hâc 'Âli Ağa ile irsâl eylemek münâsib görölüb leyl'i-sebtde revâne olmak **(24-a)** üzere iken fetihnâmeler teslîminde müşârûn-ileyhin ba'zı cevâbları sezâ görölüb birkaç gün meks iktizâsıyla alıkonılıub irtesi sebt günü tekrâren cedîd telhîsler tahrîr ve bu sulh-ı ehven ve münâsib olduğına binâ'en mahzar tahrîr olunub ve 'akabinde vüzerâ'-i 'ızâm ve vükelâ'-i devlet-i 'aliyye ve rü'esâ-yı 'asker ve Mevlânâ kâdî'-i Ordu-yı hümâyûn da'vet ve mümzî ve memhûr olunub irtesi yevm-i ahadda 'ale's-seher vezâret ricâsıyla kethudâları 'Osmân Ağa'yı taraf-ı şehinşâh-ı 'âlem-penâh hazretlerine irsâl buyuruldu ol menzilde yedi gün tekâ'üd olunub sekizinci günki yevm-i selâse ve mâh-ı mezbûrun on birinci günidir kalkub girü eski yurt yerine konıldı irtesi tekâ'üd olmak üzere iken Brut su'yı bu günlerde medâydır deyü huzûr-ı âsafide nakl olunub vezîr-i mükerrem Gazî Yûsuf Paşa hazır bulunmağla gerçi münâsibdir deyüb yaya 'askeri karşı tarafa 'ubûra câzim oldılar ol an göçe fermân olundukda vakt-i zuhr olmağla âyâ bu vakitte harekete bâ'is ne ola **(24-b)** deyü 'asker-i İslâma hayli melâmet vâki' olub herkes 'aceleten kalkub nehir dahî fi'l-vâki' medde başlayub yollar kapanmak üzere iken

cisr başına varıldı eyâletler ta'yîn olunub âb-ı nehre hâr ve hâşâk çeküb zabtı mümkün olmayub ocak ve cebehâne ve toblar ve sâ'ir piyâde 'asker-i İslâm ilerüde olmağla cisri selâmet 'ubûr eylediler elhamdülillahi te'âlâ zâyî'ât olmayub 'atîk yurd yerine Sarualan dimekle ma'rûf sahrâya nüzûl olunub eyâletler ve erbâb-ı tımâr suyu mümkün mertebe kapanmak kâbil olmayub ol gün sadr-ı 'âlî ve sipâh geçemeyüb irtesi hezâr meşakkatle 'ubûr eylediler eşyâ'-yı 'askerîden vâfir zâyî'ât vâki' oldı anların 'ubûrundan sonra karşı yurd yerleri ve sahrâlar su ile memlû olub krala ta'yîn olunan 'asker ve paşalar 'avd idinceye değin meks iktizâ etmekle Sarualan menzilde on bir gün tekâ'üd olundı anlar dahî gelüb hezâr mihnetle 'ubûr idüb katar ve mehârdan çok zâyî'ât vâki' oldı ol menzilden **(25-a)** kalkub Hantepesi dimekle ma'rûf menzile konulub irtesi kalkub Brut kenârında sahrâya konuldu ki giderken 'ulûf için cisr binâ olunmuşdı ol menzilde beş gün meks olunub irtesi yevm-i isneyn ve gurre'-i Recebü'l-müreccebdır kalkub nehr-i Brut kenârında vâki' Handakkuyu nâm menzile nüzûl olunub 'ulûf için cisrler binâ olundı menzil-i mezbûrun muhâlif şedîd rûzgârlar ve bir mikdâr matar vâki' olmağla nüzûlümüzün dördüncü günü ki yevm-i hâmis idi ve mâh-ı Ağustos'un dokuzuncu günüdür göç olunub Gölbaşı nâm menzile nüzûl olunub Boğdan ve Eflâk ve umûr-ı sâ'ireye nizâm virmek için meks iktizâ etmekle meks olunub yedinci gün taraf-ı şehriyârîden sadr-ı 'âlî hazretlerine ve hân-ı 'âlîşân hazretlerine kılıç kaftan ve hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûn vârid olub Mevlânâ kâzî'-i Ordu-yı hümayûn vüzerâ'-i ı'zâm ve ümerâ'-ı saltanat ve ocaklar ağalarıyla bi'l-külliye da'vet olunub cümle huzûrunda i'lân ile hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûn kırâ'at olunub her birine 'alâ merâtibihim **(25-b)** arayış-i kâmet-i 'ûbüdiyetleri hil'at-ı fâhire ile ilbâs ve nevâziş-i hâtır buyurilub cümle şâd ve hürrem menzillerine gelüb şevketlü pâdişâhımız hazretlerine du'âya meşgûl oldılar ve on yedinci sebt günü mevâcib ihrâc olunub 'asker-i İslâm ve rü'esâ'-i 'asker zarûretlerin def' ve şükr-i hudâ-yı müte'âl ile çehre-sây-ı rabbü'l-erbâb oldılar hâsıl-ı kelâm menzil-i mezbûrda otuz altı gün meks olunub 'azîm matarlar ve şedîd rûzgârlar ile çadırlar seyl-âb-ı belâya müstağrak ve ziyâde zahmet ve zâyî'ât vâki' olmuştur otuz yedinci gün göç olub Tomorava nâm kâfir karyesi ki Boğdan İskelesidir karyeye nüzûl olundı beş gün meks olunub altıncı gün ki yevm-i hamîs idi kalkub Kartal menziline nüzûl ve irtesi yevm-i Cum'ada 'umur üzere nehr-i Tuna cisri 'ubûr olub İsakça sahrâsına selâmetle hayme-endâz olundı beş gün meks olunub rehinler ile

İşvet tarafından gelen kâfiri dîvâna götürüb musâdat olub rehinler şifâ'yı sadr olur cevâb ile Eskat ve İşvet ve Kili **(26-a)** habs fermân olunub ol gün yeniçeri ocağına ilerü getmeğe fermân olundu irtesi yevm-i hamîsde yeniçeri ocağı kalkub Hâcikey Kışlası'na nüzûl olundu sadr-ı a'zam hazretleri girüye kaldılar menzil-be-menzil yürünüb altıncı konağımız Kurnalı Deresi'ne konulub yevm-i selâse idi vakt-i gurûbda gâyet hayâl ve alçak rü'yet-i mâh-ı Ramazân-ı şerîf müyesser olub irtesi savma mübâşeret olunub yedinci konağımız Mûsâ Beğ Karyesi olub andan geçüb mâh-ı Ramazânın ikinci gün yevm-i hâmisde Hâcîzâde Bazârı'na nüzul olunub yevm-i Cum'a meks olunmağla irtesi sebtde sadr-ı 'âlî gelüb nuzûl eylediler ve irtesi yevm-i ahadde yeniçeri ocağı göçüb menzil-be-menzil yürüyüb mâh-ı Ramazân-ı şerîfin on beşinci Çehâr-şenbih günü taht-gâh-ı Edirne de Musallâ-yı 'Atîk sahrâsına konuldu 'azametlü şevketlü pâdişâhımız e'azz- Allahü ensârühü hazretleri kullarına merhameten iki kast-ı mevâcib irsâl ve ihsân buyurub altmış üç solakbaşı Mehmed Ağa Edirne mevâcib ile vusûl bulmuş bulundu mâh-ı mezbûrun on dokuzuncu **(26-b)** yevm-i ahadde sadr-ı 'âlî hazretleri vusûl bulub 'azîm alay ile sarây mukâbili sahrâyâ nüzûl buyurdular mâh-ı mezbûrun yigirmi beşinci yevm-i sebtde mevâcib ihrâc olunub ve bundan mâ'adâ taraf-ı şehriyârîden 'izzet ve ikrâm ile kullarına ihsân ve i'tâ buyrılan gazî çelenkleri tevzi'a olunub herkesin kalbleri güşâde ve şâd-ı hürrem olub kerâmetlü pâdişâhımız e'azz-Allahü ensârühü hazretlerine sürûr-ı kalb ile du'â-i hayırları tekrâr ve tezkâr olunub cümle 'asker-i İslâm meşkûr oldılar zahmet-i tarîk ve meşakket-i seferden bi-hasebi's-sürûr mu'arrâ ve müberrâ olub tekâ'üd olunan eyyâmı ilâ intihâ'-ı ramazân-ı şerîf huzûr-ı kalb ve gınâ'-ı râhat ile edâ eylediler elhamdülillahi te'âlâ ve meksin on yedinci Cum'a gün 'ıyd-ı şerîf vâki' olub salât-ı 'ıyd edâ olundu irtesi yevm-i sebtde bir mikdâr matar vâki' olub üçüncü yevm-i ahadde müştetde olmağla çadırları sû-be-sûb 'asker-i İslâm'a ziyâde keder 'ârız oldu hulâsa'-yı kelâm şedit rûzgâr ve berd ü bârân beş altı gün mümtedâ olub **(27-a)** herkes müte'accib ve hayretde iken 'ıyd-ı şerîfin yedinci yevm-i hâmisde 'ale's-sabâh taraf-ı şehriyârîden kapucılar kethudâsı ağa bağtet zuhûr eyleyüb sadr-ı 'âlî hazretlerine cevâhir hançer ve kürkli kaftân ve hân-ı 'âlîşân hazretlerine hil'at-ı fâhire ve hatt-ı hümayûn sa'âdet makrûn götürüb irtesi Cum'a gün bir hatt-ı hümayun dahî ağa'-yı merkûmda zuhûr idüb sa'âdetlü Vezîr-i mükerrer Yûsuf Paşa hazretlerine sadâret-i 'uzmâ ve vekâlet-i kübrâ sipâriş ve

Mehammed Paşa hazretlerine hatt-ı hümayûn-ı mazmûn-ı münîfle ‘amel ve habs olundılar ol gün mesned-i sadâretde karârdâde oldukları vakt kol kethudâsı ‘izzetlü Hasan Ağa’yı yeniçeri ağalığına vekîl nasb buyurub göç fermân eylediler hemân ol sâ‘at ocak tuğu kalkub irtesi yevm-i sebtde göç olunub menzil-be-menzil yürinüb sekizinci sebt günü ki mâh-ı Şevvâli'l-mükerrem on altıncı günidir taht-gâh-ı sultân dîn-i İslâm şehir-i Kostantiniyye'ye kâdem nihâde oldılar ve sadr-ı a‘zam Gazî Yûsuf Paşa hazretleri sancağ-ı Muhammedî ve ‘asâkir-i sipâh encüm-ü şûmâr ile on **(27-b)** dokuzuncu yevm-i selâsede dâhil hatta şehir ve sarây olub şevketlü pâdişâhımızın rikâb-ı devletlerine yüz sürüb ve sancağ-ı Peygamberî teslîm ve ‘izzile mesned-i sadâretde kâ‘im ve irtesi yevm-i Çehâr-şenbihde sâbık yeniçeri ağası olub ba‘dehû rikâb-ı hümayûnda sadâret-i ‘uzmâ kâ‘im-makâmı olan sa‘âdetlü Çelebi Mehmed Paşa hazretlerine yeniçeri ağalığı ihsân buyuruldı elhamdülillahi te‘âlâ herkes birkaç eyyâm râhat olmak emniyyesinde iken düşmen-i bed-kerdâr tarafından hilâf-ı ‘ahd ba‘zı evzâ‘-ı nâ-hemvârları vukû‘ bulmağla gayret-i şehn-şâhî zuhûra gelüb ocakların Âsitâne'ye vusûlünün yigirmi sekizinci günü ki yevm-i Cum‘adır ve sadr-ı ‘âlinin vusûlünün yigirmi beşinci günü vâki‘ olur ol gün pâdişâhımız pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri müsâdât buyurub Vezîr-i sâbık Mehmed Paşa hazretlerinin kethüdâları ‘Osmân Ağa’yı ve mektûbî ‘Ömer Efendi ve çavuşân kâtibi ‘Abdûlbâkî Efendi huzûr-ı hümayûnlarına getürölüb hân-ı ‘âlîşân ve sadr-ı ‘âlî huzûrlarında ba‘zı mekâlîm ve ilzâm olmalarıyla istifsâr ve haklarında fetvâ’-yı şerîf ihrâc ve ba‘de’z-zuhr ‘Osmân Kethüdâ ve ‘Ömer Efendi katl olundılar **(28-a)** ‘Abdûlbâkî Efendi habs fermân olundu ol gün sa‘âdetlü ser-bûstânî Mustafa Ağa'ya taraf-ı şehn-şâhîden kapudanlık ihsân olunub vezâret libâsıyla ilbâs olundılar ki mâh-ı Zi'l-ka‘de-yi şerîfenin on dördüncü günidir sefer-i hümayûn fermân olunub Anadolu ve Rum İli'ne ocaklardan sürüciler ta‘yîn olundu ve sâbık vezîr-i a‘zam Çorlulu ‘Ali Paşa fetvâ-yı şerîf ile katl için kapucibaşılardan Gürcü ‘Ali Ağa ta‘yîn olunub irtesi yevm-i sebtde hân-ı ‘âlîşân-ı taraf-ı pâdişâhîden me‘zûne tahtgâhına ‘izz ü ikrâm ile ‘âzim oldılar ve mâh-ı Zi'l-ka‘denin yigirmi üçüncü yevm-i ahadde ‘Ali Paşa'nın ser-maktûlî huzûr-ı hümayûna gelüb bâb-ı hümayûna vaz‘ olundu ve bin yüz yigirmi dört Muharremü'l-harâmın dördüncü yevm-i hâmisde Şeyhü'l-islâm Paşmakçızâde es-Seyyîd ‘Ali Efendi merhûm olub irtesi Cum‘a gün Abazâde ‘Abdullah Efendi Şeyhü'l-islâm olub ve mâh-ı mezbûrun sekizinci yevm-i isneynde Azâk teslîm

olunub ehl-i İslâm dâhil-i sûr oldukları haberi taraf-ı devlete vüsûl ve kal'a-i **(28-b)** cedîd ki Kamanka nâm Kal'a ve Samraka ve Tayfân Kal'aları'nın hedm olunduğu müjdesi ulaklar ile tebşîr kılınmıştır ve bundan sonra sefer-i hümâyûn husûsiçün meyân-ı nâsda ba'zı erâcif-i bî-ma'nâ ekâzib zuhûrundan hâlî olmayub herkes müttehir ve engüş-i hayret der-dehân kaldılar ve mâh-ı Saferû'l-hayrın on yedinci Cum'a gün vakt-i zuhrda bi-emrillahi te'âlâ zelzele'-i 'azîme vâki' olub ve irtesi yevm-i sebtde dahî dahve'-i kübrâda birkaç kerre vâki' oldı ve mâh-ı mezbûrun yigirmi üçüncü yevm-i isneynde sefer-i hümâyûn içün tenbîh ve te'kîd ile kat'î cevâblar virilüb gurre'-yi Rebî'u'l-evvelî de tuğ-ı hümâyûn ihrâc ve üç günden sonra taşra çadırlarla çıkılur neferâtınız mevcûd idüb bî-kusûr tedârikler görüb âmâde olasız deyü fermân olunmağla herkes tedârik üzere iken üçüncü gün Azâk tarafından sâbık ser-sekbânân 'izzetlü Selîm Ağadan mektûb ile çukadârı gelüb dâhil olub zamîme'-i memâlik-i ehl-i İslâm olduğunu tebşîr buyurmuşlar bu haberin üçüncü günü ki yevm-i isneyndir ve mâh-ı mezbûrun yigirmi yedinci günidir hâkân-ı mu'în-i **(29-a)** dîn hân-ı 'âlîşân tarafına ta'yîn olunan dergâh-ı 'âlî dâm-ı mahkûkân bi'l-me'âlî kapucı başlarından 'izzetlü bahrî Mehemed Ağa hân-ı 'âlîşân hazretlerinin nâmeleriyle ve Moskov kralı tarafından dahî nâmeler getirüb Devlet-i 'âlîyye'nin murâdlarına her vechle müsâ'ade ve sulhunda inhirâf eylemedüğüne binâ'en girü kal'âsın ricâ ve İşvet Kralı her ne gûne vilâyetine gitmek murâd iderse müsâ'ade ve ekl ü şurb i'ânet eylemek üzere sened-i kavî ile kefiller ve rehinler ta'yîn eylediğüne binâ'en irtesi yevm-i selâsede dîvân olmayub müşâvere'-i 'azîm olub ol gün mükâleme sıhhat bulmamağla irtesi yevm-i erba'ada dahî müşâvere ve bi'l-cümle vükelâ'-i devlet ve 'ulemâ hâzır olub sefer-i hümâyûn emrinden fârig ve bu sulh-ı sahîhdir deyü şevketlü pâdişâhımıza ricâ ve telhîs olunub cevâb sâdır olmayub sükût ile mu'âmele buyurduklarında bir hafta hâlî üzere kalub mâh-ı Rebî'u'l-evvelînin dokuzuncu yevm-i Cum'ada sadr-ı şeyhü'l-islâm sellemehü's-selâm ve vüzerâ'-i 'ızâm ve sadreyn ve meşâyih vâcibü'l-ikrâm ve bi'l-cümle sudûr-ı 'ulemâ ve sadr-ı a'zam hazretleri **(29-b)** tarafından da'vet olundular ve Moskov Kralı rehinleri ve balyozlar 'umûm üzere da'vet olunub ve kesret-i mükâleme vâki' olub tarafeynin cevabları şer'î şerîfe tatbîk ve be-hasebi's-şer' ve'l-kânûn şevketlü padişahımız e'azz-Allahü ensârühü hazretlerinin rızâ-yı hümâyûnları üzere 'ahd ve mîsâk mün'akid olub rehinler ve balyozlar irtesi yevm-i sebtde tekrar da'vet olunub huzur-ı âsafide

ikamet-i ‘ubûdiyetleri hil‘at-i fâhire ile ilbas ve ta‘zîm ve tekrîm ile mekânlarına îsâl olundılar ve kille’-i hafta habs olan balyoz ‘ıtlâk ve ihrâc-ı fermân olunub tekrîm ile yeniçeri meydanı mukâbilinde deyü ‘Ali Ağa serâbında kondurub ma‘ziyâde ta‘yînât ile nevâziş-i hatır buyuruldu Anadolu Rum İli câniblerine ta‘yîn olunan sürüciler ‘avd eyleyüb herkes yerlerine râhat olmak üzere fermânlar ile çavuşlar ta‘yîn olundılar yevm-i ahadde ba‘de’t-dîvân kul tâ’ifesinin icmâlleri alınub sâlis dîvânında mevâcibleri virilmek fermân olundu ve irtesi yevm-i isneyn ve mâh-ı mezbûrun on ikinci günidir merhûm sultân Ahmed Hân **(30-a)** Gazî Câmi‘-i şerîfinde mevlûd-i Muhammedî sallallahü ‘aleyhi ve’s-sellem kırâ‘at olundukdan sonra herkes du‘â’-i hayırlar ile mekânlarına varub sâkin ve râhat oldılar ve bu cengde şehîd olan rû‘esâ’-i ‘asker-i İslâmiyân’dan taburda gice ile be-kazâ’illâhi-te‘âlâ Mısır-ı Kâhire serdâr-ı ekrem İsmâ‘il Beğ zahm-dâr olub çadırına getürdiler İstanbul'a geldikde ‘âkıbet ol zahm-dâr fevt oldılar ve yeniçeri çorbacılarından on dokuzuncı bölüğün çorbacısı Girîdî Mustafa Ağa zahm-dâr olub zahmı İstanbul'a geldikde şifâ buldı ve kırk sekiz bölüğün çorbacısı Hasan Ağa sabâh namâzın edâdan sonra başına top rast gelüb nefes virmeyüb şehîd oldılar ve altıncı bölüğün çorbacısı diğer Arnabud Hasan Ağa sabâh namâzın edâ ve du‘â iderken başın tob getürüb secdeye varub ruh-ı revânın canîb-i Hakk'a teslîm eyledi ve kırk birinci bölüğün çorbacısı Çelebi Hasan Ağa zahm-dâr olub metersde vassiyet eyleyüp ba‘dehû arka ile çadırına getürülürken iki ayağın top getürüb nefes virmeyüb şehid oldu **(30-b)** hâmiline asla zarâr olmadı yetmiş yedi cemâ‘atın çorbacısı sâbıkan doğramacı Mehmed Paşa'nın dîvân efendisi Ahmed Ağa'ya hampara pâresi dokunub zahrını pâreleyüb teşennüş olub taburdan ‘avd olundukda Brut cisrinin berü başında kurtulmayub fevt oldu doksân altı cemâ‘atın çorbacısı tabur altında kurşun zahminden amân bulmayub şehîd oldu ve kırkıncı bölüğün çorbacısı Kuddûs ‘Ali Ağa tabura giderken hastalanub ‘avd olundukda Brut cisrin ‘ubûr idüb bi-emrillâhi te‘âlâ fevt oldu ve tabur cenginde Mısır ocağından kırk dört nefer kimse şehîd ve yüz mikdârı zahm-dâr ve Arnabud ve Boşnâk sekbânlarından iki üç yüz mikdârı nefer zahm-dâr ve şehîd bulunub ve Rum İli Eyaleti'nden yüz nefer mikdârı zahm-dâr şehid olmuşdur ve yeniçeri ocağından ve topcı ocağından üç yüz mikdârı nefer ancak şehîdimiz olub ve lâkin iki binden mütecâviz zahm-dâr ve mecrûh olmuşdur anların dahî ekserî gerdenberdden biri birlerin görmeyüb urulub zahm-dâr ve şehîd olmuşlardır rahmet-ullâhi te‘âlâ aleyhim

ecma'ın **(31-a)** temme kelâm bu düşmeni bizim 'askerimiz bozmayub Allahü 'azîmü's-şân meded ve 'inayet idüb ve bütün memâlik-i İslâmiyye de sâkin ümmet-i Muhammedin hâllerine merhamet idüb ve Mekke ve Medîne fukarâsının âlî-i 'Osmân tarafından gönderilen surre ve zehâ'irlerinin kat'an revâ görmeyüb pâdişâhımızın ve bi'l-cümle ümmet-i Muhammedin gözleri yaşına merhamet ve lûtf ile mu'âmele ve dergâh-ı 'izzetinde du'â-i hayırlarını kabûl idüb pâdişâhımız Sultan Ahmed Gazî hazretlerin mülûk-ı kefare beyninde ve mülûk-ı İslâm meyânında mahcûb ve hacîl-i zerîl itmeyüb devletleri mümtedâ olmasın lûtf ve kerem ile halk idüb ve asâkir-i melâ'ike ve ervâh-ı enbiyâ ve evliyâ ve şühedâ ve kutb-ı 'âlem imdâd ile a'dâ'-i dîni târumar ve feth ve zafer müyesser eyledi yohsa bizim 'askerimizde re'y ve tedbîr olmayub ahvâlleri dahî müntazım olmadığı ve 'âdem-i mukâvemetleri zâhir iken hak celle ve 'alâ mâh-ı Cemâziye'l-âhirenin ibtidâ günü mukâbil ve irtesi yevm-i ahadde inhizâm ve firâr ile ümmet-i Muhammedi mesrûr ve irtesi yevm-i isneynde taburı muhâsara ve on altı sâ'atde feth ve nusret **(31-b)** mukadder eyleyüb bütün 'asker-i İslâmiye'-i şürûr-ı a'dâdan halâs ile pâdişâhımızı ve bu seferde bulunan 'asker-i İslâmî fâtih-i sâni olmaları mukadder buyurduğuna iştibâh olunmaya hazret-i feyyâz-ı mutlak cemî' ümmet-i Muhammedin mu'în ve zâhirî olub şevketlü pâdişâhımızı etvâl-ı 'ömr ile mu'ammer eyleyüb ilâ intihâ'ü'd-devrân a'dâ'-i dîn üzerine tîğlerin tîr ve mansûr-ı muzaffer eyleyüb a'dâ'-i dîni hemîşe makhûr ve müdemmir eyleye âmin yâ rabbe'l-'âlemîn bu fakîr-i pür-taksîr hüsn gördi 'âlem-i tafalleytimde el veledi's-serrâbî muktezâsınca vâlidim merhûm yeniçeri olmamız için sa'y idüb altmış yedi târîhinde yeniçeri olub seksân iki senesinde Yılak Seferi'nde bulunub seksân üç târîhinde merhûm Sultân Mehemmed hân-ı Gazî ile Kamanîçe Seferin seferleyüb ve seksân beş târîhinde 'Ummân Seferi'nde bulunub 'avd olundukda Îsakça menziline yeniçeri kaleminde şâkird olub doksân üç târîhinde Girîd'de Hanya muhâfazası kitâbetiyle şeref-yâb ve beş sene mukîm ve iki sene Resmo'da mukîm ve beş sene Kandiye Kal'ası'nda hil'at-ı **(32-a)** kitâbet ile mukîm oldukdan sonra Midillü Cezîresi'ne yeniçeri kitâbetiyle nakl olunub ve üç sene anda mukîm ve bin yüz dokuz târîhinde Ağrıboza¹⁰ nakl ve İnebahtı kitâbetiyle dahî ma'an şeref-yâb olub yedi sene mürûrunda on altı târîhinde

¹⁰ Ağrıboz, Rumeli eyaletidir ve Eğriboz olarakta telaffuz edilir (Sezen, 2006, 9).

ref' ve taraf-ı devlete gelüb kalbimiz hıdmetiyle mukayyed olduk ve her bâd böyle fikr idüb Peygamberimiz 'aleyhi's-salâtü ve's-selâm zamân-ı sa'âdetlerinde dünyâya gelüb mübârek yüzlerin görüb rikâblarında piyâde gazâ eylemek takdîr olmadı ise nolaydı Fâtih şehr-i Kostantiniyye Sultân Mehemed Hân tab-ı serâh zamânında gelmiş olaydım fethülhannê'l-Kostantiniyyetü vele ni'mel-emîrû emîruhâ vele ni'mel-ceyşü zâlike mazmûn-ı şerîfine mâsadak olaydım deyu mukadder olmadığına te'essüf ve tehayyüf iderdim fellâhü'l-hamd böyle bir gazâ'-i ekber nasîb olub pâdişâhımız veleni'mel-emîr-u emîruhâ bu seferde bulunan 'asker-i İslâm veleni'mel-ceyşü zâlike'l-ceyş mazmûn-ı şerîfine mâsadak olmuşlardır iştibâh yokdur bu makâleye nazar buyuran ehl-i 'irfân karındaşlarımızdan niyâz olunur ki hayır du'â ile yâd ve sehv olunan elfâz-ı 'ibâretinde noksânımız tekmîl ve hatâmızı tebdîl ile 'ayûbumuz mestûr buyurular ve-s-selâm temmet **(33-b)** Nesîm-i 'ibret-i şimîm ve şükr-ü senânâımızda hidmet-i sâha'-i bargâh cenâb-ı kibriyâ'-i penâh ve cevâhir-i hûşid-i zây-ı tasliye ve teslîm nesâr ve îsâr-ı peşgâh hazret-i destgâh kılınub ve ashâb-ı kirâm cenâblarına dahî zevâhir-i tuhfe'-i tarziyye ve ta'zîm ithâf ve ihdâ takdîminden sonra bu hakîrin görüb anlayub fehmi itdüğü üzere bir târîh olsun deyü Donanmâ'-yı hümâyûn'un Moskov keferesiyle ceng ü cidâli ve kırk dokuz ve elli sene Kırım Cezîresi'ne gelen tabur-ı makhûrun ahvâli ve mukaddemâ olunan ceng-i Moskov Çarı'yla vukû'ı üzere be'avnillahi te'âlâ zikr ve beyân olunur bin yüz kırk dokuz senesi Muharremi selhi Cum'a irtesi gicesi ümerâ'-i deryâdan vezîr-i mükerrerem kapudan paşa olan Süleyman Paşa hazretleri ser'askerimiz olub dört çekdiri ve kırk firkate ve kancabaş ile Kefe'ye gelüb kapudan paşamız olan **(34-a)** vezîr-i mükerrerem cânım Hoca Mehemed Paşa hazretlerine mülâkî olduğumuzda on bir çekdiri ve iki kalyon ve firkate ve kancabaşlar cümle Donanma-yı hümâyûn Kefe'ye be-fazlullahi te'âlâ selâmet dâhil ve lenger-endâz olunub ve lakin Muharremi yigirmi dördüncü bâzâr günü küffâr-ı hâk-sâr Moskov Or Kal'ası'na zuhûrla 'alâ-vechi'l-mübâlağa yüz binden mütecâviz kâfir tabur-ı makhûrıyla bizim 'askerimiz devletlü Kaplan Girây Hân-ı 'âlîşân hazretleri dahi yüz bin mikdârı Tatar 'askeriyle ve beş altı yüz mikdârı sipâh ve iki yüzden tecâvüz kalyoncu 'askeri kal'a-yı Ora vezîr-i müşârûn-ileyh ırsâl idüb hân-ı 'âlîşân hazretleri Tatar 'askeriyle Orun Taşrası'nda bir kaç gün savaşı idüb ammâ Tatar 'askeri tob tüfenk kâdir olmadıklarından mâ'adâ küffâr-ı hâk-sârın 'azîm haylesi ve taburının kuvveti

anlardan ziyâdece ve tobları olduğu hasebiyle mukâvemet gereği gibi kâdir olamadıklarından kal'â-i mezbûrî muhâsara ve esnâ-yı muhâsarada dahî kal'a-i mezbûrun derûnunda kalyoncılar ve bin mikdârı yeniçeri ve bir mikdâr dahî yerlûsi ve Tatar makulesi **(34-b)** olub cengâver ancak bin beş yüz âdem mikdârı var idi böyle iken bir hefte 'avn-ı hudâ-yı müte'âl birle bunca kâfir ile ceng idüb kal'a tobların dâneleri katı vâfir küffârın cân-ı nâpâkların esfeli nîrâna revân idüb âher ba'zı kal'a derûnunda olan başbuğları bunca kâfire biz cevâb viremeyiz vire idelim 'askeri kâ'il olmayub cevâbları cümlemiz haşır oluruz didiklerinde selâmetimiz vire ile olur didiklerinde cümlesi rızâ virüb vire itdiklerinde kâfir-i bî-dîn virelerin sahîh ve asgâ itmeyüb cümlesini esîr ve bend ü zincîr idüb ve kal'a-i mezbûra on iki bin mikdârı kâfir birağub tabur-ı makhûr ile Kırım içine yürüyüb yevmen fe-yevmen 'azm-i râh iderek küffâr günde bir yahut iki sâ'at gidüb konardı zîrâ gâyet 'arabalarının kesreti var idi hân-ı 'âlîşân nusret-i kâfir-i bî-dîne lûtf-ı hakk ile cevâb virmedi 'usretleri ancak 'Osmânî 'askeri olmadığından idi ve firkateler ser'-askerî Mustafa Beğ dahî firkatesiyle gelüb Donanma-yı hümâyûn'a mülhak oldu bu esnâda birkaç gün mürûrunda kapudan-ı deryâ vezîr-i âsaf-nişân **(35-a)** müşâvere itdi ki mukaddemâ Âsitâne'-i sa'âdetden hareketimizde Donanma-yı hümâyûn Azak için irsâl olunmuşdı çünkü hem Azak muhâsara ve hem Kırım da dahî küffârın taburı var Azak'a râhî olunsâ Kırım ahvâli diğer gün devletlû hân-ı 'âlîşân hazretleri dahî Kırım'dan donanmanın gayri mahalle gitmesi ber vechle gitmesi münâsib değildir deyü haberi dahî gelmekle Azak cânibine getmeden men' u def' olundu çünkü küffâr Kırım'ın karyelerin ihrâk iderek Gözleve kurbuna karîn gelüb şecâ'atlû hân hazretleri küffârın cevânib-i erba'asın dâ'im olurdı ber vechle tabur-ı makhûrundan taşra ferd ve ahdî çıkmâğa kâdir değildir ve lâkin tabur-ı menhûs ile 'ubûr itdirdi Tatar 'askeriyse ber vechle tabura varmaz ve lâkin taşra dahî çıkarmazlardı topdan gâyet havf iderler ve lakin bi-lutfullahi te'âlâ Nogây Tatar Kalgây Sultân hazretlerine tâbi' olmağla beher şeb Nogay dilâverleri tabur-ı menhûsun kurbuna varub ve emekleyü derûnuna girüb urganı rakabe'-yi menhûsuna vaz' ve ba'dehû esbine süvâr ve resini denbâline bağlayub **(35-b)** bu hâl üzere beher şeb katı çok kâfir esîr iderlerdi ve ba'zıları taşra çıkmadan urganı 'unk idüb esfel-i nîrâna nicesinin dahî cân-ı habîsleri irsâl ve hatta esîrin kesretinden Kefe şehrinde çekdirmelere pek güzîde kızağı alınmış yetmiş guruşa bey' olunurdu Ordu-yı Tatar hânda yigirmi guruşa kadar bey'-ü şîrâ

olundu çünkü Gözleve cisine gelüb ba'dehû 'ubûr itdikde Gözleve dahî bir mikdâr ihrâk-ı bi'n-nâr etdi hân-ı 'uluvvü's-şân hazretleri ahz itdüği esîrlerden yedi sekiz yüz mikdârı mîrî için vezîr-i müşârün-ileyh hazretlerine irsâl idüb ba'dehû hân hazretleri tarafından ber Sultân Saferü'l-hayrın sekizinci Bazar günü gelüb çünkü ince donanma dahî geldi bir mikdâr dahî imdâdımıza 'asker ve bir iki balyemez tob zîrâ toplanımız şâhî olduğundan tabura kâr etmez ba'dehû cümle çekdirmelerden birer bayrağıyla on beşer âdem ve firkate ve kancabaşların 'askerinin nısf mikdârı ve Kefeliden dahî bir mikdâr âmâde olunub iki bin mikdârı dilâver alaylar ve gülbank-ı Muhammedî ve senâlar ile cümle halk bekâ iderek **(36-a)** Çürük Taşrası'nda nüzûl-ı hıyyâm olduklarında birkaç gün meks toblara 'araba binâ idüb ba'dehû 'asker Donanma-yı hümâyûn birle ser'-asker sultân 'azm-i râh idüb hakka teveccüh itdiler Allahü 'azîmü's-şân 'asker-i İslâm'a nusret ve kâfir-i bî-dîni 'azimetiyle makhûr ve hazelân ve perîşân eyleye ba'dehû birkaç gün mürûrunda donanma 'askeri varınca kâfir dahî Bağçesarây¹¹ kurbunda tabur-ı menhûsun kurub irtesi gün Bağçesarây'a yigirmi beş bin mikdârı piyâdesiyle tabur gönderüb ve bir mikdâr hânelerin ihrâk itdikde meydân bendedir za'm-ı fâsıkınca ba'zı serâblar kendü fiskında baş kâfirleri olmağla donanma dilâverlerinden bin beş yüz piyâde ve zu'amâ ve sipâhîden birkaç yüz süvârî ve bin mikdârı serdengeçdi 'asker ile yeniçeri dilâverleri iki koldan gülbank-ı Muhammedî ref' iderek hücum-ı bi-'inâyetillâhi'l-melikü'l-kahhâr yedi sekiz yüz mikdârı piyâdesinden 'asker-i menhûsı ta'me'-i şimşîr ve bakıyyetü's-süyûf-u rûgerdân tabur-ı menhûsuna gidüb ve beş pâre topı zabt ve bir bayrağı alınmış iken tekrâr küffâr-ı hâk-sâr taburundan **(36-b)** 'asker-i menhûsı çıkarub 'asker-i İslâm'ın Tatar ve piyâdegâh tavâif-i 'askeriyye yürümeyüb ilerü giden dilâverler yalnız kalmağla hele cenk ü cidâl iderek bir musanna' topı ihrâc ve dûdun yine zabt itdi üç dört sâ'at muhârebe ve mukâtele olunmuşdur bu ceng Allahü 'azîmü's-şânın lûtf ve ihsânı olmuşdur yohsa bunca kâfire üç bin mikdârı 'asker-i İslâm neylesin yevm-i mezbûrda 'ibâd-ı müslimîne sürûr ve hubûr hâsıl olmuşdur şevketlü pâdişâh-ı encam-ı haşm hazretlerinin baht-ı hümâyûnları ve ferr u şevket iclâllerin dâ'imâ efzûn ve inmâ kânû a'dâsını makhûr ve ser-nigûn eyleye bu cengde bi-hamdililâhi te'âlâ 'asker-i İslâm'dan fakat bir serdengeçdi ağası şehîd ve birkaç mecrûh ve şehîd

¹¹ Burası Rusya toprakları içinde bulunmakta ve günümüzde Bahçesaray olarak telaffuz edilmektedir. (Sezen, 2006, 58).

dahî oldu çokluk zarar isâbet itmedi kâfir-i bî-dîn humbara'yı ve kelle'yi bârân misâlî yağdırdı ve bu mukâteleden sonra Kefe şehrine şaykalar ile 'Acem tarafından iki yeniçeri ortası gelüb anlar dahî bilâ-te'hîr 'asker-i İslâm'a râhî olundılar ba'dehû Bağcesarây'dan küffâr-ı makhûr hareket **(37-a)** ve Kalgay¹² Sultân hazretlerinin hükûmetinde olan Akmescid nâm mahalle 'azîmet itmekle devletlü hân-ı 'âlîşân hazretleri dahî Tatar 'askeriyle mahal-i mezbûra doğru izi seyra gidüb birkaç def'a 'asker yürüyüş itmekle devletlü secâ'atlü hân-ı 'âlîşân hazretlerinden izin taleb itdiklerinde buyurdılar ki 'Osmânî 'askeri beş bin yahud altı bin ancak var siz yüz bin kâfire yürüyüş itmek şer'î değildir Tatar yürüyüş itse olurdu ve lakin yürümek ihtimâli yokdur dilâverlerim sizlere gadr-i küllî olur ba'dehû kâfir-i bî-dîn Akmescid'e karîb tabur-ı makhûrunı kurub ve bir mikdâr kâfir hânelerin ihrâk idüb hakâret itmek kasdında iken bi'avnillâhî'l-mennân Nogây Tatarı Kalgay Sultan hazretleriyle şehrin derûnuna girüb kemânkeşler tîrleriyle küffârı ber-bâd idüb küffâr mukâvemet kâdir olmayub rû-gerdân taburına kaçarlar fakat cengâne mahallesin ihrâk itmişdi ba'dehû Rebî'u'l-evvelîn ikinci Salı günü kâfire kemâl mertebe za'f vâki' olduğundan bi'z-zarûrî girâzâne girîzân oldukda Tatar 'askeri küffârın **(37-b)** ardı sıra ve yeniçeri ve donanmacı ve zu'amâ ve sipâh dahî giderlerdi ammâ küffâr-ı hâk-sâr mukaddemâ geldiği minvâl-i meşrûh üzere âheste giderdi ve geldiği yol Gözleve idi 'avdetinde diğer râhdan mürûr itdi ki yolu üzerinde olan karyeleri ihrâk itmek kasdı için idi bu esnâda küffâr-ı hâk-sâra bir mertebe iç ağrısı mestûlî oldu ki kalkdığı mahalden beş yüz altı yüz ba'zı mahallerde bin mikdârı kâfirin lâşesin bulurlardı bir mertebe hastalık ve kaht var idi ki bir mertebe ve saf olunmaz hâzâ-min-fazlı Rabbî sürûr-ı 'azîm olmuşdur ve bu esnâda Nogay mîrzalarından ba'dehû mat'ûnen vefât iden Gazî Horoz mîrzâ Oruk Taşrası'nda bir mikdâr Nogây dilâverleriyle kâfir-i bî-dîne zahîre gelen 'arabalarına mülâkî olduklarında küffârın dahî bir mikdâr cengâver saltatı olmağla 'arabaların meters idüb 'azîm-i ceng ve mukâtele itmişlerdi hele bi-hamdililâhî te'âlâ zahîresin ve bir mikdâr hayvânın ve yüz kadar kâfirin ahz idüb kusûrî rû-gerdân Or Kal'ası'na firâr itmişlerdir vâfir akçe 'arabalarında olub **(38-a)** ganîmet oldılar ve her bâr Nogay Tatarı Oruk Taşrası'na çıkub ayende ve revende olan kefereleri ahz u şikâr iderlerdi Allahü 'azîmü's-şânın

¹² Eskiden Kırım Hanlığı'nın veliahtlarına verilen bir ünvanıdır.

lûtf ve ihsân ile çok kâfir esîr alınub ve kati çoğı helâk olmuşlardı çünkü gün be gün girü giderdi ihtimâldir kal'a-i cedîde râhî olur yahud Ribat'a uğrar çünkü Azak Kal'ası'nı kâfir-i bî-dîn vire ile aldığı haberini kadîmde olan cenerale tahrîr itmekle küffâr-ı hâk-sâr istima' itdiği gibi bir mertebe şenlik topların ve tüfenklerin ateş idüb 'azîm müte'ellim olundu Allahü 'azîmü's-şân mâlikü'l-mülkdür karîben feth ile 'asker-i İslâm'ı şâd-mân eyleye âmin kırk sekiz senesi Zi'l-ka'desinin on dokuzuncu Cum'a irtesi 'ale's-seher küffâr-ı hâk-sâr zuhûr idüb tende olan küçük kal'âyı zabt idüb ve iki burçları dahî etdikde üç gün Kal'a-i Azak ile ceng itmeyüb meterslerin ve âlât-ı menhûsun düzüb ba'dehû muhâsara ve cenge mübâşeret olundukda tarafeynden elçi irsâl olunmuşdur 'asker-i İslâm tarafından varan elçinin **(38-b)** mefhûmî âlî-i 'Osmân şevketlü pâdişâhımız kralınız Moskov Çarı'yla henüz sulhı bozmadılar bizim haberimiz yokdur biz sizi henüz dost bilüb çünkü dostluğu ve sulhı men' itdiniz niçün üzerimize bilâ-haber geldiniz kralınıza düşermi deyü tahrîr itmişlerdi küffâr dahî redd-i cevâb itdi ki gerçe âlî-i 'Osmân pâdişâhı mukaddemâ kralımız ile dost ve sulhları olub ammâ biz iki senedir tedârikde biz siz istimâ' itmediniz mi bâ-husûs iki seneden beru hân-ı 'âlîşân karyelerimizi ne mertebe urub rencîde itdiğini bilmezler mi Kırım üzerine dahî tabur getdi cengimiz vardır ve hem erlik on dimişler dokuzuncu hiledir hemân kal'âyı teslîm idin deyu itdikde haşr olunca cümlemiz ceng ideriz didiklerinde cenge mübâşeret olundu küffâr-ı hâk-sâr kırk güne kadar on bin kadar ancak olurdu birkaç def'a 'asker-i İslâm yürüyüş idüb meterslerden kâfirleri sürüb ve neçesün ta'me'-i şimşîr idüb ammâ 'asker-i İslâm bi'l-cümle kılıç ve tufenge kâdir üç bin ancak olurdu meterslere vaz' idecek âdemleri olmadığından yine kâfir **(39-a)** ardlarından gelüb meterslere girerdi bu hâl üzere üç def'a yürüyüş idüb on bin kâfire üç bin ehl-i İslâm dilâverleri lûtf-u hak ile cevâb virüb ve bir iki bin mikdârı kâfir yürüyüşlerde helâk ve esfel-i nîrâna cân-ı nâ-pâkları revân olmuşdur hak budur ki etdikleri ceng gerek dost gerek a'dâ pesendî de idüb Hakk'a dimişlerdir kâfir bile böyle cengâver 'asker görmedim dimişdir ve lâkin çünkü küffâr bu mertebe 'askeri menhûsuyla cevâba kâdir olmadığından ve niçesini helâk itmeleriyle kırk gün mürûrunda ol kadar kâfir cem' oldu ki rivâyât-ı muhtelif üzere yüz altmış bin kâfir oldu ve günden güne terakkî üzere olub mûr misâli bir yüzün tutardı tarafından tob ve humbara dai'm ateş olunurdu ammâ bundan sonra ol mertebe oldu ki gice gündüz zahm-pâre'yi yağmur misâli yağdırdı 'asker-i İslâm tarafından bir âdem imdâda

getmedi mevcûd bulunan ‘askerden dahî şehîd ve mecrûh bin mikdârı olmağla bundan mâ’adâ cebehânesine hampâre **(39-b)** düşüb ateş almağla cümleden kat’-ı nazar her ne ahvâl ise karadan kal’a-i Azak kavî ve hem sarb olduğundan lûtf-ı hakk ile cevâb virirlerdi ve lâkin sâl üzerinde dokuz pâre tabya misâli gemisi olur çây ile endirüb kal’a önüne günde üçü gelür ve üçü yine gider bir garîb şey’ kal’âdan gülle ile darb itdiklerinde asla kâr itmezdi zîrâ içi yük ile mülemma’ imiş hatta kâfirin ne mertebe kuvveti var imiş ki bir günde bin sekiz yüz humbarayı gemilerinden atdı kal’anın derûnunda sağ hâne asla kalmayub yer ile yeksân olmuşdı katî mübâlağa tob ve humpâre’yi ateş atardı ba’dehû mezbûr gemilere çit urdu ki deryâ tarafından yürüyüş etsün lâ ‘ilâc ‘asker-i İslâm muzattar olmağla doksanıncı yevm-i Cum’a ve Safer’in yigirminci günü vire itdiler ba’dehû üç gün mehl-i kâfir kalâya girmeyüb bâzâr günü lağımlara âdem koyub ve on gün ol tarafda ‘asker-i İslâm meks idüb gerek Azak paşasına defterdârına ve iş erlerine ceneral ziyâfetler idüb ve ‘askere i’zâz ve ikrâm etdi sizler gibi cengâver ‘asker görmedim **(40-a)** pâdişâhınızın etmeği sizlere helâldir ve lâkin küçük kal’ada ve burçlarda olanları esîr iderim zîrâ benim ile asla ceng itmediler pâdişâhlarına hâyinlerdir deyü cenerali söyledi ba’dehû Azaklılara cümle eşyâlarını bilâ-kusûr virüb ve mîrî olanı ahz ve kendülere nehr ile getürdiği kayıklardan kayıklar virüb ve vaz’ eyleyüb ve cümlesine yemîn virdirdi ki bu sene kâfir üzerine kılıç çekmeyeler havfı Kırım’a varub ceng etmesünler için ba’dehû kayıklar ile açuğun üzerinde ahter-be-ahter ta’bîr olunur mahalle çıkardı ve paşasını ve ba’zı deryâdan getmeyenleri karadan irsâl ve üzerlerine Topal Yevan kâfiri ma’ân sınırundan çıkınca kimse rencîde etmesün deyü irsâl etdi Allahü ‘azîmü’ş-şân karîba yine ‘asker-i İslâm’a nasîb eyleye âmin bu haberler Kefe’ye geldikde kal’a-i cedîde gelmesün deyü Rebî’u’l-evvelînin on birinci Penç-şenbih günü ümerâ’-i deryâdan Kapudan-ı Deryâ olan Süleyman Paşa hazretleri ve ‘Osmân Paşa hazretleri ve Süleyman Paşazâde Mustafa Paşa **(40-b)** ve Maryoller beş pâre çekdiri yeni kal’a muhâfazasına ta’yîn oldılar yevm-i mezbûrda kalkub kal’a-i cedîde râhî oldılar bir kaç gün mürûrunda kal’a-i cedîde ve sollarında dört çekdiri irsâl olunub ve Kefe de baştarde’-i hümayûn ve merhûm Lâla Mehmed Paşa tersâne kethüdâsı olduğu takrîb Delibin-zâde sefinede kalmış idi küffâr-ı hâk-sâr Ribat üzerine gider mülâhazasıyla Vezîr-i mükerrerem Kapudan Paşa hazretlerinden buyruldu irsâl olundu ki münâsib ise Ribat’a çekdirmeler gideler münâsib görülmeyüb gidilmedi ve bu

esnâda Kızılhisârî ser-‘asker Mustafa Beğ dahî kal‘a-i cedîde irsâl olundı kâfir-i bî-dîn kemâl mertebe za‘îf olub yolunı Ribat'a göstermiş iken doğru Or cânibine ‘azm-i râh idüb Çetle Suyu ta‘bîr olunan mahal ki Or Kal‘ası'na altı Tatar sâ‘atı mesâfeye gelüb tabur-ı makhûrını kurub bir kaç gün meks idüb Tatar mahall-i mezbûrda vâfir ganâim oldılar ba‘dehû küffâr kal‘a-i Ora dâhil ve taşrasında taburun kurub meks ve yigirmi bin mikdârı süvârî **(41-a)** ve piyâdesin ve on beş yigirmi şâhî toblarıyla üç bin yahud tecâvüz ve noksân ‘araba ile Or'dan tuz almak içün Tuzla'ya irsâl ba‘dehû ‘arabalara nemek vaz‘ iderken yeniçeri ve donanmacı ve Tatar leşkeri ve sipâh istimâ‘ itdiklerinde der-‘akab küffâr-ı hâk-sâr niyetiyle cümlesi süvâr olub Tuzla'ya vardıklarında kâfir aldığı kadar alub ve beş yüz mikdârı ‘arabasin birağub Or Kal‘ası bir buçuk sâ‘at mikdârı olmağla hem gider ve hem tobların ateş ider yevm-i mezbûrda dahî birkaç yüz esîr ahz olunmuşdur ba‘dehû küffâr-ı hâk-sâr kararını firâra tebdîl idüb Rebî‘u'l-evvelînin yigirmi dokuzuncı bazâr irtesi günü Or Kal‘ası'nı mümkün mertebe hedm ve lağımların ateş idüb Oruk Taşrası'na çıkub tabur-ı menhûsın kurdı tabursuz yürümez de kendü diyârına ‘azm-i râh etdi esfel-i nîrâna değin getsün ammâ şöyle tahmîn olunmuşdu ki küffâr-ı hâk-sâr yüz binden mütecâviz leşkerile Kırım'a geldi çıkdıkda heman nısfı çıkdı yahud nısfından cüz’-î ziyâdesi selâmet buldı kâfir kim düş **(41-b)** görmedi gerçi bir eyüce yürüyüş olub ta‘me’-i şimşîr olmadı ve lakin Allahü zül-celâl kılıncına ve hışmına uğradı ve otuz bin mikdârı ber vechle tahmin mürdve yirmi bin mikadarı esîr ahz olundığına ıstibâh yoğidi küffâr-ı hâk-sâr Or'a vardıkda Kefe'ye dahî Âsitâne’-i sa‘âdetden tahrîr ve irsâl itdikleri on bin mikdârı kalyoncu ‘askeri gelmeğe mübâşeret ve kal‘a-i mezbûr hedm etdüğü esnâde Kefe şehrinin taşrasından on beş bin mikdârı kalyoncu ve yeniçeri ve Mısır-ı Kâhire ‘askeri olurdu kol kethüdâsı dahî gelmiş idi kâfir-i bî-dîn istimâ‘ etdikde bir sâ‘at meks itmedi firâra yüz dutdı ancak mezbûr-ı ‘asker lûtf-ı hakk ile kâfire mülâkî olsalar dil çıkmazdı ancak takdîr böyle imiş ‘asker-i İslâm hıyâmlar ile Çürük Taşrası'nda olurdu ve Vezîr-i mükerrem Kapudan Paşa hazretleri mukaddemâ hediye mülûk kalyonunu Sinob havâlîlerine irsâl idüb üç dört yüz mikdârı âdem ahz idüb getürmüş idi mezkûrlar cenge yetişmişler idi çünkü Kırım'ın ahvâli ve Azak ahvâli Âsitâne’-i sa‘âdete **(42-a)** mukaddemâ tahrîr ve i‘lâm olunmuşdı sâhib-i devlet ve kesîrû'l-mürüvvet hazretleri mâh-ı Muharremü'l-harâmın sekizinci yevm-i Penç-şenbih sâ‘at üçde iken sancağı rasûlullah ile cümle erbâb-ı

devlet ve yeniçeriyân ve topçıyân ve cebeciyân ocakları kânûn-ı kadîm üzere her biri başka başka alayların düzüb du‘â ve senâlar olunarak ve her bir esnâf-ı san‘atın iş‘âr iderek Edirne kapusından taşra Dâvud Paşa Sahrâsı'na nüzûl-ı hıyâm buyurdıklarında kusûrların görünce meks ba‘dehû elli altmış binden mütecâviz ‘asker-i İslâm ile tez beru ve tob cebhâne ve bi'l-cümle sefer-i hümâyûn âlâtıyla bî-kusûr İsakça'ya ‘azîmet ve hareket olunub yollarda ba‘zı mahallerde oturak olarak Edirne ve sâ‘ir- mahallerde ba‘dehû İsakça nâm mahalle bi-hamdilillahi te‘âlâ Ordu-yı hümâyûn dâhil oldukda devletlü sâhib-i devlet es-Seyyîd Mehmed Paşa hazretleri yeniçeriyân ağası ve cebecibaşı ve bi'l-cümle ocak ihtiyârlarıyla ve erbâb-ı devlet ile müşâvere olundu ki işbu sene’-i mübâreke giç oldı sefer vakti değildir zîrâ Ağustos karîb oldı henüz Or ve **(42-b)** suyundan geçince ve Kırım'a varınca Ağustos'un dahî geçer ve hem küffâr dahî durmaz hemân münâsibi bu tarafda meksdir dimişler zîrâ ‘Âsitâne'den ‘İsakçe'ye varınca iki ay mürûr etdi zîrâ Ordu-yı hümâyûn ahvâli ehline ma‘lûmdur gelelim Donanma-yı Hümâyûn ahvâline çünkü kâfir-i bî-dîn karâr etdi kal‘a-i cedîdde olan çekdirmelerden ‘Ömer Beğ ve ‘Ali Paşazâde Süleyman Paşa Özü ve tarafına irsâl olundılar ba‘dehû Rebî‘u'l-âhirin onuncı ve Ağustos'un altıncı cum‘a günü bi'l-küllîye firkate ve kancabaşlar kal‘a-i cedîde gelüb şenlikler iderek ve her seffinenin âdemleri seferden geldiler ve Kapudan-ı Deryâ Vezîr-i mükerrem hazretlerinden buyuruldu gelüb çekdiriler Taman¹³ da ta‘mîr ideler ve firkate ve kancabaşlar kal‘a-i cedîd muhâfazasında kalsunlar yevm-i mezbûrda ikindi mahali kal‘a-i cedîdden hareket ve Kerş'in¹⁴ açuğında temur alınub ‘ale's-seher Tamân'a varıldıkda ta‘mîr olunacak re‘y-i ‘amel-i kesîreye muhtâc olmağla birkaç gün lenger-endâz olub mahall-i mezbûrda iken hân-ı ma‘zûl ve Kalgahân olduğu istimâ‘ olunmuşdı üç gün ‘azîm furtuna çekildi **(43-a)** ba‘dehû Vezîr-i mükerrem Kapudan Paşa tarafından buyruldu ile Küçük Mehmed irsâl olunub Rebî‘u'l-âhirin on dokuzuncı ve Ağustos'un on beşinci yevm-i bazâr Taman'dan dahî hareket ve Kerş karşusunda temurlenub ba‘dehû ‘ale's-seher salpâ gemici lisânı üzere rûzgâr serdce olduğundan der-‘akab Yelken Kayası karşuluğuna gelinüb ba‘dehû firkateler tuzlada yatarlardı anlar dahî hareket idüb beyne's-salâteyn Kefe şehrine baştarde’-i hümâyûna donanma mülâkî oldukda tamâm makâraftamız

¹³ Taman, Kefe eyaletidir (Sezen, 2006, 490).

¹⁴ Kerç olarak telaffuz edilmekte olup, Kefe eyaletidir (Sezen, 2006, 308).

kırk gün olmuşdı ve kırk gün dahî Kefe şehrinde meks olunmuşdı ve Ağriboz'dan on dokuz günde Âsitâne dühûl ba'dehû on bir gün mürûrunda Cum'a irtesi Muharrem'in dokuzuncu ve Mayıs'ın sekizinci günü ince donanma ile tersâne'-i 'âmireden hareket ve altı gün Karataş da meks ba'dehû Cum'a günü Karataş'dan hareket Ereğli, Çetroz, İnebolu, İstefân,¹⁵ İnceburun diyerek karşuya İnceburun'dan salındı ve yevm-i Salı yigirmi altıncı Muharrem'in engine râhı ba'dehû beşinci Cum'a irtesi gicesi Kefe'ye dâhil olunduğı bâlâda zıkr olunmuşdı ki **(43-b)** elli gün olur gelelim 'avdet ahvâlimize dört gün dahî Donanma'-yı hümâyûn birle Kefe de meks olunub ba'dehû donanmanın vakti tamâm olub kâfir dahî makhûran firâr itmekle Cum'a ahşam namazı Ağustos'un yigirmisi ve Rebî'u'l-âhirin yigirmi dördü Donanma'-yı hümâyûn ile Âsitâne'-yi sa'âdete 'azîmet olundu Kapudan Paşa hazretleri kalyonda idi ba'dehû Bâzâr günü Balaklava¹⁶ kurbuna gelmiş iken deryâ ejderhâ olub bizi girü döndürüb gice Yatla'ya temurlenub gice salındı ziyâdelenüb kalkub Sodak altına gidildi ba'dehû irtesi günü Aluşta ve mahall-i mezbûrdan Yalite¹⁷ ve bir gün meks ve Cemâziye'l-evvelînin üçüncü Cum'a irtesi günü karşuya 'azîmet olundu izn-i fermân henüz gelmemişdi ve lâkin iş olmadığından gönderdikleri kalyoncılar gemilere vaz' olunmuşdı bi-hamdilillahi te'âlâ selâmet birle bi'l-cümle Donanma'-yı hümâyûn engini geçüb Ereğli'ye dâhil oldılar çekdirmeler Salı günü dâhil oldılar ba'dehû on birinci salı günü ve Eylül'ün beşinci günü şevketlü pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinden **(44-a)** hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn dâhil oldu ki düstûr-ı mükerrerem vezîrim Kapudan Paşa işbu sene'-yi mübârekde Kırım Cezîresi'ni birağub gelmek ber vechle münâsib değil iken istimâ' oldu ki ol taraftan 'azm-i râh etmişsiz imdi Donanma'-yı hümâyûn ile bulunduğun mahalde meks idüb âhir hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum getmeyince bulunduğun mahalden hareket itmeyesiz ba'dehû birkaç gün meks olundukdan sonra izn-i fermânı ile haseki ağa gelüb hatt-ı hümâyûn kırâ'at olundukdan sonra 'azîm şenlikler olub irtesi Bazar irtesi günü Cemâziye'l-evvelînin on dokuzuncu günü ser-'asker Mustafa Beğ firkatesine vaz' olunub ve hizmetini Kapudan Paşa hazretleri ziyâdesiyle ikrâm etdi ve (...) şaykalarıyla kalyoncu 'askeri şaykalardan ihrâc olunub tekrâr çekdirilere vaz' olundu zîrâ Âsitâne

¹⁵ İstefân, Kastamonu vilayetidir ve Ayancık olarak adlandırılmaktadır (Sezen, 2006, 264).

¹⁶ Kefe eyaletidir (Sezen, 2006, 61).

¹⁷ Yalta olmalıdır.

de güft u gûya bâ'is olmuş Vezîr-i mükerrer Kapudan Paşa hazretleri kalyondan çıkub baştardeye girdiler Çehâr-şenbih günü hareket olundukda rûzgâr muhâlif olmağla kalyonlar getdiler baştarde ile çekdiriler yine Ereğli'ye **(44-b)** geldiler cum'a günü dâhil olunub birkaç kerre kalkub yine giru göküne dutulub ba'dehû 'azîm furtuna ve birkaç firkate ve kancabaş şikest olub bir hefte mürûrunda ahşamdan hareket ve Cum'a günü 'ale's-seher fenârların karşusuna gelünüb ba'dehû kavağa gelünüb şenlikler olundu Sarıyar¹⁸ önünde kalyonlar dahî yatarlardı kalyonları çekdirmeler yedeğe alub ince donanma dahî ser-'askerlerin ardları sıra gidüb bu hâl üzere Beşiktaş önüne geldiğimizde Kapudan Paşa hazretleri Serây-ı hümayûna da'vet için haseki ağa gelüb içeru girdikde ard kapudan bostancıbaşının kancabaşına vaz'ü kanada irsâl ve Kütahya'ya îsâl olunmasıçün fermân sâdır olub ve bi'l-cümle sefinede olan malını mîrîye ahz itdiler Kapudan Paşa vekîli Süleyman Paşa hazretleri nasb olundu Cemâziye'l-evvelîn selhi ve Eylûl'ün bağ bozumu taşralarda ta'bîr olunur yigirmi dördüncü günü idi ba'dehû irtesi Cum'a irtesi kânûn-ı kadîm üzere Sarâyburnu'nda huzûr-ı hümayûna karşı şenlikler ve 'azîm alaylar olunub çekdiri **(45-a)** paşaları teşrîfât üzere kaftanlar geyüb ba'dehû Donanma-yı hümayûn tersâne'-i 'âmireye lenger-endâz olub Bahr-i Siyâh seferin bi-'avnillâh edâ ve selâmet geldiler gurre'-yi Cemâziye'l-âhir olub ve Karataş'dan hareket ve Bahr-i Siyâh'a varub gelince tamam yüz otuz dört gün olmuş vezîrim Ağriboz'dan hareketimiz yüz yetmiş gün olmuş idi ve Kefe şehrinden donanmanın hareketi otuz yedi gün idi ba'dehû Cum'a günü Teşrîn-i evvel dühûl itdi ki mâh-ı mezbûrun yedinci günü idi devletlü Vezîr-i mükerrer kâ'im-makâm Köprilizâde Ahmed Paşa hazretleri birkaç def'a tersâneye gelüb ve 'Acem elçisi ile sulh u salâh olundığı ecilden Donanma-yı hümayûn tezyîn itdirdüb Eyyûb-ı Ensâriye ziyâfete getdiler ve kapudan paşalık sadrı merhûm kapudana Laz 'Ali Paşa'ya müstahak görilüb ihsân olunmuş kalyon ile Akdeniz'de olduğundan da'vete Devlet-i 'âliyye tarafından irsâl olunub ba'dehû sa'âdetle geldiklerinde bir kaç eyyâm mürûrunda müceddiden binâ olunan üç kantarlı leb-i deryâya nakl etdirdiği gün şevketlü kudretlü pâdişâh-ı 'âlem-penâh **(45-b)** hazretleri üç anbarlı kalyondan nekrân idüb 'azîm şenlikler seyrler oldı cümle erbâb-ı devlet ve kapudan ve kâ'im-makâm paşa hazretleri dahî mevcûd bulunub du'â ve

¹⁸ Sarıyer olmalıdır.

senâdan sonra huzûr-ı hümayûnda kürk geyûb iki tuğlı kapudan paşa oldu Kurunlı-zâde'nin sefinesiyle gelmiş idi ba'dehû ümerâ'-yı deryâdan kışlası olanlar izin taleb itdiklerinde bir mikdâr sabr idek deyü redd-i cevâbı olub birkaç gün mürûrunda bâzâr günü Receb-i şerîf dühûl ve üçüncü Salı günü dahî Kasım sicil olunub ve Penç-şenbih gün fermân olundu ki 'umûmen sefâin kışlaya tersâne'-i 'âmireye rabt oluna bi'l-cümle çekdiriler kürek bırağub tersâneye rabt olundu tersâneye dühûlümüzün otuz dördüncü günü idi ve Ağriboz'dan 'azîmetimiz tamam iki yüz üç gün idi sefinelerin Âsitâne de kışlasına sebep çünkü devletlü sâhib-i devlet Babadağı'nda kışla itmekle 'askerin dahî kimi Babadağı'nda ve kimi İsakça'da kışla etdiklerinden donanma dahî Âsitâne de kışlamak iktizâ etdi ve kapudan paşa **(46-a)** Ordu-yı hümayûna müşâvere için vardıkda tersâne emîni sa'âdetlü Murtazâ Efendi vekîl oldu orduya varub geldikden sonra hastalanub Ramazân-ı şerîfin üçüncü Cum'a gün merhûm oldukda ümerâ'-i deryâdan Süleyman Paşa hazretleri iki tuğ ile kapudan olub velâkin bir tuğ dahî ve 'add olunub kapudanlık ihsân-ı hümayûn oldu kışın birkaç kalyon taşra çıktı ve Midillü de olan kalyonlar deryâya nakl ve Âsitâne'ye geldiler şitâda fırkateler binâ olunur idi bu mertebe muhtasar kırk dokuz senesinin cengi ve muhârebesi ve donanmanın ahvâli işâret olunmuşdur ki vakt-i hâcetde ma'lûm oluna bi-lutfullâhi te'âlâ sene'-i âtiye dahî zikr olunur ve işbu evrâkda temur bırağulan mahaller Donanma-yı hümayûn birle ve Ağriboz'dan donanmaya mülâkî olunca kadar 'aynı in-şâ'-Allahü te'âlâ zikr ve bey'ân ve tasrîh olunur

(46-b)

Ağribozdan hareket sene 1148

Aymana

Ereğli

Tolanda

Bozokhisar

Erkice

Çetroz

Karataş

İnebolu

Babalca

Estekaz

Eşkonus

İnceburun

Eşkapolos

Kefe Limanı

Çamlıca

Kerş

Gice Limanı

Kerş Limanı

Bozbaba

Kal'â-i Cedit

Limnide Mondroz

Taman

Bozcaada

Kerş

Boğaz Ağızı

Kefe Limanı

Paşa Limanı

Yalsa ve Sodak

Aluşta

Yalta

Ereğli Limanı

(47-a)

Göğün Limanı

Beşiktaş

Tersane

(47-b) hamd ü bî-hadd ve senâ-yı bî-‘aded ol hâlik-i cinn ü inâs ve râzık-ı cemî‘ ecnâs-ı pâdişâh-ı bî-enbâza olsun ve dahî salavât-ı nâmütenâhiyât ol fahr-i mevcûdât ve şeffî‘u-l-‘arasât resûl-ı bezr-güvâr hazretlerinin ravza’-i mutahharîne ve evlâd ve ashâb-ı kirâmı üzerlerine olsun rıdvân-Allahü te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în ammâ ba‘d çünkü şitâda Donanma-yı hümâyûn çekdirmeleri Âsitâne de olduğundan şitâda ‘azîm ince donanma tedârîki görilüb ve martdan on gün akdem ‘acele birle baştarde’-i hümâyûn ve çekdirmeler bi'l-cümle kalafata mübâşeret ba‘dehû terenkete direkleri vaz‘ ve bağlanub ve ba‘dehû Martın ikinci ve mâh-ı Zi'l-kâde’-i şerîfin yigirminci Penç-şenbih günü iskeleler bırağlub ve kürek üzerine bi'l-cümle çekdirmeler çıkub şenlik topları atilub ve ba‘dehû tenbîh ve te’kîdler olundu ki kusûrlarını görelen ba‘dehû bir هفته tersâne’-i ‘âmirede (48-a) lenger-endâz ve bi'l-cümle fırkate ve kancabaşlar âmâde olunub kürek üzerine çıkıldılar ve dört pâre kalyon âmâde olunub kapudana Gazâlî-i Bahrî ve Şehbâz-ı Bahrî ve Saru Kuşaklı ve Tonbar¹⁹ kalyonı idi Sarayburnu'na çekildiler ve kânûn-ı kadîm üzere Kurşunlu mahzen önünde baştarde’-i hümâyûn tezyîn olunub ve Bazar irtesi günü Kalendere vaz‘ olunub ve yüz seksân pâre fırkate ve kancabaşlar bî-kusûr olmağla bin yüz kırk dokuz Zi'l-kâde’-i şerîfin yigirmi yedinci yevm-i Penç-şenbih tenbîh-i hümâyûn olduğundan sâ‘at ikide iken baştarde’-i hümâyûn mahzen önünden hareket ve sancaklar güşâde ve kalenderâlar dahî her çekdirmeye ve direk başı sancakları ile tezyîn olundukdan sonra alaya dizildiler alay köşkten şevketlü pâdişâhımız pâdişâh-ı ‘âlem-penâh nazar buyurub karşuluğuna varıldıkda kânûn-ı kadîm üzere lenger bırağlub sa‘âdetlü kapudan paşa ve bi'l-cümle ümerâ’-i deryâ huzûr-ı hümâyûnda libâs-ı fâhireler ile ilbâslandıklarında herkes çekdirmelerine gidüb ve baştarde’-i hümâyûna kapudan paşa hazretleri ve ka’im-makâm (48-b) sadr-ı ‘âlî Köprili-zâde vezîrâyın vezîr-i Ahmed Paşa dahî geldikde temur alınub ve mehterhâne’-i âhenge mübâşeret olunub tob ve tüfenk şenlikleri olub ba‘dehû Tobhâne karşusunda temur-endâz olunmuşdur zîrâ yevm-i mezbûrda ‘azîm ve şedîd poyrâz rûzgârı vâki‘ ve hevâ bârânlu ekserî çekdirmelerin baştarde ile ma‘an rûzgâr şiddetinden gelemeyen ince donanma dahî perâkende geldiler ba‘dehû irtesi gün Beşiktaş’a ‘azîmet ve Bazar irtesi günü gurre’-i Zi'l-hicce’-i şerîf olmak ihtimâli vardır birkaç gün meks olunub ba‘dehû Yeniköy de

¹⁹ Tonbaz olmalı.

dahî donanma peksimâd alınca iki gün meks ve kalyonlar muvâfık rûzgâr ile Karataş'a getdiler mahall-i mezbûrdan dahî bi'avnillahi te'âlâ hareket ve bi'l-cümle donanma Büyükdere, Sarıyer mahallerde lenger-endâz olduklarında hikmet-i hudâ rûzgâr-ı 'azîm ile şedîd furtuna zuhûr itmekle birkaç fırkateler su ile memlû olub ve şikest olub hısâret vâki' olmuştur furtuna teskîn oldukda fırkateler ihrâc ve mühimmât olundılar Penç-şenbih günü 'ıyd-ı şerîf vâki' **(49-a)** olmağın yevm-i savmın yevm-i 'ıyd kim fehvâsı üzere olsa Çehâr-şenbih gerekdi ve lâkin Penç-şenbih olundu bu esnâda bir mertebe şitâ vâki' oldu ki gûyâ pınâr içinde olan şitâ ola ve selc yağub berd-i 'azîmden ba'zı kimesneler helâk olmuşlardır çünkü kışın hükmi henüz vardır Donanma-yı hümayûn ber vechle Bahr-i Siyâh'a bu esnâda 'azm-i râh etmesi münâsib görülmeyüb meks iktizâ etdi ve tersâne kethüdâsının cedîd sefinesi Sakız tarafından gelüb donanmaya mülhak oldu ve fırkateler ser-'askeri Kızılhisârî Akdeniz'de binâ olunan on pâre firkate ile ve mükemmel firkatesiyle gelüb mülhak ve ba'dehû İsmâ'il Paşa cedîd sefinesiyle Midilli tarafından gelüb mülhak oldılar baştarde'-i hümayûn ile on üç çekdirme tersâne'-i 'âmireden hizmet tersâne için rabt olunmuşdı ve iki çekdirme Özü tarafında kışladıklarından ol tarafda yine iktizâları olduklarından bir mikdâr fırkateler ile ol havâliye me'mûr oldılar Çehâr-şenbih günü mâh-ı Muharrem'ül-harâm duhûl ve elli senesine kâdem basıldı hak sübhânehu ve te'âlâ meymûn ve mübârek eyleye **(49-b)** bu esnâda kalyonlar Bahr-i Siyâh'a râhî oldılar ba'dehû çekdirmeler ve ince donanma dahî Karataş'a varub ve birkaç gün meks ba'dehû mâh-ı Muharrem'in altıncı Bazar irtesi ve Abril ya'nî Nisân'ın on yedinci günidir ki bi'l-cümle Donanma-yı hümayûn Karataş'dan hareket ve bi'avnillahi te'âlâ Bahr-i Siyâh seferine 'azm-i râh kılınmışdır tersâne'-i 'âmireden hurûcumuzun kırkinci günü olmuşdı yevm-i mezbûrda Göğen Limanı'na duhûl ba'dehû Ereğli ve birkaç gün nizâm-ı donanma için meks ba'dehû kalkub rûzgâr nerm olduğundan ba'd salâti'l-mağrib hareket-i kürek ile gidilüb sabâh oldukda rûzgâr muhâlif olduğundan Bartın Canikul-kade temurlenüb ba'dehû sabâha karîb hareket olundukda 'azîm kazâ def' olundu zîrâ hevâ gâyet pus olduğundan kıyıları altımızda olun yerden burun üzerimize çıkdı hele bi-lutfullahi te'âlâ bir zarar olmadı yevm-i mezbûrda Amasra ve Çetroz karşusundan geçilüb Karaağaç nam mahalde temurlenüb bir gün meks ba'dehû Girine Burnu'na 'azîmet ve burnun iç tarafında lenger birağılıb ve irtesi gün muvâfık lodos rûzgârı olduğundan **(50-a)** hareket

olundukda bâd-bânlar güşâd olundukda bütün gün gidilüb ahşama karîb cum'a gicesi Sinob Burnu'nun Karakumlar ta'bîr olunur mahalline ki şehre karîbdır temur bırağılub gice fırkate ve kancabaşlar dahî gelüb cem' oldılar 'ale's-seher yevm-i Cum'a baştarde'-i hümâyûn ilerüde mehterhâne ve sancaklar güşâd şenlikler ile Sinob altına duhûlümüz müyesser oldu mâh-ı mezbûrun on yedinci ve Âsitâne'den hareketimiz on iki gün olmuşdı iki günde Sinob'da meks Cum'a irtesi ikindi mahalli hareket ve Karakumlar da lenger-endâz olunub Bazar günü kuşluk vakti rûzgâr-ı gün doğrısı olmağla ve cümle fırkatelerin nizâmı virilüb baştarde'-i hümâyûnda göç boruları çalınub ve salpa ya'nî temurlar alınub bâd-bânlar güşâd ve altub engine râhî oldılar Bazar irtesi beyne's-salâteyn Kırım'ın Sodak Dağları göründi yevm-i Salı kuşluk vakti Kefe Burnu'na geldikde rûzgâr yıldız poyrazı başdan serd olmağla temurlenüb ve girüde kalan sefineler geldikde hareket ve Kefe Limanı'na dâhil oldu **(50-b)** bi-hamdilillahi te'âlâ emn ü sâlim kolayca sene'-i âtiyeden âsân geçildi Muharrem'in yigirmi biri ve Mayıs'ın ikinci günü olub ba'dehû dört gün Kefe şehrinde meks olunmuşdur ammâ duhûlümüz günü sa'âdetlü Kapudan Paşa hazretlerine bir tuğ dahî ihsân olunub ve fermânı haseki ağa ile Ordu-yı hümâyûn'dan gelmiş donanmaya nâzır imiş çünkü vezâret ihsân-ı hümâyûn olundu fermânı kırâ'at olundukda 'azîm şenlikler olunmuşdur ba'dehû Cum'a irtesi Kefe'de Donanma-yı hümâyûna meks etmek musahsen görülmedi ki kal'a-i cedîdin düşmen-i bî-dînden muhâfazası lâzımdır ve hem Kefe şehrinde Vezîr-i mükerrerem Ser-'asker Mehemmed Paşa ve kol kethüdâsı ve vâfir yeniçeri 'askeri olduğundan kal'a-i cedîde 'azîmet olundu ve lâkin rûzgâr muhâlif olduğundan açıkda temurlenüb ve Bâzâr günü kürekle giderken öyle mahalli tersâne kethüdâsı Lâla Mehemmed Paşa mukaddemâ hasta olmağla vefât etdi rahmetullahi te'âlâ 'aleyh yine rûzgârlar muhâlif olduğundan temurlenüb Bazar irtesi ikindi mahalli Giresun karşusuna gelindikde merhûmun cenâzesi defn olunmuşdur ve Salı günü 'ale's-seher kal'a-i cedîde duhûl ve 'azîm şenlikler **(51-a)** olunub ve Cum'a günü mâh-ı Saferu'l-hayr duhûl ve tersâne kethudâlığı ümerâ'-i deryâdan İsmâ'îl Paşa'ya virilüb ve kal'a-i cedîd vâlisi Vezîr-i mükerrerem merhum 'Osman Paşa damadı Vezir-i mükerrerem Mehemmed Paşa olmağın Donanma-yı hümâyûn dahî lenger-endâz ve otuz bir gün ikâmet üzere iken Ribat dili tarafından bir mikdâr küffâr zuhûr itmekle kal'a-i mezbûrun dizdârı Kırım ser-'askeri vezîr-i mükerrerem silahdâr Mehemmed Paşa hazretlerine i'lâm ve

müşârün-ileyh hazretleri dahî Donanma-yı hümayûnun ol havâlilere varılmasını münâsib görüb tahrîr ve deryâ kapudanı Vezîr Aristo tedbîr Süleyman Paşa hazretleri dahî fırkate ser-‘askeri Kızılhisârî Mustafa Beğ ta‘yîn ve mûmâ-ileyh dahî bahr-i iskandil ile taharrî iderek kal‘a-i mezbûra vardı zîrâ bir târîhde Donanma-yı hümayûn ol havâliye varmış değildi mûmâ-ileyh gereği gibi keşf ve nazar itdikde Donanma-yı hümayûnun ol tarafa varılması imkânda olduğın i‘lâm ve mâh-ı Saferu'l-hayrın selhi Cum‘a günü Donanma-yı hümayûn delâlet-i tevfik-i hudâ-yı refik ile kal‘a-i cedîd önünden kalyonları çekdirmeler boğaza çeküb ve lâkin saru **(51-b)** kuşaklı Kerş Burnu'ndan geçemediğinden Kefe'ye mukaddemâ irsâl olunmuşdur yevm-i mezbûrda bi'l-cümle ince donanma dahî boğaza çekildiler Cum‘a irtesi Rebî‘u'l-evvelînin guresidir bi-‘avn-i hudâ-yı müte‘âl başarde’-i hümayûn ve ‘umûmen sefâin hareket ve bâd-bân-ı güşâ-yı ‘azîmet ve ahşama karîb Kazgân Dibi açuğunda beş kulaç bahirde lenger-endâz ve ikinci gün kal‘a-i Ribat'a duhûl ve lenger-endâz olduklarında küffârın tabur-ı makhûrî kal‘a-i mezbûrun boğazı içiği tarafına geçüb tahmînen on beş Tatar sâ‘ati mesâfede olduğın kal‘a-i mezbûrun ahâlisi haber virmeleriyle Ribat Kal‘ası'nın hendeği esârâ ve nassâr ile tadhîre mübâşeret olunmuşdı ve tekrâren fırkateler ser-‘askerin ahz-ı haber için deryâ kapudanı vezîr-i mükerrrem tarafından birkaç def‘a ta‘yîn ve tabur-ı menhûsundan gereği gibi alınmamağla birkaç gün meks olunub ba‘dehû mâh-ı mezbûrun dokuzuncı Bazar günü ‘umûmen Donanma-yı hümayûn kal‘a-i mezbûrdan hareket ve ahşama karîb temurlenüb irtesi gün kalkub ve fırkateler ser-‘askeri çuhaya me‘mûr ve geşt ü güzâr iderken Ribat dilinde beren küffârın Karaoğulları görinüb süvârisinden Kalmuk **(52-a)** ve Moskov Kazağı tahmîna üç binden mütecâviz fırkatelelere karşı gelüb ve ser-‘asker Mustafa Beğ dahî delirâne muhârebeye şürû‘ ve tobların sadâları geldikde Donanma-yı hümayûn şâhîn-veş sür‘at ile çekdirmeler varub bir buçuk sâ‘at muhârebe ve mukâtele olunub kâfirin her tarafda tahmîna bir sâ‘at tûlu mesâfede gürûh gürûh süvârî ve piyâdesi biner ve ikişer bin kâfir toplarıyla durub çekdirmeler dahî kıyılara tob menzilinden karîb varub koğuş oyan toplarıyla muhârebe ve küffârın tobları kimi üzerlerimizden ve kimi yanlarımızdan deryâya düşüb bi-hafazallahi te‘âlâ kimseye zarar isâbet itmeyüb ve fırkateler dahî hâllerine göre tob menzilinden ceng iderlerdi ve lâkin Kızılhisârî Mustafa Beğ cümleden ilerü girüb ziyâdesiyle delirâne ceng itmişdir kalyonlar geldikde temur-endâz etmişlerdir zîrâ sular ma‘lûm olmadığından tob altına girmegi

havf olundu ki ihtimaldir sanî‘ ola ve cümle çekdirmelerde terenquete didiklerinde sancaklar güşâde ve kıçlarında kezâlik olub kancabaşlar kimi kıyıya karîb varub toplarına saçma ta‘bîr olunur ateşler idüb ve kimi girüde **(52-b)** ve kimi henüz gelmede bu hâl üzere ahşama değin ceng olunmuşdur ve lâkin ceng esnâsında bizim sefinemizde topun biri ateş alub doldururken levendin biri şehîd olmuşdur ve fırkatelerden birkaç kimse mecrûh ve şehîd oldu ve lâkin koğuş toplarına küffâr sabr idemeyüb ateş-endâz olundukda oluk oluk iderdi ve küffârın tabur-ı makhûr Kırım içine girenden mâ‘adâ Donanma-yı hümâyûn ile ceng iden otuz binden mütecâviz süvârî ve piyâdesi lâ ‘alâ-vechî'l-mübâlağa olmak gerekdi ve dört yüz mikdârı sağır ve kebîr kayıkları ile Enceke nam mahalde deryâ kenârında tobrağa girüb metersleri zâhir ve müşâhede olunub ahşam olmağla ol şeb küffârın karşusunda lenger-endâz ve irtesi salı günü bi'l-cümle Donanma-yı hümâyûn hareket ve küffâra görelık çekdirmelerin filuka ve sandalları ve kalyonları dahî donadılub kancabaşlar ile ma‘ân kıyılarına karîb Kurşun menziline açucak ve fırkateler dahî taşrasından çekdirmeler kalyonları yedeklen çeküb baştarde’-i hümâyûn ilerüde sancaklar güşâde **(53-a)** iki yüz elli pâre mikdârı yelken alaylar ile tahmîna iki mil mikdârı ilerü gidilüb küffârın ekserî cem‘iyyet yeri ve metersleri ki toprak yağdığı yer ya‘nî gûyâ bir palanga şekli olub Donanma-yı hümâyûn karşuluğunda lenger-endâz olub ba‘dehû ahşama karîb ‘azîm sâ‘ika zuhûr velâkin bi-lutfullâhi te‘âlâ temur ahz olunmağla bir zarar olmadı ve küffâr-ı hâk-sâr müdâm ateşler yakub mekr-i duhânı ‘alâmeti için müşki sefineleri Azak tarafından geldikde olduğu mahalle müşâhede etsünler çehâr-şenbih günü deryâ tarafından küffârın kayıkları görünüb fırkateler ser-‘askeri ile Akdeniz fırkateleri üzerlerine varub kayıklar dahî gördükde kıyıları isteyüb taburına doğru firâr iderlerken tekneler dahî dört câniblerin alub ardlarından sür‘atle şâhîn-veş kürek yelken ve toplarına ateş idüb cümleden ilerü ser-‘asker Kızılhisârî Mustafa Beğ arslan gibi cümleden ilerü gidüb ve şikârımdır fehvası üzere vardıkda kâfirlerin dahî canları leblerine gelüb hûlâsa-i kemâl mertebe cidd ü sa‘y ile **(53-b)** firâr itdüğünü Donanma-yı hümâyûn’dan dahî nazar olundukda der‘akab baştarde’-yi hümâyûn tente bozub temurlenüb ve bi'l-cümle çekdirmeler dahî hareket eyleyüb rûzgâr dahî başdan olmağla sür‘atle kürek çekdirilüb üzerlerine doğru ‘azîmet itdüğümüzde kâfirler kayıklarıyla ne tarafa firar ideceklerin dahî şaşırub Kızılhisârî önümüzde olmağla der‘akab bir tonbazı feth ve ba‘dehû birine dahî çatub feth ve nusret ve diğer

firkateler dahî birbirine çatub ve lâkin kayığın birinde kırk saltad kâfiri olmağla nısf sâ'at muhârebe eyleyub ve lâkin girüden dahî gemiler gitmeleriyle tekrâren çatub yine mezbûr tekne feth etdi bi-hamdilillahi te'âlâ dokuz kıt'a kayıkların toplarıyla ve iki yüz nefer keferesin ahz olunub fütuhâtın 'âbâd-ı müslimine sûrur-u hubûr hasıl olub baştarde'-yi hümâyûndan ve bi'l-cümle donanmadan küffâr-ı hâk-sâra karşı şenlik topları atdırılmağla izhâr-ı sürûr-ı şâd-mânî olunub küffâr taburunda me'yûs ve makhûr olmuşdur hâzâ-min fazl-ı rabbî hak sübhânehu ve te'âlâ şevketlü pâdişâh-ı encam-ı haşm hazretlerinin baht-ı hümâyûnların ve ferr u şevket **(54-a)** iclâllerin dâ'imâ efzun ve eynemâ kanû-u a'dâsını makhûr ve ser-nigûn eyleye âmin irtesi yevm-i Penç-şenbih üç kıt'a kalyonlarımız tabur-ı makhûrun üzerine nerm hevâ ile varub ibtidâ kapudana Gazâlî-i Bahrî kalyonı alabanda topların sağub andan sonra Tonbaz kalyonı hasmına göre hakîmâne hareket ile alabanda topların atub ba'dehû Şehbâz-i Bahrî kalyonı anlardan ziyâdece varub üç def'a alabanda topların nâr-ı 'aşk itdiklerinde dânelerin küffârın gat-ı vâfirlerinin cân-ı nâ-pâkların esfel-i nîrâna revân ve kalyonların şecâ'atleri zâhir oldukda Baştarde'-yi hümâyûn bi'l-cümle Donanma-yı hümâyûn ile tabur-ı makhûr üzerine gelüb tertîb üzere sancaklar güşâde ve mehterhâne çalınub ve baştarde ortada olub sağ cânibinden tersâne kethudâsı 'izzetlü İsmâ'îl Paşa ve Rodos Vâlisi 'izzetlü 'Abdülkâdir Paşa ve mahdûm Kapudan Paşa hazretleri 'izzetlü Mustafa Paşa ve Maryol-zâde 'Ali Paşa ve yedek Deli Beğzâde ve Menku-zâde 'Ali Paşa altı pâre çekdiri vusûl tarafında Paşa-zâde 'izzetlü 'Osmân Paşa hazretleri ve Halîl Beğ ve Kurunlu-zâde **(54-b)** 'Alî Beğ ve merhûm Lâla Mehmed Paşa ve Ebûbekir Beğ ve Serhoş-zâde Ahmed Beğ olmağla altısı baştardenin yemîni ve altısı şimâli tarafında birer kol olub ve firkate ve kancabaşların birkaçı birer kol ve kimi perâkende işbu üslûb üzere cenge şüru' olundukda öyle mahalli idi firkateler ser-'askerî ve ümerâ'-i deryâdan ba'zı paşalar delir ve şecâ'at nişân ziyâdece varub koğuş ve yan topların nâr-ı 'aşk itdiklerinde dûd-ı âhî 'ayyûka çıkub ve bi'l-cümle çekdirme koğuşları ve yan topları dâneleri bî-derîğ-i küffârın gat-ı vâfir keferesinin cân-ı nâ-pâkların hâk ile yeksân ve hattâ mukaddemâ cengimizde süvârî ve piyâdeleri topun karşusunda açıkda durub tob atarlardı ve bundan kat'-ı nazar çadırları deryâya karîb olduğundan tob dâneleri varub nicesin hedm ve nice kâfiri mürd ve mecrûh etdüğün ba'dehû ahz olunan kayıkdaki diller haber vermişlerdir ol sebab bu def'a ki cengimizde ne hıyâmları görünürdi ve ne çokluk

kâfir metersinden çıkdı meğer hıyâmların gerü çekmiş ve bu hâl üzere olduğından çekdirmeler eyüce kıyıları girüb ve kayıkları arasında **(55-a)** olan gizlü kâfirlere ve kayıklarına ve meterslerine doğru her kimi murâd olunduysa kimi kayıklara ve metreslere her çekdirme on beş ve yigirmişer koğuş ve kimi ziyâde yan topların atub küffârın gerek kayıkların ve metreslerin ve neçelerinin cân-ı habîsleri berbâd ve mecrûh olduğunda var kuvveti bâzûya getirüb bi'l-cümle topların şâhîlerin ve kayıkların topları ve metersde olan topların bi'l-cümle bir fitilden bir mertebe ateşler saçub bi-hafazallahü te‘âlâ Donanma-yı hümâyûn nısf sâ‘at duman içinde kalub minvâl-i meşrûh üzere iki sâ‘at germâ-germ muhârebe ve mukâtele olub Donanma-yı hümâyûna bu mertebe ateşler saçub bi-hafazallahü te‘âlâ gülleleri yanımızdan geçüb bârân misâli iken kimseye zarar isâbet etmeyüb fakat baştardeye bir güllecik darb etdi ve lâkin zararsızdı ve birkaç fırkatelere el humbârası tob ile atub ve içlerine düşdi zarar olmadı birkaç şehîd oldu elhamdülillahi'l-melikü'l-müte‘âl celle şânühü vahdâniyetine hamd ü senâ olmuştur iş bu muhârebeden sonra iki sâ‘at ta‘akkud olunub kâfir-i bî-dîn dahî piyâdesin bi'l-cümle tüfenkleriyle alay gösterdi on beş **(55-b)** bin mikdârı tahmîna veyâhud ziyâde ve noksân ola ve kâfirlerde kesret-i bayrak var idi zîrâ on kâfire bir bayrak verir ve büyük bayrakları dahî var idi süvârîsi beş altı bin ancak kalmış idi leşker-i küffâr Çongar nam mahal geçdirinden geçüp ve Kırım derûnine ‘azîmet itmiş ol sebebden heman bıraktığı küffârı kendü kayıkların muhâfazası için idi mukaddemâ küffârın hîlesi Ribat'a gitmek olduğu ecilden Enceke'den Ribat diline geldi ve lâkin Donanma-yı humâyûn ber vechle Ribat'a gelmesi mutasavver değildir çünkü Donanma-yı hümâyûn ol havâlîden dahî ileri gitdiğini küffâr müşâhede itmekle bu hîle olmaz Ribat öni zîk-i mahaldir kal‘ada ve deryâdan donanma bizi berbâd ider deyu Çongar'dan Kırım derûnine ‘azîmet ittiğu ma‘lûm olmağla yevm-i mezbûrda donanmayı killet iden çok kimseler âb-ı bahri nûş-ı teşne-leb olduklarında eda’-yı salâti’l-mağrib Rebî‘u’l-evvelînin on dördüncü cum‘a gicesi Ribat cânibine ‘avdet olunup ve deryâda temurlanıp sabâh oldukda rûzgâr-ı yıldız serd olup ve bir mikdâr gemilere dik **(56-a)** idi hele hareket olunup ba‘dehû kolaylayıp ve bütün gün ‘azm-i râh olunup Cum‘a irtesi gicesi ‘ışâ’ vakti Ribat önüne lenger-endâz olunub sabâh oldukda rûzgârın şiddetinden deryâ tarafından küffârın bir kayığı görünüp bir kaç kancabaşlar Şehbâz-i Bahrî filukasına dahî kalyoncu dilâverleri girup mezbûr kayığı on sekiz nefer keferesiyle iki kıt‘a

toblarıyla ahz bir def'a dahî sürûr olundukdan sonra Kırım ser-'askerî vezîr-i - mûkerrem silahdâr Mehemmed Paşa hazretleri mâ'iyetinde olan kol kethüdâsı ve yeniçeriyân vesâ'ir piyâdegân ile Kefe'den hareket ve Ribat'a dört sâ'at menzil olmağla yevm-i mezbûrda Ribat'a dühûl ve nâgâh Çongar tarafında küffârın süvârîsinden Kalmuk Tatarı ve Nogay Tatarı ve Potaklı Kazağı ve Hoşva ve 'aded na ma'lûm rivâyât-ı muhtelifi üze yigirmi beş bin yahud ziyâde ve noksân süvârîsi geçup Kırım karyelerinden on beş karye bi'l-küllîye garât ve sibyanların esîr ve bir tarafında piyâdesin ve tobların geçirub Küçük Karasu nam mahalde rivâyât-ı muhtelifi üze yetmiş bin 'asker-i menhûsuyla **(56-b)** taburun kurub anda olduğu müşâhede ve haber verdiklerinde celâdetlu fetih Giray hân-ı'âlîşân hazretleri Or Kal'ası'ndan hareket ve tabur-ı makhûrun olduğu mahalle seksan bin Tatar 'askeri ile gelüb husûs-ı mezbûr ser-'asker paşa hazretlerine tahrîr ve müşârûn-ileyh hazretleri dahî kol kethüdâsı ve deryâ kapudanı vezîr-i mûkerrem hazretleri ile müşâvere olunub ve ser'asker paşa hazretleri ile olan yeniçeriyân ve eyâletler müşârûn-ileyh hazretleri ile küffâr-ı hâk-sâra karşı varılması münâsip görölüb ve göç tedârikine ve 'araba cemî'ne meşgûl oldılar çünkü Donanma-yı humâyûndan kıllet-i âb olduğundan ümerâ'-i deryâdan İlçi Paşa-zâde 'Osmân Paşa hazretleri ve dört çekdiri dahî Kazgan dibine varub gereği gibi su aldılar ve birkaç pare firkate kalafat idüb ve mâh-ı mezbûrun yigirminci yevm-i Penç-şenbih yine Ribat'a Donanma-yı humâyûna mülhak olunduklarında herkes su aldıktan sonra firkateler ser-'askeri bir mikdâr firkateler ile Şehbâz-i Bahrî Kalyonı ceng etdiğimiz Enceki nam mahallere ve Tayfan taraflarına dest-güzâr için me'mûr oldılar 'azm-i râh idub bir kaç gün mürûrunda ceng **(57-a)** olunan mahalle dâhil ve irtesi gün fecr-i sâdıkda Enceki Burnu'nun boğazından küffârın berkır geç tabir olunur sefinesi on iki pâre tob çeker bir buçuk kantar hevâ'-i humpara ve yetmiş nefer keferesiyle zâhir olub firkateler ve Şehbâz-i Bahrî Kalyonı filukasına kalyoncî dilâverleri girub mezbûr sefîneye kande gidersin şikârimızsın deyu bi'lcümle sür'atle varırlarken humbarasın firkatelere doğru ateş idub ber-hevâ oldukda firkateler bu hâleti görüb bir mikdâr levazım ba'dehû sefîne'-yi mezbûr kalyonı gördükde ber vechle mukâvemete tab-ı aver olamayub sıhhat ümidini dahî kat'ı ve kapudan-ı Engürüs keferesi olmağla sefîne'yi başdan kıra ve ihrâk-u bi'n-nâr ve kapudanun mesfûr ve birkaç keferiyle sefînede ihrak bâkî kalan keferelerini berre firar ve ol mahalde kalyoncî dilâverleri erişub beş nefer keferesin

ahz ve birkaç keferelerin dahî ta'me'-i tiğ'-i bî-derîni' ve firkateciler dahî on iki nefer keferesin ahz ve sekiz 'adet tobların deryâdan çıkarub ve mezbûr humbara hevanın yüz 'adet humbara ile iki lenger temurun ve iki kıt'a topların **(57-b)** kalyon sandalı çıkarub kalyona vaz' olmağla bundan akdem esnâ'-i muhârebede taburun derununda küffârın kat'i vâfir kefereleri mürd ve mecrûh olanları Azak cânibine sefineler ile irsâl eylediği ihrak-ı bi'n-nâr olan sefinesinden ahz olunan diller haber vermeleriyle bu haber meserret-i eseri cemîle bahş olub andan Balısira taraflarına 'azimet ve muhâlif rûzgâr ile engine çıkıp iki gün sâhillere görünmeyüb ve irtesi gün gördüklerinde eya Balısira²⁰ veyahud Tayhan mıdır deyu gûna-gûn tasavvurlar iderken el-hâc 'Abdulkerim kapudan ahz haber için kancabaş gönderulüb sahillere vardıkda feth-i vâfir siyâh mârlar görüb Anadolu sâhilleri olduğun mârdan müşâhede olunub andan kalyon gerüye 'avdet ve firkateler ile ser-'asker Mustafa Beğ üç gün akdem Donanma-yı humâyûna Ribat'a mülhak ba'dehû kalyon dahi geldi şenlikler olunub izhar-ı sûrur olmuşdur ser-'asker Kızılhısarlı Mustafa Beğ Donanma-yı humâyûna mülhak olduğu gün mukaddem sâhib-i devlet hazretlerinden Kaptan-ı Deryâ hazretlerine fermân gelüb Özü tarafına kırk elli **(58-a)** pare firkate irsâl olunması için işâret ve tahrîr olunmağla yevm-i mezbûrda kırk elli pâre firkate ve kancabaş ve Tombaz²¹ Kalyonu ve Kefe de olan Saru Kuşaklı ta'yîn ve irsâl olundular ve yevm-i mezbûrda haber alındı ki Özü Kal'âsı'nı kâfir-i bî-dîn Rebî'u'l-evvelînin onuncu günü muhâsara idüb ve cebehânesine 'ıyâzen billahi te'âlâ humbara düşüb ve kal'ânın etrâfı hedm ve ihrâk olduğundan cenge liyâkat kalmayub küffâr-ı hak-sâr iki yüz binden mütecâviz olub 'azîm taburu ve kuvveti olmağla heman kal'aya yürüyüş idub kalâ derûnunda on binden mütecâviz ehl-i İslâm olmağla Boşnak ve Arnabud paşaları leşkerleriyle Allah Allah sadâsıyla kâfirle mahlûd olub ol mertebe kılınç cengi etmişlerdir ki yakın zamanda olmuş degildi leşker-i İslam ekserî şehîd olmuştur esîr cüz'-î oldu ve ser-'askerleri Vezîr-i mükerrerem Yahya Paşa esîr oldu ve bir kaç Arnabud ve Boşnak beğlerbeğiler esîr olunub on beşinde mâh-ı mezbûrun kal'a-i zabt-ı istimâ' olundukda herkes elem ve keder itmişdir **(58-b)** Allahû 'azîmü's-şân yine fethini müyesser eyleyüb ve 'azametiyle kâfir-i bî-dîn-i makhûr ve hızlan eyleye âmin ve Özü altında olan çekdirme ve firkateler kalâ

²⁰ Kefe eyaletidir (Sezen, 2006, 62).

²¹ Tonbaz olmalı.

altından selâmet çıktılar kâfir-i bî-dîn Özü Kal'asın dahî sene'-i âtiyede Azakı aldığı gibi hîle idüb bu gün sulh oluruz yarın oluruz deyu Devlet-i 'Âliyye'yi sefer tedârikinden ihmâl ve musâmaha itdürüb Ordu-yı humâyûn dahî Babadağı'ndan hareket itmekle böyle zuhur etdi yohsa ordumuz hareket itse 'avn-i hudâ-yı müte'âl birle olmazdı hoş takdîr böyle imiş tedbîr dahî böyle olur hulâsa'-i kelâm çünkü mâh-ı Rebî'u'l-evvelînin yirmi dördüncü Bazar ertesi günü Çongar cânibinden zuhûr iden tabur-ı makhûr sû'ikastiyle Karasu nam kasabaya yürümek üzre hareketi olduğun vezîri mükerrerem ser-'asker paşa hazretleri ma'iyetlerinde olan 'asker-i İslâm piyâde ve süvârî on iki bin mikdârı olub Ribat Kal'ası'ndan hareket ve tayy-i merâhil iderek Karasu nam menzile varub nasb-ı hıyam nuzûl buyurduklarında küffârın bin iki **(59-a)** bin mikdârı süvârîsi görünüb ve tabur-ı makhûr dahî nehrin karşısında olduğu müşâhede olundukda ser-'asker paşa hazretlerinin silahdârı Bosna dilâverlerinden olmağla bir mikdâr iç ağası ve eyâlet-i Erzurum sipâhîlerinden bir mikdâr sipâhî ile ve yeniçeri dilâverlerinden vesâ'ir piyâdegân tavâif 'i-'askerîyye ayakları tozuyla küffârın süvârîsi üzerine yürümek üzre tertîb ve ref'-i gülbank-ı Muhammedî ile üç koldan hücum bi-'inâyeti'llâhî'l-meliki'l-kahhâr süvârîsinden dört yüz mikdârı 'askeri menhûsı ve ta'me'-i şimşîr ve bakiyyetü's-süyûf-ü rûgerdân tabur-ı menhûsuna girub ve irtesi gün 'asker-i İslâm iki kıt'a balyemez topların götürüb on sekiz ve kıyye-i dânelerin tabur-ı makhûrun derûnuna bir kaç def'a endâz itdiklerinde 'asker-i İslâm yürüyüş itmek murâd itmeleriyle sene'-i mâzîyyeden beru Tatar 'askeri vehhâm olmağla ber vechle yürüyüş itmekle hân-ı 'âlîşân hazretleri ve ser-'asker paşa hazretleri rızâ vermeyüb ol arada 'asker-i İslâm'ın şecâatlarından ve balyemez topların dâneleri darbından küffârın tab-ı tüvânı **(59-b)** kalmayub kasaba'-yı mezbûrun birkaç hânesin ihrâk-ı bi'n-nâr idüb bi'z-zarûri girazâne girîzân oldukda Tatar 'askeri küffârın ardı sıra ve yeniçeri dilâverleri vesâ'ir 'asker-i İslâm piyâde olmağla erişmeyub küffâr kalkar 'asker-i İslâm konar bu hâl üzre Çongar nam geçide vardıklarında küffâr-ı hâk-sâr ârâm itmeyub iki 'aded cisrleri olmağla karşıya geçib 'azîm tob şenlikleri idub ba'dehû 'asker-i İslâm 'avdet mâh-ı Rebî'u'l- âhirin yedinci bazar gününe değin cisrden kâfir 'ubur itmiş hân-ı 'âlîşân hazretleri Or canibine ve ser-'asker paşa hazretleri Kefe'ye doğru rahi oldular ve kal'a-i cedidde olan Vezîr-i mükerrerem Mehmed Paşa ferman ile Ordu-yu hümâyûn tarafına da'vet olunub ve bir vulyak ile rahi oldı çünkü küffâr-ı hak-sâr Çongar'dan taşra çıkdı han-ı 'âlîşân ve

ser-‘asker paşa başka başka kapudan-ı deryâ vezîr-i mükerrrem hazretlerine tahriren Enceki Boğazı'na gelen küffârın kayıkları ahz olunur mülâhazasıyla işâret buyurmalarıyla çünkü Rebî‘u'l-evvelînin yigirmi altıncı Çehâr-şenbih günü Ribat önünde Donanma-yı humâyûn ‘azîm furtuna çıkub ve sekiz **(60-a)** çekdirinin ve baştarde’-yi hümâyûnun kayalığı şikest olub ve birkaç kancabaş kırba ve gark olduğu sebebdan tekrâr Enceki'ye gitmek bir mikdâr muhâtara gibi göründi ammâ fetevekkal-alâllah fehvası üzre mah-ı Rebî‘u'l-ahirenin sekizinci Bazar irtesi ba‘d edâ’is-salâka'l-mağrîb ‘avn-i hudâ-yı müte‘âl birle tekrar Ribat önünden baştarde’-yi hümâyûn ve bi’l- cümle geru kalan ince donanma ve iki kalyon hareket ve ‘Ömer Beyzade Ahmed Bey'in çekdirmesinin terenketedir ki şikest olmağla bi-z‘zaruri kal‘a-i cedîde irsal ve Menku-zâde hasta olduğundan ma‘ân irsâl olunmuştu ve birkaç dumansız tekneler Kazgan Dibi'ne irsâl olunmuşlardı hâsılı Salı günü rüzgar yıldız poyraz olduğundan bir mikdâr küreklere girilüb ba‘dehû temurlenüb ve çehâr-şenbih günü kapudana giderken oturub hele çekdiriler yedeğe alub çıkardılar tekrarına yol buldı hele bi-hamdilillahi te‘âlâ kuruldı zararsız velâkin kıyılara girdiğimizden ber tebk olduğu ecilden bir kulac su bulduk hele yevm-i mezbûrda meks ve Penç-şenbih mukaddemâ ceng ettiğimiz mahallin üzeri ahz olunub öyle mahalli yine hareket olunub ve Enceki Boğazı'nda yine dûhan **(60-b)** çıkardı gerçe kâfir gitdi ve lâkin sazlığa ateş itmek ma‘nisi verildi ba‘dehû Enceki Boğazı geru kalub muvâfık rüzgâr dahî olduğundan ve Balıstra havâlîleri arzusıyla ‘azîmet olunub ve ‘ışâ vaktine değin gidülüb ba‘dehû temur-endâz olunub Deve Boynu nam mahal ta‘bîr olunur ve sabâh oldukda Cum‘a günü mâh-ı Rebî‘u'l-âhîrin on ikinci günü Donanma-yı hümâyûn temur üzerinde yatarlar iken küffâr süvârîsin ve piyâdesin berren Azak tarafına gönderüb ve ikiyüz kıt‘a sefînesine ziyade topların ve bârbenkâhın koyub Azak tarafına giderken ve beş kıt‘a büyük kalyonlar kış ta‘bîr olunan sefîneleri dahî ma‘ân olub ihrâk olunan sefînesinin refîkleri imiş tahmîna deryâdan Tayfan'a iki yüz mil ve berren yigirmi beş sâ‘at mesâfe mahalde sahiller tarafından sefîneleri zâhir Donanma-yı hümâyûn görünce şâhîn-veş üzerlerine varırlarken küffârı makhûr deryâdan mukâvemete cür‘et idemeyüb sefînelerin dibi düz olmağla başdan kara idüb sâhillerde dahî yüksek yarlar vâki‘olmağla **(61-a)** tasvîri aşağıda işâret olmuştur sefînelerine vaz‘ eylediği topların ve âlât-ı menhûsun çıkarub der‘akab metersleri bina ve Donanma-yı hümâyûn ikindi mahalli vardıkta

rüzgar kıyılarından lodos gibi olduğundan çekdirmeler tob menziline vardıklarında temurleyüb ve temurlarını kıçlarına aldıklarında kaloma ta‘bîr olunur ya‘nî haladı boş birağub küreklen ileri varub koğuş toblarına nar-ı ‘aşk idüb ve ba‘zılar yan tobları dahî ateş-endâz ve koğuş tobları güzel varub kâfirin büyük kıçlarına çoğu darb itmiştir ve kâfir dahî gemilerinden ve taşrada olan topların atardı ve Donanma-yı hümayûna gülleleri irerdi ve birkaç def‘a hevâ’-i humbara itmiştir henüz iri topların kâfir-i bî-dîn sefinelerinden ihrâc etmediğinden atdığı şâhî idi ve fırkateler dahî toplardı evvelki cengden karîb idik bu hal üzere muhârebe ve mukâtele olunurken fırkateler ser-‘askeri ve ümerâ’-yı deryâdan bazı paşalar delir ve şecâ‘at-nişân ziyâdece koğuş toplarıyla germâ-germ muhârebe ve mukâtele iderlerken ahşama karîb Gazâlî-i Bahrî kalyonı dahî gelüb sular derûn olduğundan **(61-b)**tob altına varub birkaç def‘a alabanda topların sağub küffârın karşısında lenger-endaz ba‘dehû Şehbâz-i Bahrî iki ‘adet bâd-bân ile ziyâdece ve erum u ârâm etmeksizin küffârın topuna tob dânesine dâne ile ‘azîm ceng ü cidâl etmiştir kalyonlarımıza kâfirin vâfir gülleri darb etdi ve lâkin bi-fazlillah-i te‘âlâ kimseye isâbet etmeyüb fakat Şehbâz-i Bahrî kalyonunda kâfirin bir mekkârî esîre darb idüb mürd olmuştur ve iki kalyoncı zahm-dâr olmuş ve lâkin zararsız olup ahşam namazından sonraya değin ceng ü cidâl olunmuştur ve esnâ-yı muhârebe de küffârın sefinelerinden kıyıya yetişemeyüb girü kalmış bir kayığı fırkatelerden Bozcaadalı varub ve vâfir ceng idüb yigirmi beş nefer keferesiyle mezbûr kayığı ahz ve birkaç keferesin tîg-i bî-dirîg eylemiştir ve fırkateden iki şehîd oldu ve irtesi Cum‘a irtesi canım Hôca Mehemmed Paşa hazretlerinin binâ eylediği kapudana Gazâlî-i Bahrî Kalyonı varub tob menzili mahalde lenger-endâz ve muhârebeye şürû‘ ve dokuz sâ‘at lâ-yenkati‘ küffârın tobuna tob dânesine dâne ile **(62-a)** germâ-germ muhârebe ve mukâtele etmiştir ki vasfı mümkün değildir zîrâ kalyonumuz temur üzerinde olup kâfirin atdığı tobdan asla pervâ itmeyüb ve niceleri darb idüb kalâ‘ misâli metânet etmiştir andan sonra Şehbâz-i Bahrî Kalyonı dahî varub on def‘a alabanda tobların sağub muhârebe ve mukâtele olunmağla elhamdülillahi te‘âlâ ‘ibâd-ı müslimînden kimseye zarar isâbet itmeyib Donanma-yı hümayûnun topları dâneleri darbından küffârın kati vâfirlerinin cism-i nâ-pâkları gadayı marmûr olmuştur yevm-i mezbûrda bârân-ı ‘azîme yağub çekdirmeler tekrar hareket ve toplamak üzere olduklarında şiddet-i bârândan hareket olunmamıştır ve müşâvere ve tembîh olunmuşdu ki her çekdirmeden ve firkate ve

kancabaşlardan kalyonlardan taşra âdem çıkarmak üzere iken kâfir gereği gibi meterslenüb topların taşra çıkardığı nümâyân ve beş altı bin mikdâr-ı kâfir olduğu müşâhede oldukda karaya dökcek ‘askerimiz ol mertebe olmadığından tekrar ferâgat olunub ve ser-‘asker Mustafa Beğ ve firkateler kalyonun ardında taşra amâde durub ve dökülmek üzereler iken kâfir göze kestirilmediğinden **(62-b)** ferâgat olundu taşra çıkacak âdemimiz olsa lûtf-u hakk ile feth olunurdu bazar günü kâfiri bî-dîn beş ‘adet kalyonların başını ol mertebe bayraklarla tezyîn etmişdir ki cümle çarmuklarına ve direğine yüzden mütecâviz bayrak vaz’ gûnâ-gûn olmağla ve kalenderaları her biri açub ve ‘ale's-seher tüfenk şenlikleri ve def'a def'a tob şenlikleri idüb ve tanburlasını çalub kefrine başlayub ve kayıklarına dahî bayraklar vaz' eyledikde Moskov ve Engerus ve Flemenk bayrakları olub çünkü ertesi gün Ağustos duhûli idi kefrine sebebimiş mâh-ı Rebî'u'l-âhirin on dördüncü günü idi her ne hâl ise ahşama değin meks olunub ve ahz olunan dillerden haber alındı ki bi'l-cümle çernik ve tonbâz ve kayıkları bin kıt'a olmuş ve lâkin bir kaç yüzi fırtuna helâk eyleyüb ve mukaddem cengimizde topun dâneleri kati vâfirlerin delüb ve helâk ettiği tasrîh üzere aşağıda zıkr olunur ve bir mikdârı Azak cânibine gidüb kûsurı bunlar imiş Donanma-yı humâyûn'a yine firkate ve kancabaşlarda kıllet-i âb vâki' olub ve kâfir **(63-a)** dahî deryâya çıkması mahâl olduğundan ba'de selvet'ül-magrib mahall-i mezkûrdan bi'l-cümle Donanma-yı hümayûn ile hareket ve gice kal'a-i cedîde doğru ‘azîmet olunub kible keşişlemeye gidildi sabâh oldukda bazar irtesi günü Kazgan Dibi açuğında sabahlandık Ağustos duhûl eyledi ba'dehû boğaza doğru poyraza gidilüb ve öyle mahalli rûzgâr poyraz olduğundan muhaliflenüb voltagâh kürek gidilüb ahşam oldukda gice dahî gidilüb sabaha karîb kal'a-i cedîdin burnunda temurlenüb ve ‘ale's-seher Donanma-yı hümayun birle kal'a-i cedîde selâmetu'n-nusret ile dâhil olundukda şenlikler olunmuşdur mâh-ı mezbûrun on altıncı günü olduğundan kal'a-i cedîdden hareketimiz tamam kırk yedi gün olmuşdu ve yevm-i mezbûrda Menku-zâde ‘Ali Paşa merhûm oldu rahmetullahi ‘aleyh ba'dehû kal'a-i mezbûra Tatar paşalarından birine virilüb ve gelmiştir hulâsa kal'a-i cedîdde on altı gün meks ve on yedinci Penç-şenbih ki mâh-ı Cemâziye'l-evvelînin üçüncü günüdür ve Ağustosun on sekizinci günü kal'a-i cedîdden ikindiden mukaddem hareket olunub Kerş karşısında **(63-b)** temurlenüb ve kapudana mukaddem geçmişlerdi Şehbâz-i Bahrî ve firkateler se-‘askerî kala'-i cedîd muhâfazasıyçün meks

Sezâdır medhine bedâ' edersem bismi rahmânî*‘Atâ kıldı bize hak böyle bir paşa-yı
 zîşânî*Zihî devlet-i sa‘âdet bir müdebbir-i âkil u dâna*Şecâ‘at hâtimi dostunda
 budur âsaf-ı sâni*Felek saflar yürürdü kapudan paşalığın sadreyn*Ana teslîm idüb
 şimdi oturdu yerine cânı*Bu sadra idicek teşrîf didiler ehl-i hakka*Süleyman gibi
 gâlib-i rûzgâr hükm-i fermânî*Feleklerden dahî a‘lâ olursa rütbesi lâıyk*Yücelerde
 olur dâim olan bahrin nıgehbânî*Donanma-yı hümâyûn birle kalkub kal‘â’yı-tevden
 olub*Zevrak-ı süvâr ol kâm-kâr gösterdi cevânî*‘Arab atı gibi feleğin sürüb irdi
 Arabata*Arabatın harâbâtın yapub genc itdi virânî*Çıkardı cümleten taşra asârâ-yı
 nasârâ ki*Hendek kazdurub yabdı ‘adüvvden hıfz için anı*Harâbâtın dahî kalkub
 donanma birle *O sürûr donatdı yasemen-veş yelkeniyle bahr-i ‘ummânî **(64-a)**

Ki açdırdı derinlerde ‘ulemalar *Ol imâdü'd-dîn açıldı devlet-i dînin yine gül-i
 gülistânî*Akın saldı ‘adüvvinin semtine ol sürûr-ı mümtâz*‘Adüvv-i kasdlarına hâzır
 merd ü cengâver dil-berânî*Varub Genceke Burnu'nda hasmı taburunda *Yakub
 yıktı atınca tob-ı ateş bâr-ı sûzânî*Duhân-i tob bulut oldu güya hasm-ı dîn
 üzere*Kazâ-yı âsümânî gibi yağdı gülle bârânî*Mugan-ı tâkat getürmeyüb bu nar-ı
 şiddet-engize*Sakar-ı nârına ısındı zarûrî onların cânı *Misali gûy meydanı
 güllelerle gülleler galtân *‘Adüvvünün başına teng oldu şöyle arka
 meydânî*‘Adüvvünün üstüne heybet çöküb oturdu kâh-âsâ* Kaçub gitdi diyârına
 benî asfer-ı cünnârânî*Uyutdı düşmanın fitne’-yi ye’cüc ü me’cücün *İskender gibi
 sed etdi zihî azâğ u tayfânî *Kuş uçmaz itdi kat‘â kesdi deryâdan yolun*Hasmın
 kovdı emniyet üzre kaldı âsûde Tatar Hânî*Arıtdı çerk-i a‘dâdan Kırımı gerçi
 deryâdan*Ahâlî’-yi Kırım olsa n’ola anın senâ-hânî*Şikâr etdi dokuz tek tekne geşt-
 hâ-yı düşmenden**(64-b)** *Bi-hamdilillâh bi-hamdilillâh bu da bir fazl-ı rabbânî*
 Karadeniz’de etdi bunca yüz aklığın ol âsâf-i zulâme*Küfri mahvetdi şîâ’i tig-i
 bürrânî *Dinildi şanına Gazî Süleyman Paşadır zatı *Kudûmunda hûda gösterdi
 bunca lûtf u ihsanı *Bu her bahr-i şecâ‘atde bulunmaz dürr-i yektâdır *Bu dürr-i
 mümtâz şîr-i pâdişâh-ı âlî-i ‘Osmânî *Esed bir cünde zâhir tâlî’i ol hüsr ü bahrin*
 Mesâfe girse Rüstem gibi nerm ide nerîmânî*Melek-süret özi-devlet veli kahraman
 sîret *Mukabil olıcak hasma alur canı döker kanı*Hezâr ebyâtla ta‘bîr-i evsâfı beyân
 olmaz*İdemem binde birini kalur bunca noksanı *Garaz ‘arz-ı ‘ubûdiyetdir

Sultânıma yohsa *Ne mümkündür ki katre şerh ide deryâ-yı ‘ummânî*Du‘a etmek idi kasdın yeter ey tal‘at-i kasr it çü*Yokdur vasf-ı zât-ı pâkinin hiç hadd ü pâyanî* Cihan durdukca var olsun benim devletli sultanım * Terakkî üzre olsun dâi’mâ devletle ‘unvânı *Bu tebyîz-ı vücûhi işidenler didiler târîh *Çü bahrinin o şâh-ı kem-kâr-ı hem Süleymânî

(65-a) olunub Cum‘a günü ‘ale’s-seher hareket ve sene’-i sâbıkda gidildiği üzere rûzgâr muvâfık olduğunda der-‘akab Yelken Kayası ve Tuzla’dan mürûr beyne’s-salâteyn Kefe’ye dühûlümüz müyesser oldu ve ser-‘asker paşa hazretleri Çürük Taşrası’nda olurlardı Donanma-yı hümâyûn Kefe de izn-i fermânına muntazır iken duhûlümüzün on yedinci Bazar günü ve mâh-ı Cemâziye’l-evvelînin yirmisi ve Eylül dahî Penç-şenbihden olmağla dördüncü gündür ki Kapudan-ı Deryâ Vezîr-i mükerrerem hazretlerinin Ordu-yu hümâyûn tarafından âdemi gelüb ve fermân-ı ‘âlîşân dahî getürdi ki Donanma-yı hümâyûn birle baştarde’-yi hümâyûnun Âsitâne’-i sa‘âdete varması husûsı için şevketlü hünkârımıza telhîs olunmuşdur bir kaç gün dahî ol tarafda meks idüb ba‘dehû Âsitâne’-yi sa‘âdete râhî olursuz ve Kırım ahvâlî ma‘lûm olmağla halka tesellî olmak için beş pâre çekdiri ve kırk elli mikdârı firkate ve kancabaş kışlaya bırağub ve Rodos Paşası (65-b) ‘izzetlü ‘Abdulkadir Paşa ferman ile ser-‘asker üzerlerine vaz‘ ve diğer bir fermân dahî olub hân-ı ‘âlîşân ma‘zûl olub ve Rodos da olan Misli Giray han-ı ‘âlîşân olub Ordu-yı hümâyûna gelmekle ma‘zûl hana çekdirme ta‘yîn olunması için dahî bir kıt‘a ferman olmağın ve sahib-i devlet tahkîk-i ‘azl olub Muhsin-zade sa‘âdetlü ‘Abdullah Paşa Hazretlerine mühr-ü ihsân-ı hümâyûn olunmuş ve ‘hâlise ‘Osman Kethüdâ’nın katli için ‘izzetlü kapucular kethüdâsı Ahmed Ağa gelüb ve ser-i maktûlunu alub gitmiştir ve sahib-i devlet hazretlerine sâbika tezkereci kethüdaları olub Devlet-i ‘Âliyye’de bir miktar tebdîl ve tagyîr vâki‘ olduğu istimâ‘ olundu ve kâ’imi-makâm vezîr-i mükerrerem Köbrüli-zade Ahmet Paşa hazretleri sefere ser-‘asker ta‘yîn ve kâ’im-makâm Gümrükci yeğen Mehmed Ağa’ya vezâret ihsân ve kâ’imi-makâm vaz‘ olduğu iş‘âr ve ba‘zı muvahhiş Nemçe keferesi hareket ve Moskov Çarıyla Nemçe Kralı yekdil ve Boğdan re‘âyâsı Nemçeye teba‘ıyyet ve Niş Kal‘âsı’nı Nemçe keferesi muhâsara ve buna da’ir muvahhiş haberler zuhûr eyledi encâmı hayrola ve yevm-i mezbûrda kalyon ve firkateler kal‘a-i cedîdden (66-a) gelüb Donanma-yı hümâyûna mülhak oldılar ve mukaddemâ ceng etduğumuz Enceki de küffâr kayıkların

ne mikdâr ihrâk olduğı beyân için ser-‘asker paşa hazretlerinin kapucılar kethüdâsı ve bir firkate kapudanı bir miktar ‘amele ile berren mahal-i mezbûra irsâl olunmuşlardı anlar dahî geldikde on altı kıt’a kayık topları ve kırk mikdârı dökme lenger temurları ve bir mikdar mühimmât-ı sâ’ire getürdiler ve tahkîk ‘add idub henüz perakende olmayub laşle kayık iki yüz ‘add olunmuş bi-hamdilillâhi te‘âlâ kâfir katî hasârete uğramış ve güllerimizden kimi delinmiş ve kimini bâlâda zıkr olunan Ribat önünde Donanma-yı hümâyûnun çektiğı furtunada helâk olmuşlar hûlâsa’-i kelim iki gün dahî meks olunub ve Salı günü ma‘zûl hana ümerâ’-i deryâdan İlçi Paşa-zade sa‘adetlü ‘Osman Paşa hazretleri ve Saru Kethüda ‘izzetlü Ebubekir Beğ ta’yîn olundular ki Balaklava'dan han-ı ‘âlîşânı alub ferman olduğı mahalle getüreler öyle mahal temur alınub ‘azm-i râh etmişlerdir Cum‘a günü ‘ale’s-seher Balaklava Limanı'na vusûlümüz müyesser oldı ve Özü tarafında olan Boru-zade ‘izzetlü Süleyman Paşa'nın seffinesi **(66-b)** liman-ı mezbûrda idi Kalga Sultânı Ordu-yu hümâyûndan nakl itmiş ve Balaklava Limanı'na gelmezden bir gün akdem Ayet Dağı altında kırk beş kulaç suda temur bırağub ve ‘azîm-i sâi’ka çekildi ve yevm-i mezbûrda Kefe'den baştarde’-yi hümâyûn donanma birle hareket ve Yalite'ye geldiklerinde doğru Ereğli'ye ‘azîmet etdiler Kapudan Paşa hazretleri kalyonlar ile giru kaldı ba‘dehû duhûlümüzün dördüncü gün Bazar irtesi ma‘zûl han fetih Giray hazretleri gelüb Balaklava'ya vusûl ve Çehâr-şenbih günü Eylûl'ün on dördü ki kestane karası ve gece ve gün ma‘‘an olduğı ve gurre’-yi Cemâziye'l-âhir olmak ihtimaldir furtuna olmak ihtimaliyle meks ve Bazar günü mâh-ı mezbûrun beşidir han-ı ‘âlîşân çekdirmeye girub ve Kalgay Sultan ve Nureddin Ebubekir Bey girmeleriyle ‘ale’s-seher yevm-i isneyn ki Eylûl'ün on dokuzudur fetevekkal ‘alellâh fehvâsı üzere hareket ve liman-ı mezkûrden taşra çıkılub ve Süleyman Paşa dahî ma‘ân hareket ve firkateler bir kaç olmağla anlar dahî ‘azm-i râh etdiler ba‘dehû Boru-zade vedâ‘ topun atub Ereğli yoluna ‘âzim oldılar kıble rûzgârına gitdiler Hân-ı ‘âlîşân **(67-a)** Vize tarafına gidecek olmağla Rum İli'nde Bergos İskeleyi olduğundan taraf-ı Rum arzu ve batı rûzgârına gidilub Kâgire kertesine vaz‘ olunub beş yüz mil mikdârı engin olmağla der-‘akab bâd-bânlar güşây olunub bi-tevfiku'l-lullahi'l-meliki'l ma‘bûd keşişleme rûzgarı zuhûr ve gûyâ cenâheyn üzere pervaz ederek ahşamdan mukaddem Kırım Dağları ve Felenk Burnı külliyyet ile zâyî‘ olub şeb dahî minvâl üzere gidilub ve Salı öyle mahalli Lodosa vardıkta me’yûs ve

münkesir kalb üzere ayâ ahvâlimiz neye müneccer olur dirken ‘atâ sahibi olan Mevla yine der-‘akab yıldız rüzgarı ihsan edüb ve ziyâdece şedid olduğundan yıldırım misali giderken kumlar ziyâdelenüb ba‘dehû ‘ışâ vakti oldukda bi-lutfullahi te‘alâ teskîn olub ve poyraza meyl itmekle ol şeb dahî berk-i hâtif gibi gidilüb ve irtesi Çehâr-şenbih Varna ile Kefere Burnı beyinde sabahlanub hamdi sena kılınmuştır ba‘dehû rüzgarı muvâfık olduğundan hemân doğru Bergos ve ‘arzu ve kıyı sıra üzere burnı ve mesûri **(67-b)** ve Ahyolu kasabaları karşusından geçilüb ahşama karîb Bergos Kasabası karşusunda temur-endâz olunub hân-ı ‘âlîşân taşra çıkdılar ve vâfir şayka sefineleri Eşter Öyüğü'ne yatmışlar Puruzda ve Çingane İskelesi'nde vulkar ve şaykalar var idi Donanma-yı hümâyûn dahî yevm-i mezbûrda İslambol Boğazı'na dâhil oldukları istimâ' olundu ve iki gün mahall-i mezbûrda meks olunmağla ‘azîm salındı çekilüb bârân yağub deniz altı olduğundan Cum‘a irtesi Bazar günü hareket ve Suzebolu'ya gelinüb temür-endâz olunub üç gün meks olunub Çehâr-şenbih günü ahşam namazı mahall-i mezbûrdan hareket evvel-i şeb ve irtesi Penç-şenbih gidilüb ahşama karîb boğazın fenarleri ‘ayân görünüb ba‘dehû ‘ışâ vaktinden sonra boğaza girilüb ve Saruyer altında temur-endâz olunmuştur mâh-ı Cemâziye'l-âhirin irtesi Cum‘a günü on yedisidir ve Eylül'ün selhi tamam otuz idi kuşluk vakti hareket olunub ve Arnabud Köyü'nde temurlanub meğer kim Donanma-yı hümâyûn bir gün akdem Penç-şenbih Kapudan-ı Deryâ Vezîr-i mükerrerrem baştarde'-yi hümâyûn birle ‘azîm şenlikler ile Donanma-yı hümâyûn tersâne'-i **(68-a)** ‘âmireye duhûl buyurmuşlar ve kapudana Gazâlî-i Bahrî kalyonı ile Kapudan-ı Deryâ Vezîr-i mükerrerrem çekdirmelerden bir kaç gün sonra teşrîf buyurub ba‘dehû baştardeye İstinye'de süvâr olub tersaneye teşrîf buyurdular Şehbâz-i Bahrî kalyonı kasım sicilline değin Kefe'de meks üzere birağılmış ve ‘Abdulkadir Paşa ve Halil Beğ ve Kurunlu-zade üç çekdirme kışlaya rabt olunmuş ve Boru-zade Süleyman Paşa henüz gelmemiş Balaklava'dan ma‘ân hareket etmişti Anadolu sâhillerinde kapanmış yevm-i mezbûrda Balaklava'dan hurûcumuz on iki gün olmuşdı yevm-i mezbûrda Arnabud Köyü'nde meks ve nısfü'l-leyl ve katî hareket ve tersâneye vusûlümüz müyesser oldu Cum‘a irtesi ‘ale's-seher şevketlü pâdişâh-ı ‘alem-penâh Eyyûb-i Ensâriye göç buyurdular ve yevm-i mezbûrda orta gün ya‘ni Teşrin-i evvel duhûl etdi ba‘dehû bir hefte mürûrunda Boru-zâde

Süleyman Paşa dahî geldi tersâne'-i 'âmirede on bir gün meks olunub ve mâh-ı mezbûrun selhi Çehâr-şenbih günü 'ale's-seher izn-i buyrulduumuz alınmağla tersâne'-i 'âmireden hareket ve Arnabud Köyü'nde temur-endâz **(68-b)** ve ol gün meks olunmağla bi-fazlillâhi te'âlâ ahşama karîb Niş Kal'âsı'nın miftâhı Devlet-i Âliyyeye gelüb ve 'azîm şenlikler olunmuşdur Köprüli-zâde vezîr ibni vezîr 'Ahmet Paşa hazretlerine vire ile teslim etmiş bi-hamdilillâhi te'âlâ-i salâvat Cum'a'-i derûnunda edâ etmişler karîben Azak ve Özü kal'alarımızın dahî fethi müyesser ola ve kâfir-i bî-dîn Nemçe bir kaç def'a Bosna üzerine varub ve 'azîm leşker-i menhûsunu ta'me'yi-şimşîr ve Vidin de dahî makhûren firâr itdüğü ümmet-i Muhammed'e hayât bahş olmuştur hûlâsa'yı- kelâm nısfü'l-leyl vakti hareket ve vatan-ı asliyyemize râhî kılınmışdır ki yevm-i Penç-şenbihdir mâh-ı Recebül'-şerîf duhûl ve Teşrin-i evvelinin on üçüdür kuşluk vakti Çekmece'-yi Kebîr önünde muhâlif rûzgâr olduğundan temur-endâz ve üç gün meks dördüncü Bazar günü yıldız rûzgârı zuhûr etmekle hareket ve bütün gün gidülüb Marmara'dan dahî mürûr ve gece sâ'at beşte Gelibolu'ya vusûl ve emeksiz kapudanın firkatesiyle adalar ağası mahal-i mezbûrda idiler Âsitane'ye giderlerdi kuşluk vakti Bazar irtesi hareket olunmağla birkaç bezirgân kalyonları **(69-a)** dahî Akdeniz'e giderlerdi beyne's-salâteyn boğaza varulub ve kanun üzre tob ve haber verdikten sonra çekilüb ahşama karib Damlacık Limanı'na temur-endaz olunub ve açıkta iki binlik kalyon yatururlardı biri Ağrıboz'a katran nakline me'mur olmuş ve birkaç bezirgân kalyonları boğazdan taşra var idi ba'dehû Salı günü 'ale's-seher hareket ve Bozcaadası'nın Poyraz Limanı'nda temurlanub ve eski İslambol karşusunda şettare İslambol'a gelen Trablus kapudanesi yataardı Çehâr-şenbih 'ale's-seher Bozcaadası'ndan dahî hareket ve limanlık olmağla küreklen gidülüb nısfü'l-leyl Limni'nin Mondroz Limanı taşrasında temurlanub ve 'ale's-seher hareket ve içeru giderken elli bir kalyonu taşra çıkardı mezbûr kalyon dahî koluza eştera sefinelerin nakl Ağrıboz'dan cümle ta'yin olmuş yevm-i mezbûrda mahall-i mezbûrda meks ve nısfü'l-leyl de hareket ve karşı 'arzu kılınmağla Cum'a günü gidilüb ahşama karîb Şeytan Cezîresi kurbunda idik ba'de'l-'ışâ Keçi Ceziresi'nin Kurata ta'bîr olunan limanına duhûl ve 'ale's-seher hareket öğle mahal-i **(69-b)** küreklen Çamlıca'nın Subaşı'nda temurlenüb ve Bazar günü 'ale's-seher hareket ve Eşlü Gülüz'in Palarma Limanı'na vusûlümüz müyesser oldu ve ol gün meks ve Bazar irtesi nısfü'l-leylde hareket ve 'ale's-seher Eşkatoz Ceziresi'nin Cuhud

Limanı ta‘bîr olunan mahalde lenger bırağulub ba‘dehû beyne's-salâteyn mahall-i mezkûrdan hareket ve bade'l-‘ışa Balbalcı Limanı'na vusûl ve lenger bırağulub ve yevm-i Salı meks ve nısfü'l-leylde hareket olunmağla Rum İli kıyılarından gidülüb ve Çehâr-şenbih öyle mahal orman altında temur-endaz kılınmıştır Eğrihor altında Mısır Kahire gidecek tüccâr kalyonı yatırdı ve Ağriboz'dan hacca gidecek yolcuları olmağla henüz gelmişlerdi ve elli bir kalyonı içeru girmiş hulâsa'-i kelâm yevm-i mezbûrda Kasım selhi olduğu gündür ve mâh-ı Receb-i şerîfin on dördüdür yevm-i mezbûrda ve ertesi Penç-şenbih mahall-i mezbûrda meks olunub Cum'a gecesi nısf-ül-leyl vakti hareket kılınmağla Leytata cezîreleri giru kalub Ergice Burnu'na karib kaldıkda bi-emr-i hudâ bir mertebe yıldız rüzgârı **(70-a)** ve furtuna zuhûr ve ‘azîm sâ‘ika olduğundan hele ne hal ise ‘ale's-seher Talanda Ceziresi ahz ve temur-endaz olunub ve şiddet-i rüzgardan üç gün Talanda Ceziresi'nde meks ve Bazar irtesi subh-i sâdikda hareket ve öyleden mukaddem sâ‘at altıda Ağriboz Limanı'na vusûlümüz müyesser oldu Teşrîn-i evvelînin hurûcudur ve Receb-i şerîfin on dokuzudur ve mezbûr iki binlik kalyon liman-ı mezbûrda lenger-endâz idiler sefîne dahî kürek bırağub kışlaya rabt olundu

(71-a)

Bizim firkate ve kanbaşlarımızdır

(71-b)

Yedek Deli bin Zâde

Maryôlzade ‘Ali Paşa

Menkuzade merhum

‘Abdulkadir Paşa

Tersane kethûdası İsmail Paşa

Kancabaş

Baştarde-i hümayun

Kurnaluzade

Lâlâ Mehemed Paşa merhum

Ebubekir Bey
 Kapudan Paşazade Mustafa Paşa
 Halil Bey
 Elçi Paşazade Osman Paşa
 Akdeniz Fırkatesi
 Küffarındır

(72-a)

Şehbaz-i Bahri
 Akdeniz fırkatesi
 Kazalhisarlı ser-asker Mustafa Bey
 Kabudane
 Küffarın kayıkları
 Küffar
 Cenerâl geçidir
 Küffarın beş pare büyük geçidir
 Bozcaadalı
 Akdar
 Küffarın kayıkları
 Kancabaşlar
 Küffarın metersi

(72-b)

Küffarın ubûr etdüğü
 Küffarın kayıkları
 Küffarın kayıkları
 Donanma-yı hümayun Ribata gelmekle Ribat dilinden Çongara geçdiği salları
 mahaldir
 Çongar Kırımıdır
 Ehl-i İslâm çadırları

BİBLİYOGRAFYA

- Ahmet Cevdet Paşa.(1972). Tarih-i Cevdet. Cilt 6. Ankara: Üçdal Neşriyat.
- Ahmet Rasim. (1968). Osmanlı Tarihi 1865–1932 (Hazırlayan: İsmet Parmaksızozğlu).Ankara:MEB.
- Devellioğlu, F. (2001). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Finkel, K. (2007). Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı: Osmanlı İmparatorluğu'nun Öyküsü 1300-1923 (Çeviren: Zülal Kılıç). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Hammer, J. (1983). Osmanlı Devleti Tarihi. Cilt: 13. İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- Jorga, N. (2005). Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (Çeviren: Nilüfer Epçelebi). İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Kantemir, D. (2002). Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükselişi ve Çöküşü (Çeviren: Özedemir Çobanoğlu). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karal, E. (1997). “Ahmed III.” İslam Ansiklopedisi (MEB), Cilt 1, s.165-168.
- Koçi Bey. (1939). Koçi Bey Risalesi (Hazırlayan: Ali Kemal Aksüt). İstanbul: Vakıf Gazete Matbaa Kütüphanesi.
- Kurat, A.N. (1949). İsveç Kralı XII. Karl’ın Türkiye’de Kalışı ve Bu Sıralarda Osmanlı İmparatorluğu. İstanbul: Rıza Coşkun Matbaası.
- Kurat, A.N. (1951). Prut Seferi ve Barışı. Cilt I Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kurat, A.N. (1999). Rusya Tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kurtoğlu, F. (1935). 1736-1737 Seferine İştirak Eden Bir Türk Denizcisinin Hatıraları. İstanbul: Deniz Matbaası.
- Salim, N. (1931). Prut (1711). İstanbul: Asekeri Matbaa.

Sezen, T. (2006). Osmanlı Yer Adları (Akfabetik Sırayla). Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Yayınları.

Şemseddin Sami. (1998). Kamûs-ı Türkî. İstanbul: Alfa Yayınları.

Topal, M. (2001). Nusretnâme Tahlil ve Metin (1106–1133/1695–1721), Marmara Üniversitesi Doktora Tezi.

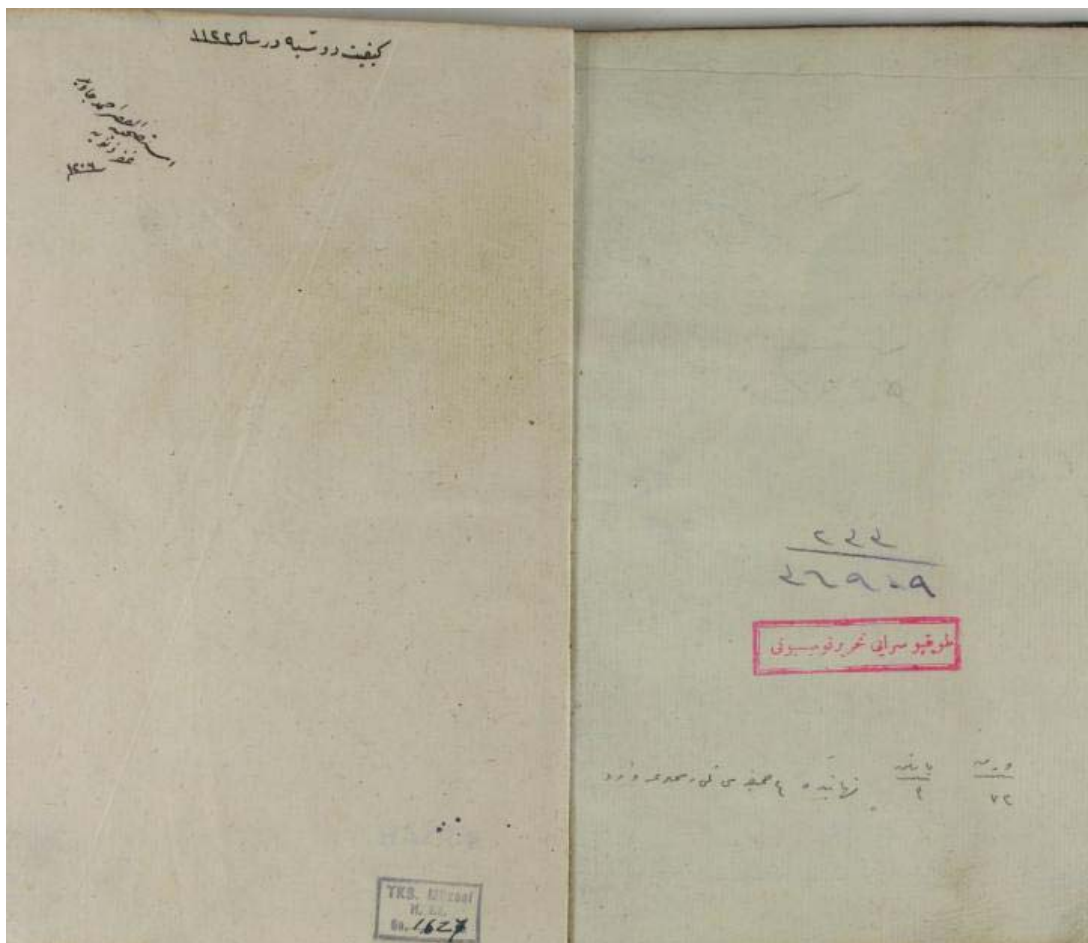
Uzunçarşılı, İ.H. (1995). Osmanlı Tarihi. Cilt 14. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

<http://193.255.138.2/takvim.asp> (Türk Tarih Kurumu Sitesi)

EKLER

Ek: Keyfiyet-i Rusiyye

Varak No: 1

قال طرقتن دخی کا غدر رسالہ بشکر کہ سنہ
 مرقومہ واقع آغستوس آیتک آن ایجنسی کو خا
 جہ کو خروج ایدوب شہر لری وقصبہ لری ویا بجہ
 فراسیلہ ضبط وردبط و تودیک طاقتہ سن اسیر بند
 وزنجیر ایدہ سرکہ بن وادوب حاضر بولیم دیونبہ
 ونا کیداند وکندن ماعدا اسلا مبولد اعیان
 دولندن برینہ خدمت ایدر برکا فرم دیار بکو
 قوللغن توجیه و آیین باطلہ سی اوزرہ ناح ولبا
 کوندروب و بغدادن بکی اولان قنطیر او غلونه
 بغدادن بند رو با با طاشی وایسا قی و سلسن
 واول حوالیہ قول نصبا ایدوب بلغراد وطمشوار
 و بوسنہ ویکشہر و سارنیکہ و صوفیہ وقلیہ
 قوللر نصبا ایدوب و تحکما درینہ شربت و غلن
 قول نصبا ایدوب و آیین باطلہ لری اوزرہ مزبورہ
 ناجار ولبا ستر کیوردوب وندیک طاقتہ سبلہ
 دخی دونما کی حاضر و آمادہ ایدوب موالجہ
 خسارتا بچون سفر ایلیمو با نلر دخی دونما سنہ
 نقوسیا ایلہ حاضر و آمادہ اولوب حاصل کلام
 قول مسعودو مثلاً و اوضاع ناہوار و نقص عہد

متعلق

متعلق وادیدن خالی اولد و غنہ بناء شوکتلو
 و عظمی و کر مستوباد شاہر سلطان ابن
 السلطان غازی احمد خان ابن السلطان الغازی
 محمد خان اعز الله انصارہ حضرت تباری واقفا و لغلہ
 غیرت شہنشاہی ظہورہ کلوب سعادت او قیرم خانی
 دولت کرای خان حضرت تباری دعوت بیوروب بیک
 یوز بکری ایکی سنہ سی مضمان شریف و اسطندہ
 و صوللری دردولتہ میشر اولدقہ و زراہ عظام
 و علماء کرام و صدر شیخ الاسلام سیدہ السلام و صید
 ویا بجہ او جاقدر حضور ہما یونلرینہ دعوت
 و خان عالیشان حضرت تباریہ قول مسعودک احوال
 سنوال یوزلدقہ خیانتی ویا بجہ رعایا ایلہ
 یکدل اولوب حسرتا ملوک اولان شہر قسطنطنیہ
 صانہا الله عن البلیۃ مطیع نظری اولد و غن
 و عہد وفا تمکک خدعہ لودن خالی اولوب
 قریب بیوروب و سنہ آیتلہ علی الغلہ خروج
 ایلیمو عازم و جازم اولسی امر غریب اولد و غیر
 اثباتا بملکہ فضیلہ کو صدر شیخ الاسلام
 سیدہ السلام حضرت تبارندن استفسار و صد و علما

با بجه او ز دینه سمر او لمسی جا نژدرد دیو آله
 قویه ایله فتوای شریف و برد کلرندن اول کون
 بالیوزغا اولان کافری قلاه حبس فرمان
 اولنوب کرامت او پادشا همرا عز الله انصاره
 حضر تلری بیج سفرینه کیدن عسکرک ضعیفی
 و ما کولا تلری و مشروب تلری و مقامات و جبهه ثما
 و سا تره نه لوازم اولور ایسه ضعیفله اولیق
 اوزره فرمان سوروب خط هابون و برد کلرند
 تدارک عظیمه مشغول و سنه مبارکه نک ماه
 شوالینک بشنخی کون خان علوانلشانی حضر تلرینه
 قلیج و قناران و سرخوج و عظیم احسانلر ایله عزت او
 قیوجبار کتخدا ساعا معانت کاه قریم شهر نه
 اعزاز و اکرام ایله ارسال سورد یلر وارد هارند
 مستقر املی طرفه آدمکوندر و باحوالی خبر
 و صلح و قرارداد و اولدوغندان تفحص اولندقدن
 کانون درونند اولان اناخکروزان اولدوغن
 مشاهد و طرف شهر یاریه واقع حال اعدا و تقویت
 عجله توغ هابون اخراج خط هابون سعادتمقرون
 وارد اولوب اطراف و اکثافه سورد و جبار تعیین

اولنوب

اولنوب بیلک یوز بیکو محابج محرم الحرام غره سی
 بوم خمیس توغ اخراج اولندی و ماه مزبورک
 اوز طقوزنجی بوم شین که برد العوزک ابکجی
 کونیدر نیمه لود او د پادشا صحرای سنه چقوب
 و ماه مزبورک بیکو برنجی بوم اربعه اردو
 هابون و بیکو ابکجی بوم خمیس سعادت او
 بیکو عا غاسی یوسف انا حضر تلری بیون
 او جا قایله آلا یایدوب طشره چاددره چقله یلر
 اورتی جمعه کون برف عظیم و شتا واقع اولوب
 دخی اورتی بوم سبتده جبهه جبار چقوب
 اورتی بوم احدده طوبیجان و طوبیبار چقوب
 اورتی شین ماه مرقوم بیکو محابجی کونید
 دولک و صها حب دولت کنیز المرقوت سرداراکر
 مشیر فخر حضر ت محمد پادشا یدر الله تعالی مایشاء
 و دبعه سوریان سبعاغ پیغمبری و تحت لوا احمدین
 عمامه حضل ایله اسباب طمحه سیل الله علیه و سلم
 محیط اولوب وزرای عظام و علما اکرام و مشایخ
 واجبا اکرام و با بجه صدد و علما و صد رشیک لاسکه
 سلمه و صد دین و خواجگان دیوان و مقربان

و در فترت امان و رئیس مسند نشین دیوان
 آل عثمان کمال عنوان و تعظیم و تکویم ایله دیوان
 یاز کا هرنیه کتور و ب عزله بجای مقررینه قرار
 ایتر در دیلر و جناب حقه و دیعه و دعا و ثنا ایله
 عود بیورد یلر کند و لر دخی سعادتله امور مهمه
 سفر تیه امرینه مشغول و لیلچون بر قاج کون
 تقا عد فرمان بیورد یلر بو طرفدن مسقوجاری
 بدفعه انقض عهد خکندویه دولت اولور غنیه
 کونندن بر وایلر کی تدارک احضار و لغما سن تذبیه
 ویدی سنه دن بر و اسلا مبول ایچون کورد و کما کور
 یاشه آلوب و بر دخی مسقوشهر نه عود یلر یلر سالو
 او تور مقامید یله جمیع خزینه سین و جواهرین و
 و بالجه مملکت عثمانیه اولان دعا یا و دوم بنم
 عسکر مدد بر که خروج ایلیم نلر هر و لا یخی ضبط
 ایدوب ها یلسین اسیر و سید و زنجیر ایدر لر عثمانی
 بطی الحریکه در انلر کمر دن اقدم طونه عبور ایدرم
 عسکری قلیل در انلر دخی بکا تبعیت ایدلر حمله سیم
 دعا یا م اولور لر دیو طور بدایین ایدوب بر کتور مر
 بشمار ویدی فاتح طابور ایله یور یوب کلک اوزده

نفر مار

بفرمان خدا جل شانه عسکر اسلارم کافرک امید
 ایتدو کما و قتلنا قدم حرکت ایدوب ماه صفر الحریکه
 اولن ایکنچی یوم سه شنبه ده حمله علوق و بر یاق
 و ماه مرقوم شانه و نطق و یخی کون او جاق توغری
 کیدوب یکر منچی یوم چهارشنبه سعادت یلر کیمچی
 اغاسی او جاق ایله روانه منزل بمنزل اولن کونده
 ماه صفر الحریکه سلخی جعه کون در نیه و صبح
 میسر اولوب بر کون صکره یوم احد و ماه ربیع الاول
 غره سیدر صدر عالم حضرت نلری سعادت یله و
 بولوب بر نسی حبه جیار دخی بر نسی طوبی بولوب
 و مهمات ساره بالجه و وصول بولوب و ماه مزبور
 ید یخی سبت کون چا بفرمانا اولنوب روز حضرتک
 اولن کون اقدم آفر چا بره ارسال اولندی
 و اطراف و اطراف و ذرا و بکیر بکیر حمله کملر یخی
 مؤکد فرما نلر کوندر لیدی و آفر چا بردن یکر یی
 اوج کون طور و ب یکر یی دخی کون کتور لیدی
 بر نسی یوم ثلثه و ماه ربیع الآخره غره سیدر
 اوچنچی یوم خمیس سعاد تلو کیمچی اغاسی و بتون
 او جاق قانقوب یاق پکار منزله قولدی جعه منزل یلر

بوله روانه ایدوب و پیره وادی و حاجی زاده
 بازاریند بر کون تقا عدا ولوب با یا ملا غنه
 و عیول بولد قده بندر سر عسکری **فره پاشا**
 مکنو یلر کلوب بر کون اقدم محله طونه جسرین
 عبور لایزند ندر د بکری اجل ذ تقا عدا و نمین
 الحاج کی قشاد سینه نزول و لوب ماه مزبور لک
 بکری التخی سبت کون ایسا قی منزلته نزول و لندی
 بکری سکر نچی بوم ایشینده صدر عالی ایله
 کلوب سعادتله قوندیلر الحمد لله تعالی اعاده دین
 کو پریاشنده کلر دن اقدم وصول میسر اولدی عسکر
 اسلام کلر دن اقدم جسر یا بوب جاسر و مغلله
 سا بقا ادر نه ده سربو ستانی ولوب بوسنه
 ایالته متصرف اولان وزیر مکرم سعادتلو علی پاشا
 حضر تری کلر ندر ناخیرا تمیوب قارشو کچیک
 اقدم و ایالته بله عبور ایدوب بعده سنجاقلر متصرف
 کلن بکری بکری قارشو یه کچور مکرم سعادتلو علی پاشا
 اولنار بتون اوردی و لیش بولمغلله عظیم سحن
 و حسن معامله بولمیشد و بعدد الی بیکدنت
 متجا و ز صیرف و خروات عسکری میری بوندات

طونه

طونه دوتما سیله و بتوت زان تعبیر اولنور
 سقینه لک کلوب ایله کلوب و بتونلرک اوزرینه
 قعیان اولنار هر سکت و ایسی ملور مشر پاشا کلر
 مزبور لری قارشو یه دوکدیلر ایلر دخی علی پاشا
 حضر تری نه ملحق اولدی و کچور دن عسکر اسلام
 کلنجیه دکن بر قاج کون تقا عدا قضا ایملکله اون
 بر کون تقا عدا و لندی اول تئاده اولان قاتحات
 و ایسی ولوب جالاروم ایلی ایالته متصرف وزیر
 ادر سطلو تدبیر قوجه حسین پاشا حضر تری کلوب
 و قرمان ایالته متصرف وزیر اصف ظفر سرکه عثمان
 پاشا حضر تری و کوسندیل سنجاق غنه متصرف
 داود پاشا کلوب و بعض سنجاقلر متصرف پاشا
 کلر که باشلیوب و انا طولی ایالته متصرف سابقا
 یکچر ها قاسی اولان بکری بوشناق حسن پاشا
 ایالته ایله کلوب روم ایلی و انا طولی و واقع
 امر او یه کلوب بندا روم ایلی و ایسی قوجه
 غازی حسین پاشا ایله جسرین مرور
 وارد بجه سرکه عثمان پاشا و انا طولی بکری
 حسن پاشا و سائر بکری بکری و امر او یه کروه

گروه آلا یا را به اول کون جسر عبور ایلدیلر
 و بولردن ما عدا در نه دن ایسا بجیه دکن
 ممالک محروسه ده واقع بکچری سردار لوی هر
 منزله بشر او نیز براق و بترافری التند هر بربک
 او چرون در در یوز بشر یوز و کینک بیراخی
 التند بیکر آدم اولوب گروه تصحیح و یقده
 تا محل برینه و ارنجیه دکن هر کون بوموال اوزده
 ایدی بعله قرال بر فعال آق صوبه کلکدک عسکر
 اسلوم ایسا بجیه کلوب کوبری قوریلوب حال
 بکچک اوزده لردرد بو خبر الدوغنده جان باشنه
 صحرایوب شرمنا و غلنی مکلف طابور ایلد ایلر
 ارسال و اول دخی حمله طرله نهرین باش مقابلی
 اولان چو چوت نام محله کلوب بری طرفه نهر
 بروت کنار نه طابور قورودوب خان عالیشان
 طرفندن تعیین اولسان سلطان ایلد تا تار
 صبار فقا رطابوره کلن ذخیره عرب به لرب کسوب
 و طابوری محاصره ایلد و کی خبری التاغله قارشو
 عبور ایلک فرمازا و لنوب ایسا بجیه و مولنک
 اون اوچنچن یوم خمیسده و ماه جمادی الا ولینک

سکرتی

سکرتی کوتیدر اوردطه سید سخا نه لری جسر دن
 عبور ایدوب براوچی قوتالی منزله واروب قونیه
 دخی براوچی یورددرند عنوز بو کلن کده بوکلر
 تمام بجهد کد نصکره بکچری آلا دی بریلوب بر
 کیفیته آلا و لمشد که بومرتبه جمعیت برمنه
 واقع اولمشدر صدر عالی وارد و یهایونه
 ملحق بولنان و زرای عظام جسرک قارشو
 باشنده بنا اولنان چرخ فلک کوشکنده او توروب
 تماشا و تحسین ایلد جناب حقه حمد و ثنا ایشدر
 منزله فرموده اون ایکی کون مکتا و لنوب اونا پنج
 یوم اربعه کون اولنوب ایلر لوفیه سنه نزول
 اولندی و قوتالی منزله مکند در دخی کوفی
 یوم احده خان عالیشان سبکبار فرق آلی قدار
 توابع ایلد کلوب بر شویور انینده صدر عالی ایسا بجیه
 کلوب خان عالیشان ایلد کون بشوب شرمنا و غلو کاف
 چو چوتیه یه طابور قورودوب و قوال دخی طورلد
 کچوب سوریه نام محله کلوب طابور قورودوب
 و طابور دن ولد مکر ملری سلطان حضرت لری
 تا تار صبار فقا و وزیریه سردار ایدوب

طابورک زخیره عربیه لرین خسارت و طابورک
محاصره ایلدوکن اعلام **وان شاء الله** فرست
بزمدرالم چیکجه سزدیوخدمتنه مجد و ساعی
اولدوغنا فاده ایله عظیم اکرام و وصولناش
دوردیخی یوم چهارشنبه ده ترقیلی سپاه و طحار
و یونلرک اوزرینه اوسکوب مالکانه سنه
مالک جن علی پاشای با مشیوخ ایدوب بندده اوسا
بیورد یارقرال بدفعال برندن قالدوغنا شنیدو
کنده و یولیولدن طابور طرفنه متوجه اولوبتپاهیلر
بندر طرفنه روانه اولد یارقرال مقهور دخی
یور یوب شرمنا و علی طابورینه ملحق اولوب
بروت صوبن قارشویه طابورایله پکوب یاش شهرنه
قارشو محله محکم طابور قوروب و قرقا لکی بیک
مقدار عکا فرایر یوب بروت کنار دجه کمتشلردر
عزیمتله نه سمته در معلوم دکل و لکن ابرایش
طرفلرین حالو قومیته و سزدیوخ غافل اولوب برکون
اول کلکه تعینایده سزدیوخان عالیشان خبر کوننده
و بعض دخی خواص بنیدم خبر لراولوب عام بختابر
اولوب و قوقا اولندردخی بر برینه سولیکه احتیاج

اوزده

اهل طابورک اولوب هر کس پاشا برندن نوسید و بحث
اولنر برر تقریبیه ایسا بقیه و بندر طرفلرینه
کبدوب و کبر و قلاش عسکرنا خیردن فراغت
اولنوب اون دوردیخی کونکی یوم چهارشنبه
وماه جاذع الاولینک یکریمی بریخی کوندر کوچ
اولنوب عموم اوزده قریه امیر لره و صولیمز بتر
اولدی و قرقا ل منور کشتاک التخی یوم نالانده
میر اخور کبیر کرامتالو پاشا غمزه طرف عالیلرند
و صول بولد یار و طوقوز یخی یوم جمعه ده شکر
حنکار بزدن یکیم عا غاسی سعادتلو یوسف غایه
و زادت احسان اولنوب ساریان علی غاید یله
توخ همایون و اصل اولدی ایرتسی سیواس پالانده
متصرف قهرمان هیبت رستم صولت غازی چکر
محمد پاشا کلوب و امراء الویه دن بعضی کلوب لای
کوستردیلر کوچ اتنا سنده حلبیا پالانده متصرف
وزیر ابن وزیر فاضل ابراهیم پاشا ایالتی یله کلوب
الای کوستردی و عسکر اسلامه ملحق اولدیلر
ایکینجی کون دبا دیکر پالانده متصرف وزیر ابن
وزیر مقتول زاده علی پاشا حضرت یاری پالانیه

کلوب آئی کو ستر و ب اردوی ہمایونہ ملحق
 اولد یار امیر قرہ سندن قلعہ کلوب کول باش
 نام منزله نزول اولندی اول منزله قلعہ کلوب
 قبول نام منزله قونیوب مقدم اورته لر تعین
 اولنوب وافر بئر خفر اولنوب عسکر اسلام صوبہ
 مضایقه چکد یلر اول منزله عشا وقتی ایلی قلعہ
 اطراف قرہ لک اہالی لری فرایلیوب کولر خالی
 اولنوب عسکر اسلام اولرین خرقا یلر اول
 کون تهر بروت کنارہ نزول اولندی اول کون ایلام
 نمود واقعہ ولسندرا اول منزله دخی قلعہ بروت
 کنارہ بر محلہ نزول اولندی کہ ایلرودن خبر الموق
 ایچون بر قاج کون مکہ اقتضا ایتمکله بروت
 اوز دینہ جسر قوریوب اولنوب قیچوب اولنوب
 کورد یلر و عسکر مصر قاهرہ بو منزله کلوب
 آلاہ کو ستر و ب اردوی ہمایونہ ملحق و تهر
 بروت کنارہ قونیوب آب نہری خیام ایلامین ایلی
 منزله بوردہ اوج کون مکہ اولنوب دوردی
 کون یوم جمعیس ایلی قلعہ کلوب بند بروت کنارہ
 بر منزله نزول اولندی ایرتسی یوم جمعہ

قلعہ کلوب

قلعہ کلوب خان دیہ سی دیملکہ معروف نام محلہ
 نزول اولندی وقت عصرہ ساز لغہ ناکھان
 آتش دوشوب طوشدی جبہ خانہ عربہ لری
 قریب اولنوب عربہ لری لا دغہ ایلوب و سفار
 تعین اولنوب اخشا مہ دکن کوجاہ دفع ایلی
 دوشمن قریب اولنوب ایلر و ب عسکر کوندر مک
 اقتضا ایتمکله امیرالا مرقا قار صالح پاشا یا سہ
 آنلو سردن کچدی لرواودہ لردن آنلو اولان نفرات
 تعین اولنوب بعد المغرب رسال اولندی لروا
 مطلع صاف اولوب غروب شمسک ماہ حجازی الاخر
 رؤیای واقعہ اولدی بو طرفہ قوال بد فعال شرم
 اوغلی طابور دینہ ملحق ویا شہرینک قوسبی صوبہ
 قار شویقا سنک محکم طابور قوردی و تکرانمیش
 عسکر اسلام قریب محلہ کلوب دیل طوب خبر
 الدوغند بغداد و اقلوق اشقیاسنک یا شہر
 شہرینک تا ابر ایل و قلاص و طومار اوہ مقابلہ
 کلچہ واقع اولان اورمانہ و صوبہ بروت طرفہ
 اولان بعید اورمانہ و صار اولان نام محلہ
 واقع اورماندن طرلہ کنارہ و ارنجہ واقع اورمانہ

پخته لرايدوب وهر پخته به بغداد و افلاق
 بويارلرندن بر بويارمي سردار ايدوب و پخته لرا
 بكننده اون بيلك و كمينده اون بشن كيرمي بيلك
 كا قراولوب و مقدمه خان عالدينان اعلام ايلدك
 عسكر بشن الخ بيلك مسقوكا قراولوب اوزرينه
 مسقودن بر سر عسكر تعين ايلوب قصودي
 بغداد و افلاق اشقياسي و ملقه بغداد بكي قطار
 اوغلي ديدك كيرمي عيني جمله يه باشديكوب سن وار
 ابرائيلي قبضه شخيره چكوب بعده مسقواوزنه
 باشراخيان اولشان كا قراي ابرائيله اليقو و كنديك
 قارشوايسا چيها كنج منكله اسلا مبولده موفقي
 اولاييم اوغرايغاك مملكتلري ضبط ايله دعا باسكا
 تابع اولورلر آنر بيم عسكر مدد قورق طاقه سي
 جمله بيم دعا با مدد ديوپ ماعون ابرائيله بوردوب
 عسكرا سلام قراي منزلندن روانه روانه اولدك
 بر قاجا كون سكره ابرائيله كلوب محاصر ايلوب زبانه
 جنگ عظيم اولوب نعيان اولشان عسكرك اكرمي
 شهيدا ولوب عاقبت مهورين كسوب صومرلفندن
 ويره ايلوب اما ندرمي مقبول كود كند نسكره

جمله

جمله چاغروب شمدی سز هر نه طرفه كيدرك
 جمله بزم قصر فرزد در قورق طاقه سي بيم
 دعا يا مزد رسد دخي رعيت قبول ايدرسك
 ملكي كنه مالك اولور سزد يدكده جمله سي سكوت
 فكره وارد يار عاقبت بر امام جماعتيله اوزرينه
 قاقوب رعيت قبول ايلد و كنج عورتلرين
 و بكر قزلرين و كنج اوغلي قزلرين ايروب پايمال
 ايدرلر و افلاق بكي اولان نعيان دخي كا قراي ابرائيل
 اوزرينه بوردكده كنج داسي اولان ملعوف وافر
 اشقياي ايله ارسال و املاذ ايلد و كندن ماعد كند
 دخي آخر عسكرايله قاقوب بر ساعت قريب جمله
 مكش ايلوب عانت ايلشاند برو طرفه قراي
 بد فعال بولر حيا ابرائيل طرفه ارسال نصكره يا
 شهرمي غمزينده قورد و غي طابور دن قاقوب يلد
 قات طابور و بر كود مر عسكرو يدي سنا دن
 برو حاضر و آماده ايلد و كالت و مهمات و خيانه
 مخصوصه سبنا و ج ساعت برو كوفرايله مرجوم
 و مغفورله سلطان عثمان خان غازی طابور
 حرب وقتال ايلد و كنج عيتو طابور بر يكي خان

بیله سید و بوشن صحرا سید میکلہ معروف
 غایت الفج محلہ صودن صوبہ طابور قور و
 طوی بر ساعتدن متجاوز دایم اکا قیاس
 اولنه و بر طابور دخی ابکی ساعت بروکر من
 قریه سید میکلہ معروف قریه نک قریه و افغ
 برمشستان موخش صودن صودن صوبہ
 قریه طابور دایم صوفی بطا و جنکی مشکلا و
 و ذری اولان کافریک طابور دایم انواع آلا و
 و مهمات جیه خانه عظیمه ایلہ طابور دایم
 و شرمات و غلیان منده اولان کافری التمش بایک
 عسکرا و تو زبکی سواری و او تو زبکی پیاده
 و بوقدر خد مه و مهمات و افره ایلہ چرخ
 ایلوب و ارعشا فلینک و ذری امش کانت
 اول تورکی بکا دری طوب کتور و یا منده اولان
 جاسر تور کوری جمله طعمه شمشیر ایلہ انلر
 بنملہ مقام و منہ نه قدر تباری و ارد در تو کوند
 بونلر کل کده عسکرا سالم قورالان فالقون کر
 اولنان خان دپہ سنه کل پیچیده دکن هر کون بزم
 طرفیندن و خان عالیشان طرفیندن لرو کل

کا قور

کا قور طوبیلوب کل کدن حالی اولنمیوب هر
 احوال دن خبر النور د منزل مزبور دن ماه جمادی
 الآخره نک غره سید بوم سبتله شافعی وقتدن
 قالقوب ملول و مخزون جناب حقہ متوجه صارو
 الان دیکلہ معروف کجیلہ باشی دیکلری منزله
 طوغری عزیمتا و لندی نزوله قریه کله کله
 قار شو یوزدن تو ز فوزه اولان شوبه آسمان پیوسته
 بر عظیم طوفان ظهور ایلوب عسکرا سالم آیانہ
 حال اوله خانمیدریونخسه دشمنیدریونناظر
 ابکی کوردیلر که اول عسکر سفینه سینه کجی
 بیاض خیام عظیمه ایلہ قونشیر تبار و جولو بیا قور
 و کونا کون صوبل سنجاق قور و دائره مادار چرخ
 فلکرو استقام او زره طابور قور و بوقدر و غ
 مشاهد اولند قده سعادت لوب کجی غاسی
 وزیر غازی یوسف پاشا حاضر تباری قور و پیاده
 سرون کجیلری و عسکر بیتمار ایلہ ارد و پیچیده
 اولنمیوب سرعتله کجیلہ باشنه کلوب را کجا
 طور و بکند و لرا چون تابیه چور و بطننا از غریز
 حاضر بولنمیوب عربله لری سریع کورمک ایچون

ز بزرگوار احمد غانی و بر تاج اوده تعیین ایلوب
 عجله کوی یا بغه سحر و اقدام اوزره اولدیلر
 و اوزره چادرلری دخی تشوب باشنه لرا و زره
 قوندر و بر طرفدن دخی کلمه و دشمن بدکردار
 کیری یا بغه مانع اولماق ایچون کوکلی استینلر
 قارشویه بجیه ممانعتا و نیشوب پیاده و آتلوند
 و فرکسنه لر جریق و بره مه ایلله و بعضیلری
 بلد مقایله کجوب و قانار صبار قناردن و قنارنا
 بلد بروپ قارشو عسکر ملحق اولدیلر و بوا تناده
 طوبیاز عربه لری بر ایشتر کلوب کلنلری عجله ایلله
 قلغا تایدوب صهویه آندیلر بر قطعه جیشا میز
 حاضر اولوب اول حالده سعادت نلوسد رعالی کلوب
 کجید باشنه سایه بان قوروب وقت غروب غریب
 اولد قنار صمد رعالی و غارین و قونق کجیرین
 قارشویه کجوروب کوپرینک قارشو باشنه مندر
 آلدیلر وارد وی هابون تا وقت غروب دکی
 کلمه ایدی قوال مسقو عسکر اسلام کجید
 باشنه کلوب قونق اوزره اولدوغن استماع ایلد
 صبر اید میوب شربت و غنی طابورینه کلوب

بوقدر

بوقدر عسکر اسلام کروهن کوروب و اوجی
 کورنم چادرلری سیر ایلوب و بروجی هنوز کلن
 قونقده بو عسکر کور دکه بکا بویه دیمدیلر
 عثمانلینک الی بیک آدمه قدرتی بوقدر یا عسکر
 ندر و طاغ و صحر چادرلر ایلله مال مال دخی
 آردی کلمه حیف بو ایلله کلیم شمدی بن طور ایلله
 ایلله آق صواد اسنده کرک ایلیم بو نلری بچر ویه
 چکوب ابراقلشدن مقایله زبون ایدرم بوقدر
 عسکر ایلله سوبلشتم امر عسیر در خوش ایلدی
 چونکه بویه اولدی بون روم ایلله و بچر سایه
 و بچر سفید جزیره لری و سواحل لری ایلله قبضه
 شغیر بیه چکوب دشمن کبوتر و ش آویخته جنگا
 باز دینم اولد قجه بفرقه فراغه کلم محال ایلد
 سن بوقدر که برتد بیا ایلدوب قارشویه کجوریم
 و بجه لرده اولان عسکره خبر ایلله قارشو بوقدر
 شجون و یا خود بر بوزدن پریشا نلق و بر مکه
 اقدام ایلله دیوب طابورینه اسسحکام و بر مکه
 عجله ایلله کتمش عسکر اسلام وارد وی هابون
 وقت غروب دکی با بجه کلوب قوندر صحر

و طاغرا و جی کورنر بر لره د کین مملو اولوب
 انجیم مثال مشاعر و قضا دلرد نیایی طعقب
 و یا لی طرفی دخیاردوی همایوندن تا قرال
 طا بوردی مقابله اوج ساعت مقدار میزند
 اولوب بندردن کلن عسکر و ترقیل سپاه و لحظه
 و سر دن بکدی یلو و کالو و شوت عسکر
 خطا نیله و خان عالیشان تا تا رسبک دقنا ریه
 مالا مال اول طرفی ملتوب غرو زان اولان مشاعر
 و فنا رو آتش برین دشمن بد کرد آتماشا ایلموب
 انکشت خیرت در دهان قلوب بعدا لغشا
 طا بوردینه کیر و باطرافه امدا دایموز آتش بر
 کور ستروب وزیر طا بوردی و قرال طا بوردی با صباخه
 با دوت یا قوب و آتش لایله اشارتدن خانی ولایت
 حکمت خدا نصفه لیلله قریبا ولد فده طوبی عریضه
 جاموسلر ندن بر جاموس قارشو کجوب مترسلر
 بریدی دشمنان کلدی طنز اید و جب بر توفک آندی
 اهل منرس کلپا ناک چکد بلر کلپا ناک صیدا سی
 اردوبه کلوب طاع و صحر کلپا ناک چکد بلر مملو
 اولوب برو طرفدن قارشویه توفک کرا آیلوب

برشی

برشی یوقد آتمک دیو چا غرشند یلر کلپا ناک
 و توفک کس یلوب خاموش اولد یلر دشمن خیز
 استماع ایندکده طبع منکوب هر سان اوزده
 اولمغین عسکر اسلام بصدی غنیلله طا بوردی
 بوزوب قرار دی قناره تبدیل ایدوب و برندنما
 اولوب ایکنی طا بوره طوغری عازم اولدعا سلام
 عسکر کوردیکه جنگ و جبال یوقلم اوزده یلوب
 طور د یلر شافعی و قتی اولد قده کورد یلر طا بوردن
 اترقا لمش کافله حیلله سی اولقا احتماله وجود و بر
 و نیرا سطوند بیر و مشیر آصف نظره غازی
 چرکس با شهاب شای دیلر چرقه جی تعیایر لوب
 و معا دیار بکروالیسی وزیر ابن وزیر مقول زاده
 وزیر مکرم علی پاشا قوش یلوب قارشو کج کلرند
 تجسس ایلد یلر طا بوردن اثر یوق بویله اولغنه
 برو طرفه اعلام ایلد یلر و کد ولو ثامورا و لغله
 اردلر بنجه کتد یلر و زالق روشنا اولد قده
 طا بوردن اترقا لمیوب غائب اولد و غن جمله عسکر
 مشاهدده ایلد کلرند قرار عا سبعا داد و لوب
 کسالم زده اولوب عجب کافله نه کونه حیلله سی

وادوله دیو عسکرا سالو ملک بها در بری قارشو
 بکجه که جان آنوب کروه کروه بکجه که با شلدیلر
 چرکسچمد پاشای دلیبر کافرش اردندن تشو
 کافری کوردکن انوسن بروبا رقه سنده اوب
 وپیاده سن اوکونه قاقوبا یلروکی طابوره عازم
 اولوبا سلام طرفندن ابتدا ساریان علی اغا که
 یکچرخا غا سنده توغ و زارت کتور مشایده و سار
 اغا نام براغادخی معاچوقدا دربله آت صالوب
 وافرکله لرسد کزنند عسکرا سالو جنگه ایقانل
 وخریص و باعث نصرت ولدیلر عسکرا سلام
 بونلری کورد که غیرته کلوب یورد یلموز زینور
 اطرافین اوب کافرش یوزین چوبوب عظیم
 یوزا قلقلریحایله کله و دالرائندی اگرچه
 دشمن بی دین هزیمت بولدی و فراره یوز طوند
 ولکن اولایکجه مرد میدان و غایه ناکهان قوروشون
 طوقنوبا یکسی بردن جان شیرینلرین جناب
 تسلیم و روح پرفو حلی عازم کلزاد جان اولد
 عسکرا سلام مشاهد ایلد کزنند اول کونکه
 ماه جاما ذی الاخره نیک ایکی کونی یوم احد واقع

اولوب

اولوب براو غوردن سواری و پیاده یکپاره
 کلیاتک متحدی چکوب کافرش اوزرینه هوم
 و هجوم ایلد اعداء دینک باشنه باز ارقوردیلوب
 شنج فتح و طفر میان اسلامیا ندر تسخیمکله برون
 قرا و آردی جنگ ایدرک طابوره جان نمقده اولوب
 برو طرفند صدر عالی و وکل و دولت و سائر عسکر
 اساره و رؤساء جنود موحدین الحاله منتظر اخبار
 ایکن ابتدا برکله ایله برغازی کلوب ضحیه صفرا ده
 بواحواله بنشینر ایلد که یوزالتون انعام اولوب
 در عقب بربری دینجه تا وقت غروب دیکین
 آردی واداسی کسلوبوب وقت ظهوره دیکین هر
 کلن کله و دالره اللبشر غرویش انعام و بعد ظهر
 کلنلره او تو ز غرویش و ملق و زره انعام اولد
 مسغوا و لنلر اسیر بغداد و افاق و اولنلر قتل
 اولنلر فرمان اولندیلر اول کون اخشامه دیکین
 جسر لربک قصورانی تکمیل و ابرسی یوم انین
 و ماه جاما ذی الاخره نیک و چینی کوندر نصف ایلد
 صکن کجه که فرمان اولوب شافعی و قندنا اقام
 عبور ایتمک غزینا و لندی ابتدا یکچرخا و جاما غی

و جبهه چو وارد لر بنجه طوبلر و جبهه خانه پياده
 و سوار بلر ايله و سرن كجدي بيرا قنبرله و بونلر
 آرد بنجه امراء الويله و ميرميران و وزرا و ايانلر
 پاشا لر ايله و بونلر آرد بنجه چاوشان و زعما
 و كذكر و حواجكان و منفترقه كان و سبعاغ
 پيغمبري و تحت لواء احمدی مشايخدن يوسف
 آمدی و شريف شيخ محمد استری و آرد بنجه صدار
 و سپاه و سلعدار جناحين و لوب آرد بنجه آرد
 همايون دوه لر قطار و مهار و بونلر داتر اماناد
 عربله لر طابور چو روبر و آرد لر بنجه طوندار
 و زير فاضل براهم پاشا و كورد بگرام زاده
 محمد پاشا عبور ايدوب بوله ديزلد يار هر كس ملول
 و محزون و متوجه جناب باركا و لوب طاع و صحر
 عسكرايله مالا مال و بوجعبت زمان سلوطين
 ماضيه ده جمع اويلوب شعشاه اسلمه دن كوزلر
 خيره لنوب ديدن مردان انتظار جنكاه ناچار
 و خيلان قلب مختان خاطر نادان كج سبنه ويران
 سبنه لر سوزان ديدنه لوكويان طوغلر زلف دليركي
 بر ريشان عملر چاك كويان طرف طرفير باد سوزنا

د نوحه

و نوحه نفيرو صدي غلغلله طبل و دهل و لوله
 كويان غازيانده هم آهنك و نغم بهادران
 بيشواي سرهنك و لوب و غور يمزده جنك و صاغ
 طرفزده بروت كشارند و افع جا بجا اورمانلر ايد
 بوزيلوب جانلر بن تخليص همچون اختفا ايدن كهار
 پياده لوبه جنك اولد و غندن ماعدقا بيلر ايله
 طابورده كلن زخيره قابقري طابورده بنا شمع مرده
 ايلد كلرند قارشو طرف اولان بندر عسكري
 طوب و توقفك ايله نياشدر ميبوب سفينه لر
 اشاغی و شمكه طابور دن سفينه لر ايدن خيل
 همچون كوندرد يكي و ج بيلك مقداري پياده كهار
 لب جو بيارده اولان كواز و خشي مثال ميشيستا
 اراسنه سفينه لر ايدن خيل همچون كيروب و بونلر قوتلو
 همچون ايجي بيلك مقداري كز يد سوار ايدن صحراده
 طور و ب عسكرا سلام طرفينه بر ريشان بوزين اهل اسكو
 بونلر مشاهده ايند كه كلبا نك قجدي چكوب
 و كلبا نك صدار عسكرا سلامه بيشوب بعضيلر
 عسكردن ايريلوب بونلر امداد كيدن و بونلر ايله جنكه
 آغاز ايلوب يك آند آتوسن و پياده سن طعه

شمشیر بوار ایلد یلر یا نمزده و او غور نمزده جنگ
 اولمغله کله لرو د لرا لوب بو تما شا ایلله ایا قایب
 یون یوب چسردن د وقت ساعت یلر و قورشی کلنه
 صرب میشیستانا بجه شرمنا و غلی د یکلری
 کافر فرایا د رکن اوکنده اولان پیاده کفان د
 وافر کفاری ورمایه تعیین ایدوب سربواراده
 بصوبه کبروب عثمانی عسکری کجک کله کجه ایلله
 اردو لری باصوب تالش ویره سزد بو بر اقش
 امش اورمان مقابلنه عسکرک اوکی کل لکده
 حکمت خدا قایقلا استغلا صنه کلن کافرانلوی
 و پیاده سیله پراکنده عسکر بمز جنگ و پیاده
 و سوار سی باجمله طبعه شمشیر بوار و قایقلا
 اخذ اولند قد نصک منور اورمانده دنجی د شمر
 اولمق احتما لیله سواری و پیاده مز اورمان
 جانینه متوجه اولد قلر نغ بصوده اولان اعدا
 بونلری کوردوب جانلرندن ما بوس اولمغله عسکر
 اسلامک اوزرینه براغوردن توفیک انداز اولوب
 اطراف باطفا اولمغله چو کیمسه لر شمید و بجه
 زخم دار اولد یلر مقابلنه اورد و قونمغله هر کس

غزیه

غیر نه کلوب وارد و دن بهادر لر بمز سکردوب
 بری بری عقیبندده امداد دن خالی ولما مشکن
 بدی سکرساعت جنگ عظیم اولوب وقت غروب کیز
 الحمد لله فعالی دشمندن اثر قلملا مشدرارد وی
 هایون اول کون طول نهارک بشبخی ساعتده کو
 اولنا اورمانک مقابلله اولان پشته لره و صحرا
 قونوب و قورد یلر شرمنا و غلی د یکلری بد فعال
 اول کون فرار و عسکر اسلام ایلله جنگ ایدرک
 انقسام قریبنده و زیر لری طابورینه دوشوب
 عسکر اسلام هر طرفدن قفان ارسالان یور یوب
 دشمنک اوزرینه ارباران و شورشون یا غدر
 طابور دن طشم چقاناری خلاص اولوب صغول
 کورمش عسکر ارا لینه کبر مک ایلله زیاده سیله
 خوف و پریشانیق ستمنه یوز طوند و غنندن سعادت
 وزیر مکرم غازی هر کس محمد پاشا آدم کوندوب
 دشمنان مغلوبدر بر قایم پاره طوبار سال بورد
 الم اوزده اولیه سزد بو خبر کوند و کلر ند سکز
 قطعه طوبار سال اولوب و لکن فرالدخی ایلر و ک
 طابورده اولد و غنی محقق اولد و غنندن ایلر و طوب

کوند رمت مناسب کورلیوب قرال فراید مسکوه
 کوچ اولور احتمالنه وجود ویریکله طوبی
 بنه کبر و عودتا ندر دیر طوبی کبر و عودا و ندر
 عسکرون بعضی دخی هراسان اولوب طوبی
 معا کورپی باشنه دکن کلد بر حاصیل کلام
 اول کجه اول طوبی ایله حبیبا حه دکن جنگ
 عظیم اولوب ابریشی که بوم اشین و ماه مزبور
 او بعضی کوندر شافعی و قندنجیمه و خراکاهین
 آتشله یا قوب خزینه اولنری انجی کجه الوب
 و بعضی بیز دخی براغوب و جبهه خانه سن ممکن
 اولدیغی مرتبه سن الوب بقیه بارونه آتش و یوب
 و نالقه و خنطو و مرتع قوجیلر و جاموس و غیر
 عربله لبله کیلا و روتون بمخانه عربله لری
 و بربر سلخانه لرنه مذبح کوسفند و یوغنوز
 جریان اوزره برلرنه فالوب و مهمات عربله لری
 مهماتله یدیکسکرا و نسیک عربله کتور کدز ماعد
 بزند فالوب دبه لری بعلش مسمار و فعل سمار
 بشقه بعلش عربله لوده ملوا لای جنگ ایچون
 بجا قلو و قوت کبر و بعض عربله لوده خزینه و آلات

صناع

صنایع سنلاندرد لود کورتیشه لرونلر
 آلات و دفترخانه سی دفتر و اوراقی بریشا
 و بعضی سیر مسند و قلیله و یکپاره جبهه و جوشن
 و مغفر و تیغ و ستان جا نشان و تیر و تیرکان در
 در لوی قلیله کور سیر و بشمار اشیا لری براغوب
 قرال طوبی دونه دوشمکه قلام ایله جان آتوب
 فراید بلر **محمد الله** عسکریمز اول برافدوخی
 اشیا و امتعه یه اصلا و رغبت تمیوب دوشمک
 آردینه دوشوب قرال ید قیلاک طوبی بحاص
 ایله لیر اول کبر و قانونا اشیا و بوجاق ساکنلری
 نانا دعد و شکار اخذ ایلیوب دشمنک برافدوخی
 عربله لره طولد و بایچی کونه دکن طوبی
 اثر قوما دیر خلاصه کلام بوم مزبور
 بشنخی ساعشنه عسکر اسلام قوماغه عازم
 اولوب کتا رصنعون قرال طوبی کور و ب
 قیاندوخی و بزم عسکریمز اطرافین محاصر ایلد
 خبری کلکله بزم عسکریمز آردی کلزدن اقدام
 و مهمات و جبهه خانه و طوبی بزمیشما کسیر
 عجله و اروپ طوبی قوشمق لای مندر احتمال

قوال فرار ابله صوکی کوچ اولور ایشتر تپاه
 اوله دیو فرمان اولمغله پیاده و سوار و بالجه
 عسکر اسلام اون ساعت ایاغ اوزره طوروب
 و بول بور و بآج و صوسوز و بچوسوز و بورغون
 و جبهه خانه و طوبارک بعضی لری و بال نیز لر
 کیروده در اوج درت ساعت عسکری ایلر و کتور
 رای صواب دکلرد و با خصوص اردوی های یونیا کتر
 قالمق افضیا ایدر تپه که در دینلیوب **حق جل و عتد**
 توکل ابله و زیر و شغیر و شیخ و دیر غازی بوف
 پاشا بشارته ما ایشا همان اول ساعت مهر خاتمه
 چالدر و ب عازم طابور اولدی اوده لر و آلو و پیا
 سردن کجدر ایلر عسکرک ثلثا فی اولام اولام در لجه
 طابوره روانه اولدی لر وقت عصره قریب سردار
 اکرم وزیر اعظم غازی محمد پاشا سنجاغ پیغمبری
 صلی الله علیه و آله جمله امر و مبر میران و سائر
 سنجاغ شریفه ما مود و لان عموم اوزره بنوب
 اردوی های بوندرت ساعت کیر و قالمغله اردو
 قلا نره حفظی و دبعه اولند قدر حاضر بولند
 عسکر اسلام جمله سند زغری و فریاد قویدی

کویا که

کویا که حشر و نشر اولدی مد بر بوز و حال نبه
 منجر اولور دیو هر کس آلر نیک لجا منه دستا و دیو
 جنگه حاضر و آماده اولدی لر و بونلر یکجه کی
 قبا مده و کی کو عده کی می سجود ده کی سجود ده و کی
 دست بر آورده تضرع و نیاز ده و کی غفلت و بعضی
 های هوید و بحاله اوزره سلامتله صباح ایلر
 حاصل کلام وزیر غازی کچری غاسی یوسف پاشا
 انشامه بر پنج ساعت قریب اون دورت ساعت
 ایاغ اوزره طوروب شد رحل آج و صوسوز و بچو
 عسکر ایله بيشوب چکان بولی و مترس و سپر ایلر
 قید نده اولیوب و کوز آجدر موب همان طابوره
 آچقندن بور و بچرخ فلک لرنه و ابله طیاروب
 و طوبلر نیز دخی همنوزا بر شیبوب اول محله سردار
 اکرم وزیر اعظم محمد پاشا حضرت لری سنجاغ پیغمبری
 و تحت لواء محمد بن مشا بچندن قره باش غازی شیخ
 یوسف آمدی و شرفادن غازی شریف محمد استری
 و ما مور سنجاغ شریف اولان عسکر احمدی ابله نلر
 رزم اولوب طرف طرف بور بشار اولدی اعدا و بزر
 دخی طشر و کجلوب بر مرتبه جنگ عظیم و لیکه

صدای طوب توفک سپهر ابریشوب یون فلک
 کیوان دهشتندند تا جزد و شور دی قاضی فلک
 حکمن امضا دیر چرخ فلک شکست یلد بهرم نجبد
 تیغ غلوفه قوری ناهید نواسن ویدروب دفاق
 مهر حرکت خیر تلر نهان ماه منبر زدید نکاه ابله
 نیم صورت کوسروب عربه دکن جنک مندا وک
 کورد نوردن بر برلین مشاهد دز قالمقله مافرد
 آبریلوب دشمن چرخ فلک لری پناه اید نیوب عسکر
 اسلام دخی عینق طابوردن قالمه عینق خند قلم
 ایچون کورد بلر صدراعظم دخی سنجاق محمدی ابله
 سایا تلرینه عود سوروب اول ایکی شیخ وغازی
 وناصح عسکر اسلامک دروندن قلوب تا صبح
 وقفه دکن ایچقدن منر سلار اسنده جنود تو
 پند و نصیحه ایقا ایلدن خالی وید بلر سعادت یوکچ
 اغاسی غازی یوسف پاشا طابورک چرخ فلک لری
 اوکنده مانند مقیاس حدیدر ستانه طوروب اوده
 بواقلری قوس قزح وشن پرکار چوبروب وچوبلر
 ووده باشیلری وچوقفه دارلری و توفک کیملری
 یانندن آبر میوب بش اوز بیک مقداری پیاده

وسواری

وسواری ابله راجا طوروب مرکوبی دخی خمدار
 اولمشکن ابریلوب غیبتا یلدن ضابطانی عتاب
 ابله مجازات ایلد بلر و پیاده طاقه سی مزبور
 خند قد و وقت عشایه دکن راحت ولوب تقالو
 صوکتور ویا کل وشریلرین کورد کلریم براچی عرب
 مهمات بدشوب بعدا لعشا چپا وکورد ویریلوب بر
 مقدار منور آلدر دبلر تا صبح و لجه اوج در قفوه
 یوروش و جنک عظیم اولوب نصف لیل ابله قریب شاهی
 طوبیلریشوب سپر سز ایچقدن چکوب طوبیلر افسار
 ویریلوب چاق صبح و لجه جنک قریبشوب طابورک
 طوبی بر ساعتدن زیاده صودن صوبیه دایره
 اکا قیاس و لنه دایره امارت حاصر اولمشدی
 بر طرفدن یکچرخا و جاغی ابله یوسف پاشا و عسکر
 مصر قاهره وارنا بود و صرف و روم ابله و بونه
 و کورد بیرام زاده و بونلرک ماوراسن وزرا
 و بکلر بکیرلر ایا لملر بله قوشا دوب و بونلرک ایز
 تا قارعد و شکار آلوب و قار شوطی طابور
 دایره سنجیه بند و ترقی سیاه و سلحد و بونلر
 سردن کج دبلری و کوکلو و خان عالیشان و عسکر

قوال مشوت و بونلرک اوزرینه تعین عین عیال
دورت یاره طوبیله قوشادوب اصلاصو
الدردمدرقارشو طرفدن آند قلمی طوب و قور
الچر وسن بر بادیدوب و بر و طرفدن آیتان طوبیلر
و قورشون اصلاتخلفا یمیب و چرخ فلک لری بر یا
وصباح اولنلری فریاد ایدک و اما انچون
طایوردن آدم کوندردیلر صمد اعظم اصفا
بیور میوب ردایله معاملله و چنکه آغا زولمسو
فرمان بلیب و وقت ظهرده نوریش امرایلدی و نیز
بیدین حیاستدن نومید اولوب و ارقونین بازویه
کوروب طوبیلرین و شاهیلرین اویدر و آتش فشان
اولمقدن خالی و لیب و سحر وقتندارد و هی هایت
قالقوب طایورالشته کلک فرمان بیور و بر ردوی
همایون و بالجه کبر و قلون عسکر معاکلوب جبال
و صحاری عسکر دن و خیامدن کوزغز اولوب و بال
و شبقه طوبیلر کلوب اچقدن جاموسلریله طایور
الشته چکلوب و مقدجه ایکی صغیر بالی خفیف
اولق ایله یلر و کلمشلی همان کلد و کجی طایورده دغری
آتش و بریلوب طایور و چرخ فلک لری خراب

و بیاب

و بیاب و ایچر وسن اولق اولق اید و بیب مانند میزاب
دم اعدا جریان و طوبیله کلک سن کورد کلر ند
جانلری لبارینه کلوب غریب و قریا ایله عثمانان
ایله چنکه اقدار ضرر یوقدر جمله مرها لک اولمقد
عثمانانده تابع اولوب جانلر بخر خلاص بلمک مناسبت
یوخسه نوارد و و عسکر و یونجه طایورده متاع
بزدده قدرت یوقدر دیوب جمله سی توقن کلرین
براغوب و کلک قواله کتور و ب کوستر دکلر ند
عورتی دخی یوجایی و بر و ب همان اولان و بره
دیگوب امان ایله شرمیت اوغلی نامیله و بر تاج
بللویا شلو مکلف قیافت کافر چقوب طر فبندت
طوب و توقن کسبلوب بال ییز و شبقه طوبیلر
اویدر یلوب کلک دن ماعدا شبقه طوبیلرینه بک
قولاج زنجیر و لب بر لب کیسه لوله تیمور پاره لری
ملوکورد کلر ند بونلر آنلسه ایلدی حایمیر نجه
اولوردی دیوب جانلرین سی اقدام ایله حضور
سعادت و وارد کلر ند شرمیت اوغلی و لیب
غیری کا فرا ولد و غن اشید لری خید
و بر دکلر رد اولنوب صکره شرمیت اوغلی

کند و سیلانیان دیو کلوب صلحه میباشند و بلند
 اردویهای یون قاضیسی اما ندری شرعا مقبول
 چنانکه مساعی بوقدر دیوب شرمش و غلیب
 از اقی قلعه سخی و بر و ب و بنا ایلد کفر قار نه
 قلعه سخی و طیفان قلعه سخی و سائر بنا ایلد کفر
 قلعه لوی هدم و جبهه خانه لوی تسلیم اولوب
 و در نما سحر اقی بالتارا و لقا و زره و قدیمی
 سنورندن بر و کجوب و بالیوزی کلیم و تاعا
 اولنر تو سطله مصالحاری کور ملک قولیه و اش
 قوالی و بلادینه کیمکه مساعده اید و با میر قالم
 مملکتله واروب بعد بینلرنده نه معامله اولور
 ایسه مما نعت اولنما مقوزر ما ندری مقبول اولور
 اول کون بو مکالمه ایله وقت کجور دیلوب اول کججه
 عثمان کتخدا و بعضیلر طابوره واروب سوزلرینه
 تقویت و بر و ب علی الصباح جبهه خانه سن و طوبلرین
 خمریه محرر تعیین اولنما اقتضا ایتمکله و جاقلردن
 بر فرد تعیین اولنوب کد کوا و شان کاتبه عبداللہ
 اندی بالکرت تعیین و تحویر ایلوب جبهه خانه سخی قیل
 و او قوزد و زت شاه طوب و ایکی پاره کبیر طوب

تولمشد

بولمشد و اوزه سن شایع ایلد بلر بعد عسکر
 اسلام ارا سنده شویله سوزلر شایع اولدیکه
 قوال مسقوب یوزدن مراجعت اید بورکه بن مغرور
 اولدم **حق تعالی** بکافرا ایلد کند و الزنه ایلر
 اولدم اما نخی قبول ایدوب بنمله مصالحیه جانم
 اولد بلر و لکن بنم دشمنم چوقدر و لایته کیمکه
 مانع اولور لور و قواللر بیند بدنام و رسوائی
 اولورم بنمله مصالحه اولندی بنم عرضم تکبیل
 بیور و ب جبهه خانه و طوبلریمی بکایر سوزلر
 و لایتمه عرضم ایله کیده یم و با خود اچقه سن
 و بره یم دیدی صاحب دولت و کثیر المروت دخی
 پادشاهنر ک اچیه احتیاجی بوقدر قلعه جدد بک
 طوبلری البقونلسون کند و سخی طوبلر ایله و جبهه خانه
 چقوب کتسون دیو فرمان بیورلرفن مقدما اولان
 سوزلرک خاوقا اولد و سخی ظاهرا ولدی و لکن
 برکسه سوز سولیکه جسا رتاید مبوب
 و کلا و دولتش خاوقا طرغند اولمق محال اولد و
 انکشت حیرت در دهان اولد بلر بوقول فتح
 طابورلر ابرتسی چهارشنبه کون قبل الظهر

واقع اولوب و بعد الظهر اشوت قرالی قار شو
 بقیه ده خان عالیشان بندردن شد رحل ایله کؤ
 و معاً هنری کچوب صدر عالیه کلدیرو بومورک
 بولبله اولدوغی مناسبت کورلیق خدعه کار اولدوغه
 بناء چوق قیل و قال اولوب سوزلری اصغا اولمئوب
 ملول و محزون مقامارینه عودا یلدیلر و بعض اصحاب
 مرغیه حقارندن ناسیاسته گفت کوا یلدیلر عاقل
 کلام محاصر عطا بوردعا جاذبه لایق نیک
 اوچنچی کونکه اشین کونیدر بعد العصر غروب برنجی
 ساعت قریب وقتد واقع اولوب و ذالقی ساعت
 و ایرتسی یونلشه ده ضحوة کبراده فتح و ظفر و قوج
 بولدی آل عثمانک عسکری بزی بوزما یوب آت
 اوغلاخی و اولغی و ایلر و کلون کولکلی و اورجی
 طایفه سنه طعمه شمشیرا ولدیق دیو کند و به
 نوم ایدوب و مانند تموا و یخته چنکال عقاب
 اولشکن ماه مر بورک البخی یوم خمیسده عصر
 رخصت و بریلوب طوب و توفک وجهه خان سبله
 صوکچا قوب کندی واردن سبواس و البسی
 غازی هر کس محمد پاشا یا لیلله و دیار بکرو البسی

مفتول

مفتول زاده علی پاشا یا لیلله و قورد پاشا و سباه
 و سلطان ترقیرلی نهر طورله عبور ایلدیرمکه تعین
 اولوب کندیلر ایشای صلیحانه ابرائیل قلعه سی
 اوزدینه کوندردیکی الی بیک مسعود اولوب
 ما باقیسی بغداد و افلاق اشقیبا سید بنم علاقم یوفه
 مسعود اولناری طرفره سالما کلیری دجا اولنور دیو
 دجا ایتکیکن کا دخی رخصت و بریلوب بوقایح کون
 مکالمه ایلله وقت کجکد نصیحت بر مقدار عسکر
 ایلله بر پاشا و معاً ناسیاسته تعین اولوب بونلر
 و انجیه دکن رعایا اشقیبا سی خبر دار اولمئین
 طایفه یوب مسعودی و لیلر طایفه ملول اولدیلر و شرت
 اوغلیسک اوغلی و قرالک دفر واری و لان کافری
 رهن البغودیلر و قرال منجیسک یا ش شهرینه واری
 بدی سته دن برواستا بنول طعمه یا شنه ازخار
 ایلدوکی اشیا و خزینه سن الوب و سروقده نام پلنقیه
 کلن سکر بیک عربه اشیا سن الوب بعد عبوره
 یا ش لیلی دشمن بد کردار بوند بر ایلله خلاص
 اولدوغنه با جمله عسکر اسلام حقیق کنازا اولوب
 و مترسدن ملول و محزون چقوب و کوز یا ش ایلله

چاد لرینه کلد یلر کیمی مکسورالغبل و لغبله
چاد لرینه کبر میوب جسر طرفه خز نه عود یلر
و برستی عسکر اسامک د لرینک و سرور کج
اغ لرینک و بیرا قدار لرینک و مجر حارینک و لرینه
مساعده ایلد طرف شهر یا رید کیمچی او جا غنه
الکی کیسه انچه انعام اولوب نفرانده تقسیم اولدی
و مزبور اغلره و بیرا قدار لره و مجر و حیره ناز پاره
احسان و بعضی بزرگ اطراف سرحد لره اختیار
ایلد کلری اوزره تعیین و بعضی لری عی و یلرینه
کنکه اجات اولدی و مرقوملرک نان پاره
سند لری استحقاق لرینه کوره بد لرینه و بر یلر
سلطان دین اسلام پادشا هم غل الله اعظمه
دعا ایلد مکان لرینه عزم ایلد یلر و ماه مزبور لک
بدنچی جمعه کوفی تلخیص صابر تحریر اولوب شوکتا و خیمکار
ابدالله دولته حضرت لرینه اعلام ایچون قرنا
منزلنده کوا متلو پادشا هم غل طرفه ایلموندن
ناظر دزم اولوق اوزره ارسال بیورد قلمی
میرا خور کبیر الحاج علی اغا ایلد ارسال ایلد
مناسب کوریلوب لیلک سبند روانه اولوق

اوزره

اوزره ایکن فتح نامه لر نسلیم ند شاد ایلد
بعضی جواب لری سزا کوریلوب بر قاج کون مکش
اقتضا سبیله ایقونیلوب ابرستی سبت کوفی
تکرا را جدید تلخیص صابر تحریر و یو صلح ایلد
و مناسب اولد و غنه بناء محضر تحریر اولوب
و عقبنده و ذراء عظام و وکلره دولت علیه
و رؤساء عسکر و مولانا قاضی اردو و همایون
دعوت و تمیزی و مهمور اولوب ابرستی یو حظه
علی الشحر وزارت دجا سبیله کتخلای عثمان اغا
طرف شهنشاه عالمپناه حضرت لرینه ارسال بیورد
اول منزلده بدی کون قعا عدا اولوب سکرینچی
کونکه یوم نلشه و ماه مزبور لک او برنجی کونیدد
قالقوب کبر و اسکی بورت برینه قونای ابرستی
قعا عدا اولوق اوزره ایکن بروت صوفی بو کونلرده
مدایدرد یو خضورا صفیده نقل اولوب وزیر
مکرم غازی یوسف پاشا حاضر یو لغله کرجاه
مناسب د یوب بیاسکری قادش طرفه عبوره
جازم اولد یلر و آن کوجه فرمان اولند قدیم
وقت ظهرا و لغله ایا بو و قنده حرکت با عت نلده

دو عسکر اسلامه خطی ملا مت واقع اولوب
هر کس عجله قالقوب نهر دخی فی الواقع مدده بالیوب
بولرقیا نقره ورزه ایکن جسر باشنه وارلدی
ایالتلر تعین اولنوب آب نهره خاروخا شاک
چکوب ضبطی ممکن اولیوب او جاق وجهه نما
وطوبلر و سائر پیاده عسکر اسلام ایلر و ده
اولغله جبری سارمت عبور ایلد بلر **الحمله**
تعالی ضایعات اولیوب عتیق یوردیریکه
صار و الان دیمکله معروف صحرا به نزول اولنوب
ایالتلر و از باب نیار صوبی ممکن مرتبه قیاف
قابل اولیوب اول کون صد دعالی و سپاه کچه سوب
ایرتی هزار مشقتله عبور ایلد بلر اشیا عسکریند
وافضایعات واقع اولدی انلرک عبور نلن
مسکرم فار شو یوردیر لری و صحرا صوبایله ملو
اولوب قواله تعین اولنا ز عسکر و پاشا لر عود
ایدنجیه دکن مکنا اقتضا اینمکله صادر و الان
منزلده اونی برکون نقاعد اولندی انلر دخی
کوب هزار محنتله عبور ایلد و قطار و مهارت
چوقضایعات واقع اولدی اول منزلدت

قالقوب

قالقوب خان دبه سیدی مکله معروف منزله
توبلر بول برنتی قالقوب بروت خارند صحرا به
قولدیکه کیدرکن علقا ایچون جسر بنا اولمشد
اول منزلده بشر کون مکنا اولنوب برنتی بولم
وغرر رجبالمر جیدر قالقوب نهر بروت خارند
واقع خندق کونی نام منزله نزول اولنوب علق
ایچون جسر لر بنا اولندی منزل مزبورک مخالف
شدید روز کارلو و بر مقدار مطروق اولغله
نزولینرک در دخی کونیکه بوم خیس ابدی
و ماه آغستوسک طقوزنجی کونیدر کوج اولنوب
کول باشی نام منزله نزول اولنوب بقدان و افلاق و امو
سائر به نظام و برماش ایچون مکنا اقتضا اینمکله
مکنا اولنوب یدنخی کون طرف شهر یاریدن صد
عالی حضرتلرینه و خان عالیشان حضرتلرینه قلیج
قفطان و خط هما یون سعادت مقرون وارد اولوب
مولانا قاضی اردو و هما یون و وزراء عظام و امر
سلطنت و اوجا قرا غا لریله بالکلیه دعوت
اولنوب جمله حضورند اعلو ایله خط هما یون
سعادت مقرون قرائت اولنوب هر برینه علی مرتبهم

آوايش قامت عبودت تباري خلعت فاخرج اياه لباس
وفوازش نما بر پوريلوب جمله شاد و خرم منزلت زينه
كلوب شوكتلو پادشا همز حضرت زرينه دعا به شغول
اولد يلروا ون يديختي سبت كوخي مولجا اخرج
اولوب عسكرا سلام و رؤسا عسكرو زرينه
دفع وشوكتلوي متعال اياه چهرم ساي رتبالان با
اولد يلر حاصل كلام منزلت زورده او تو ز
التي كوني مكنت اولوب عظيم مطرلو شد يد
روزكا دلر اياه چادر لر سيالوب يلايه مستغرق
وزياده زحمت و ضايعات واقع اولمشدر او تو ز
يديختي كون كوچ اولوب طوما داو نام كا فرقه سبكه
بغلان اسكله سيد رقيه به نزول اولندي بش كون
مكنت اولوب النبي كونكه يوم خميس يدي قالمق
قرناله منزلته نزول و ايرتسي يوم جمعه ده عمود
اوزره نهر طونه جبري عبورا اولوب ايسا تچه
صحر اسنه سالو متله خيمه انداز اولندي بش كون
مكنت اولوب رهنما يله اشو قهر فذن كلر كا فو
ديوانه كوردوب مصبات اولوب رهنما شغلا
صه در اولور جواب اياه اسكات واشوت و كيلي

نحس

حبس فرمان اولوب اول كون بيچري و جاغنه
ايلرو كمتكه فرمان اولندي ايرتسي يوم خميسه
بيچري و جاغنه قالمق حالي كيشلا سته نزول
اولندي صه در اعظم حضرت زاري كير و به قالد يلر
منزل بمنزل بورينوب النبي قونا غز قورنالي
دره سته قونيلوب يوم ثلاث ايدى وقف غز
غايه خيال و النبي رؤيت ماه رمضان شريف بش
اولوب ايرتسي صومه مبا شرت اولوب يديختي
قونا غز موسيك قريه سى اولوب اندل كچوب
ماه رمضانك ابيختي كون يوم خميسه حالي زاده
بازارينه نزول اولوب يوم جمعه مكنت اولمشدر ايرتسي
سبته صه در عالي كلوب نزول ابلد يلر و ايرتسي يوم
احده بيچري و جاغنه كچوب منزل بمنزل بورينوب
ماه رمضان شريفك ون بشي چهارشنبه كوختنكا
ادر نه ده مصاوي عتيق صحر اسنه قونلدي عظيم
شوكتلو پادشا همز اعزالله انصاره حضرت زاري
قوللر زينه مرجتا اكي قسط مواجبا رسال اولمشدر
التمس اوج صولاق باشي محمد اغا ادرينه مواجب
اياه وصول بولمش بولندي ماه مزبور اولمشدر

يوم احدده صدر عالي حضرت تلمی و مولی بولوب
 عظیم الاله علیه ساری مقابلی صحرا نزل بودید
 ماه فروردین بکری پیشی بوم سبتن موالی بخرج
 اولنوب و بوندن ماعلا طرف شهر یاریدن غرب
 و اکرام ابله قیالربنه احسان واعطای بولوب
 غازی چلنکری قوزیعه اولنوب هرکسای
 قبلری کشاده و شاد خرم اولوب کرامت بولوب
 اعز الله انصاره حضرت تلمی سرور قبله دعا
 خیر لری نکوار و ندکار اولنوب جمله عسکر اسلوه
 مشکور اولد بایر زحمت طریق و مشقت سفر
 بحسب السور و معرا و مبترا اولوب تفاعد اولناز
 آتای محالنه ارمضان شریف حضور قلب
 و غنائ و راحت بله ادا ایلد بایر **الحمد لله تعالی**
 و مشکون و بدیخی جمعه کون عید شریف واقع
 اولوب صلوة عید ادا اولد بایر سبتن
 بر مقدار مطهر واقع اولوب و بدیخی بوم احدده مشنته
 اولمغله چادر لری صوب صوب عسکر اسلوه زیاده
 کدر عارض اولدی خدامه کلام شدت
 روز کار و برد و بایر ان بشل انکون بمند اولوب

هرکس

هرکس منجب و حیرند ایکن عید شریفک بدیخی
 بوم خیسده علی الصباح طرف شهر یاریدن
 قیو جبار کتخدا سی اغا بقتة ظهور ایلد صدر عالی
 حضرت تلمی بجا هر خیر و کورک و فغان و خات
 عالیشان حضرت تلمی خلعت فاخره و خطه ایلد
 سعادت غفران کور و بایر سبتن جمعه کون بر خطه ایلد
 دخی اغا مرقوم ظهور ایلد بایر سعادت بولوب
 مکرم یوسف پاشا حضرت تلمی صدارت عطا
 و وکالت کبراسپادش و محمد پاشا حضرت تلمی
 خطه ایلد مضمون منیفه عمل و حبس اولد بایر اول
 کون مسند صدارت ادا فرار داده اولد قاری وقت قول
 کتخدا سی عزت و حسن اغائی یکچیر اغا لغه وکیل
 نصب بیور و بکچ فرما نایلد بایر همان اول ساعت
 او جاق توغنی قانقوب ابر سبتن بوم سبتن کوج
 اولنوب منزل بمنزل بودی بولوب سبتن بدیخی
 کونیکه ماه شوال الکرمک اولد بدیخی کونیدر تختگاه
 سلطان دین اسادم شهر قسطنطنیه به قدم نهاده
 اولد بایر و صلد اعظم غازی یوسف پاشا حضرت تلمی
 سبطاغ محمدی و عسکر سپاه انجم شما ایلد اون

طقوز پنجویم نالونه ده داخل خطه شهر و سرای
 اولوب شوکتلو پادشاهنک رکاب و نلرینه یوز
 سوروب و سنجاق پیغری تسلیم و غزله مسند صدر
 قائم و ایرشی بوم چهارشنبه ده سابقا یکجری غا
 اولوب بعده رکاب هایوندم صدارت عظمی قائم
 اولان سعادتلو چلی قیل پاشا حضرت یلرینه یکجری
 اغا لئی احسان یوردی **محمد الله تعالی** هر کس بر فاج
 آتایم راحت و ملقا منینه سنده ایکن دشمن بد کردار
 طرفدن خلا و عهد بعضی و مناع ناهوارری وقوع
 بولغله غیرت شهشاهی ظهوره کلوب و جافلرک
 آستانه و وصولت یکجری سکرچی کونیکه بوم جمعه
 و صدر عالینک و وصولینک یکجری بشی کوفه وقع
 اولود اول کون پادشاهن پادشاه عالیناه حضرت یوز
 مصادات بودوب وزیر سابق قیل پاشا حضرت یلرینه
 کتخلاری عثمانی غازی و مکتوبی عمر افندی و جاورش
 کا تخی عبدالباقی افندی حضورهایونلرینه کتوریلو
 خان عالیشان و صدرعالی حضوردیرند بعضی کلام
 و الزام اولملرله استفسار و حقلرند قنوه شریف
 اخراج و بعدا القاهر عثمانی کتخلار و عمر افندی قیل اولدیلر

عبدالله

عبدالباقی افندی حبس فرمان اولندی اول کون
 سعادتلو سربو ستانی مصطفی اغابه طرفی شهشاهین
 قیودا نلق احسان اولوب وزارتلبا سیله الباس
 اولندیلرکه ماه دهی القعه شریفه نلک اون
 دردی کونیدر سفرهایون فرمان اولوب ناطولی
 وروم ایلینه اوجا قلدن سور و جابر نقیب اولند
 و سابق وزیر اعظم چورلوق علی پاشا قنای شریف
 ابله قتل ایچون قیوچی باشیلردن کوردی علی اغا
 نقیبان اولوب ایرشی بوم سبند خان عالیشان
 طرف پادشاهینک ماز و ناختنکاهنه عزراکرم
 ابله عازم اولدیلر و ماه دهی القعه نلک یکجری
 اوچینچی بوم احد ده علی پاشانک سرمقوی حضرت
 هایوننه کلوب یاب هایوننه وضع اولندی و بیک
 یوزیکجری دولت محرم الحرامک دردی بوم جمعه
 شیخ الاسلام پشماقی زاده السید علی افندی
 مرحوم اولوب ایرشی جمعه کونابه زاده عبدالله
 افندی شیخ الاسلام اولوب و ماه جزوردک سکرچی
 یوزا شین ده آراف تسلیم اولوب اهل اسلام دمل
 سوز اولد قنری خبری طرف دولته وصول و قلعه

جدید که قفقہ نام قلعه و صفریه و طیفان
 قلعه لرینک هدم اولدی یعنی شرده سیا ولا قلا بله
 تبشیر قلعه شد و بوند نصکرم سفرهایون خصیج
 میان ناسده بعضی را جیف بمحض کاذب ظهورند
 خالی و لمیوب هر کس متیج و انکشت خیرت در دهان
 قلدی یار و ماه صفر الحیر بلش اون بدیجی جمعه کون
 وقت ظهورده با مرلله تعالی زلزله عظیمه واقع
 اولوب و ایرتشی یوم سبندده دخیضی کبرده بر
 قاج کره واقع اولدی و ماه مزبور ک بکرمی و چخی یو
 اثبند سفرهایون ایچون تبشیه و ناکیدا بله قطعی
 جواب و بریلوب غمر ربع الا و طرده نوعهایون لخرج
 و اوج کوند نصکرم طشر چادر لرله چیقارون و ناکر
 موجود ایدوب بقیصونندار کور و دایماده اوله
 دیو فرمان و لغله هر کس ندرارک و زره ابکین
 او چخی کون از اف طرفندن سابق سرسبکانان غرنلو
 سلیم لغادن مکتوب بله جوفه داری کلوبه اصل
 اولوب ضمیمه ممالک اهل اسلام اولدی یعنی تبشیر
 بیور مشلر بو خبرک او چخی کونیکه یوم اثبند در
 و ماه مزبور ک بکرمی بدیجی کونیدرها فان معین

دین

دین خان عالیشان طرفنه تعیین اولنان درگاه عالی
 دام محققا بالمعالی قیوچی باشی لرند غزلو بکرمی
 محمد اغا خان عالیشان حضرت لرینک نامه لر بله
 و مسقو قراط طرفندن دخی نامه لر کتوروب دولت
 علیه ناک مراد لرینده هر وجهه مساعده و صلحه
 انحراف ایلد و کنه بناء کبر و قلعه سنجا و اشو
 قوالی هر نه کون و لایتنه کیمک مراد ایدرسه مساع
 و اکل شربیه اعانت ایلک او زره سند قوی بله
 کفیلار و رهنر تعیین ایلد و کنه بناء ایرتشی یوم
 ناکوته ده دیوانا و لمیوب مشا و رة عظیم اولوب
 اول کون مکالمه صحت بولما مغله ایرتشی یوم ارتقا
 دخی مشا و ره و بالجله و کلایه دولت و علما حاضر
 اولوب سفرهایون امرندن فارغ و بوصلح مییعد
 دیوشو کلوبا دشا هنرم رجا و تلخیص و لنوب
 جواب صهارا و لمیوب سکوتایله معامله بیورده
 برهفته خالی او زره فالوب ماه ربع الاولینک
 طقوزنجی یوم جمعه ده صدر ریشخ الاسلام سده
 الاسلام و وزراء عظام و صدرین و مشایخ
 واجبه کرم و بالجله صدور علما و صدور اعظم حضرت

طرفند دعوت اولند بگو و مسقوف الم زهنلری
و با لبوز لر عموم وزره دعوت اولوب و کثره مکانه
واقع اولوب طرفینک جوا بلری شرع شریفه تطبیق
و بحسب الشرع و القانون شوکملو بادشا هجره الله
انصاره حضرت نرینک رضای ها بونلری وزره
عهد و میثاق منعقد اولوب رهنلر و با لبوز لر برنجی
یوم سبتنک تکرار دعوت اولوب و لبوز حضور صغیر
اقامت عبودیتنری خلعت فاخره ایله الباس و تعظیم
و تکریم ایله مکانلرینه ایصال اولند بگو و قلعه
هفته حسن ولان با لبوز عا طلاق و اخراج فرمان
اولوب تکریم ایله یکجهری میدانی مقابلده دیو
اغا سرانک قوندر ووب مع زیاده تعییننا ایله نواز
خاطر بودلری تا طول و دروم ایلی جا نلرینه غیبر
اولنان سور و جبار عود ایلوب هر کس برلرینه
راحتا و ملوق وزره فرما نلر ایله چا و شر تعین
اولند بگو و احمده بعد الدیوان قول طاقه سنک
ایما لری التوب ثالث دیوانده مو ایلر و ویر
فرمان اولندی و ایرتشی یوم شین و ماه مزبور
اون ایکنجی کونیدر مرحوم سلطان احمد خان

غاری

غازی جامع شریفند مولود محمد علی صلی الله علیه و سلم
قواش اولند قد نصکره هر کس دعای خیر لر ایله
مکانلرینه واروب ساکن و راحتا ولد بگو و
جنکره شهیدان رؤساء عسکرا سلاما ند
طا بورده یکجهره ایله بقضاء الله تعالی مصر قاهره
سردار اکرم اسمعیل پاشا زخمدا را ووب چادرینه کور
استانبوله کلد کیم عاقبت اول زخمدا فوت اولدی
و یکجهری چور با جبار ندن اون طقوزنجی بلوک چور با جیسی
کریدی مصطفی اغا زخمدا را ووب زخمی استانبوله
کلد کیم شفا بولدی و فرق سکری بلوک چور با جیسی
حسن اغا صباح نمازین ادا د نصکره باشنه طوب
راست کلوب نفس و بر میوب شهید اولدی و بالتی
بلوک چور با جیسی یکان نابو د حسن اغا
صباح نمازین ادا و دعا ایدر کن یا شن طوب
کتور ووب سجده به واروب روح روان جانب
حقه تسلیم ایلدی و فرق برنجی بلوک چور با جیسی
چلبی حسن اغا زخمدا را ووب مترسده و صیتا ایلوب
بعده ارقه ایله چادرینه کتور دکن ایکی یاغن
طوب کتور ووب نفس و بر میوب شهید اولدی

مقدّر ابلیس بنون عسکر اسلامیه شرو
اعدادن خلاص یاه پادشاهری و بسفرده بولنان
عسکر اسلامیه فاتح ثانی اولیاری مقدّر بسورده و غنه
اشتباه اولیمیه **حضرت فیاض علی** جمیع امت محمد
معین و ظهیرها و لوب شوکتلو پادشاهری اطول
عمر یاه معمر ابلیس طائها و الدوران اعداء دین
اوزربنه تیغیرین تیر و منصوب مقرر ابلیس
اعداء دخی همیشه مقهور و مدقرا بلیه آمین
یار ربنا لعالمین بوفعیر بر تعصیر حسن کوردی عالم
طغوشتمده الولد سراجی مقتضا سنجه و الدم مرحوم **بکچر**
اولما جزایجون سعی بدو با التمسیدی نارینخد **بکچری**
اولوب سکسانا یکی سنه سنه بیلاف سفرین
بولوب سکسانا وچ نارینخد مرحوم سلطان
محمدخان غازی یاه نماینده سفرین سفر ابلیس
وسکسانا بش نارینخد عثمان سفرین بولوب
عودا و لند قن ایسا بجه منزلند **بکچری** قلند
شاکردا و لوب طقضا وچ نارینخد کریده حاشیه **فصله**
کتابت بیلده شرفیاب و بش سنه مقیم و یکی سنه رسیده
مقیم و بش سنه قند یاه قلعه سنه خلعت

کتابت

کتابت بیلده مقیم و لد قد نصکرم مد لوب خرم سنه
بکچر کتابت بیلده نقل و لوب و اوج سنه اند مقیم
و بش بوز طقوز نارینخد آخر سوره نقل و انیه بخیر
کتابت بیلده دخی معا شرفیاب و لوب بیلده سنه مرورند
اوزالتی نارینخد رفع و طرف دولته کلوب قلبین خدیه
مقیم اولدیق و هر یاه بویه فکر ایدق پیغمبر عزیر الصلوة
و آتسلا دم زمان سعادت نرند دنیا یه کلوب مبارک
بوز برین کوروب رکا بلرن پیاده غزالیک تقدیر اولد
ایسنه تولیدی فاتح شهر قسطنطنیه سلطان محمد
خان طاب ثراه زماننده کلش اولدیم لمتخص
المسطنطنیه و لنعم الامیر امیرها و لنعم الجيش ذلک
مضمین شریفه ماصدق اولدیم دیومقد اولد و غنه
تأسف و تحیقاید دم قلله الحمد بویه بر غراما کبر نصیب
اولوب پادشاهری و لنعم الامیر امیرها و بسفرده بولنان
اسلام و لنعم الجيش ذلک الجيش مضمین شریفه ماصدق و لمتخص
اشتباه بوقدر بومقالیه نظیر سوزان اهری قانقد اشرف
نیاز اولور که خیر دعا یاه یاه و سهوا و لانا الفاظ عباده
نقصا نمر تکمیل و خطا خری تبدیل یاه عیون
مستور بسورده و السلام تمت

نيم غير شميم و شکرنا نامزده خدمت ساحه
 بارگاه جناب کبریا پناه و خواهر خورشید
 ضای نصليه و تسليم تشار و ایشار پیشگاه حضرت
 دستگاه قلوب و اصحاب کرام جنا بلرینه دخی
 زواهر تحفه ترصیه و تعظیم الخاف و اهدا
 تقدیمند نصکره بوجیه کور و کلب فیم
 اند و کاه و زده بر تار و ریخ و لسنه دیود و نماء همایون
 مسکو کفر اسبیل جنات و جدالی و قرق و مقور و الی
 سنه قریم جزیره سنه کلون طابور مقهوره لعلی
 و مقدما اولنا جنات مسکو چار بله و قرق و فنده
 بعون الله تعالی ذکر و بیان و لنور بیک یوز قرق و مقور
 سنه سحر محرم سلی جمعه ایرنسی کجه سی امرو دربار
 وزیر مکرم قبودان پاشا اولان سلیمان پاشا حضرت
 سرعسکر نیز اولوب دور و چکدیری و قرق و فنده
 و قانجه باشا بله کعبه کلوب قبودان پاشا مزاولا

دیزیر

وزیر مکرم جانم خواجه محمد پاشا حضرت بلرینه متو
 اولد و غمزه اون بر چکدیری و ایکی قلوب و فنده
 و قانجه پاشا در جمله دونهای همایون کعبه بفضله
 تعالی سلامت داخل و لنکراندا زاولوب و لکن
 محرم یک یوز دخی و در دخی یازار کوفی کفا و خاکسار
 مسکو اولد و قلعه سنه ظهور لا علی وجه المبالغه
 یوز بیکدن متجا و زکا فرطابور مقهوره بله بریم
 د و لنلو قبلا و کواخا ن عا لیشان حضرت بلری
 دخی یوز بیک مقدار ی تا فاد عسکر بله و دخی
 الینوز مقدار ی سپاه و ایکی یوز دخی و قانجه و فنده
 عسکر ی قلعه آورد وزیر مشاور الیه ارسالید و
 خان عا لیشان حضرت بلری تا فاد عسکر بله آورد
 طشر سنه بر قاج کون صوا شراید و بامانا فاد
 عسکر ی طوب توفک فاد را اولد قاندرن ماعد کفار
 خاکسار د عظیم حبله سی و طابور بیک قوقی انلرد
 زیاده جده و طوب بلری و لدی حبله مقامنه کرکی
 کبی فاد را اولد مد قاندرن قلعه مزبور محاصر و اشای
 محاصر ده دخی قلعه مزبور د روند قلوب و فنده
 مقدار ی یک یوز و بر مقدار بر دخی بر لوسی و تا فاد و فنده

اولوب جنگ آورا بجنگ سبك بشيوز آدم مقدادی
 وادایدی بویله ایکن برهفته عول خدای متعال برله
 بونجه کافر ایله جنگ ایدوب قلعه طوبیرین دانه لری
 قتی وافر کفارک جهان ناپاکلرین سفلی تیرانه روتا
 ایدوب آخر بعض قلعه دروندم اولان باشق لری
 بونجه کافر بر جواب ویرم میر ویرم ایدم عسکر
 قائل اولوب جواب لری جمله فرختر اولور دبد کلر
 ساو منمز ویرم ایله اولور دبد کلر جمه سی رضا
 ویروب ویرم اند کلرند کافرین ویرم ویرم
 صبیح واصفا ایتموب جمله سخی سیر ویند و زنجیر
 ایدوب و قلعه مزبور وادایکی سبك مقدادی کافر
 براغوب طابور مقهور بایله قریتم ایچنه بور بوب یو غایب
 عزم دام ایدم رک کفار کوند بر یاخو دایکی ساعه کبد
 قوناردی زبرا غایت عرابه لرینک کفری وادایک خان
 عالیشان نصرت کافرین دینه لطف جواب
 ویرمده عسکر لری ایچنی عثمانی عسکر ایملد یغند نایک
 و فرقه لر سسکری مصطفی بک دخی فرقه سبله کلر
 دونمای هابونه ملحق اولدی بواسطه بر قاج کوش
 مرودند قیودان دریا وزیر آصف نشان

مشاوره

مشاوره ایتدیکه مقدمه ما استانه سعادند
 حرکتزده دونمای هابون اذاق ایچون ارسال
 اولمشدی چونکه هم ازاق محاصر و هم قریبه
 کفارک طابوری وادان اقد راهی اولسه قریم
 دیکو کون دلسا لو خان عالیشان حضرت لری دخی
 قریمن دونما نک غیر محله کتبه سیر و جمله کتبه
 مناسب دکلر دینو خبری دخی کلکله انا قجانبه
 کمدن منع و دفع اولندی چونکه کفار قریم قریم
 اهر اقایید رک کوزلوق قریبه قریب کلوب شجاعانو
 خان حضرت لری کفارک جوانب دبعه سن دائم الود
 بر و جمله طابور مقهور دین طش فرود واحدی
 چقغه قادرد کلر و لکن طابور منجی سبله عبود
 ایدردی تانار عسکر بیسه بر و جمله طابور
 وارمز و لکن طش دخی چقر مز لردی طوبی غایت
 خوف ایدر لر و لکن بلطف الله تعالی نوغای تانار
 قلغای سلطان حضرت لری تانار و ملغلهر مشب
 نوغای دلاور لری طابور منجی سبك قریبه واروب
 و امکلیود روننه کیر و باروغای قریبه منجی سبله
 وضع و بعد اسبینه سوار و دستیه بنالنه بغلیوب

بو حال وزره هر شب قتی چوقا فراسیر بدرد
 و بعضی یاری طشر چقمه دن اورغانی عنق ایدو
 اسفل نیرانه بجه سنک دخی جان خیشلری اوسال
 وختی اسیر کثرتدن کفه شهرنم چکدر مده پک
 کزیدم قزاعی المنش تمیش غروشه بیع اولنوردی
 اردوی تافا رخاند یکرمی غروشه قدر بیع شرا
 اولدی چونکه کوزلوق جسرینه کلوب بعده عبود
 اندکده کوزلوق دخی بر مقدار ارا قبالا راند
 خان علوا لشان حضرت لری خدا اندک اسیر
 یدی سکریوز مقدار میبری ایچون وزیر مشا زایه
 حضرت لری نه اوسال یدوب بعده خان حضرت لری
 طرفندن بر سلطان سفر الحیریک سکریخی بازار
 کوفی کلوب چونکه اینجه دونما دخی کلدی بر مقدار
 دخی امدا دتمس عسکر و برای بال بزم طوب زیر طوب
 شاهما ولد یغندن طابورده کارا تمز بعده جمله
 چکدرمه لردن بر بر بیاصله اون بشرا دم و فرقه
 وقایحه باشلرک عسکر نیک نصف مقدار دی و کفه
 دخی بر مقدار اآماده اولنوب ایکی بیک مقدار دی دلاور
 آلا یلو و کلیانک خجندی و نالرا بله جمله خلق بکایدن

چورولک

چورولک طشره سنده نزول خیمام اولد قلند
 بر قاج کون مکث و طوبلره عربله بنا ایدوب بعده
 عسکر دونمای جمله یون برله سر عسکر سلطان
 عزم راه ایدوب حقه توجه ابتدا یلرا قه غلیم لشان
 عسکر اسلاره نصرت و کافو جی عظمی بیل
 مقهور و خندان و پریشان ابلیه بعده بر قاج کون
 مروند و دنما عسکر و اینجه کافر دخی اینجه
 سرای قوبنده طابور مضوسن قوروب اوشی کول
 بجه سرایه یکرمی شریک مقداری پیاده سپاه طابور
 کوندوب و بر مقدار خانه لری ارا قبالا کیم میدا
 بنده دد زعم قاسقینه بعضی سرابرده کد و فسقینه
 باش کافر لری و لغله دونما دلاور لردن بیک بشی
 پیاده وزعما و سپاهیل بر قاج یوز ساری و بیک
 مقداری سر نکج دی عسکر بله یکجی دلاور لری ایکی
 قولدن کلیانک خجندی دفع ایدو ده جیم یغنا ید الله
 الملک القهار یدی سکریوز مقدار پیاده سندان
 عسکر مضوی طحه شمشیر و بقیة السیف و کردان
 طابور مضوسنه کیدوب و بش پاره طوبی ضبط و بر
 بیراخی المنش ایکن تکرار کفار کسا رطا بوردن

عسکری منجوسی چیروب عسکر اسلامک تاناد
 و پیاده کاه طوائف عسکریه بورومینو ایلر و کیت
 دلاور لریا کتر قالمغه حمله جنتک و جلالا بده
 برصنع طوچا خراج و دودین نیه ضبط ایندخ
 اوج درت ساعت محاربه و مقادله اولمشد
 بوجنتک الله عظیم الشانک لطف و احسان اولمشد
 بوحسبه بونجه کافره بیک مقدار عسکر
 اسلام بیلده سن یوم عزورده عباد مسلمینه
 سرور و حبور حاصل اولمشد رشو کلوبا دشا
 انجم خشم حضرت تلمینک بخت هما بونری و قوشو
 اجلالترین داتما افزون و ایما کافوا اعداسی
 مقهور و سرنگون ایلید بوجنتکده بجه الله تعالی
 عسکر اسلام مدن فقط بر سر دن کجده اغاسی
 شهید و بر قاج مجروح و شهید دخی و لدی چوقاق
 ضریا صابا بتدی کافری دین خمبارده و کله
 باران مشای یا غدردی و بومقادله دن صکر
 کته شهرینه شیفه لایله عجم طرفدن ایکی کجری
 اوردطه سی کلوبا ناردخی بلا تاخیر عسکر اسلام
 راهی و انسیدله بعد بجه سرایدن کفاد مقهور

و قلعها

و قلعها سلطان حضرت تلمینک حکو متنده اولان
 آق مسجد نام محله عزیمت ایتکله دولتمن و عالیشان
 حضرت تلمی دخی تا نادر عسکر بیه محل مزبوره دفر
 ایزی سیرا کیدوب بر قاج دفعه عسکر بوریش
 ایتکله دولتمن و عالیشان حضرت تلمین
 اذن طلبا ندکرنه بیوردیلر که غنائی عسکری
 بش بیک یا خودالتی بیک انجی وار سن بوز بیک
 کافره بوریش ایتک شریک کلدرد تا نادر بوریش ایتسه
 اولوردی و لکن یوریمک ایتما یوقدرد لا و لرم
 سزله غدر کئی اولور بعد کافری دین آق مسجد
 طابور مقهور بونجی قوروب و بر مقدار کافریا لری
 احراق ایدوب حقارت ایتک قصدند ایتک
 بعون الله الملائک المتان نوغای تا نادی قلعای سلطان
 حضرت تلمین شهرک در و ننه کوروب کمان کشار
 تیر لریله کفاری بر باد ایدوب کفاد و مته قاف
 اولیوب روگردان طابورینه قجادر لریضه جنتک
 محله سن احراق ایتشدی بعد ربیع الاولک ایکی
 صالی کوفی کافره کال مرتبه ضعف واقع اولدیمدن
 بالقهر و دی کزانده کیزان اولدقن تا نادر عسکر تها

آرد سپهر و بیکیری و دو نماجی و زعمای سپاه دخی
 کید و دغا تا کها دغا کسار و مقدما کلدی منوال
 مشروح اوزره آهسته کیدردی و کلدی بول
 کوزلوه ایدی عود تنده دیکو اهدن مروانده کیه
 بولی اوزرنه اولان قریه لر عا حراقا ناک قصدی
 ایچون ایدی بواشاده کها دغا کساره بر مرتبه ایچ
 آخریسی مستولی اولدیکه قالدیغی محلدن بشیون
 التیوز بعضی محلدده بیک مقدار کافرا لاشه سن
 بولورلدی بر مرتبه خسته لک و قحط و ارایدیکه
 بر مرتبه و صفای و لغز هدا من فضل رقی سر و عظیم
 اولمشدره بواشاده نوغای میرزا لوند بجه مطهر
 وفات ایدن عادی عوروز مبرز اولدک طشر سنه
 بر مقدار نوغای دلا و دلرله کافری دینه زخیه
 کلون عرابه لرنیه ملاقی اولدق لرنه کها رلش
 دخی بر مقدار جنگا و رسلطاطی و لغاه عربیز
 متر سایدوب عظیم جنگ و مقاتله انمشدردی
 هله بجه الله تعالی زخیه سن و بر مقدار حیوان
 و یوز قدر کافرین اخذ ایدوب قصوریدی و کردان
 اولد قلعه سنه فراواتمشدر و افواجیه عربیه لر اولد

غنیمت

غنیمت اولدیلر و هر بار نوغای تا ناری اولدک
 طشر سنه چقوب آینه و رونده اولان کفر لک
 اخذ و شکا داید لر دی الله عظیم انشا لک لطف
 واحسانله چوق کافرا سیدالنبوب و قتی چوغی
 هاولک اولمشدردی چونکه کون بکون کبر و کیدردی
 اعتماد قلعه جدید راهی اولور یا خود رباطه
 او غرر چونکه ازاق قلعه سنه کافری دین ویره ایه
 آلدیغی خبری قریه اولان جناله تخراینکه کها
 خاکسار استماع اندیکه کبی بر مرتبه شلک طوبلر
 و توفسکلرین آتش ایدوب عظیم متا لم اولندی
 الله عظیم انشان مالک الملک در قریه باغ ایله
 اسلامی شادمان ایلله آمین قریه سنه سی
 ذی القعدة سنه اولدق و نجه جمعه ابر سنه
 علی السحر کها دغا کسار ظهور ایدوب تنده اولان
 کوجک قلعه ضبط ایدوب و ایچی ورجلری دخی
 اندکده اوج کون قلعه ازاق ایه جنگ ایتیب
 متر سارک و آلات سنه سن و زوب بعده محاصره
 و جنگه میا شرت اولند قدده طرفین لیلای سال
 اولمشدر عسکرا سارم طرفین و زان الجینات

معهوی آل عثمان شوکتیو پادشاهین قولکرمسغو
چاربله هنوز صلیحی یوزمدیلر بزم خبریمز یوقدر
بزمی هنوز دوست بیلوب چونکه دوستلری
وصلحی منع ایند کونچونا وزیمزه باو خبر کلدیکر
قولکرمه دوستی یوزیمز پادشاهین کفاردنجه
جواب ایندیله کجه آل عثمان پادشاهی مقده ما
قولیمز بله دوست وصلحی اولوب ما بزمی سینه
تلاکمه بزمی استماع ایندی کرمی بلغموسون ایکی
سنه دن بروخان عالیشان قریه لیمیزی نه مرتبه
اوروب بخیله ایندی کرمی بلغموسون ایکی
طابور کندی چنکیمز وارد و هم دلاک اوندیمش
طغوزنجی جیله در همان قاعه تسلیم ایدیله دیو
ایند کده حشر اولمجه جمله مزینک ایده رزید
چنکه میاشرتا اولدی کفاردن کسار قرقونده
قدراون بیک قدر ایچ اولوردی بر قاج دفعه
اسلام یوریشایدوب ترسلردن کافر لری سوز
ونجه سوز طعمه شمشیر ایدوب ما عسکر اسلام بالجه
قلج و توفیکله قادر اوج بیک ایچ اولوردی سوز
وضع اید جان آد ماری اولدی یغندن سینه کافر

اد دوزن

اد دوزن کاوب ترسلره کیردی بو حال اوزده
اوج دفعه یوریشایدوب بیک کافر اوج
بیک اهل اسلام دلاور لری لطف خایله جواب
وبروب و برایکی بیک مقناری کافر یوریشلده
هالوک واسفل نیرانه جان ناپاک لری دوان اولمش
حق بود که اند کرمی چنک کرک دوست کرک
اعلا پسندیده ایدوب خفا دیمشورد کافر سینه
بویله چنکا ور عسکر کوردمم دیمشرد و لکن
چونکه کفاردن مرتبه عسکر یمنو سینه جواب
اولدی یغندن و بجه سنی هالوک ایتمز بله قرقون
مرورنده اول قدر کافر جمع اولدی که دیان خلفه
اوزده یوزالتمش بیک کافر اولدی و کوندر
کونه توتی اوزده اولوب مور مشال بر یوزین
طوتاردی طرفیندن طوب و خیمه دائم آفر
اولوردی اما بوند نصیره اول مرتبه اولدی که
کیجه کوند زخمپاره یغور مشال با عسکر
اسلام طرفیندن بر آدم املا ده کندی موجود
بولنان عسکر دن دخی شهید و مجروح بیک مقناری
اولمغه بوندن ما عدا جبهه خانه سینه خیمپاره

دوشو با شش آغله جمله دن قطع نظر هره نه لعل
اجسه قره دن قلعه ازا قوی و هم مر با و لیشند
لطف حق ایله جواب و بروردی و لکن صلا اورد
ظفوز پاره طایبه مثالی کئی و لور چای ایله اندر
قلعه او کو نه کوند و اوچی کلور و اوچی نه کیدر
بر غریب شش قلعه دن کله ایله ضربا نذر کونر
کا را تیز دی زیر اچی یوک ایله ملع امیش حتی کافره
نه مرتبه قوی و ادا امیش که بر کوند بیک سکر یوز خبره
کیلوند آندی قلعه نک دروند صاع خانه صو
فالمیوب بر ایله یکسان و لیشند قتی مبالغه طوب
و خمباده آتش اتردی بعده مزور یکسره پخت
اوردیکه دریا طرفندن و وریش استون لاهارج
عسکراسلام مضطر و ملغه طقسا بنجی یوم جمعه
وصرفه یکر بنجی کوخی و بر اندیلر بعده او جکوت
میل کافر قلعه کیر میوب بازا دکونی لغمره
آدم قیوب و اون کون و لطف قره عسکراسلام
بکشد اید و بکله ازا قیاسا سته دفتر دینه
ایشل لرینه جنرالضا هنر ایدوب و عسکر
عزاز و اکام آندی سزر کچی جنکا و عسکر کورمک

و ما دیو لکر بش پاره چکدی بری یکی قلعہ محاصره سنه
 تعیین اولدی یلر یوم مزبورده قالقوب قلعہ جدید
 راهی اولدی یلر بر قاج کون مروزند قلعہ جدید
 و موکلرین درن چکدی رسال اولوب کھنده
 بشلورده همایون و مرحوم لاله محمد پاشا سرانگه
 اولدی یعنی تقریب دی بیک زاده سفینه دله
 ایدی کھا رخا کسا دریا ط اوزرینه کسدر
 ماو خطه سبله وزیر مکرّم قبورن پاشا حضرت
 بیورلدی رسال اولندی بکه مناسبتیه رباطه
 چکدی رمله لو کیده لر مناسبتیه کو دیوب کیدلر
 و بواشناده قرحصار دی عسکر مصطفی بک دخی
 قلعہ جدید رسال اولندی کا فوج دین کمالیزه
 ضعیفا ولوب یولخی رباطه کو سترمش اینک دخی
 اوزجا بندنه عزم راه ایدوب جنتله صوغی تعبیر
 اولنور محل که اوز قلعہ سنه المی تا رساعتی
 مسافیه کلوب طابور مقهوری قوروب بر قاج کون
 مکن ایدوب تا نا محل مزبورده وافر غنائم اولدی یلر
 بعده کھا ر قلعہ آورده داخل و طشره سنه طابور
 قوروب مکن و یکی بیک مقداری سواری

و پیاده

و پیاده سن واون بش یکی شاهی طوبلر یله
 اوج بیک یا خود تجا ووز نقصان عربیه ایلر
 طوز المی ایچون طوز لیه ارسال بعده عرابه لره
 نمک وضع ایدر کن یکجوری ووز نمایی و تا نا
 لشکری و سپاه استماع اند کلرین در عقب کھا
 خاکسار دینتیلر جمله سی سوار اولوب طوز لیه
 کا فرا لدی یعنی قدرالوب و بشیوز مقداری عربیه سن
 برا غوب اوز قلعہ سی بریچی ساعت مقداری
 اولمغله هم کید رو هم طوبلرین آتش ایدر یوم مزبور
 دخی بر قاج یوز اسیر اخلا و لغمشلر بعده کھا
 خاکسار قورادی فواره تبدیل ایدوب بری کلر
 یکی طقوز یعنی باز اریشتی کونی اوز قلعہ سنی
 ممکن مرتبه هدم و لاغملرین آتش ایدوب اولر
 طشر سنه چقوب طابور منخوسن قوروی طابور
 یوز یوزده کندود یارینه عزم راه اندی اسفل یلر
 دین کسبون اما شویله تخمین اولمشدیکه کھا
 خاکسار یوز بیکدن متجاوز لشکریله قومیه کلر
 چقد قرح همان نصی چقدی یا خود نصفند
 جزئی زیاده سی سوار مت بولدی کا فوکم دوش

صوبندن کجیغه و قریبه وارنجیه آغستوس دخی
 کچروهم کفار دخی ملور مژهمان مناسی بو طرفه نکند
 دیمشله زرا آستانه دن ایسا جیه وارنجیه یکی
 آتمرو دندی زبرا اردوی هابون احوالی اعلانه
 معلوم مدد کله لیم دونمای هابون احوالنه چو نکه
 کافرجه بن قرارا ندی قلعه جدیدده قلاچک دمه کله
 عربک و علی باشا زاده سلیمان باشا اوزور مقه
 ارسالا ولندیلر بعدد بیس آتخرک اوینچی
 واغستوسک المتخی جمعه کوفی بالکلیه فرقه
 وقا بجه باشلر قلعه جدید کلوب شلکرا بده
 وهر سفینه نک آدمیری سفر دن کلدیلر قیودان
 دریا وزیر مکرم حضرت نازندیلر کلوب چکدیریلر
 طمانه قعیبراید لر و فرقه وقا بجه باشلر قلعه جدید
 محافظه سنده قالسونا روم مزبورده ایکندی محل
 قلعه جدیدن حرکت و کوشاک آغوغنده تیمورالکوب
 علی السحر طمانه وارلدقه قعیبراولنه جویای عمل کیده
 محتاج اولغله بر قاج کون لنگراندا اولوب محل
 مزبورده ایکن خان معزول و قلعخان اولدینی
 استماع اولمشدی و ج کون عظیم فورته چکلری

عهد

بعده وزیر مکرم قیودان پاشا طرفدن یورلد
 ایله کوجاک مختار سال اولنوب بیس آتخرک اوین
 طقوز بیخی و آغستوسک اوینشی یوم بازار طمانه
 دخی حرکت و کوشا قارشو سنده تیمورالکوب بعدد
 علی السحر صا لیا کچی لساخا وزره روزگار سرحه
 اولد یغندن در عقب لیکن قیاسی قارشولغنه کلن
 بعدد فرقه لوطوز لده یاتر لدی ندر دخی حرکت
 ایدوب بین الصلوتین کفه شهرینه بسترده هابونه
 دونما ملوقا ولد قه تمام مفارقتی فرق کون
 اولمشدی و فرق کون دخی کفه شهرند مکتا اولمشد
 واغریوز دن اون طقوز کوند آستانه دخول
 بعدد اون برکون مرو رند جمعه ایرتشی حرکت
 طقوز بیخی و ما بسک سکر بیخی کوفی انجه دونما
 ایله ترسانه عامر دن حرکت و التی کون قه طمانه
 مکت بعدد جمعه کوفی قه طمانه شدن حرکت ارکلی
 چقر و زاینه بولی استغان انجه بورون دیه رک
 قارشویه انجه بوروند صالندی و یوم صالی بکر
 البتخی حرکت انکته راهی بعدد بشتی جمعه ایرتشی
 کجه سی کفه یه داخل اولدینی بالاده ذکر اولمشد

الاكون اولود كله ليم عودت احوال من درت كوت
 دخی دونما دك و قتی تمام اولوب كا فودخی
 بعده دونما دك و قتی تمام اولوب كا فودخی
 معهورا قرار اینهكله جمعه اخشام نماز ایتست
 یكوی سی و بیج الاغزك یكوی دوردی و نهای
 هایون ایله آستانه سعادته عزیمت اولندی
 قیودان پاشا حضرتلری قلیونره ایلدی بعده بازار
 کوفی بالقاق و قوبنه کیش ایکن دربار ازردها اولوق
 بزی کبر و وندروب کجه بالطه به بنور لنوب
 کجه صا اندی زیاده لنوب قالقوب سوراق
 التنا کیدلدی بعده ابرشی کوفی الوسطه و محل
 مزبور دن با بیطه و برکون مکت و جاذی اولند
 اوچجی جمعه ابرشی کوفی قار شویه عزیمت اولندی
 اذن فرمانی هنوز کلا مشدی لکن ایش اولدیند
 کوند رد کیری قلیونجه یلر کیلره وضع اولمشدی
 بحمد الله تعالی سلامت برله بالجه دونمای هیت
 انکی کجوب ارکلی به داخل اولدی بریکر دمه لوصالی
 کوفی داخل اولدی بر بعده اون برنجی صالی کوفی و ایلون
 بشنجی کوفی شوکتلو پادشاه عالمینا حضرتلرندن

خط

خلد هایون شوکتفرون داخل اولدی که دست
 مکرم وزیرم قیودان پاشا ایشوشه مبارک
 قویم جزیره سخی باغوب کلاک بر وجهله مناسب
 دکل ایکن استماع اولدی که او کطرفدن عزم راه
 اتمش سز ایلدی دونمای هایون ایله بولند بغاک
 محله مکت اید و باخر خط هایون شوکتفونم کیمینجه
 بولند بغاک محله حرکت ایتیه سز بعده بر قلیون
 مکت اولدی قد نصک اذن فرمانی ایل حصک اغا
 کلوب خط هایون قراشت اولدی قد نصک خط شکر
 اولوب ابرشی بازار ابرشی کوفی جاذی اولوبنک
 اون طقوزنجی کوفی سر عسکر مصطفی پک فرقه سده
 وضع اولوب و خدمتی قیودان پاشا حضرتلری
 زیاده سبله اکرام اندی و کبر و وندروب شقیه ایل
 قلیونجه عسکری شقیه لردن الخراج اولوب تکرار
 چکدیر برلر وضع اولندی زیاده آستانه ده کفن کویه
 باعث اولمش وزیر مکرم قیودان پاشا حضرتلری
 قلیوندن پیقوب بشترده به کبر دیر چهارشنبه
 کوفی حرکت اولدقد روز کار مخالف اولمعله
 قالیونلر کتد بر بشترده ایل چکدیر برلر نه رکابه

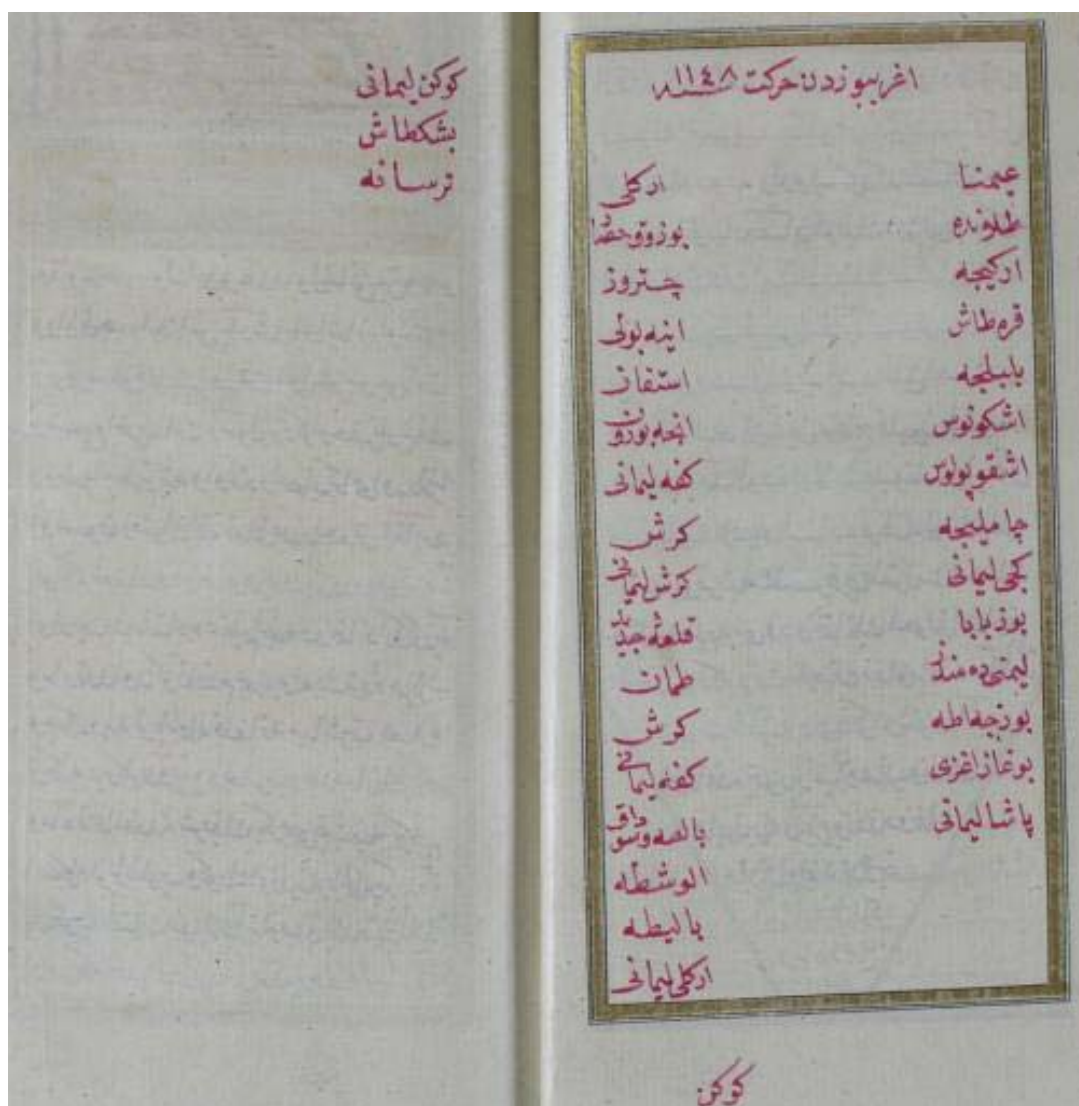
کلدیلمر جمعه کوفی داخل اولوب بر قاج کره قالقوب
ینه کیر و کونه دو تلوب بعد عظیم فورنه و بر
قاج فرقه و قاجنه باش شکست اولوب بر هفتنه
مور و ندر اخشا ملد حرکت و جمعه کوفی علی الشحر
قنا در لیک فار شوسنه کتوب بعد قواغه کتوب
شکست کرا و لندی صادی بار و کنده قلیونلردی
یا تولردی قلیونلری چکد رمله لری بکه آلبا یجیه
دو نمدی سر عسکر لری بر دلی صر کیدوب بو
حال اوردنه بشکط افش اوکته کلدیلمر قلیون
پاشا حضرت لری سرای هایونه دعوت ایچون حصکی
اغا کتوب ایچو کیر دکر ارد قلیون بوستانچی باشک
قاجنه باشنه وضع و قناده ارسال و کوتا هیده یه
ایصبالا و لشمیچون فرمان صا درا اولوب و یا یجیه
سفینه ده اولان مالخی میریه اخذایتدیلمر قلیوندا
پاشا و یکی سلما پاشا حضرت لری نصبا و لندی جمادی
اولدک سلخی و ابولک یاغ بوز و وحطش لردی غیر
اولنوریکو در دنجی کوفی ابدی بعد ایرتسی جمعه ایرتسی
قانون قلیونلر و زده سرای بوزند حضور هایونه
قار شوشنکلو و عظیم الایرا اولوب چکدیری

پاشا لری

پاشا لری قشربقات اوردنه ققنا ندر کیوب بعد
دو نمدی هایونلر هانده عامر به لنگر انداز اولوب
بحر سیاه سفرین جونا الله ادا و سلامت کلدیلمر غره
جمادی الاخر اولوب وقع طاش حرکت و بحر سیاه
وارد و بکلیغه تمام بوزا و توزد دق کونا و لشمی و بر
اخر بوزدن حرکت بوز تیش کونا و لشمی ابدی و کتبه
شهر نندن و نمانک حرکت او توزیدی کونا ابدی
بعد جمعه کوفی قشربقات اولد کتبه ماه
مربوبک بدنجی کوفی ابدی دولت و زمر مکر
قام مقام کو بر یل زاده احمد پاشا حضرت لری بر قاج
دفعه ترسانیه کلوب و عجم ایچسی ابله صلح و صلح
اولدنجی اجلدن دو نمدی هایونلر بوزین اندردوب
ایوبانصاریه ضیا فته کندیلمر قلیون پاشا لری
صدردی مرحوم قلیونلر لاز علی پاشا به مستحق
کوریلوب احسان اولمش قلیون ابله آفد کزده
اولد بندن دعوتیه دولت علیه طرفیند ارسال
اولنوب بعد سعادتله کلدیلمر بر قاج آیام مرز
بجهدا بنا اولتان اوج قنطاریطاب دریا به نقل
اندر دیکو کون شوکتلو قلدیلو پادشاه علمیناه

Varak No: 47

حمد و بحد و ثنا بی عدد اول نماز حق و اناس
 و راز قیام اجناس پادشاه بی ناز اول نسو
 و دخی صلوات نامتناهیات اول فخر موجودات
 و شفیع العرصات رسول بود که در حضرت لریک
 و وضه مطهرتیه و اولاد و اصحاب کرامی و زریزیه
 اولسون رضوان الله تعالی علیهم اجمعین اما بعد
 چونکه شتاده دونهای همایون چکدرمه لری استانه
 اولد یغندن شتاده عظیم آنجه دونه اندا که کویلو
 و مارندلن اون کونا قدم بجله برله بشرته همایون
 و چکدرمه لری بالجله قلعانه مباشرت بعد
 ترکنه دیر کلری وضع و بعلنوب و بعدله مارنک ایکنی
 و ماه ذی القعدة شریفک یکر منی پنجشنبه کوی
 اسکله لری با غلوب و کورک اوزینه بالجله چکدرمه
 چیقوب شتاک طوبی آیلوب و بعدله بشکه کید
 اولندیکه قصور لری کوزه لری بعدله برهفته ترسانه عظمه

لنکر

لنکر انداز و بالجله فرقه و قانجه باشلر آماده
 اولنوب کورک اوزینه چکدرمه و درت پاره قالیق
 آماده اولنوب قودانه غزالی بحری و شهباز بحری
 و صبار و قوشا قلی و طوبی رها لری کوی سرای بوزینه
 چکدرمه و قانون قدیم اوزده نورشونلی محراب
 اوکنده بشرته همایون نریزین اولنوب و بازار
 ایرتسی کوی قلندر و وضع اولنوب و نورسکنا پاره
 فرقه و قانجه باشلری قصور و بلبله بیک نور قوی
 طقوز ذی القعدة شریفک یکر منی پنجشنبه
 تبنیه همایون اولند یغندن ساعت یکجه ایکن
 بشرته همایون محراب اوکنده حرکت و سبحا قلعانه
 و قلندر لری دخی هر چکدرمه ده و دیرک باشی
 سبحا قلعایله نریزین اولند قد نصحر اکیم دیر لری
 آلاهی کوشکدن شوکتلو پادشاه هم پادشاه علمینا
 نظری سیر و ب قادر شولغنه و ارد قده قانون قدیم
 اوزره لنکر با غلوب سعادت لری قودان پاشا و بالجله
 امر و دیبا حسنوها بوند لباس قافرخ لری ایله
 الباسلند کلرین هر کس چکدرمه لری نه یو کید
 و بشرته همایون قودان پاشا حضرت لری و قانم

صد هجری کوی پری زاده وزیر ابن وزیر احمد پاشا
 دخی کل کده تیمور آلوب و مهرخانه آهنگه
 میا شرت اولوب طوب و قوفنک شنگاری اولن
 بعد طوبخانه قارشوسنده تیمور انداز اولمشد
 زیرا بوم مزبوره عظیم و شد بد پوز روز کاری
 واقع و هوا بارانلو کتری چکد رده لوبن بسترده ایل
 معاروز کار شد تدن کله مدیله رانجه و دنما دخی
 پراکنده کل دیله بعد ایرشی کون بشکلا شه غریز
 و باز ادرشی کوفی غره ذمالمجه شریف اولن
 احتمالی وارد بر قاج کون مکت اولوب بعد
 یکی کوبید دخی دنما بکمان آتیه ایکی کون
 مکت و قالیونلر موافق روز کار ایل قسطا شه
 کتدیله محل مزبور دن دخی بعون الله تعالی کت
 و بالجه و دنما بولک دره و صادی یار محله کت
 انداز اولد قارنر حکمت خدا روز کار عظیم ایل
 شد بد فورته ظهیر انمکه بر قاج فرقه لوصو
 ایل مملو اولوب و شکست اولوب خسارت واقع
 اولمشد فورته تسکین اولدق فرقه لراخراج
 و مرما اولندیله و پخشینه کوفی عید شریف واقع

اولمغین

اولمغین یوم صومکم یوم عیدکم فهو اسحا و زده
 اولسه چهارشنبه کورکلی و لکن پخشینه اولندی
 بو اثناده بر مرتبه شتا واقع اولدی که کویا نیار
 ایچنده اولان شتا اوله و لیل یا غوب برد عظیم
 بعض کیمسنه لرها وک اولمشد و چونکه قشک حکم
 هنوز وارد رد و نهای هایون بر وجهله بحر سیاهه
 بو اثناده عزم را اما تمسی مناسب کورکلیوب مکت
 اقتضا اندی و ترسانه کتد اسنک جدید سفینه
 ساقو طرفندن کلوب دنما یله ملحق اولدی و فرقه
 سرعسکری فرخصادی آق دکرده بنا اولنان اون
 یارم فرقه ایل و مکمل فرقه سبله کلوب ملحق
 و بعده اسماعیل پاشا جدید سفینه سبله مدلی
 طرفندن کلوب ملحق اولدیله بسترده هما یون ایل
 اون اوج چکد رده ترسانه عامر دن خدمت ترسانه
 ایچون ربط اولمشدی و ایچ چکد رده اوزی طرفیه
 قشلا و قارندنا و لطفیه بنه اقتضا اولد قارند
 بر مقدار فرقه لرا ایل و لخوا ایله مأمور اولدیله
 چهارشنبه کوفی ماه محرم الحرام دخول و الحی سنه
 قدم باصلد حق سبحانه و تعالی میمن و مبارک ایل

بواشاده قالیونلر بھر سیاهه راهی اولدی لر بعد
 چکدرمه لویانجه دونما دخی قره طاشه واروب
 و بر قاج کون مکت بعده ماه محرمک البخی باز ابرو
 و ابرل یعنی نیسا نك اون یدنجی کونیدر که بالمله
 دونمای هایدون قره طاشدن حرکت و بعون الله تعالی
 بھر سیاه سفر نه عزم راه قاشند ترسانه عا مری
 خروچینر که قرقچی کونی اولمشدی بوم مزبورده کون
 لماننه دخول بعده ارکی و بر قاج کون نظام دینا
 ایچون مکت بعده قالیقوب روزکا نرم اولدیغند
 بعد صلوع المغرب حرکت کورک ابله کیدیلوب صباح اولد
 روزکا دغالفا ولد یغندن بار طین جانیک الفده
 تیمورلنوب بعده صباحه قریب حرکت اولندقد
 عظیم قضا دفع اولندی زیراهوا غایت پوس
 اولدیغندن قیبلر التمزده اولون بردن بورون
 اوزریمز چقدی هله بلطف الله تعالی برضیر
 اولدی بوم مزبورده اما صرم و چاروزقا رشوند
 کچیلوب قن اغاج نام محله تیمورلنوب برکون مکت
 بعد کرینه بورننه عزیمت و بورک ایچ طرفدن لنگر
 براغلوب و ابرنی کون و افق لود و سد و روزکا دغالفا

حرکت

حرکت اولندقد باد با نلر کشاد اولندقد بتون
 کون کیدیلوب اخشامه قریب جمعه کجه سیلنوب
 بورننک قره قوملر تغیر اولنور محله که شهره
 قریبدر تیمور براغلوب کجه فرقه و قانجه باشدر
 دخی کلوب جمع اولدی لر علی السحر بوم جمعه بشترده
 هایدون ایلروده مهرخانه و سنجاقلر کشاد
 شنلکلا ابله سینوب لشنه دخیلر میسر اولد
 ماه مزبورک اون یدنجی و آسانده دن حرکت ارون
 ایکی کون اولمشدی ایکی کونده سینوب مکت جمعه
 ارنسی ایکندی محلی حرکت و قره قوملرده لنگر انداز
 اولنوب بازاد کونی قوشلق و قتی و رکا رکوت
 طوغریسی اولمغله و جمله فرقه لرین نظامی و بریلو
 بشترده هایدون کوج بورورلر چالوب و صالبا
 یعنی تیمورلر لنوب باد با نلر کشاد و لنوب لکنه
 راهی اولدی لر باز ابرنی بن الصلوتین قریمک
 سوداق ملا غری کورندی بوم صال قوشلق و قتی
 کفه بورننه کلدر روزکا ریلد زبورننه باشدر
 سرد اولمغله تیمورلنوب و کیروده قالدن سفینه لر
 کلدر حرکت و کفه لماننه داخل اولدی

بسم الله تعالى من وسالم قولاً بجه سنبه آتیه د
 اسان چله دی مکره ی بری و ما بسک بکجو
 کوخا اولوب بعده دور کون کفه شهرنر مکت
 اولمشد اما دخولیز کوخا سعاد بلوقبودان پاشا
 حضر تهرینه بر طوغ دخا احسان اولوب و فرمانی
 حصکی اغا ابله اردوی هابوندن کلش د و نهایه ناظر
 ایش چوکه و زار احسان هابوندا اولندی فرمانی
 قرائت اولند قس عظیم شکر اولمشد بعده جمعه بر
 کفه ده د و نهایه یونیه مکت اتمک مسحسن کورلدکه
 قلعه جدیدک دشمنی دیندن محافظه سولازمدوم
 کفه شهرنر وزیر مکره سرسکر محمد پاشا و قول کخدا
 و وافر بکجو عسکری اولد یغندن قلعه جدیده عزیمت
 اولندی و لکن روزکا دخیالفا ولد یغندن آجقه بیون
 و با زار کوخا کور کله کیدکن ابله محلی ترسانه
 کخدا سخی لا لا محمد پاشا مقدما خسته اولغله زفا
 اندی دخیالفا علا علیله بنه روزکا دخیالفا اولد یغند
 نبود لوب با زار ابرشتی اکیندی محلی کیره سولازمدوم
 کلند که مرجومک جنان سخی دین اولمشد و صا
 کوخا علی السحر قلعه جدید دخیالفا عظیم شکر

اولوب

اولوب و جمعه کوخا ماه صفر الحیر دخول و ترسانه
 کخدا الخا مار و دریا دنا سمیل پاشا به و بر لوب
 و قلعه جدید و البسی وزیر مکره مرجوم عثمان پاشا
 دامادی وزیر مکره محمد پاشا اولغین د و نهایه
 دخولیز کانداز و او تو بر کون اقامت و زره ایکن رله
 دی طر فندن بر مقدار کفا و ظهیر و اتمک قلعه مزبور
 دزدادی قریم سرسکر وزیر مکره سلیح احمد پاشا
 حضر تهرینه اعلاوم و مشا الیه حضر تهری دخی
 د و نهایه یونیه اول حوالیره و ایلستی مناسب
 کور و بخر برود ریا قبولی وزیر اسطوند بیر
 سلیمان پاشا حضر تهری دخی فرقه سرسکر
 قریحصار ی مصطفی بک نقیبن و موحی الیه دخی بک
 ابله تخر قیاید ک قلعه مزبوره و اردی زرا بر
 تار بجه د و نهایه یون اول حوالیه و ارمش د کلدی
 موحی الیه کور کجی کشف و نظر اندک د و نهایه
 هابونک اول طرفه و ایلستی مکان د اولد و غیر
 اعلاوم و ماه صفر الحیر ک سلیح جمعه کوخا د و نهایه
 دلالت توفیق خدای دخیالفا قلعه جدید و کلند
 قلیونلری چکر دمه لر بوخا نه چکوب و لکن صادر

قوشا قلی کرش بوردند بجه مد بکندن که بعد ما
 اوسال اولمشدر یوم مزبورده بالجه اناجه دونما
 دخی بوغازه چکلده بلر جمعه ایرتو بیع الاولینک
 غم سید بعون خدای مععال بشترده هابون و عمو
 سفایز حرکت و باد بان کشای عزیمت واختتامه
 قریب قرغان دخی چوغنده بش قولاج بجرده لنگر اندا
 وایکجه کون قلعه رباطه دخول و لنگر اندا اولد قار
 کھارک طابور مقهوری قلعه مزبورک بوغازه ایچکی
 طرفه کجوب نجینا اون بش نادا ساعتی مسافه ده
 اولد یغن قلعه مزبورک اها لیسچی خبر و برملریله
 دباط قلعه سنک خدیگ سارا و نصار ایله تطهیر
 میا شرتا و لند شلی و نکوراه فرقه لر عسکرک اخذ خبر
 ایچون دریا قودانی وزیر مکرم طرفندن بر قاج دفعه
 تعین و طابور منجوسدن کرکی کجی خبر انما مغل برنج
 کون مکت اولوب بعه ماه مزبورک طوقینچی بازار کوی
 عموما دونما عهابون قلعه مزبورده حرکت واختتامه
 قریب تیمور لوب ایرتو کون فالقوب و فرقه لر عسکر
 چغله ده مامور و کشت و کذا ایدر کن رباط دند
 بزک کھارک قراغول لر کورینوب سوار سند فالقوف

و مسقوف

و مسقوف قراغی نجینا اوج بکندن متجاوز فرقه لر
 قار شوکلوب و سر عسکر مصطفی بک دخی دیوانه
 محاربه شروع و طوبیلرک صدای کلد که دونما
 هابون شاهین و ش سرعتیله چکلدرمه لور و
 برنجی ساعت محاربه و مقاتله اولوب کافره هر
 طرفدن نجینا بر ساعت طوی مسافه ده کور و کوره سوار
 و پیاده سی بیکر و ایکشربیش کافر طوبیلرله طوب
 چکلدرمه لور دخی قیصره طوب منزلندن قریب واروب
 قوغوشا و یان طوبیلرله محاربه و کھارک طوبیلر
 کجی اوز لر بمزدن و کجی با لر بمزدن دریا ده دوشوب
 بنحفظ الله تعالی کیمسیه ضرر اصابت نمیب و فرقه
 دخی حال لربنه کوره طوب منزلندن جنگ ایدر لر
 و لکن قراغی مصطفی بک جمله دزایر و کیر و زیاده سیله
 دیوانه جنگ اتمشد قالیو تکرک لکک تیمور انداز
 اتمشدر در بر اصول معلوم اولد یغنندن طوب اتمشه
 کیرمکی خوف اولند بکه احتیال دد صغ اوله و جمله
 چکلدرمه لورده ترکنه دید کلرند سبغا قار کشاده و بجا
 کذلک اولوب قانجه باشلر کجی قیه قریب واروب
 طوبیلرینه مهاجمه تعین اولور اتمشدر واروب و کجی کیر

وکی هنوز کله ده بو حال او زده اخشامه دکن
جنگ اولمشد و لکن جنگ اشنا سیده بزم سفینه
طوبک بری آتش آلوب طولددکن نوئدک بری
شهبدا و لمشد و فرقه لودن بر فاج کیمسه مجروح
و شهید اولدی و لکن قوغوش طوبلرینه کفا و صبر
ایده میوب آتش اندازا و لند قد اولق اولق ایدرد
و کفادک طابور مقهوری قریم ایچنه کیرند
ماعداد و نمای هایون ایله جنگ ایدنا و نوز
بیکد نه بجا و سواروی و پیاده سلاخی وجه المبالغه
اولق کوردی و دودت نوز مقدادی صغیر و کبر
قایقیری ایله انجکه نام محله دریا کنارند طبراعه
کیروب متر سله قلا هر و مشاهده اولوب اخشام
اولغله اول شب کفادک قارشوسند لکن انداز
و ابرشی صالی کونی بالجه و نمای هایون حرکت و کفا
کودک چکد رده لره قلوقه و صندا لری و قلیو لری
دخی و ناد بلوب قانجه باشلرایله معا قیلره قریب
قورشون منزلدن آچوجن و فرقه لردخی
ملشم سندن و چکد رده لره قلیو لری بد کلن
چکوب بشردۀ هایونلایر و ده سنجاقلر کشاده

ایکوز

ایکوزا لری باره مقدار کیلکن آلا بیلرایله تعینا یکی
میل مقدار یار و کید یلوب کافره اکثر جمعیت بری
و متر سله یکله طبراق یغدی بی بر تعینی کویا بر پلنقه
شکلی الوب د و نمای هایون قارشو لغد لکن
اندازا الوب بعده اخشامه قریب عظیم صاعقه
ظهور و لکن بلطف الله تعالی نیور اخذا و لغد
برضرا و ملدی و کفا و کفا کسار مدام آتش قیوب
مکود خافی هلا متی ایچون مشکلی سفینه لری اذاق
طرفدن کلدک اولدی بی محله مشاهده استونلر
بجها و شنبه کوفی دریا طرفدن کفادک قایقیری
کویب قیوب فرقه لر سسکری ایله آق دکر فرقه لر
او زلرینه و اوب قایقیر دخی کوردک قایقیری
استیوب طابورینه د و غری فرا ایدر لکن تکد
دخی و دوت جا بیلرین لوب ارد لردن سرعتله
شاهین و ش کوردک بلکن و طوبلرینه آتش اید
جمله دن ایلر و سسکری قرضه صاعقه بلک
ارسا و کبی جمله دن ایلر و کیدوب و شکارمه
فهراسا و زده و ارد قده کافولریک دخی جا قیر
بیلرینه کلوب خلاصه کمال مرتبه جده و سلاهی

فرارند و کینه و نهای می یابند و دخی نظر اولند و در
در عقب بشتاده هایون تنه بوزوب تیمورالنوب
و بالجله چکد رمه لودخی حرکت ایلوب روزگار
دخی باشند اولغله سرعتله کورک چکد بریلوب
اوز لرینه دوعری غریبتا ند و کیمزده کافرلر باقلرله
نه طرفه فراراید جکترین دخی شاشیر و جفرلحصار
او کیمزده اولغله در عقب بر طوبنا ذی فتح و بعد
برینه دخی چاقوب فتح و نصرت و دیگر فرقه لودخی
بر برینه چاقوب و لکن قایغک برند فرق سلطان
کافرلی اولغله نصف ساعت محاربه ایلوب و لکن
کایرودن دخی کیلر کیم برله تکرار چاقوب ینه مزبور
تکمه فتح ایدی بمحمد الله تعالی طقوز قطعه قایقلرین
طوبایلرله و اکیوز نفر کفر سناخذ اولوب فتوحاتند
عباد مسلمینه سرور و جهور حاصل اولوب بشتاده
هایوندن و بالجله دونمادن کفار و خاکسار قاراشو
شنتک طوبایلر آتد لمغله اظهار سرور شادمانی
اولوب کفار طوبایلرین مایوس و مقهور و لمشدد
هدامن فضل بقی حق سبحانه و تعالی شوکلو پادشاه
انیم حشم حضرتلرینک بخت هایونلرین و فرو شوکت

اجلایلرین

اجلایلرین دایما افزون و انیم کافوا اعدا سخی مقهور
و سر نگون ایلله آمین ابرسخی یوم پنجشنبه اوج
قطعه قایقلرینرین طوبایلرین مقهورک اوزرینه نرم هوا
ایله واروب استا قیودانه غزالرین قلیوفا لابندا
طوبایلرین صاعوجا ند نصکر طوبنا ز قلیوفا خصمه
کوره حکیماننه حرکت ایله لابندا طوبایلرین آتوب بعد
شهاب ذیحجه قلیوفا نلردن زیاده جه واروب اوج دفعه
الابندا طوبایلرین ناعشوق اند کلرند دانه لرین کفازک
قحی و افرلرینک جان ناپاکلرین اسفل نیرانه روان
و قلیوفا نلرک شجاعتلری خلا هر ولد قد بشتاده
هایون بالجله د و نهای هایون ایله طوبایلرین مقهور
اوزرینه کلوب ترتیب اوزره سجا قلمر کشاده
و مهترخانه چاقوب و بشتاده اورطه ده اولوب
صانع جان بند ترسانه کخدا اسخی غزلو اسمعیل
وردوس و الیسی غزلو عبدالقادر پاشا و محمد دم
قیودان پاشا حضرتلری غزلو مصطفی پاشا و مارلو
زاده علی پاشا و یدک دلی بک زاده و منقوزاده علی
پاشا الی پاره چکد ریح و صول طرفند پاشا زاده
غزلو عثمان پاشا حضرتلری و خلیل بک و قورونلوزاده

علی بک و مرحوم لاله محمد باشا و ابو بکر بک و شریف
 زاده احمد بک و لغله الی سیمیشترده نیک بمغی
 و التیمی شمالی طرفند بر قول اولوب و فرقه
 و قانجه با مشرک بر قاجی بر قول و کمی پراکنده
 اشبوسلوپا و زده جنگه شروع اولند فده و یله محلی
 ایدی فرقه لر سر عسکری و امره دریا دن بعضی پاشا
 دیر و شجاعت نشان زیاده جبه و ادوب قوغوشویان
 طوبلرینا و عشق اند کلرند و دواچی عتیقه جیغوب
 و بالجه چکدیده قوغوشلری و یا نطوبلری دانه لری
 بیدریغ کفادک فخر و افکرم سنک جان ناپاکلرین حال
 ایله یکسان و حق مقدمه ما جنیمزده سوار می پاده کر
 طوبک قارشوسنک آخقه طوروب طوب آنا لر
 و بوند قطع نظر چادر لری دریا یه قریب اولدیند
 طوب دانه لری واروب بجه سزهدم و بجه کافری
 مرد و مجروح اند و کن بعد اخذ اولنا اقا بقده
 دالتر خبر و بر مشرد اول سبب بود فعه که جنیمزده
 نه خیاملری کورینوردی و نه چوقلو کافر مشرد
 چقدی مکر خیاملرین کر و چکش و بو حال اوزده اولدیند
 چکدیده لرا یوجه قیلره کبروب و قایق لری راستده

اولان

اولان کر لوکا فرله و قایق لری و مندر سارینه دوشور
 هر کیمی مراد اولند یسه کیمی قایق لره و مندر سارینه هر
 چکدیده اولن بش و بکر مایش قوغوش و کیمی زیاده یان
 طوبلرین آتوب کفادک کرک قایق لری و مندر سارین
 و بجه لرینک جان خبیلری بر باد و مجروح اولدیند
 واد قوتی بادویه کتوروب بالجه طوبلرینا شایسته
 و قایق لری و مندر سارینه اولان طوبلرین بالجه
 بر قیلدن بر مندریه انشای صا چوب بحفظ الله تعالی
 و نهایه ایون نصف ساعت و زمان ایچنده قایق
 منوال مشروح اوزده ایکی ساعت کرم کرم مجاری و قیله
 اولوب و نهایه ایون بومر نه انشای صا چوب بحفظ الله
 تعالی کله لری یا نغز دن کچوب یا دانمالی ایکن کیمسیه
 ضرر و اصابتا نیوب فقط بشترده یه بر کله جک
 ضرر ایدی و لکن ضرر سوزی و بر قاج فرقه لره
 آلخو مباره سی طوب یله آتوب و ایچلرینه دوشور
 ضرر اولدی بر قاج شهیدا و لدی محمد الله الملك المتعال
 جل شاناه و خدا نیننه حمد و ثنا اولمشدر اشبو
 محاربه د نصکر ایکی ساعت تعقیب و لنوب کافرین
 پیاده سن بالجه توفنکار یله آلی کوستردی و نیش

بیک مقدار می جنبنا و یا خود زیاده و نقصان اوله
 و کافر بوده کثرت بپراق و ایدی زیر او ن کافره بر
 بپراق و بر و بیوک بپراق دخی و ایدی سوار بیسی شو
 النی بیک المخی فامش ایدی لشکر کها رجو نفا ز نام
 محل بچلید نندن بچوب و فریم درونه عزیمت اتمش
 اول سبیل ندهان بر ایدی کها دی کند و فایق برین
 محافظه سپهر ایدی مقدما کها دیک حیل سیه دایله
 کتمک اولدنی بچلید ناینگه دن رباط دیکه کلای
 و لیکن دو نهای هابون بر وجهله رباطه کله سی
 منتهی و دکل رجو نکه دو نهای هابون اولدنی
 دخی ایلر و کند بکشی کها دشمنان اتمکله بوجهله
 اولر رباط اوکی ضیق محل اید قلعده دن و دریا دن
 دو نهای نری بر باد ایدر دینو چو نفا ردن فریم درونه
 عزیمت ایدر و ک معلوم اولغله یوم مزبورده دو نهای
 قلات ایدن چوق کیمسه لراب بچری نو نیشنه
 اولد قلات ایدر اده صلیح المغرب ربع الا و لیک
 اون دور دخی جمعه کجه سی رباط جاننه عود
 اولغوب و دریا ده تیمور لوب صباح اولدق
 روزکا دیکلر سردا و لوب و برمه ایدر و دیکلر

ایدی

ایدی هله حرکت اولغوب بعده قولایلیوب و نیش
 کون غزم راه اولغوب جمعه ایرتشی کجه سی عشا
 و قی رباط اوکنه لنگر اندازا اولغوب صباح
 اولدقده روزکا دیکلر شد نندن دریا طرفند
 کها دیکلر بر فایق کورینوب بر قاج قانجه باشر
 و شهبان بچری قلعده سنه دخی فلیو نچی دلا و دلی
 کبروب مزبور فایق اون سکر نکر کفر سیه ایکی قطعه
 طوبیله اخذ برد فوه دخی سرور اولدق نصکر
 فریم سر عسکری وزیر مکریم سلطان محمد پاشا
 حضر ناری معیتند اولان قول کها سی بکچر بان
 و سائر سیه کان ایلر کها دن حرکت و رباطه دور
 ساعت منزل اولغله یوم مزبورده رباطه دخول و ماگا
 چو نقر طرفند کها دیکلر سوار سندن قالموق تا ایدر
 و نهای تا ایدی و پوتعلی فراغی و خوشوی و عدد
 نام معلوم روایات مختلفه اوزره بکشی بش بیک یاغ
 زیاده و نقصان سوار بیسی بچوب فریم فریم لرند
 اون بش قریه با کلیه غارات و صیبا نلرین اسیر و
 طرفند پیاده سز و طوبیله بچوب کوجک فره صنوم
 محله روایات مختلفه اوزره بکشی بش بیک عسکری منجه سیه

طابورك قودوب آند اولديغى مشاهد و خبر و بركلر
 جلود نلوفخ كراى خان عاليشان حضرتلى اوز
 قلعه سندن حركت و طابور مقهورك اولديغى محله
 سكسان تا دار عسكر بله كايوب و خصوصى موز
 سر عسكر پاشا حضرتلرينه مخرى و مشا راليه حضرتلى
 دخي قول كخدا مى و دريا قودانى و زير مكرم حضرتلر بله
 مشا و ره اولنوب و عسكر كوپاشا حضرتلر بله اولان
 بيجر بان و ايا لى مشا راليه حضرتلر بله كخدا كخدا
 قارشو و ارسى ماسب كودوبوب و كوچ ند اركنه و غيا
 جمنه مشغول اولد بىر چونكه دفتماى هايونى
 قلت آبا ولد و غنك امرآ دريا دى ايجى پاشا زاده
 عثمان پاشا حضرتلى و دوت چكدي بىر دخي فرغا
 دى بنه و اروب كر كى صوا لد بىر و بر قاج پاز
 فرقه قلفا تا يدوب و ماه فزورك بىر بىر بىر
 يته رباطه دفتماى هايونى ملحق اولند قنرند هر كس
 صوا لد قنر صكره فرقه لر سر سكرى بر قاج و فرقه لر
 ايله و شهابا ز بىر قلىو غنك اند كى نام
 محالره و طيفان طرفلر بنه كشت كذا ايجو نام
 اولد يار غم راه ايدوب بر قاج كوز مرونه جنك

اولنان

اولنان محله داخل و ايرتوكون بىر صا دقه انجى
 بوزنك بوغاز نندن كخا رك بركلر بىر بىر
 سفينه سى و اى كى پاره طوبى بىر بىر قنار دهو
 خيره و بىر بىر كفر سيله ظاهر اولوب قنرند
 بىر قلىو غنك فلو قه سنه قلىو بىر دلاورلى كى
 مزبور سفينه يه هند كيدر سك شكادىز سك
 دىو باجمله سر عتله و ايرتوكون خيره سك فرقه لر
 دو غرا آشتى ايدوب بر هوا اولد قن فرقه لر بىر
 كودوب بر مقدا رلوار بىر سفينه مزبور قلىو
 كودك بىر و جمله مقادير تا با و راوله ميو بىر
 اميد بىر دخي قطع و قودانى كى و سكر سى و ايله
 سفينه با شدن قره و احراق بالنا و قودان سفى
 و بر قاج كفر ايله سفينه ده احراق باقى قان كى
 بره فراد و اول محله قلىو بىر دلاورلى بىر
 بىر بىر كفر سى اخذ و بر قاج كفر لىر دخي طعمه
 بىر بىر دىرغ و فرقه بىر دخي و اول اى كى
 كفر سى اخذ و سكر عدد طوبى بىر دريا دن
 چقا روب و مزبور جملره هوا نك بوز عدد جملر
 ايله و اى كى كى بىر و اى كى قطع طوبى بىر

قلیون سنندالیه چقادوب قلیونه وضع اولغله
 بوندنا قدم اثنای محاربه ده طابورله درونده
 کھادله قتی وافر کفره لری مرد وچو وچ اولغلی
 ازاقجا بدنه سفینه لرایا بهار سال اولدو کھاقراق
 بالنا اولان سفینه سنندالیه اولان اولدو لری خبر
 ورمه لری به بو خبر مستر تاجمیله بخش اولوب اندت
 بالیصر طرفلرینه عزیمت و مخالف روزگار ابله
 انکینه چقوب ایکی کون ساحل کورنیوب وایر کون
 کورد کلر نه ایا بالیصر یا خود طینغا تمیدرد یو
 کونا کون تصور لایدرکن الحاج عبدالکریم پیوندناخذ
 خبر ایچون قاجا به باش کوندر یلوب ساحلاره واردقله
 قتی وافر سیه مارلر کوروبا ناطول ساحل لری اولغلی
 ماردن مشاهده اولنوب اندن قالمونکی رویه عودت
 و فرقه لرایله سرسکر مصطفی بک اوج کونا قدم دویم
 هایونه رباطه ملحق بیده قلیون دخی کلدی شنل کلر
 اولنوب انظار سرور اولمشند سرسکر قرقحصار
 مصطفی بک دونمای هایونه ملحق اولدی کون
 مقدم صاحب دولت حضرت لرندن قبولان دریا
 حضرت لرینه فرمان کلوب اوز و طرفه فرق الی

پار

پاره فرقه ارسال اولمشون اشارت و تحریر
 اولغله بوم مزبورده قرقا الی پاره فرقه و قاجا
 و طومبار قلیونی و کفه ده اولان صار و قوشا قلی
 تعیین وار سال اولندیلر و بوم مزبورده خبر لندیکه
 اوز و قلعه سنی کافر جیدین ربح الا ولینک اونجی
 کونی محاصر ایدوب وجیه خانه سته عبادا الله
 تعالی خومبارده دوشوب و قلعه نک اطرافی هدم
 و احراق اولد یغندن جنکه لیاقت قلیوب کھار
 خاکسار ایکیوز بیکدن متجاوز اولوب عظیم طابور
 و قوی اولغله همان قلعه یه یور ویش ایدوب قلعه
 درونده اوز بیکدن متجاوز اهل اسلام اولغله
 بوشناق وارنا بود پاشا لری لشکر لریله الله الله
 صیدا سیمله کافوله مخلوط اولوب اول مرتبه قلیج
 جنکی اتمشدر که یقین زمانه اولمشدر کلدی
 لشکر اسلام اکثری شهید اولمشدر سید خرنی
 اولدی و سرسکر لری وزیر مکرم بیجی پاشا سید
 اولدی و بر قاجارنا بود و بوشناق کلر بیکلر سید
 اولنوب اون بشتده ماه مزبور ک قلعه ضبط
 استماع اولندقدن هر کس الم و کدرا اتمشدر

قال محبوب قصبة مزبور لك بر قاج خانه سز الحراق
 بالنا را بدوب بالضروری که از آنه کو زبان اولد قد
 نانا عسکری کفارک ارد سرع و یکچیزه لاوردی
 و سائر عسکر اسلام پیاده اولمغله ارشیموب کفار
 قالقار عسکر اسلام قونار بو حال اوزره چوققا
 نام کچیلده وارد قلنر کفار رضا کسار ارام ایتوب
 ایکی حد دجسورلی اولمغله قارشویه کچوب عظیم طوب
 شنکلی ای دیوب بعدد عسکر اسلام عودت و مار ایغز
 یدنی باز ارونه دکن جسر دن کافر عبور آتش خان
 عالیشان حضرت تله اوز جاننده و عسکر پاشا حضرت
 گفته به دوغری راهی اولدیرو قلعه جدید ده اولان
 وزیر مکرّم پاشا فرمان براه اردوی همایون طرفه دوش
 اولنوب و بر طبق براه راهی اولدی چونکه کفار رضا کسار
 چونقاردن طشچققدی خان عالیشان و عسکر
 پاشا بشقه بشقه قبودان دریا وزیر مکرّم حضرت لرینه
 تحیر ایغنی بوغازینه کلون کفارک قابقلری اخذ اولنور
 ملاحظه سیله امتنا آرت بمرور ملر براه چونکه
 ربیع الاول نلک بکر محال تنجی چهارشنبه کونی دیاط
 اوکنده دوشماهای همایون عظیم فورتنه چکوب سکر

چکد بر نلک

چکد بر نلک و بشتر ده هایونلک قبالغی شکست
 اولوب و بر قاج قانجه با شرقیه و غربا اولدنی
 سیددن تکرار ایغیکه تنک بر مقدار خاطره کج
 کورندای اما فتو کل علی الله فهو اسرار و زده ماه ربیع
 الاخر نلک سکر تنجی باز ارا بر تنجی بعدا داه صلوات المعرب
 عون خدای متعال برله تکرار دیاط اوکنده بشتر ده های
 و بالجه کبر و قاون انجه دوشما و ایکی قایلون حرکت
 و عمر بک زاده احمد بک چکد رده سنک ترنکه دیرکی
 شکست اولمغله بالضروری قلعه جدید ارسال و مقبول
 خسته اولدیفندن معار ارسال اولمشدای و بر قاج دوشما
 نکلر فرغان دینیه ارسال اولمشدای حاصل صا
 کونی روز کاریلد زبویر ازا اولدیفندن بر مقدار کور کله
 کبریلوب بعدد تیمور لنوب و چهارشنبه کونی قبودانه
 کیدرکن اوفوروب هله چکد بریلریدکه الوب چقاردیلر
 تکرارینه بولبولدی هله به عمل الله دعا طی قورلدی ضرر
 و لکن قیلر کیر دیکردن بر طبق اولدنی ایلدیلر قورلاج
 صوبولر قور هله بمرور مزبورده مک و پنجشنبه مقدما
 جنک اندیکز محاک اوزری اخذ اولنوب و براه محلی
 بنه حرکت اولنوب و ایغنی بوغازندن بنه دهات

فراغت اولندی طشتره چقم حق آدمز اولسه لطف حق
ایله فتح اولنوردی باز کوفه کافر دین بش عدلین
باشخی اولمرتبه بیواقرله ترین اتمشدکه جمله
چار سو قاریزه و دیره کینه نوزدن بیجا و زیراف وضع
کونا کوز اولغلله و قلندر لری هر یک آجوب و علی السخی
توفناک شنلکری و دفعه دفعه طوب شنلکری
ایدوب و طاب بنودله سخچا لوب کفرینه باشلیوب
وقایقارینه دخی بیواقر وضع ایلدکه مسکو
وانکروس و فلناک بیواقر لری و لوب چو کله برنشی
اغستوس دخی ایدی کفرینه سبب بمش ماه ریم
اون در دخی کوفه ایدی هر نه حال ایسه لغشامه دین
مکت اولنوب و اخذ اولنان دلدردن خیلندیکه
بالجمله چرنق و طوبیاز و قایقاری بیک قطعه اولد
ولکن بر قاج نوزی فورتنه هارک ایلیوب و متعه
جنکیمز ده طوپک دانه لری فتحی وافر لرین
دلوب و هارک اندکی نصیر صحر اوزره اشاعیده
دکرا و لنور و بر مقدارها زاق جاننه کیدوب
قصودی بونلر امیش و نمای هارونده بنه فوکه
وقابجه باشلرده قلات آب واقع اولوب و کافر

دخی

دخی دریا به چقم سی محال اولد یغندن بعد
صلوة المغرب محل مذکور دن بالجه و نمای هارون
ایله حرکت و کجه قلعه جدیدیه و غری عزیمت
اولنوب جمله کشتیله کیدلدی صباح اولد قده
بازا دایر دخی کوفه قرغان دخی آجوب غنده صبا حله
اغستوس دخی ایلدی بعده بوغانه و غری پوزاره
کید یلوب و او ایله محلی روزکا دیویراز اولد یغندن
مخالفتانوب و قطعه کاه کورک کید یلوب باخشام
اولد قده کجه دخی کید یلوب صبا حله قریب قلعه جدیدیه
بورنده تیمور لنوب و علی السخی و نمای هارون برله
قلعه جدیدین سلامت نصرت ایله داخل اولد قده
شنلکرا و لغشامه ماه مزبور کاه اولد لخی کوفی
اولد یغندن قلعه جدیدیه حرکت تمام قرقیدی کوز
اولمشدی و یوم مزبورده منقوزاده علی پاشا مرحوم
اولدی دخی الله علیه بعد قلعه مزبوره نا تاد پاشا لرند
برینه و بر یلوب و کشتیله خلاصه قلعه جدیدیه
اون الحاکم کون مکت و اون دخی پنجشنبه که ماه جمادی
الاولیه کونید و اغستوس کاه و سکرین کوفه
قلعه جدیدیه نا یکدن بدنه مقدم حرکت اولنوب کشتیله

بموردنوب و قیودانه مقدم بکشتار دی شهباز بحری
و فرقه لر سر عسکری قلعه جد بدحافظه بچون کش

سزادرم دینه بداء ایدرسم بشم دحمانی عطا قلک
بزه حق بویه برپاشای دیشانی زهی دولت سعادت
برمدیر عاق و دانا شجاع غایتی ستند بود وصف
ثانی فلک صاف بروردی قیودان پاشا لعل صید
اکا تسلیم ایدوب شملی او توردی برینه جانی بوسه
ایدیجک شریف دیدلر هله حقا سلیمان کی غالب
روزگار حکم فرمانی فلک در دخی اعدا اولور سه ربه
لانی بوجه لوده اولور دایم اولان بچون نکبانی دوشما
همایون برله قالقوب قلعه قودن اولوب زورق سوار
اول کامکار کوستردی بولانی عربانی کچی فلکن
سور و بایردی اربانه اربانک خرابانک یا پوب
کچی ایددی و برانی چقاردی جمله طشر اسارای
نصبا دای که خندک فازدروب یا بدی عدودن ^{حفظ}
ایچون آتی خرابان دخی قالقوب دونمابرله و سوز
دونان دی یا سمن و شریکینله بحر غمانی که ایدر دی

دو کمرده

دو کمرده علمبر اولی اعدا الدین چلیدی دولت دینک
ینه کلی کلسانی اقاین سالادی عدونک سمنه اول
سور و ممتاز عدو قصد لوبنه حاضر مرد جنگ آور
دایرانی وار و بکچکه بوزند خصمی طابورده بقود
بقلی آنجه طوب آتش بار سوزانی دحان
طوبی بولوت اولدی کویا خصم دین اوزره قضا
آسمانی کچی یا غدی کله بارانی معان طاق
کتور میوب بوناری شدت انکیزه سقر نازینه ایصند
ضروی آنلرک جانی مثالی کوی میدان کله لرله
کله لو غلطان عدونک باشنه شک اولدی بوله
عکه میدانی عدونک وستنه هیبت چکوب
او توردی کوی آسا قاجوب کندی دیارینه بستی
جنارانی او بوندی دوشمنک فتنه یا بچون
سکندر کی سدان دی دخی زاغ و طیفانی
قوش و جزایندی قطعاً کسیدی دریان بولوت
خصمک قودعا منیت اوزره قلادی آسوده تا نادر
خانی ارندی چرک اعدادن قریبی کویچه دریان
اهالی قریم اولسه نوله آنک ثنا خان
شکار اندی طقوزنک کنه کشتهای دشمنان

بجهد الله بحمد الله بوده بر فضل پادشاه
 فرموده اندی بونجه بوز قلعن اولی صفت طلوع
 کفری جواندی شعاع تیغ برانی دیندی شانه
 غازی سلیمان پاشا در ذاتی قدومنده خدا
 کوستردی بونجه لطف واحسانی بومر بونجه
 بولمز در بیکتا در بودر ممتاز شیر بادشاه
 ال عثمانی اسد بر خنده ظاهر طالع اولی خسر و بیک
 مصافه کیر سه رستم کی نرم اید نومیانی ملک
 صورت اوزی دولت ولی قهرمان سیرت معابر
 اولی خصله آلورجانی دو کوفانی هزار اسیا تله
 تعبیر اوصافی بیان اولمز اید هم بیکه برنی قیود
 برنجه نقصانی غرض عرض بود تندر سلطانیه
 یو خسه نه ممکنه که قطع شرح اید دریای تمام
 دعا انک ایدی قصه کت برای طلعتی قصرایت
 چو بودر وصف ذاتی پاکتک هیچ حد و پایانی
 بهمان طور دجه وارا ولسون بتم دولتی سلطانم
 ترقی اوزره اولسون دائما دولتله عنوانی
 بونبیس و جوئی اشد نلر دیدلر تیغ چو بیک
 اوشاهی کامکاری هم سلیمان

اولنوب

اولنوب جمعه کوفی علی السحر حرکت و سنان
 ساقده کیدلدی کجا اوزره روزگار موافق اولدیغند
 در عقب بلکن قیاسی و طوزله دن مرور ایضا
 کفیه دخولمز میتر اولدی و عسکر پاشا
 حضرت لری چورک طشر سنده اولور لری
 دوتماهای اوزنکده ده اذن فرمانده منتظر ایکن
 دخولمزک اولن بدیخی باز اوز کوفی و ماه جماد اولیک
 یکرمیسی و ابلول دخی پنجشنبه دن اولمغله درج
 کونیدر که قیودان دریا وزیر مکرّم حضرت لری
 اردویهای اوزن طرفدن آدمی کلوب و فرمان عالیشان
 دخی کوردیکه دوتماهای اوزن برله دشرده های
 آستانه سعادت و ارمی خیمه سیمون شوکتلو
 حنکار بمن تلخیص اولمشدر بر قیاح کون دخی اولطرفدن
 مکث ایدوب بعده آستانه سعادت و ارمی اولود سز
 و قهرم احوالی معلوم اولمغله خلقه نسلی اولمق ایچون
 دیش پاره چکدیری و قرق الی مقداری فرقه
 و قایقه باشر قشاده برغوب و دروس پاشا

عزت و عبد القادر پاشا فرمان باده سرتسکرا و در نرینه
 وضع و دیگر بر فرمان دخی اولوب خان عالیشان
 معزول اولوب و در و سده اولان شکر ای خان عالیشان
 اولوب ارد و در همان نرینه کلکله معزول خانه چکدرمه
 تعیین اولمسیچون دخی بر قطعه فرمان اولمغین و صاحب
 تحقیق عزلا اولوب سعاد محسن زاده سعاد نلو عبد الله
 پاشا حاضر نرینه مهربانسان همان نرینه و خالصه
 عثمان کفدانک قتل ایچون عزت و قیو جبر کفداسی
 احمد اغا کلوب و سر مفتولخ اولوب کتمشدر و صاحب
 حاضر نرینه سابقا تذکره چی کفداری اولوب
 دولت علیه ده بر مقدار تبدیل و تغییر واقع اولدی
 استماع اولندی و قائم مقام وزیر مکرّم کو بر پیل زاده
 احمد پاشا حاضر نرینه سرف سرتسکرا تعیین و قائم مقام
 کمرچی بکن محمد اغایه وزارت احشا و قائم مقام وضع
 اولدیغی اشعار و بعضی موشنجه کفر سی حرکت و سفو
 جا باده پنجه قرا الحیکدل و بعدان رعایای سی پنجه
 تبعیت و نیش قلعه سنی پنجه کفر سی محاصر و نوکه
 دانه موشن خیر لوطی اولدیغی پنجه خیر اوله
 و یوم فرموده قالیون و فرقه لر قلعه جدیددن

کلوب

کلوب و ونمای همان نرینه ملحق اولدیرو مقدار ما جنک
 اند و کیمتر انجکی ده کفادقا بقدرین مقدار احراق اولدی
 بیان ایچون سرتسکرا پاشا حاضر نرینه قیو جبر کفداسی
 و بر فرقه قیو دخی بر مقدار عمله باده برآجلی فرموده
 ادسال اولمشر دی انلردخی کلکله اون الحق
 قطعه قالیون پیری و قرق مقدار دی و نوکه لنگر قیو
 و بر مقدار مہتمات سائر کوردیلر و تحقیق عدا بدو
 هنوز برآکده اولمیب لاشله قالیون کوردیلر و انمشو
 بحمد الله تعالی کافر قیو خسار نه و غرامش و کله لویزد
 یکی دلمش و کیمتی بالاده ذکر اولنان رباط اوکده
 د و ونمای همان نرینه چکدرکی نور نرینه ده هاولا و ملشر
 خلاصه کلام ایکی کون دخی مکت اولنوب و سالی
 کون معز و انخانه امرآ در یادنا ایچو پاشا زاده
 سعاد نلو عثمان پاشا حاضر نرینه و صادر کفدا
 عزت و ابوبکر بک تعیین اولندی یلرکه بالقلوب دت
 خان عالیشان آتوب فرمان اولدیغی محله کوردیلر و باده
 محل تیمور النوب غمزه اتمشدر و جمعه کون علی السحر
 بالقلوب لیمانه و سولیمز میسر اولدی و او و طرفه
 اولان نور و زاده عزت و سلیمان پاشا نلک سفینه سی

یمان عزز پورده ایدی قلغا سلطان اددوی هما یونند
 نعل انمش و بالقلوع یمانه کلز دن برکون قدم اینه صا
 التنده فرق بش قو لاج صوده تیمور براغوب و عظیم
 صاعقه چمکلدی و یوم مز پورده کفده دن بشترده
 هما یونند و نهار برله حرکت و بالبطیه کلز کلز دن
 ادرکی به عزمتیا ند بار قبودان پاشا حضرت ناری قلیونلر
 ایله کبر و قالدی بعده دخولیزک در دخی کون بازار
 ابرتنی عزول خان فتح کوی حضرت ناری کلوبا القلوب
 و صول و چهار شنبه کوی یولک اوزد ورد که کشتا
 قوه سی و کعبه و کون معا اولدخی و غرق ماه جمادی الاخر
 اولغا احتفال در فورتنه اولغا احتفالیه مکث و بازار
 کوی ماه مز پورک بشیدرخان عالیشان چمکلدی
 کبر و قلعای سلطان و نور الدین ابوبکر بک
 کبر ملریله علی السجیوم اشین که ابولک اوز طقوز
 فوقک علی الله قهواسی اوزره حرکت و یما مذکورده
 طش چیقلوب و سلیمان پاشا دخی معا حرکت
 و فرقه لوب قاج اولغله انلر دخی عزم راه اندیلر
 بعده یوروزاده و دای طوبن آتوب رکلی یولنه عام
 اولدیار قبله روزکارینه کندیلر خان عالیشان

وین

ویزه طرفنه کیده جک اولغله روم ایلنده برغور
 اسکله سی اولد یغندن طرف روم آرزو و باطی
 روزکارینه کیدیلوب کلغم کونه سنه وضع
 اولوب بشیوز میل مقدار ی انکین اولغله
 در عقب یادیا نلر کشتای اولوب توفیق الله الملك
 المعبود کشتیله روزکارینه ظهور و کویا جناحین
 اوزره پرواز ایدر لک اخشا مدن مقدم قیوم طاغیر
 و فلنک بودی کیت ایله ضایع اولوب شب دخی
 منوال اوزره کیدیلوب و صالی اویله محلی لدوسه
 وارد فده ما یوس و منکسر قلب اوزره آیا الحالبز
 نیه منج اولور دبرکن عطا صاحب اولان مولا
 ینته در عقب بلد بز روزکارینه احسان ایدوب
 و زیاده جه شدید اولد یغندن بلد دم مشالی
 کیدرکن قوملر زیاده لوب بعده عشاق و قتل اولدقن
 بلطف الله تعالی شکیان اولوب و یوزره میل تمکله
 اول شب دخی قضا طیف کیدیلوب و ابرتنی چهار شنبه
 و ازنه ایله کلغم یورنی بشینه صبا حلقوب حمد و ثنا
 قلنشد بعده روزکار موافق اولد یغندن همان دغور
 برغور و عرض و قیهیره اوزره یورنی و مسوری

و اخیوتی قصیه لری قارشو سندان کچلو با خنانه
 قوی بر عوسر قصیه سی قارشو سندان نیمور انداز اولون
 خان عالیشان طشره جقدیلر و وافرشقه سفینه کور
 اشترایونکده یا تمشیر بوروزده و چکانه اسکله
 و لقلر و شبقه لرواریدی دو نهای هایون دخی
 یوم فرورده اسامبول بوغازینه داخل اولدق لری
 اولندی و ایکی کون محل مزورده مک و لنگله عظیم
 صالندی چکلوب و باران یا غوب دوزالقی اولدق ندن
 جمعه ایرتسی بازاد کون حرکت و سوزده بولیه کلنوب نیمور
 انداز اولونوب و کون مک و لنگله چکانه شبنه کون لنگله
 نمازی محل مزورده حرکت اولش و ایرتسی چکلبینه
 کیدیلوب با خنانه قوی بوغازک فنادلری عیان کون
 بوزده عشا و هندی فکرم بوغازه کیریلوب و صاردیا
 التندی نیمور انداز اولمشدر ماه جمادی الاخره
 ایرتسی جمعه کون او ییدی سیدرو یا بولک سلخی تمام
 او قونجا ییدی قوشلق و قی حرکت اولوب و ارنابود
 کونده نیمور لوب مکرم دو نهای هایون برکون اقدم
 پنجشنبه قیودان دریا و زیر مکرم بشترده هایون
 برله عظیم شنگلرایله دو نهای هایون ترسانه

عامره

عامره یه دخول سور مشلر و قیودانه غزالی بجر
 قلیونی ایله قیودان دریا و زیر مکرم چکدرمه لرد
 بر قاج کون صکر تشریف سور و بجد بشترده یه
 استنبه ده سوار اولوب ترسانه تشریف سور
 شهباز بجر قلیونی قاسم سجیلده دکن کفده دیکش
 اوزره براغیش و عبدالقادر پاشا و خلیل بک
 و قورنلوزاده اوج چکدرمه قشاده رباط اولمش
 و بروراده سلیمان پاشا هنوز کله مش بالقلوب دن
 مع حرکت انمشلک فاطولی ساحل لرنه قیامش یوم
 مزورده بالقلوب دن خروجه و ارنابود کون اولمش
 یوم مزورده ارنابود کونده مک و نصف الیل
 و قی حرکت و ترسانه و صوب لرنه میسر اولدی
 جمعه ایرتسی علی السحر شو کون پادشاه عالیشان
 ایتوب انصاریه کوچ سور دبار و یوم مزورده او
 اورطه کون یعنی تشریف اولد دخول ندی عیده هفت
 مرورده بروراده سلیمان پاشا دخی کللی ترسانه
 عامره ده اوز برکون مک اولوب و ماه مزورده
 سلخی چهارشنبه کون علی السحر اذن سورلدیمز انمغله
 ترسانه عامره دن حرکت و ارنابود کونده نیمور انداز

Varak No: 71

